Извършване на оценки на изпълнението на оперативна програма „Околна среда 2014-2020г.“

Дейност 3:
Оценка на въздействието на ОПОС 2014-2020 и на приноса на подкрепата от ЕСИФ за постигане на специфичните цели по всеки приоритет

Доклад за оценка

Министерство на околната среда и водите

Изготвено от: Обединение „ЕКОСТИЛ“

София, октомври 2023 г.

Съдържание

Съдържание 3
Въведение 5
Резюме 1
Списък на таблиците и фигурите 5
Списък на използваните съкращения 9
Речник на използваните термини 11
I. Обхват и цели на оценката 13
I.1. Обхват на оценката 13
I.2. Описание на оценяваните интервенции 14
I.3. Цели на оценката и оценителни въпроси 18
II. Използвана методология за извършване на оценката 19
III. Отговор на оценителните въпроси 22
ЕФЕКТИВНОСТ 22
ЕФИКАСНОСТ 56
ВЪЗДЕЙСТВИЕ 66
УСТОЙЧИВОСТ 101
IV. Заключения и препоръки 108
ЗАКЛЮЧЕНИЯ 108
ПРЕПОРЪКИ 113
Приложения 115
Приложение 1. Списък на използваните документи 115
Приложение 2. Промени в ОПОС 2014-2020 121
Приложение 3. Подкрепени инвестиции по ОПОС 2014-2020 125
Приложение 4. Индикатори 137
Приложение 5. Резултати от проектите 142
Приложение 6. Принос на ОПОС към секторни политики и национално и европейско законодателство 152
Приложение 7. Списък с общините, включени в групата на въздействие и в контролните групи на контрафактологичното проучване 159
Приложение 8. Проведени интервюта 164
Приложение 9. Онлайн проучвания 165
Приложение 10. Подбрани проекти, подкрепени по ОПОС 223

Въведение

Оценката на въздействието на Оперативна програма „Околна среда“ 2014-2020 (ОПОС) и на приноса на подкрепата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) за постигане на специфичните цели по всеки приоритет и осъществена от експерти на консорциум „Екостил“, съставен от Екорис Саут Ийст Юроп ЕООД и БИМ Консултинг ООД, съгласно договор Д-30-24/01.04.2019 г. сключен с Министерство на околната среда и водите (МОСВ).

Мнението изразено в настоящия доклад отразява виждания на експертите, работили по доклада за оценка и с това мнение не могат да бъдат ангажирани трети страни, включително възложителя.

Резюме

Оценката на въздействието на Оперативна програма „Околна среда“ 2014-2020 (ОПОС) и на приноса на подкрепата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) за постигане на специфичните цели по всеки приоритет е осъществена в периода март-октомври 2023 г.

Разгледано е изпълнението на програмата от нейното одобрение от Европейската комисия на 15 юни 2015 г. до средата на 2023 г. Използваните данни в оценката са към **30.06.2023 г.**

Целта на оценката е да установи приноса на ОПОС 2014-2020 г. за постигане на специфичните цели на всеки инвестиционен приоритет по всяка приоритетна ос, както и на въздействието на програмата като цяло за опазване и защита на околната среда и насърчаване на ефективното използване на ресурсите.

В обхвата на оценката влизат 5-те основни приоритетни оси - (Води (ПО1); Отпадъци (ПО2); Натура 2000 и биоразнообразие (ПО3); Намаляване на риска от наводнения и свлачища (ПО4); и Подобряване качеството на атмосферния въздух (ПО5); както и приоритетната ос за техническа помощ (ПО6). Оценката разглежда и добавената през 2022 г. ПО7 за предоставяне на подкрепа за бежанците от Украйна.

Не е включена добавената към програмата в края на оценката (през септември 2023 г.) ПО8 „Подкрепа за малки и средни предприятия чрез инструмента SAFE“.

Оценката включва общо 17 оценителни въпроса, разпределени в следните теми: ефективност (5 въпроса); ефикасност (3 въпроса); въздействие (6 въпроса) и устойчивост (3 въпроса).

За осъществяване на оценката са използвани количествени и качествени методи за **набиране на данни** както следва: кабинетно проучване на документи; срещи-интервюта, посещения на място и фокус група с Управляващият орган на ОПОС.

През май-юни 2023 г. са проведени четири онлайн проучвания сред бенефициенти на ОПОС: общини, ВиК оператори, държавни структури; и юридически лица със стопанска и нестопанска цел. И при четирите групи респонденти над 50% от поканените са отговорили.

Анализите са осъществени посредством комбинация от методи, в зависимост от оценителните теми и въпроси. Основните използвани методи са: анализ на логиката на интервенция, анализ на индикатори, анализ на финансовото изпълнение, дескриптивна статистика, анализ на работните процеси, сравнителен анализ, анализ на административната тежест и анализ на устойчивостта. Разгледано е и изпълнението и постигнатите резултати от конкретни проекти (case studies). За оценка на въздействието са използвани основно теоретични подходи (теория на промяната). Количествени методи (контрафактологичен анализ) е ползван при оценка на въздействието на подкрепата в областта на отпадъците (ПО2).

Направени са следните изводи:

Предвид спецификата и естеството на изпълняваните инфраструктурни проекти, към средата на 2023 г. поставените цели са постигнати или са близо до целта в следните направления: водни тела с подобрен мониторинг на химическото състояние и актуализирани аналитични/ програмни/ стратегически документи в областта на управление на водите; рекултивирани депа; местообитания, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост; райони с подобрена защита в случай на наводнения.

Инвестициите по ОПОС 2014-2020 г. имат пряко положително въздействие върху изпълнението на политиките по опазване на околната среда във финансираните сектори: **води, отпадъци, превенция на риска от наводнения и свлачища и подобряване качеството на въздуха**.

Макар страната да продължава да изостава в постигане на целите за събиране, пречистване и отвеждане на **градски отпадъчни води** (Директива 91/271/ЕИО), ОПОС има съществен принос за намаляване на това изоставане. Принос се наблюдава и към подобряване на водоснабдяването както и подобряване на мониторинга на водните ресурси и управлението на водите.

Програмата има съществен принос за постигане на целите в областта на **отпадъците** в две направления: (1) допринася към наблюдаваните тенденции за намаляване на депонираните битови отпадъци и увеличението на рециклираните такива; (2) с рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14 програмата допринася за изпълнение на задължението на страната по решението на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г. и по-бързо излизане от режима на санкции, изплащани от държавата.

Подобрено е управлението на **риска от наводнения** в населените места и е намален рискът от свлачища и срутища. В дългосрочен план мерките допринасят за адаптацията към изменението на климата и управлението на риска от кризи, свързани с природни бедствия.

Въздействието от мерките в областта на намаляване на замърсяването на **въздуха** с фини прахови частици все още е минимално поради това, че повечето проекти са в изпълнение. От друга страна, се очаква синергичен ефект в някои от целевите общини, тъй като подобни проекти са финансирани и чрез други програми (LIFE).

Програмата има ограничен принос към опазване на **биологичното разнообразие**, предвид изначално заложения в Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000 малък дял на ОПОС за постигане на целите на Рамката. Този принос е препятстван и, до известна степен, допълнително намален поради липсата на установена нова управленска структура на мрежата Натура 2000 на национално ниво.

Идентифицирани са следните **допълнителни ефекти**: от една страна това са ефекти на изместване при инвестициите във ВиК инфраструктура, където ползите за околната среда водят до утежняване на финансовото състояние на ВиК операторите и по-скъпи услуги за населението. Същевременно е идентифициран мултиплициращ ефект, при който към средствата от програмата са добавени допълнителни ресурси от страна на бенефициентите (ВиК оператори) за инвестиции във ВиК инфраструктура.

Като **добри практики** при изпълнението могат да се споменат работата в електронна среда (ИСУН); гъвкавост и реакция от страна на Управляващия орган при промяна във външните условия; консултации със заинтересованите страни и оказвана подкрепа на

бенефициентите. Управляващият орган е съкратил времето за одобряване на проектни предложения и за верификация на искания за средства и осъществява тези дейности по-бързо от нормативно установените срокове, с което подобрява ефикасността. Голяма част от бенефициентите считат, че административната тежест при предоставяне на безвъзмездна помощ не е съществена. Добрите практики, прилагани от бенефициентите включват: удачно планиране и провеждане на процедури по Закона за обществени поръчки (ранно стартиране); добра координация с други участници и заинтересовани страни; прилагане на дигитални технологии в подкрепа на управлението и ползване на резултатите от проектите и прилагане на иновативни решения.

Приносът на ЕСИФ към инвестициите в подкрепените от ОПОС сектори е съществен, особено по отношение на ВиК, управление на отпадъци и подобряване качеството на въздуха, където инвестираните средства са значителни. В областта на опазване на биологичното разнообразие и намаляване на риска от наводнения и свлачища, инвестициите от ЕСИФ са по-малки. Въпреки това подкрепата също е значима като се имат предвид ограничените бюджетни инвестиции.

Подкрепата по ОПОС 2014-2020г. е устойчива, по отношение на политиките по околна среда и изменение на климата, тъй като е обвързана с европейски и национални стратегически цели. Постигнатите резултати по проектите са полезни за бенефициентите и продължават да бъдат необходими. Финансовата устойчивост като цяло също е добра.

В същото време, липсата на ясна и общоприета национална законодателна и/или стратегическа визия за развитие на някои от секторите, обект на интервенция (Води, Натура 2000), оказва неблагоприятно въздействие върху устойчивостта. Възможни решения за подобряване на финансовото състояние на ВиК операторите, като спестявания от различни видове разходи, ще подобри устойчивостта на инвестициите във водоснабдяване и канализация.

По-слабото изпълнение на някои от поставените цели се дължи на по-късното стартиране на големи и ключови инвестиции в секторите ВиК, отпадъци и въздух, както и закъснения в изпълнението на проектите. Закъсненията при стартиране и изпълнение на тези мерки основно се дължат на липсата на готовност от страна на потенциалните бенефициенти.

Все още голяма част от проектите са в изпълнение, като за някои от проектите за ВиК се планира да бъдат поетапно изпълнени през следващия програмен период. Ключови интервенции с принос към постигане на целите на програмата като проекта на Столична община за изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия с оползотворяване на RDF (продължителни процедури по обжалване) и инвестициите в изграждане на капацитет на новите структури за управление на мрежата Натура 2000 (непроцедиране на внесения проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за биологичното разнообразие) не са осъществени.

Изпълнението на **финансовите инструменти** е много под очакваните обеми. По ПО1 са сключени само 5 договора с ВиК оператори (от 14 подкрепени с БФП). В рамките на инструмента по ПО2 не са реализирани договори за подкрепа с ФИ. Затрудненията на бенефициентите при прилагането на ФИ по ПО1 са свързани с голямата административна тежест, както и предлагане на продукти, които не са достатъчно атрактивни. По ПО2 финансови инструменти не намират приложение, поради ограничения в подкрепата и слаб интерес от страна на определените крайни получатели. Разширяване на обхвата на подкрепа и предоставянето на по-гъвкави и атрактивни

условия, така че да се покрият нужди, които не се подкрепят с безвъзмездна помощ ще доведе до по-добро използване на финансовите инструменти за постигане на целите на програмата.

В някои случаи бенефициентите изпитват затруднения поради липса на опит и капацитет. Други затруднения възникват от недостатъчно ефективна комуникация със заинтересовани страни и целеви групи както и от забавяния, произтичащи от съгласувателни и разрешителни режими.

В периода на изпълнение на програмата, редица **външни фактори** са оказали негативно въздействие. Пандемията от COVID 19 и войната в Украйна водят до закъснения, а високата инфлация в последните две години затруднява изпълнението на проектите в рамките на предвидените бюджети. Нестабилната политическа обстановка с няколко служебни правителства спъва вземането на политически решения и изменението на закони, важни за мерките, подкрепени по ОПОС, най-вече, в областта на НАТУРА 2000 и в сектор Води.

Основните ограничения при оценка на въздействието са свързани с това, че голяма част от проектите са все още в изпълнение както и липсата на достатъчно надеждни данни.

В доклада са отправени следните препоръки:

- С цел осигуряване на повече време за управление на риска от закъснения, Управляващият орган да стартира в началото на изпълнение на Програмата „Околна среда“ 2021-2027 всички мерки, за които има готовност за изпълнение. Препоръчва се приоритетно да се финансират мерки, които имат пряк принос към постигане на целите.
- Управляващият орган да анализира готовността на бенефициентите за изпълнение на мерки, подкрепящи постигането на целите, като състави дълъг списък от възможни проекти, регулярно проследява нивото на проектна готовност и оказва техническа помощ, където е необходимо за постигането на такава.
- През следващия програмен период Управляващият орган, в споразуменията си с Фонд мениджър на финансовите инструменти в България, да постави клауза с изискване финансовите продукти да бъдат по-атрактивни от съществуващите на пазара.
- Препоръчва се подкрепата с финансови инструменти да бъде по-широка от тази с безвъзмездна финансова помощ и да осигурява покриване на допълнителни нужди на крайните получатели, които имат принос към постигане целите на програмата.
- Управляващият орган на ОПОС да разгледа възможностите за набиране на допълнителни данни от проектите, извън индикаторите по програмата, които да служат за анализ на постигнатото.

Списък на таблиците и фигурите

Списък на таблиците

Таблица 1. Приоритетни оси и специфични цели на ОПОС 2014-2020 13
Таблица 2. Участници в онлайн проучванията 20
Таблица 3. Предоставена подкрепа в рамките на ОПОС по СЦ 1 на ПО1 32
Таблица 4. Предоставена подкрепа в рамките на ОПОС по СЦ2 цел на ПО1 33
Таблица 5. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичната цел на ПО2 34
Таблица 6. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичната цел на ПО3 36
Таблица 7. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичните цели на ПО4 37
Таблица 8. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичната цел на ПО5 38
Таблица 9. Участие в обучения и информационни кампании и удовлетвореност на изпълнителите на проекти от подкрепата, оказвана от УО 40
Таблица 10. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичната цел на ПО2 51
Таблица 11. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичната цел на ПО5 52
Таблица 12. Показатели за ефикасност на вложените ресурси по ПО2 Отпадъци 57
Таблица 13. Показатели за ефикасност на вложените ресурси по ПО4 59
Таблица 14. Канализация и пречистване на отпадъчни води – основни показатели 67
Таблица 15. Съответствие с Директива 91/271/ЕИО 67
Таблица 16. Водоснабдяване – основни показатели 68
Таблица 17. Отпадъци – общи показатели 70
Таблица 18. Защитени зони по Натура 2000 73
Таблица 19. Свлачища и наводнения в периода 2014-2021 г. общо за страната (брой) 78
Таблица 20. Негативно въздействие върху здравето на ключови замърсители на въздуха за периода 2016-2020 г. (България спрямо ЕС) 80
Таблица 21. Принос на ОПОС към приоритета за устойчив растеж на Стратегия „Европа 2020“ 83
Таблица 22. Принос на ОПОС 2014-2022 г. към изпълнение на националните цели по пакет „Климат-енергетика“ на Националната програма за реформи (НПР) Европа 2020 84
Таблица 23. Принос на ОПОС 2014-2020 г. към приоритетите на Националната програма за развитие на България до 2020 г. 85
Таблица 24. Собствен принос на бенефициентите по отделните оси 89
Таблица 25. Подкрепа използвана за целите във връзка с измененията на климата 94
Таблица 26. Разпределение на средствата по договори за ФИ 96
Таблица 27. Ниво на изпълнение на финансовите инструменти по ПО1 „Води“ 99
Таблица 28. Ниво на изпълнение на финансовите инструменти по ПО2 „Отпадъци “ 100
Таблица 29. Съответствие между приоритетите на ОПОС 2014-2020 и ПОС 2021-2027 г. 106
Таблица 30. Процедури по ПО1 „Води“ и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г. 125
Таблица 31. Процедури по ПО2 „Отпадъци“ и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г. 127
Таблица 32. Процедури по ПО3 „Натура 2000 и биоразнообразие“ и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г. 129
Таблица 33. Процедури по ПО4 „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища“ и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г. 134

Таблица 34. Процедури по ПО5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух" и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г. ... 135
Таблица 35. Процедури по ПО6 „Техническа помощ" на ОПОС и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г. ... 135
Таблица 36. Процедури по ПО7 „Подкрепа за бежанците от Украйна в България" и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г. ... 136
Таблица 37. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО1 към юни 2023 г. ... 137
Таблица 38. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО1 към юни 2023 г. ... 137
Таблица 39. Промени в индикаторите по ПО1 ... 137
Таблица 40. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО2 към юни 2023 г. ... 138
Таблица 41. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО2 към юни 2023 г. ... 138
Таблица 42. Промени в индикаторите по ПО2 ... 138
Таблица 43. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО3 към юни 2023 г. ... 138
Таблица 44. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО3 към юни 2023 г. ... 139
Таблица 45. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО4 към юни 2023 г. ... 139
Таблица 46. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО4 към юни 2023 г. ... 139
Таблица 47. Промени в индикаторите по ПО4 ... 140
Таблица 48. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО5 към юни 2023 г. ... 140
Таблица 49. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО5 към юни 2023 г. ... 140
Таблица 50. Промени в индикаторите по ПО5 ... 140
Таблица 51. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО6 към юни 2023 г. ... 140
Таблица 52. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО6 към юни 2023 г. ... 141
Таблица 53. Промени в индикаторите по ПО6 ... 141
Таблица 54. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО7 към юни 2023 г. ... 141
Таблица 55. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО7 към юни 2023 г. ... 141
Таблица 56. Принос на ОПОС към нормативни и стратегически документи в сектор „Води". 152
Таблица 57. Принос на ОПОС към нормативни и стратегически документи в сектор „Отпадъци" ... 153
Таблица 58. Принос на ОПОС към нормативни и стратегически документи в сектор „Биоразнообразие" ... 155
Таблица 59. Принос на ОПОС към нормативни и стратегически документи в сектор „Наводнения и свлачища" ... 156
Таблица 60. Принос на ОПОС към нормативни и стратегически документи в сектор „Въздух" ... 157
Таблица 61. Общини, включени в групата на въздействие за контрафактологичния анализ, ОПОС 2014-2020 ... 159
Таблица 62. Общини, включени в групата на въздействие ,ОПОС 2007-2013 ... 160
Таблица 63. Общини, включени в контролната група за контрафактологичния анализ ... 161
Таблица 64. Брой общини, които са включени в контрафактологичния анализ ... 162
Таблица 65. Нетен ефект върху депонираните количества битови отпадъци на глава от населението ... 162

Списък на фигурите

Фигура 1. Дизайн на оценката 19
Фигура 2. Тенденция в установените нередности и грешки в договорите за изпълнение на проекти, финансирани от ОПОС 2014-2020 г. 62
Фигура 3. Съотношение на нередностите в проверените договори към общия брой договори и съотношение на договори за поръчка с грешки в одитираните разходи към общия брой договори по различните програми за 2022 г. 63
Фигура 4. Дял на бенефициентите посочили административната тежест като причина за затрудненията им 64
Фигура 5. Оценка на бенефициентите за промяна в административната тежест по време на изпълнението на проектите 65
Фигура 6. Ползи от реализирането на проектите в областта на ВиК 69
Фигура 7. Мнение на бенефициенти (общини и НПО) относно ползите от техните проекти в областта на отпадъците 73
Фигура 8. Мнение на бенефициенти (общини, публични институции и НПО) относно ползите от техните проекти в областта на НАТУРА 2000 и опазване на биологичното разнообразие 77
Фигура 9. Мнение на общините бенефициенти за ползите от изпълняваните от тях проекти по ПО4 80
Фигура 10. Мнение на общините бенефициенти за основните очаквани ползи от изпълняваните проекти в областта на подобряване на качеството на въздуха 82
Фигура 11. Отговор на въпроса „Ако не беше подкрепата по ОПОС щяхте ли да реализирате проекта?“ 88
Фигура 12. Отговор на въпроса „Как бихте оценили ползите от проекта в сравнение с тежестта на изпълнение на проекта??“ 89
Фигура 13. Отговор на въпроса „Изпълнението на проекта доведе ли до непланирани ефекти?“ 90
Фигура 14. Цел на финансирането с ФИ 97
Фигура 15. Причина за избора на източника на финансиране 98
Фигура 16. Степен на важност на подкрепата с ФИ 98
Фигура 17. Степен на покриване на належащите нужни на общините 102
Фигура 18. Степен на покриване на нуждите във ВиК сектора 102
Фигура 19. Необходимост и наличност на средства за поддържане на изграденото по проектите на ВиК операторите 103
Фигура 20. Необходимост и наличност на средства от страна на бенефициенти публични институции 104
Фигура 21. Необходимост и наличност на средства за поддържане на реализираното по проекти от общините 105
Фигура 22. Юридически лица със стопанска и нестопанска цел, които имат необходимост от оперативни разходи за поддържане на постигнатото по проекта 105

Списък на използваните съкращения

АПИ	Агенция „Пътна инфраструктура“
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ВОМР	Водено от общностите местно развитие
ГИС	Географска информационна система
ЕАОС	Европейска агенция по околна среда
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗУСЕСИФ	Закон за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове
ИАОС	Изпълнителна агенция „Околна среда“
ИГРП	Индикативни годишни работни програми
ИСУН	Информационната система за управление и наблюдение
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КЕВР	Комисия за енергийно и водно регулиране
КИС	Контролно измервателна система
КН	Комитет за наблюдение
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗ	Министерство на здравеопазването
МИГ	Местна инициативна група
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
НИМХ	Национален институт по метрология и хидрология
НПРД	Национална приоритетна рамка за действие
НПУО	Национален план за управление на отпадъците
НСЗП	Национална служба за защита на природата

НСИ	Национален статистически институт
ОВ	Оценителен въпрос
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“ 2014-2020
ПМС	Постановление на Министерски съвет
ПО	Приоритетна ос
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУРН	План за управление на риска от наводнения
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
РЗИ	Регионални здравни инспекции
РМС	Решение на Министерски съвет
РПИП	Регионални прединвестиционни проучвания
СЦ	Специфична цел
УО	Управляващ орган
ФИ	Финансови инструменти
ФМФИБ	Фонд мениджър за финансовите инструменти в България ЕАД (Фонд на фондовете)
ФПЧ	Фини прахови частици
ЦКЗ	Централно координационно звено
ЮЛНСЦ	Юридически лица с нестопанска цел
ЮЛСЦ	Юридически лица със стопанска цел
NOx	Азотни оксиди
RDF	Refuse derived fuel / Твърдо гориво от отпадъци

Речник на използваните термини

Агломерация	Територия, в която населението и/или икономическите дейности са достатъчно концентрирани, за да бъдат отпадъчните води от населеното място събирани и отвеждани в селищна пречиствателна станция или в крайната точка на заустването им.
Биоразградими отпадъци	Всички отпадъци, годни да бъдат подложени на анаеробни или аеробно разлагане, като хранителни и градински отпадъци, хартия и картон.
Битови отпадъци	Смесени отпадъци или разделно събирани отпадъци от домакинства и други източници, когато тези отпадъци са сходни по естество с отпадъците от домакинства, които включват хартия и картон, стъкло, метали, пластмаса, биоотпадъци, дървесина, текстил, опаковки, отпадъци от електрическо и електронно оборудване, отпадъци от батерии и акумулатори, както и едрогабаритни отпадъци, включително дюшеци и мебели.
Вид	Група от морфологично сходни организми, имащи общ произход, които са потенциално способни да обменят помежду си генетичен материал в естествени условия.
Възстановяване	Пресъздаване в естествени условия на съобщества от организми, екосистеми и комплекси и от тях по модел на естествено съществуващите или създаване на условия за повторно възникване или увеличаване на числеността на природни популации.
Градски отпадъчни води	Битови отпадъчни води или смес от битови отпадъчни води и промишлени отпадъчни води и/или дъждовни води.
Депа за отпадъци	Съоръжения за депониране на отпадъци и самостоятелни площадки, предназначени за временно съхраняване на отпадъци за срок по-дълъг от една година.
Депониране на отпадъци	Метод, при който не се предвижда последващо третиране на отпадъците.
Еквивалент жители (е.ж.)	Количествен израз на товара на замърсяване на отпадъчните води, който се равнява на „еквивалентния“ брой лица, които биха произвели отпадъци със същото ниво на замърсяване. Един е.ж. съответства на количеството замърсяване от отпадъчни води, произведени от един жител, и представлява биоразградими органични вещества, за които биохимичната потребност от кислород за пет дни е 60 грама дневно.
Емисия	Прякото или непряко изпускане на вещества, вибрации, топлинни лъчения или шумове в атмосферния въздух, водите

	или почвите от организирани или неорганизирани източници в рамките на дадена инсталация или отделянето на парникови газове от въздухоплавателни средства, извършващи авиационна дейност, включена в списъка по приложения № 1 и № 2 от Закона за ограничаване изменението на климата.
Местообитание	Районът, определен от абиотични и биотични фактори, в който даден вид се намира постоянно или временно в някои от стадиите на своя жизнен цикъл.
Рециклиране на отпадъци	Всяка дейност по оползотворяване, чрез която отпадъчните материали се преработват в продукти, материали или вещества за първоначалната им цел или за други цели
Третиране на отпадъци	Дейности по оползотворяване или обезвреждане, включително подготовката преди оползотворяване или обезвреждане.
Утайки	Отпадъчните утайки, пречистени или не, произлизащи от пречиствателни станции на отпадъчни води.
Чувствителна зона	Понятието „чувствителна зона" е въведено с Директива 91/271/ЕЕС и характеризира водоприемник, който се намира или има риск да достигне състояние на еутрофикация. Това състояние е свързано с ускорен растеж на водорасли и по-висши растителни видове, в резултат на което настъпва нежелано нарушаване в баланса на присъстващите във водите организми и влошаване на качеството на водите. Чувствителните зони на територията на България са определени със заповед на Министъра на околната следа и водите.

I. Обхват и цели на оценката

ОПОС 2014-2020 г. е една от оперативните програми, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) за Република България през програмния период 2014-2020 г.

Програмата се изпълнява на цялата територия на Република България и е пряко обвързана с постигането на ключови цели за опазване на околната среда, от стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж - Стратегия Европа 2020. Програмата се финансира със средства от Кохезионния фонд и Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз, както и с национални средства.

Програмата е структурирана в 5 основни приоритетни оси (ПО): (1) води, (2) отпадъци, (3) биоразнообразие, (4) превенция на наводнения и свлачища; и (5) опазване чистотата на въздуха. Предвидена е техническа помощ за управление на програмата, която е структурирана в отделна ПО6. През 2022 г. е добавена нова ос (ПО7) за предоставяне на подкрепа за бежанците от Украйна.

ОПОС 2014-2020 г. е одобрена от Европейската комисия (ЕК) през юни 2015 г. В хода да изпълнение програмата е претърпяла промени, като последната промяна е от септември 2023 г. Промените касаят изменения във финансовия план за изпълнение; графиците за изпълнение на големи проекти; преразпределение на средства между приоритетните оси и средствата, заделени за финансови инструменти; въвеждане на нови допустими дейности и промени в заложените индикатори. Кратък преглед на промените в програмата е представен в Приложение 2.

I.1. Обхват на оценката

В обхвата на оценката влизат всички 7 приоритетни оси на програмата. Приоритетните оси и специфичните им цели (СЦ), както и заделените средства са представени в таблицата по-долу.

Таблица 1. Приоритетни оси и специфични цели на ОПОС 2014-2020

Приоритетна ос	Специфична цел	Бюджет (лв)	%
ПО 1. Води	СЦ1.1. Опазване и подобряване състоянието на водните ресурси; СЦ1.2. Подобряване оценката на състоянието на водите;	1 800 073 847,93	53%
ПО 2. Отпадъци	СЦ2. Намаляване на количеството депонирани битови отпадъци;	499 608 598,13	15%
ПО 3. Натура 2000 и биоразнообразие	СЦ3. Подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания от мрежата Натура 2000;	181 509 113,32	5%
ПО 4. Превенция и управление на риска	СЦ4.1. Повишаване защитата и готовността за адекватна реакция на населението при наводнения;	178 972 767,55	5%

Приоритетна ос	Специфична цел	Бюджет (лв)	%
от наводнения и свлачища	СЦ4.2. Повишаване защитата на населението от свлачищни процеси;		
ПО5. Подобряване качеството на атмосферния въздух	СЦ5. Намаляване замърсяването на атмосферния въздух чрез понижаване количествата на ФПЧ10/NOx;	608 986 065,39	18%
ПО 6. Техническа помощ	СЦ6.1. Укрепване на административния капацитет на отговорните структури с цел ефективно и ефикасно изпълнение на дейностите, свързани с програмирането, управлението, наблюдението, оценката и контрола на ОПОС 2014- 2020 г.; СЦ 6.2. Повишаване на осведомеността сред широката общественост за програмата и за приноса на ЕСИФ и осигуряване на прозрачност и информация от практическо значение за всички идентифицирани целеви групи; СЦ 6.3. Укрепване капацитета на бенефициентите на ОПОС 2014- 2020 г. за успешно реализиране на проекти по програмата.	92 973 318,66	3%
ПО7. Подкрепа за бежанците от Украйна в България	СЦ.7. Предоставяне на подкрепа за бежанците от Украйна	30 588 236,53	1%
	Общо	**3 392 711 947,51**	**100%**

През септември 2023г. е добавена нова приоритетна ос ПО8. „Подкрепа за МСП чрез инструмента SAFE". Тази ос не влиза в обхвата на оценката.

Разгледано е изпълнението на програмата от нейното одобрение от Европейската комисия на 15 юни 2015 г. до средата на 2023 г. Данните в оценката са към **30.06.2023 г.**

I.2. Описание на оценяваните интервенции

Приоритетна ос 1 „Води"

Приоритетна ос „Води" е насочена към събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчните води в агломерации с над 10 000 е. ж. (постигане на съответствие с Директива 91/271/ЕИО), осигуряване на чиста и безопасна питейна вода за населението, както и подобряване на водоснабдителната мрежа с оглед намаляване на течовете и загубите на вода (Директива (ЕС) 2020/2184), доизграждане на системите за мониторинг на водите и разработване на нови, и актуализация на съществуващи стратегически документи във връзка с прилагането на Рамковата директива за водите (Директива 2000/60/ЕО) и Рамковата директива за морска стратегия (Директива 2008/56/ЕО).

Бенефициенти по приоритетната ос са както следва:

- за разработване на регионални прединвестиционни проучвания (РПИП) – Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) и Столична Община;
- за проекти, идентифицирани като приоритетни в РПИП - ВиК оператори и Столична община;

- за проекти, чието изпълнение може да стартира до приемането на РПИП и за проекти на общини от предходния период, предвидени за довършване;
- за мерки, свързани с подкрепа за реализиране на ВиК реформата – МРРБ;
- МОСВ и звена в структурата на министерството, Асоциации по ВиК (само за подкрепящи мерки).
- Органи на Държавния здравен контрол към Министерство на здравеопазването (за обновяване и модернизиране на лабораториите за целите на мониторинг на питейните води)

Финансови инструменти: По тази приоритетна ос е предвидено използването на финансови инструменти за подкрепа на ВиК операторите да покрият собственото финансиране при реализацията на проектите.

Големи проекти: Предвидени са два големи проекта както следва:

- Интегриран воден проект за област Бургас
- Интегриран проект за водния цикъл на град Враца.

Процедурите по приоритетната ос са представени в Приложение 3.

Приоритетна ос 2 „Отпадъци"

По тази приоритетна ос се финансират мерки за подобряване управлението на битовите отпадъци, съгласно йерархията за управлението им: за центрове за подготовка за повторна употреба, поправка и повторна употреба, за оползотворяване с производство на енергия (само за трета фаза на интегриран проект на Столична община), предварително третиране, за изграждане на анаеробни и/или компостиращи инсталации, съоръжения и техника за разделно събиране на биоразградими и зелени отпадъци, с цел намаляване на депонираните битови отпадъци, демонстрационни/пилотни проекти в областта на управление на отпадъците, както и въвеждане на нови технологии и организиране на информационни кампании. Подкрепата се очаква да допринесе за постигането на националните цели за ограничаване количеството на депонираните биоразградими отпадъци до 2020 г. до 35% от общото количество на същите отпадъци, образувани към 1995 г., и за увеличаване до края на 2020 г. на дела на рециклирани отпадъци до не по-малко от 50 % от образуваните битови отпадъци.

С промени в програмата от 2019 г. обхватът на приоритетната ос е разширен като е включена подкрепа за:

- Проекти за подобряване управлението на строителни отпадъци (за центрове за повторна употреба);
- Мерки за рекултивация на депа. С тях се цели да се подпомогне изпълнението на задълженията на Република България по постановено Решение на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г. по дело С-145/14 за неизпълнение на задълженията от страна на Република България на член 14, букви а-в) от Директива 1999/31/ЕО на съвета от 26.04.1999 г. относно депонирането на отпадъци;
- Пилотни проекти за проектиране и въвеждане на иновативни технологии за разделно събиране на битови отпадъци;
- Пилотни проекти за инсталации за рециклиране на разделно събрани битови отпадъци, различни от биоразградими..

Бенефициенти по приоритетната ос са: общини; юридически лица със стопанска цел; структури /звена в структурата на МОСВ; юридически лица с нестопанска цел – за дейности, свързани с изпълнение на демонстрационни/пилотни проекти.

Финансови инструменти: При предоставяне на средствата по тази приоритетна ос е предвидено използването на финансови инструменти. Такива обаче не са стартирани и заделените за целта средства са върнати обратно в програмата и използвани за рекултивация на депа.

Големи проекти: Предвиден е голям проект за Проектиране и изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия в София с оползотворяване на RDF – трета фаза на интегрирана система от съоръжения за третиране на битовите отпадъци на Столична община. Поради значителни закъснения, дължащи се на обжалвания, проектът няма да бъде изпълнен с подкрепа от ОПОС.

Процедурите по приоритетната ос са представени в Приложение 3.

Приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие"

По тази приоритетна ос се финансират мерки за управление, опазване, поддържане и възстановяването на видовете и местообитанията в защитените зони от мрежата Натура 2000 както и мерки и дейности съгласно Стратегията за биологичното разнообразие в Република България.

Бенефициенти по приоритетната ос са: структури/звена в МОСВ и Министерство на земеделието, отговорни за формиране, прилагане и изпълнение на политиката в областта на Натура 2000 и политиката за екоситемни услуги, включително отговорни за изготвяне/актуализиране на планове за управление на защитените зони и планове за действие за видове; структури/звена в структурата на МОСВ, отговорни за събиране и поддържане на информация за състоянието на видове и природни местообитания и за докладването ѝ в ЕК, както и за обявяването на защитени зони; Структура за управление на Натура 2000; юридически лица с нестопанска цел, общини, научни институти.

Финансови инструменти: Не се планира използването на финансови инструменти.

Големи проекти: Не се предвиждат големи проекти.

Процедурите по приоритетната ос са представени в Приложение 3.

Приоритетна ос 4 „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища"

Тази приоритетна ос е насочена към повишаване защитата на населението от наводнения и изпълнение на ангажиментите, произтичащи от Директива 2007/60/ЕС за оценката и управление на риска от наводнения, както и повишаване защитата на населението от свлачищни процеси. Предвидени са инвестиции в:

- Създаване на Национална система за управление на водите в реално време;
- Мерки за въвеждане на решения за превенция и управление на риска от наводнения, в т.ч. екосистемно базирани решения;
- Установяване на 6 центъра за повишаване готовността на населението за адекватна реакция при наводнения;
- Изпълнение на проучвания и оценки във връзка с втори Планове за управление на риска от наводнения (ПУРН) за периода 2021-2027 г.;

- Мерки, насочени към разширяване обхвата на системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението на общинско ниво и модернизация на СРПО на органите на изпълнителната власт;
- Мерки за превенция и управление на риска от свлачища;
- Изпълнение на демонстрационни/пилотни проекти и информационни кампании, свързани с превенция и управление на риска от наводнения и свлачища.

Бенефициенти по приоритетната ос са: структури/звена в структурата на МОСВ; общини; Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението" към Министерство на вътрешните работи; , Дирекция „Комуникационни и информационни системи" при Министерство на вътрешните работи, юридически лица с нестопанска цел.

Финансови инструменти: Не се планира използването на финансови инструменти.

Големи проекти: Не се предвиждат големи проекти.

Процедурите по приоритетната ос са представени в Приложение 3.

Приоритетна ос 5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух"

По приоритетната ос се подкрепят мерки в изпълнение на националното законодателство, транспониращо Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух, както и с оглед принос към постигане целите на Гьотеборгския протокол към Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния. Предоставя се подкрепа за:

Преглед и анализ на общинските програми за Качество на атмосферния въздух (КАВ);

Подпомагане на компетентните органи при изготвянето/преработването, изпълнението и контрола на общинските програми и развитие и оптимизиране на системите за мониторинг на КАВ;

Мерки за намаляване на количествата ФПЧ10 и азотни оксиди от основните източници на замърсяване.

Бенефициенти по приоритетната ос са: структури /звена в МОСВ, общини с нарушено качество на атмосферния въздух, юридически лица със стопанска или с нестопанска цел.

Финансови инструменти: Не е планирано използването на финансови инструменти.

Големи проекти: не са планирани

Процедурите по приоритетната ос са представени в Приложение 3.

Приоритетна ос 6 „Техническа помощ"

Приоритетна ос „Техническа помощ" има за цел да осигури необходимата подкрепа за управлението и изпълнението на ОПОС 2014- 2020 г., включително за приключване на програмен период 2007 – 2013 г. и подготовка на програмен период 2021-2027 г., дейности, свързани с осигуряване комуникация и популяризиране на ОПОС 2014- 2020 г. и дейности, свързани с укрепване и повишаване капацитета на бенефициентите.

Бенефициент по приоритетната ос е УО на ОПОС.

Процедурите по приоритетната ос са представени в Приложение 3.

Приоритетна ос 7 „Подкрепа за бежанците от Украйна в България"

Приоритетна ос 7 е добавена към Оперативната програма с изменение на програмата от октомври 2022 г. с цел осигуряване на подкрепа за бежанците от Република Украйна в България в съответствие с член 98, параграф 4 от Регламент (ЕС) № 1303/2013.

Подкрепата се осъществява чрез мярка, прилагана от Министерството на туризма и включва осигуряване на нощувка, закуска и топъл обяд.

Бенефициент: Министерство на туризма.

Финансови инструменти: Не е планирано използването на финансови инструменти.

Големи проекти: не са планирани

Процедурите по приоритетната ос са представени в Приложение 3.

I.3. Цели на оценката и оценителни въпроси

Целта на оценката е да установи приноса на ОПОС 2014-2020 г. за постигане на специфичните цели на всеки инвестиционен приоритет по всяка приоритетна ос на програмата, както и на въздействието на програмата като цяло за опазване и защита на околната среда и насърчаване на ефективното използване на ресурсите.

Оценката включва общо 17 оценителни въпроса, разпределени в следните теми: ефективност (5 въпроса); ефикасност (3 въпроса); въздействие (6 въпроса) и устойчивост (3 въпроса).

Фокусът на оценката е върху **ефективността** и **въздействието на програмата**, но в същото време се разглеждат въпроси, свързани с **ефикасността на изпълнение и устойчивостта** на наблюдаваните резултати.

Поставените оценителни въпроси разглеждат и прилагането на **хоризонталните принципи и подкрепата с финансови инструменти**.

II. Използвана методология за извършване на оценката

За осъществяване на оценката са използвани и комбинирани различни методи за набиране на информация и анализ, както е посочено на фигурата по-долу:

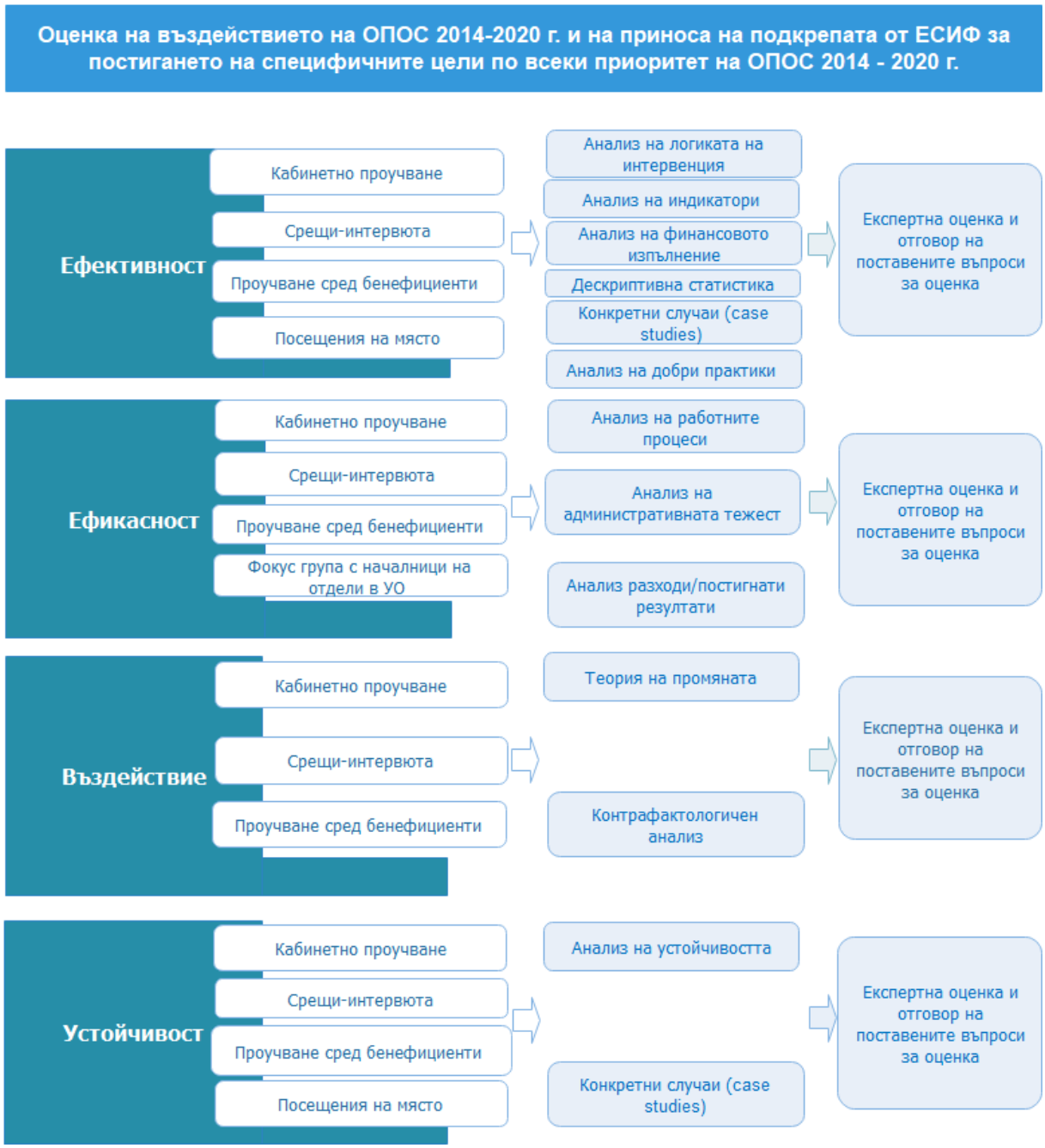

Фигура 1. Дизайн на оценката

За осъществяване на оценката са използвани **количествени и качествени методи** за набиране на информация и анализ както следва: кабинетно проучване на документи;

срещи-интервюта, посещения на място, онлайн проучвания сред бенефициенти по програмата и фокус група с УО на ОПОС.

Проведени са интервюта с основните заинтересовани страни. Списък на интервюираните организации е представен в Приложение 8.

През май-юни 2023 г. са проведени четири онлайн проучвания сред бенефициенти па ОПОС както следва: с общини (бенефициенти по ПО1, ПО2, ПО3, ПО4 и ПО5), с ВиК оператори (бенефициенти по ПО1), с държавни структури, бенефициенти по ПО3; с юридически лица със стопанска и нестопанска цел (бенефициенти по ПО2 и ПО3).

Поканените да вземат участие в проучванията и получените отговори са представени в таблицата по-долу:

Таблица 2. Участници в онлайн проучванията

Групи участници в онлайн проучванията	Поканени	Отговорили напълно		Отговорили частично		Общо	
	брой	брой	%	брой	%	брой	%
Общини	188	102	54%	30	16%	132	70%
ВиК оператори	15	9	60%	6	40%	15	100%
Публични институции	24	19	79%	4	17%	23	96%
Юридически лица със стопанска и нестопанска цел	49	21	43%	7	14%	28	57%
Общо	**276**	**151**	**55%**	**47**	**17%**	**198**	**72%**

Получената информация от проведените онлайн проучвания е представена в Приложение 9.

Анализите са осъществени посредством **комбинация от методи**, в зависимост от оценителните теми и въпроси. Основните използвани методи са: анализ на логиката на интервенция, анализ на индикатори, анализ на финансовото изпълнение, дескриптивна статистика, анализ на работните процеси, сравнителен анализ, анализ на административната тежест, анализ на ефикасността (разходи-резултати) и анализ на устойчивостта.

За оценка на въздействието са използвани основно теоретични подходи (**теория на промяната**). Количествени методи (**контрафактологичен анализ**) е ползван при оценка на въздействието на подкрепата в областта на отпадъците (ПО2).

Разгледано е и изпълнението и постигнатите резултати от конкретни проекти **(case studies)** (виж Приложение 10).

На база на анализите са **изведени заключения и са отправени препоръки**.

Ограничения на оценката

Оценката на въздействие на програмата е ограничена от следните два основни фактора:

Невъзможност за достатъчно дълъг период на наблюдение: За да са видни ефекти от направените интервенции е необходимо проектите да са приключили и да е изминал известен период на наблюдение на тяхното въздействие. Това е особено важно за

интервенциите в областта на отпадъците и опразване чистотата на въздуха, където за отчитане на ефекти на намаляване на депонирането на битови отпадъци и намаляване на замърсяването на въздуха с ФПЧ е необходимо време през което да се случат съответните промени. В периода на осъществяване на оценката голяма част от проектите по програмата бяха все още в изпълнение, което прави отчитането на въздействието в някои направления основно базирано на прогнози за очаквани ефекти.

Липсата на достатъчно данни и недостатъчен обхват и качество на данните: За анализиране на въздействието, и особено за отчитане на нетния ефект от програмата са необходими данни за състоянието както след приключване на проектите, така и преди това. Дани за състоянието преди интервенциите не във всички случаи са налични. За целите на оценката основно са използвани статистически данни и анализи изложени в предходни доклади. За осъществяване на контрафактологичното проучване в областта на отпадъците са ползвани данни за депонираните битови отпадъци по общини, събирани от ИАОС, които обаче са непълни и обхващат само периода от 2017 до 2021 тъй като съгласно Закона за управление на отпадъците се съхраняват само за срок от 5 години. Не беше възможно са се ползват данни за предходни години. За по-пълно отразяване на постигнатите резултати, особено по отношение на интервенциите в областта на водите (като дължина на рехабилитгирани водопроводи и канализационна мрежа, брой оборудвани лаборатории и изградени или обновени пунктове за мониторинг) към наблюдаваните и отчитаните по програмата индикатори е добре да бъдат набирани и допълнителни проектни данни. Където беше възможно такива данни са ползвани от описанията на проектите.

III.Отговор на оценителните въпроси

ЕФЕКТИВНОСТ

В този раздел е разгледана ефективността на изпълнение на ОПОС 2014-2020 по отношение на постигнатите резултати и изпълнение на заложените по програмата цели, както е даден отговор на поставените 5 оценителни въпроса.

***ОВ1**. Каква е ефективността на интервенциите по ОПОС 2014-2020 г., разглеждана като съотношение между поставените цели и постигнатите резултати? Каква е разликата между очакваните и постигнатите реални резултати? До каква степен са постигнати планираните стойности на индикаторите за резултат по програмата?*

Анализите по този въпрос ползват информация относно подкрепените инвестиции по приоритетни оси (виж Приложение 3) както и напредъка в постигане на целевите стойности на индикаторите (виж Приложение 4). В каре в началото на анализите по всяка приоритетна ос е даден кратък отговор на поставения въпрос.

Приоритетна ос 1 „Води"

Ефективността на интервенциите по ПО1 е все още слаба по отношение на подкрепата за изграждане на ВиК инфраструктура и добра при подобряване управлението на водите. Докато заложените цели по отношение на подобряване на управление на водите се очаква да бъдат постигнати, поради закъснения в изпълнението на инвестиционните проекти в областта на ВиК и краткото време, което остава до края на годината някои от проектите няма да могат да бъдат приключени и се обсъжда тяхното довършване през следващия програмен период (2021-2027).

ПО1 подкрепя интервенции в две направления (1) Изграждане на ВиК инфраструктура за опазване и подобряване състоянието на водните ресурси; и (2) подкрепа за подобряване на оценката на състоянието на водите и тяхното управление.

Инвестициите във ВиК инфраструктура са основно за подобряване отвеждане и пречистване на отпадъчни води (Директива 91/271/ЕИО[1]). Като съпътстващи мерки, програмата подкрепя и инвестиции във водоснабдяване и намаляване загубите на вода. Подкрепа е предоставена чрез:

- Техническа помощ за укрепване на капацитета и подпомагане на регионалното инвестиционно планиране за водоснабдяване и канализация (ВиК) – общо четири проекта с бенефициент е МРРБ (по три проекта) и Столична община (един проект). Три от проектите са приключени, а един е все още в изпълнение.
- Подкрепа за общини за изграждане на ВиК инфраструктура – това са проекти на общини, които не било възможно да бъдат изпълнени в рамките на предходния програмен период, или които са били в готовност за изпълнение: общо 17 проекта.

[1]Директива на Съвета от 21 май 1991 година за пречистването на градските отпадъчни води

- Подкрепа за ВиК оператори за изпълнение на интегрирани инвестиции на територията на консолидирани райони, обслужвани от съответния ВиК оператор, съгласно Стратегия за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията. Подкрепени са общо 14 ВиК оператора и Столична община.

В допълнение, чрез финансови инструменти, се предоставя подкрепа на ВиК операторите да покрият собствения принос от финансирането на проектите.

Приключени са 12 инвестиционни проекта на общини, а пет са все още в изпълнение. В изпълнение са всички 14 проекта на ВиК оператори, както и проектът на Столична община. Съответно и индикаторите за изпълнение бележат все още слаб напредък: 232 157 жители (17% от целевата стойност) са с подобрен достъп до водоснабдяване, а отведеният и третиран товар от отпадъчни води възлиза на 793 970 е. ж. (67% от планираното). В същото време, приносът на сключените договори към тези индикатори значително надвишава поставените цели - 2 142 957 жители с подобрен достъп до водоснабдяване (153%) и 2 250 329 е. ж. отведен и третиран товар (190%). Изградени или обновени са 16 от планираните 25 (64%) Пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ).

Подкрепата за изграждане на инфраструктура за отвеждане и третирането на отпадъчни води е трябвало да доведе до осигуряване, че отпадъчни води с товар на замърсяване равняващ се на 1,9 милиона е. ж. е се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство. Поради закъснения в стартирането и изпълнението на инвестиционните проекти, отпадане на проекта на ВиК Добрич[2], и очаквано довършване на части от някои проекти през следващия период 2021-2027, поставената цел е редуцирана на 1 180 000 е. ж. Към юни 2023 г., по данни на УО, тази цел е постигната на 34%.

Подкрепата на ОПОС за подобряване на мониторинга и управлението на водите включва доизграждане и/или оптимизиране на мрежите за мониторинг на количеството на повърхностните води и химическия състав на подземните води, закупуване на оборудване, и обновяване и модернизиране на лабораториите на ИАОС и на органите за държавен здравен контрол с нови средства за измервания. Като съпътстващи мерки са предвидени изготвяне/осъвременяване и прилагане на методики за мониторинг на водите и обучение. В допълнение се предоставя подкрепа за изготвяне на национални стратегически документи в областта на управление на водите.

От подкрепените 6 проекта, към средата на 2023 г., три са приключили. Все още не е приключило доизграждането на мрежите за количествен мониторинг на водите; подобряване мониторинга на качеството на питейните води и подготовката на плановете за управление на речните басейни (ПУРБ) за периода 2022-2027 г. Към момента на оценката са постигнати целите относно водни тела с подобрен мониторинг на химическото състояние: 20 нови подземни водни тела са с подобрен мониторинг на химическото състояние в резултат на изпълнение на проект на ИАОС. Индикаторът за нови/актуализирани аналитични, програмни или стратегически документи е изпълнен на 85%. След приключване на проектите за ПУРБ и доизграждане на мрежите за мониторинг на количеството на водите се очаква заложените цели да бъдат постигнати.

[2] Проектното предложение не е одобрено за финансиране

Приоритетна ос 2 „Отпадъци"

Добър напредък е постигнат при рекултивацията на депа, където 52[3] от планираните за рекултивация 57 депа вече са рекултивирани, а останалите се очаква да бъдат приключени до края на 2023 г. Ефективността при изграждане на капацитет за разделно събиране на битови отпадъци е по-слаба, тъй като все още 15 проекта са в изпълнение, от които 5 са рискови. Проектът за изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия в София няма да бъде реализиран по ОПОС.

ПО2 подкрепя мерки, които да допринесат за ограничаване количеството на депонираните биоразградими отпадъци и за увеличаване на дела на разделно събрани и оползотворени битови отпадъци. С промени в програмата обхватът на оста е разширен към подкрепа за подобряване управлението на строителни отпадъци; рекултивация на депа и мерки за пилотни проекти за разделно събиране на битови отпадъци и за инсталации за рециклиране на разделно събрани отпадъци, различни от биоразградимите.

В съответствие с целите по оста е предоставена подкрепа за:

- Изграждане на капацитет за разделно събиране и третиране на битови отпадъци – общо 38 проекта
- Изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия в София с оползотворяване на RDF -1 проект
- Демонстрационни проекти в областта на управление на отпадъците – 63 проекта
- Рекултивация на депа – 54 проекта

В допълнение е сключен договор с ФМФИБ за предоставяне на подкрепа с финансови инструменти, но поради липса на интерес от страна на потенциални крайни получатели и поради ограничения обхват на подкрепата (виж ОВ13), договорът е прекратен.

Приключени са 22 проекта, насочени към **изграждане на капацитет за разделно събиране и рециклиране на биоразградими битови отпадъци и за предварително третиране на смесено събрани битови отпадъци**, а един от проектите е прекратен[4]. Заложената цел за изграждане на допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци от 240 000 тона на година е изпълнена на 41% (98 636 тона на година).

Ако всички договори в изпълнение приключат успешно, се очаква целта да бъде постигната на 96%. В същото време пет проекта са с висок риск от неизпълнение. Това са четири проекта за изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране с бенефициенти общините Ботевград, Асеновград, Горна Малина и Берковица, както и един проект на община Русе за изграждане на анаеробната

[3] 55 към септември 2023 г.

[4] Административният договор за изпълнението на проекта за компостиране и предварително третиране на община Елхово е прекратен през 2022 г., поради генерирана забава от близо 3 години, поради продължителен процес на обявяване и провеждане на тръжните процедури и последващо обжалване.

инсталация.[5] Ако се приспадне приносът на рисковите проекти, най-вероятно е целта да бъде постигната на 80%.

Чрез изградената инфраструктура, на база очакванията на бенефициентите, се предвижда общо 311 203 тона/година битови отпадъци да бъдат отклонени от депониране, което е 58% изпълнение на целта за намаление на количеството на депонираните битови отпадъци от 540 000[6] тона/година.

Ако останалите проекти в изпълнение бъдат успешно приключени, допълнително ще бъде създаден капацитет за отклоняване от депониране на 236 030 тона/година битови отпадъци, с което индикаторът за резултат ще достигне стойност 547 233 тона/година и целта ще бъде преизпълнена. Ако се отчетат рисковите проекти, посочени по-горе, целта е вероятно да бъде постигната на 91%.

Големият проект на Столична община за инсталация за комбинирано производство на енергия в София с оползотворяване на RDF няма да бъде реализиран по ОПОС 2014-2020. Освободеният финансов ресурс е пренасочен към нова процедура за рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14 – втора[7].

По отношение на **рекултивацията на депа** е постигнат добър напредък. Приключени са 49 проекта, по които са рекултивирани 52 депа за отпадъци - 91% от планираните 57. Останалите проекти се очаква да приключат успешно до края на годината и така заложената цел да бъде постигната.

Приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие"

Добра е ефективността на мерките за информация, където повечето проекти са приключили. Все още голяма част от мерките по подобряване на природозащитното състояние на местообитания и видове са в изпълнение, както и различни анализи и проучвания. Заложената цел за площ на местообитанията, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост към юни 2023 е постигната на 78%, а тази за площ на местообитания на видове само на 34%. Няма съществен напредък в развитие на управленския подход за мрежата Натура 2000, поради това че не са приети необходимите законодателни промени.

Подкрепата, предоставена в рамките на ПО3 има за цел да способства за подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания от мрежата Натура 2000. Подкрепени са следните видове мерки:

- Развитие на управленски подход за мрежата Натура 2000 и за управление на НПРД – изпълнен един проект от МОСВ, дирекция „Национална служба за защита на природата". Последващи мерки в това направление не са финансирани[8],

[5] В случай че проектните дейности не бъдат завършени в срока на допустимост, средствата за приключването им ще останат за сметка на общините, като проектите следва да бъдат завършени до 15.02.2026 г.

[6] Актуализирана целева стойност с решение на КН от май 2023 г., одобрено с Решение № С (2023) 5883 от 25 август 2023 г. на Европейската комисия.

[7] Изменение на програмата с Решение № С (2023) 5883 от 25 август 2023 г. на Европейската комисия

[8] Процедура за предоставяне на техническа помощ за регионалните органи за управление на мрежата Натура 2000

поради това, че не са приети предлаганите законодателни промени в начина на управление на мрежата Натура 2000.

- Анализи, проучвания и планове – общо 24 проекта, включително проучвания на видове и природни местообитания (1 проект), определяне и допълване на морски защитени зони (1 проект); изготвяне/актуализиране на планове за действие за видове (22 проекта)
- Подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – общо 51 проекта, от които 10 се осъществяват чрез подхода Водено от местните общности развитие (BOMP).
- Информационни кампании – общо 21 проекта - изработване на споделена визия за Натура 2000 (20 проекта) и проект на Дирекция „Национална служба за защита на природата" в МОСВ за повишаване на информираността на заинтересованите страни за мрежата Натура 2000.

От подкрепените 24 проекта за проучвания, изготвяне на анализи и планове за действие, 10 са приключили. По проекта на ИАОС, който има за цел да събере данни за видове и природни местообитания за целите на докладването по чл. 17 от Директива за местообитанията и чл. 12 от Директива за птиците, са изготвени 191 оценки на природозащитното състояние на природни местообитания, 452 оценки на природозащитното състояние на видове и 455 оценки на природозащитното състояние на птици. Разработени са и са допълнени съответните методики за мониторинг. По девет проекта са изработени планове за действие за общо 15 вида. Ако бъдат успешно приключени, проектите в изпълнение ще допринесат за изработване на планове за действие за опазването на още около 19 вида. Проектът за проучване на морските защитени зони (Натура 2000 в Черно море) не се очаква да бъде изпълнен, поради невъзможност за осъществяване на теренни проучвани заради повишения риск от попадане на плаващи мини в резултат от военните действия в Украйна. Проектът за подобряване на природозащитното състояние на степно природно местообитание 62C0 в защитена зона BG0000573 Комплекс Калиакра чрез закупуване на земи, по който бенефициент е РИОСВ – Варна, се предвижда за поетапно изпълнение в програмен период 2021-2027 г. Причините за това са късното предоставяне на БФП (м. февруари 2023 г.) и прекратената обществената поръчка за предоставяне на юридически услуги.

Повече от половината от проектите за подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания и видове са в изпълнение. Приключилите 23 проекта имат принос към подобряване на природозащитното състояние на 15 местообитания, 10 вида птици и 8 други вида.

Изпълненото по проектите е довело до постигане на заложената цел по отношение на площта на местообитанията на 78% и на 34% по отношение на площта на местообитанията на видове. Ако останалите проекти бъдат изпълнени успешно, се очаква поставената цел по отношение на площта на местообитанията да бъде постигната на 87%, а целта по отношение на площта на местообитанията на видове - 58%.

Приключени са 19 проекта за регионални информационни кампании за Натура 2000. Два проекта – един за информационни кампании на национално ниво и един на регионално са все още в изпълнение. С успешното приключване на проекта на Дирекция „Национална служба за защита на природата", МОСВ се очаква да бъде достигната заложената цел от три информационни кампании на национално ниво – първата

кампания е вече проведена, в момента се провежда втората национална кампания (по график трябва да приключи през октомври 2023 г.).

Заложените индикатори за резултат все още не са отчетени тъй като не всички проекти са приключени. На база на проектите в изпълнение и техния напредък се очаква постигане на индикаторите за видове и птици с подобрено състояние (очаква се да се подобри състоянието на един вид (Aldrovanda vesiculosa) и една птица (Черен лешояд)). Все още няма яснота, относно местообитанията тъй като проектите са в изпълнение и при тях се търси комплексен ефект – т.е. за да се отчете, че даден тип местообитание е в подобрено състояние, то трябва да обхване всички площи, на които се разпространява.

Приоритетна ос 4 „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища"

Все още не са постигнати всички заложени цели и в двете направления – превенция на риска от наводнения и свлачища, тъй все още има проекти в изпълнение. Постигането на целта по отношение на укрепени свлачища зависи от успешното приключване на проекта на община Своге, където се отбелязват затруднения. Целта за намаление на населението в риск от свлачища е вероятно да бъде постигната. Достигната е целта за намаляване на броя на районите, в риск от наводнения. Заложената стойност за брой жители, ползващи се от мерки за защита от наводнение, също е вероятно да бъде достигната, въпреки по-малкия от планирания брой подкрепени интервенции на общини за рехабилитация на язовири и съоръжения по тях.

Подкрепата по ПО4 цели повишаване на защитата и готовността на населението при наводнения и свлачища. Подкрепени са 8 проекта в областта на наводненията и 10 за превенция на риска от свлачища. От тези проекти, три се изпълняват от Министерство на вътрешните работи за установяване на 6 регионални обучителни центъра за повишаване на готовността на населението в случай на наводнения; техническо обезпечаване на дейността на оперативните екипи към националния и регионалните оперативни центрове; изработване на Национален план за управление на риска от бедствия, както и на Национална информационна система. Финансиране е предоставено и за разширяване на системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението на общинско ниво. Установени са планираните шест регионални центъра. Другите два проекта на МВР са в процес на изпълнение. Разработват се Планове за управление на риска от наводнения (ПУРН) за периода 2022-2027 г., както и пилотна система за р. Искър част от Национална система за управление на водите в реално време. Три общини са реновирали язовирни стени и съоръженията по тях.

Броят на жителите, които се ползват от изпълнените мерки за защита от наводнения е 150 273, което е едва 5% от планираните 2 750 000 души. Съществен принос към постигането на този показател се очаква от пилотния проект за Национална система за управление на водите в реално време (още 1 300 000 души) и проекта на МВР за разширяване на системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението (650 000). Принос към броя на жителите, които се ползват от мерки за защита от наводнения ще има и изпълнението на проект „Интегриране, надграждане и оптимизация на процесите по превенция, готовност и реагиране на рискове от природен характер" на ГД ПБЗН чрез индивидуален за процедурата показател със 100 % покритие на населението на България във връзка със спецификата на изпълняваните мерки., Индикаторът за резултат измерващ броя на районите със значителен потенциален риск

от наводнения, в които населението няма готовност за адекватна реакция при наводнения, е преизпълнен на 110%. Броят на районите е намален от 116 на 17.

От подкрепените 10 проекта за превенция на риска от свлачища, 6 са приключени и още два са близо до приключване и са постигнали целевите стойности. По тази проекти общини и АПИ са укрепили съществуващи свлачища, а по един проект на МРРБ са изградени и възстановени контролно-измервателни системи в регистрирани свлачищни райони за мониторинг на свлачищните процеси. Укрепени са 32,90 ха свлачища, което е около 41% от поставената цел от 80 ха. В изпълнение са два договора, по които се очаква да бъдат укрепени още около 64 ха, с което поставената цел ще бъде преизпълнена. Но единият от договорите[9], със съществен принос от 55 ха, е рисков, което поставя под риск и постигането на целта. Индикаторът за резултат, измерващ намалението на населението в риск от свлачища към средата на 2023 г., е изпълнен на 33%. По приключилите проекти 73 566 по-малко са лицата, които са изложени на риск от свлачища. При успешно приключване на проектите на АПИ (145 813 лица) заложената цел ще бъде постигната, независимо дали проектът на община Своге (39 061 лица) ще приключи успешно.

Приоритетна ос 5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух"

Към края на юни 2023 г. ефективността на постигане на заложените по приоритетната ос цели е малка, тъй като по-голямата част от договорите имащи реален принос към намаляване на замърсяването на въздуха, са все още в изпълнение. В същото време, ако проектите бъдат приключени успешно, съобразно заложените проектни параметри, целите за намаляване на замърсяването с ФПЧ10 и населението, което ще се облагодетелства от подобряване качеството на въздуха, ще бъдат постигнати.

По ПО5 са подкрепени мерки за намаляване замърсяването на атмосферния въздух с фини прахови частици (ФПЧ) и азотни оксиди (NOx). Подкрепени са три вида дейности:

- Разработване/актуализиране на общински програми за качество на атмосферния въздух – общо 21 проекта;
- Създаване на информационна система за докладване на данни за качеството на атмосферния въздух като част от Националната системата за мониторинг на качеството на атмосферния въздух (КАВ) в реално време – проект на ИАОСВ;
- Мерки за подобряване на КАВ, чрез замяна на отоплителни уреди на граждани на твърдо гориво с алтернативен по-екологичен начин на отопление – 8 проекта
- Мерки за намаляване на замърсяване на въздуха от транспорта – 12 проекта

Всички проекти за разработване/актуализиране на общински програми за качество на атмосферния въздух са приключени, както и работата по информационната система за докладване на данни за качеството на атмосферния въздух. Тези мерки имат принос към подобряване на управлението за опазване на чистотата на въздуха.

Проектите за подобряване на КАВ, чрез замяна на отоплителни уреди на граждани на твърдо гориво с алтернативен, по-екологичен начин на отопление, са все още в изпълнение.

[9] На община Своге

От проектите за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта са приключили два проекта – тези на община Бургас и на община Хасково. При останалите проекти, с изключение на община Русе, са доставени по-екологични превозни средства, което вече ся в експлоатация. Очаква се административното приключване на проектите.

Поради все още малкия брой приключени проекти за замяна на отоплителни уреди с по-екологични такива, напредъкът към постигане на целите е все още слаб – 9% напредък относно населението, което е обхванато от мерки за намаляване на замърсяването на въздуха. При осем[10] от 20 сключени договора за подмяна на отоплителни уреди или мерки за намаляване на вредното въздействие от транспорта (42%) има реален напредък към намаляване на количествата фини прахови частици и азотни оксиди. За рисков се счита проектът на община Горна Оряховица за подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво, поради обжалване на проведените обществени поръчки за изпълнение на основната дейност. Изпълнението на индикатора за резултат – количество на ФПЧ$_{10}$ също е слабо – само 1% напредък. В същото време заложените цели по проектите, които са в изпълнение сочат, че при успешното им приключване може да се очаква, че целите на приоритетната ос ще бъдат постигнати. Очаква се проектите да намалят количеството на ФПЧ с общо близо 698 тона/година, с което два пъти ще се надмине поставената цел за намаление на замърсяването с ФПЧ с 347 тона/година.

Приоритетна ос 6 „Техническа помощ"

Ефективността на интервенциите по ПО6 е добра и в двете направления на подкрепа: укрепване на административния капацитет и повишаване на осведомеността. Постигнати са заложените стойности на индикаторите за резултат.

По ПО6 се предоставя подкрепа за укрепване на административния капацитет на УО и бенефициенти по програмата и за осъществяване на мерки за повишаване на осведомеността. Подкрепа се осигурява и за дейностите, фокусирани върху управлението и изпълнението на програмата, вкл. за „затваряне" на предшестващия и подготовка на последващия програмни периоди.

По приоритетната ос са обявени общо 2 процедури[11] на стойност 47 536 502 евро (100 % от бюджета). Подкрепата се предоставя чрез общо 26 договора в две основни направления: (1) укрепване на административния капацитет и (2) повишаване на осведомеността.

За **укрепване на капацитета** на УО са финансирани дейности за закупуване на техническо оборудване, осигуряване на преводи, обезпечаване на работата на КН по програмата, осигуряване на външна юридическа и техническа експертна помощ за УО, проучвания и анализи и оценки; разработване на стратегически документи; дейности по архивиране; анализ на нуждите от обучение и провеждане и осигуряване на участие в обучения, семинари, конференции, заседания, посещения за обмяна на опит в страната и в чужбина; осъществяване на проверки на място; наемане на технически сътрудници; и покриване на разходите за възнаграждение на експертите от УО. Изготвени са

[10] Монтана, Димитровград, Столична община, Видин, Бургас (2); Хасково

[11] BG16M1OP002-6.001 Техническа помощ за Управляващия орган на Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г." и BG16M1OP002-6.002 "Техническа помощ за управление и изпълнение на оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.""

стратегически документи, анализи, оценки, становища, свързани с изпълнението на настоящата програма и подготовката и изпълнението на ПОС 2021-2027 г.

Отчетените стойности на индикаторите за резултат, сочат че се постигат поставените цели. Средното време за одобряване на проектно предложение- 44 дни при цел от 90 дни. Средно време за верификация на искане за средства е 49 дни, при цел от 85 дни.

За **укрепване на капацитета на бенефициентите** по ОПОС са провеждани обучения, работни срещи и информационни кампании. Отделно е предоставяна информация и консултации в рамките на съответните проекти.

В подкрепа на бенефициентите, УО е изготвил документ за изпълнителите на проекти относно често допусканите грешки и нарушения по ЗОП и ЗУСЕСИФ, който се обновява регулярно.

По информация на УО от попълнени анкетни карти сред проведени обучения средната степен на удовлетвореност на бенефициентите от мерки по техническа помощ и проведени обучения е 94%.

Подкрепените дейности за **повишаване на осведомеността** включват провеждане на социологически проучвания; разработване и отпечатване на информационни материали; медиа мониторинг и месечен контентанализ; администриране на интернет страницата на ОПОС 2014-2020; провеждане на медийни информационно-образователни кампании; провеждане на информационни и/или публични събития и други дейности по популяризиране на ОПОС в изпълнение на Националната комуникационна стратегия 2014-2020 г.

Комуникационните дейности по програмата се осъществяват на базата на годишни Планове за действие в изпълнение на националната комуникационна стратегия. Плановете включват различни видове дейности, включително дейности, които имат за цел осведомяване на бенефициентите, обществени обсъждания и провеждане на обучителни семинари/информационни срещи за бенефициенти за изпълнение на проекти, финансирани по ОПОС.

Сред популярните събития, които са подкрепени по програмата са инициативата „Зелена олимпиада" – състезание за ученици с екологична насоченост (2021 г.); Композирай пречиствателна станция (национален конкурс за рисунка, реализиран през 2022 г.), арт-проектът „Обитателите: в търсене на по-добра среда" в шест български града – София, Пловдив, Стара Загора, Бургас, Варна и Русе, чрез който се представиха по атрактивен начин успешни проекти по ОПОС 2014-2020 г. (м. юни 2023 г.).

Провежданите годишни социологически проучвания сочат, че нивото на осведоменост относно ОПОС 2014-2020 е много високо (80% за 2021 г. и 73% за 2022 г.).

Приоритетна ос 7 „Подкрепа за бежанците от Украйна в България"

Предоставена е подкрепа на бежанците от Украйна чрез Министерството на туризма, които са осигурили за нуждаещите настаняването им в хотели и почивни бази и покриване на разходите за пребиваването им.

С Решение на ЕК от 21.10.2022 г. е одобрено изменение на програмата, с което е създадена специална приоритетна ос 7 „Подкрепа за бежанците от Украйна в България" в изпълнение на РМС № 328/20.05.2022 г. за одобряване на средства за обезпечаването

на действия по линия на сближаването за бежанците в Европа. Въведен е нов бенефициент - Министерството на туризма и нови допустими мерки - осигуряване на нощувка, закуска и топъл обяд. По оста са определени съответните показатели за изпълнение и за резултат.

По ПО7 е сключен договор с Министерство на туризма, чрез който са предоставени средства за подкрепа на бежанците от Украйна. Към момента 100 % от ресурса по оста е договорен, а изплатените и верифицираните суми са 95 %. Договорът е все още в изпълнение. Подкрепата достига до 72 300 лица, от които 29 900 деца под 18 години.

ОВ2. До каква степен са постигнати целите, заложени за всеки приоритет? Какъв е приносът на подкрепата от ЕСИФ за постигане на целите по всеки приоритет на ОПОС 2014- 2020 г.?

Приоритетна ос 1 Води

Двете специфични цели по ПО1 са постигнати частично. Програмата има съществен принос към напредъка на страната за постигане на съответствие с изискванията за пречистване на градски отпадъчни води, но поради закъснения в изпълнението на проектите, приносът е по-малък от планирания. Постигнат е напредък в подобряване на мониторинга и управлението на водите, но отново поради закъснения в изпълнението на ключови проекти приносът на програмата към средата на 2023 е по-малък от очаквания, въпреки че проектите е вероятно да бъдат успешно приключени до края на 2023 г. Подкрепата от ЕСИФ за сектора е съществена поради значителния финансов ресурс, особено по отношение на инвестициите във ВиК.

В областта на водите ОПОС преследва две специфични цели: СЦ1.1 *Опазване и подобряване състоянието на водните ресурси*; и СЦ1.2 *Подобряване оценката на състоянието на водите.*

СЦ1.1 Опазване и подобряване състоянието на водните ресурси

Посредством СЦ1.1. програмата подпомага постигането на съответствие с ключови директиви на ЕК в областта на пречистване на градските отпадъчни води (Директива 91/271/ЕИО) както директиви касаещи, качеството на водите за консумация от човека (Директива 98/83/ЕО (заменена с Директива (ЕС) 2020/2184); и Директива 2013/51/ЕВРАТОМ).

В резултат от направените инвестиции по ОПОС 2014-2020 към средата на 2023 г. са изградени 16 пречиствателни станции на отпадъчни води[12]. Отвежда се и се пречиства 793 970 е.ж. товар; а 232 157 лица са с подобрено водоснабдяване.

Инвестициите от ОПОС по първата специфична цел на ПО1, на базата на сключени по програмата договори, възлизат на близо 2,7 милиарда лева, което е повече от половината от инвестираните в рамките на програмата средства. От тях приносът на ЕСИФ е около 61% (виж таблицата по-долу), 10% са национално съфинансиране и 31% собствен принос на ВиК операторите и общините. За покриване на собственото им участие, пет ВиК дружества са подкрепени с финансови инструменти по програмата.

[12]Айтос, Асеновград, Банско, Варна, Враца, Видин, Добрич, Елхово, Плевен, Приморско, Раднево, Тервел, Тутракан, Шумен, Чирпан, Ямбол

За периода 2015-2022 г. със средства на ПУДООС[13] и националния бюджет[14] са инвестирани 462 млн. лева. Допълнително ВиК операторите за същия период са инвестирали 535 млн. лв[15]. Така общо инвестициите с национални средства и собствени инвестиции на операторите в периода 2015-2022 се равнява на около 1,1 милиарда лева, което е около 72% от инвестираните по ЕСИФ средства. Ако се включи и националното съ-финансиране по програмата, националният принос нараства на 1,4 милиарда лева.

Таблица 3. Предоставена подкрепа в рамките на ОПОС по СЦ 1 на ПО1

Специфична цел	Брой проекти	БФП (лв)		Собствен принос (лв)	% подкрепа по ЕСИФ*
		ЕС	НС		
СЦ1.1 Опазване и подобряване състоянието на водните ресурси	36	1 572 929 058	278 973 000	844 634 400	58%

Източник: ИСУН 2020 ; * от общото финансиране

В същото време, трябва да се има предвид, че първоначално заделеният ресурс по ПО1 е редуциран с 23% от 2,3 на 1,8 милиарда лева поради закъснения в подготовката и осъществяването на обществени поръчки и сключването на договорите за изграждане на ВиК инфраструктура.

Приносът на ОПОС към опазване и подобряване на състоянието на водните ресурси чрез подобряване на ВиК системите можеше да бъде още по-голям, ако всички подкрепени проекти бяха приключени в рамките на програмата. Шест от подкрепените проекти се очаква бъдат довършени в периода 2021-2027[16]. По разчети към средата на 2023, стойността на безвъзмездната помощ по тези проекти, за дейности, които няма да бъдат завършени в рамките на ОПОС, възлиза на около 415 мл. лв., което е около 20% от предоставената по програмата безвъзмездна помощ за изграждане на ВиК инфраструктура в периода 2014-2020 г.

СЦ1.2 Подобряване оценката на състоянието на водите

Приносът на ОПОС към СЦ1.2 се състои в инвестиции за подобряване на мониторинга, планирането и управлението на водите съгласно изискванията на действащото европейско законодателство и по-специално Директива 2000/60/ЕО[17], Директива 2008/56/ЕС[18]; Директива 98/83/ЕО[19] (заменена с Директива (ЕС) 2020/2184) и Директива

[13] Отчети за дейността на ПУДООС: https://pudoos.bg/%d0%be%d1%82%d1%87%d0%b5%d1%82%d0%b8/

[14] Отчети за изпълнението на бюджета по политики и бюджетни програми на МОСВ: https://www.moew.government.bg/bg/ministerstvo/byudjet-i-finansi/otcheti/otcheti-2022-g/

[15] Доклади на КЕВР

[16] ВиК Бургас, Сливен, Пловдив, Варна и Стара Загора, както и проекта на Столична община. По данни от септември 2023 г. проектът на ВиК Стара Загора е вероятно да бъде приключен в рамките на програмата.

[17] Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 година за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите (Рамкова директива за водите).

[18] Директива 2008/56/ЕО на европейския парламент и на съвета от 17 юни 2008 година за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за морска среда (Рамкова директива за морска стратегия).

[19] Директива 98/83/ЕО на Съвета от 3 ноември 1998 година относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека, отменена от Директива ЕС 2020/2184.

2013/51/ЕВРАТОМ[20].

Бенефициенти на подкрепата са държавни институции като МОСВ, ИАОСВ и Министерство на здравеопазването. Чрез оказаната подкрепа са разработени екологични оценки на ПУРБ 2016 - 2021 г. и Морската стратегия; оборудвани са 9 лаборатории на ИАОСВ за мониторинг на химическото състояние на повърхностните води. Актуализирани са програмите за мониторинг на подземни водни тела и 20 подземни водни тела са с подобрен мониторинг на химическото им състояние. Въведени са нови методи за определяне на приоритетни и специфични замърсители във води, седименти и биота, така че последните да могат да бъдат наблюдавани като по този начин се изпълват изискванията на Рамковата директива за водите за мониторинг на всички задължителни приоритетни и специфични вещества както и задълженията за мониторинг по Транснационалната мониторингова мрежа в рамките на конвенцията за опазване на р. Дунав.

В изпълнение са проекти, по които се очаква да бъдат оборудвани 10 лаборатории за мониторинг на качеството на питейните води, изграждане или възстановяване на пунктове за мониторинг количеството на подземните и повърхностните води както и разработване на плановете за управление на речните басейни за периода 2022-2027 г.. Закъсненията в изпълнението на проектите ограничава възможностите за подобряване на оценката и управлението на водите.

Подкрепата по програмата за подобряване на оценката на състоянието на водите е съществена предвид, че не съществува алтернативно финансиране за тези дейности от държавния бюджет или други източници. Предоставена е 100% безвъзмездна помощ в размер на около 57 млн лв., от които 85% (48 млн. лв.) са европейски средства.

Таблица 4. Предоставена подкрепа в рамките на ОПОС по СЦ2 цел на ПО1

Специфична цел	Брой проекти	БФП (лв)		Собствен принос (лв)	% подкрепа по ЕСИФ*
		ЕС	НС		
СЦ1.2 Подобряване оценката на състоянието на водите.	6	48 704 726,38	8 594 951,7	0	85%

Източник: ИСУН 2020

Приоритетна ос 2 „Отпадъци"

Целта за намаляване на депонираните количества битови отпадъци към края на юни 2023 е частично постигната. Приносът на европейското финансиране е съществен. Инвестираните от ЕСИФ средства са около два пъти повече от националните инвестиции в областта на отпадъците в същия период.

По тази приоритетна ос е заложена само една специфична цел: „*Намаляване на количеството депонирани битови отпадъци*".

По ПО 2 се цели постигане на съответствие с йерархията при управлението на отпадъците, съгласно Директива 2008/98/ЕО и с целите, залегнали в националното

[20] Директива 2013/51/Евратом на Съвета от 22 октомври 2013 година за определяне на изисквания за защита на здравето на населението по отношение на радиоактивни вещества във водата, предназначена за консумация от човека.

законодателство. За постигане на целта по програмата са подкрепени мерки за подобряване управлението на битовите отпадъци в съответствие с Националния план за управление на отпадъците 2014-2020 г.

С подкрепа на ОПОС към юни 2023 г. са изградени компостиращи инсталации и инсталации за предварително третиране на битови отпадъци за 10 Регионални сдружения за управление на отпадъци (РСУО) обслужващи 36 общини. Изградени са 12 инсталации за компостиране на разделно събрани зелени отпадъци, обслужващи 16 общини. По този начин е създаден капацитет за рециклиране на 98 636 т/година отпадъци при поставена цел от 240 000 т/година, която е вероятно да бъде постигната на около 80%., т. е може да се очаква, че програмата ще допринесе за изграждане на капацитет за рециклиране от около 190 000 т/година.

От договорените 503[21] млн лева по приоритетната ос малко повече от половината са насочени към постигане на заложената по ПО2 цел (виж таблицата по-долу). Останалите са инвестирани в рекултивация на депа.

Таблица 5. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичната цел на ПО2

Специфична цел	Брой проекти	БФП (лв)		Собствен принос (лв)	% подкрепа по ЕСИФ*
		ЕС	НС		
Намаляване на количеството депонирани битови отпадъци	100*	260 228 019	45 922 592	83 713 394	67%
Рекултивация на депа	54	97 864 933 (52 700 00)**	17 270 283 (9 300 000) **	4 900	85%
Общо	154	358 092 952 (410 792 000)	63 192 875 (72 492 875)	83 718 294	71%

Източник: ИСУН 2020 по сключени договори към юни 2023; *с включени 63демонстрационни проекта, без прекратения проект за инсинератора за Столична община; ** стартирана в края на август втора процедура за рекултивация на депа

Първоначално заложените средства по ПО2 са редуцирани с около 11% от 563 млн. лв. на 500 млн. лв. Инвестираните от ЕСИФ средства са около два пъти повече от националните инвестиции в областта на управление на отпадъците за периода 2015-2022, които възлизат на около 246 млн. лв (209 млн. лв от ПУДООС и 37 млн. лв от бюджета на МОСВ)[22].

Приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие"

Наблюдава се принос към подобряване на природозащитното състояние на видове и видове птици. На база на подкрепените проекти е вероятно да бъде постигната целта и по отношение на местообитанията (две местообитания са с подобрено природозащитно състояние), но там все още няма достатъчно яснота, тъй като проектите са в изпълнение. Поради неосъществени законодателни промени, програмата не е успяла да подкрепи установяването на нова управленска структура за мрежата Натура 2000. Средствата по оста са редуцирани с около 9%. Инвестициите по

[21] Изключен е проектът за инсинератора на Столична община.

[22] В същото време, ОПОС се очаква да поеме направените по ПУДООС разходи за рекултивация на депа в рамките на 62 млн. лв.: нова процедура на ОПОС от края на август 2023

програмата представляват малък дял от средства, разходвани за постигане на целите на НПРД за периода 2014-2020. Подкрепата от ЕСИФ е съществена, сравнена с бюджетните инвестиции, но сравнително ограничена на фона на приноса на други програми, включително такива, подкрепени със средства на ЕС.

По приоритетната ос е поставена една специфична цел: *Подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания от мрежата Натура 2000*. Инвестициите по тази приоритетна ос са насочени към постигане на съответствие с Директива 92/43/ЕИО, Директива 2009/147/ЕО и Стратегия за биоразнообразието в ЕС 2020 (Цел 1 и 2). Тук са включени мерки и дейности съгласно Националната приоритетна рамка за действие за мрежата Натура 2000 (НПРД) и Стратегията за биологичното разнообразие в Република България.

Мерките, които се финансират от ОПОС, подпомагат изпълнението на Цел 1 от Стратегията за биоразнообразието на ЕС 2020: Цялостно прилагане на директивата за птиците[23] и Директивата за местообитанията[24] и по конкретно на следните дейности, упоменати в Цел 1:

- *Дейност 1:* Завършване изграждането на мрежата „Натура 2000" и осигуряване на доброто ѝ управление, където се подкрепят мерки, целящи завършване изграждането на Натура 2000 в морска среда, както и мерки, насочени към поддържане и подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания;
- *Дейност 3:* Повишаване осведомеността и участието на заинтересованите страни и подобряване прилагането на директивите, където се подкрепят мерки за по-висока информираност и ангажираност на заинтересованите страни чрез изпълнение на мерки от Националната информационна и комуникационна стратегия за Натура 2000;
- *Дейност 4:* Подобрение и рационализиране на мониторинга и докладването, където се подкрепят мерки, свързани с ангажиментите на страната за докладване по чл. 17 от Директива 92/43/ЕИО и чл. 12 от Директива 2009/147/ЕО.

Приоритетната ос предвижда подкрепа и за мерки, насочени към Цел 2 *„Запазване и възстановяване на екосистемите и на услугите и ползите, които предоставят"* от Стратегията за биоразнообразието.

Специфичната цел е частично постигната. Изпълнените мерки имат принос към повишаване осведомеността и участието на заинтересованите страни и подобряване прилагането на директивите, където се подкрепят мерки за по-висока информираност и ангажираност на заинтересованите страни чрез изпълнение на мерки от Националната информационна и комуникационна стратегия за Натура 2000.

Наблюдава се и принос към подобряване на природозащитното състояние на видове и видове птици. Все още няма яснота дали програмата ще успее да постигне целта си и да подобри състоянието на два типа местообитания.

[23] Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 година относно опазването на дивите птици

[24] Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна

Програмата не успява да подкрепи установяването на нова управленска структура за мрежата Натура 2000 и изграждане на капацитет поради неосъществени законодателни промени, внесени в Народно събрание още през м. март 2020 г. Също така не успява да способства за навременното докладване към ЕК по чл. 17 от Директивата за местообитанията (до 31 юни 2019 г) и чл. 12 от Директивата за птиците (до 31 декември 2019 г.). Страната докладва през 2022 г., поради закъснение в изпълнението на подкрепения по програмата проект.

В сравнение с необходимото финансиране за опазване на биологичното разнообразие, определено в НПРД 2000 за периода 2013-2020 г. приносът на ОПОС е малък – около 3% от изчислените нужди, възлизащи на около 3 милиарда лева. Допълнителни източници на финансиране, освен ОПОС, са държавния бюджет, Програмата за развитие на селските райони; програма LIFE на ЕК, Финансови механизми на ЕИП и Норвегия, програми за териториално сътрудничество, Хоризонт 2020, Швейцарска програма и др.

Таблица 6. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичната цел на ПО3

Специфична цел	Брой проекти	БФП (лв)		Собствен принос (лв)	% подкрепа по ЕСИФ*
		ЕС	НС		
Подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания от мрежата Натура 2000	97	167 160 302	29 498 887	600	85%

Източник: ИСУН 2020 по сключени договори към юни 2023

Средствата по ПО3 са намалени спрямо първоначално заделените в програмата от 198 на 181 млн. лв, като от тях 154 млн. лв. (85%) са европейско финансиране. Приносът на ЕСИФ за финансирането на мерки в областта на биологичното разнообразие е значителен сравнен с инвестициите от бюджета. Инвестициите чрез средства на ПУДООС в периода 2015-2022 възлизат общо на малко над 5 млн. лв.[25], а инвестициите от страна на бюджета за изпълнение на политиките и програмите в областта на „Съхраняване, укрепване и възстановяване на екосистеми, местообитания, видове и генетичните им ресурси" в същия период са около 61 млн. лв.[26] За постигане на целите на НПРД в периода 2014-2020, по различни програми и от държавния бюджет са инвестирани общо около 3,9 милиарда лв.[27].

Приоритетна ос 4 „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища"

Въпреки постигнатия напредък и значителен принос на програмата в областта на защитата от наводнения и свлачища към средата на 2023 г. целите са частично постигнати. В областта на наводненията поради ограничения интерес и поради малкия брой проекти за рехабилитация на язовири, които се стопанисват от общини, а в областта на свлачищата- поради това, че два проекта със значителен принос са все още в изпълнение, единият от които е рисков. Приносът на ЕСИФ, макар и малък, в

[25] Отчети за дейността на ПУДООС: https://pudoos.bg/%d0%be%d1%82%d1%87%d0%b5%d1%82%d0%b8/

[26] Отчети за изпълнението на бюджета по политики и бюджетни програми на МОСВ: https://www.moew.government.bg/bg/ministerstvo/byudjet-i-finansi/otcheti/otcheti-2022-g/

[27] Доклад за отчитане на напредъка по НПРД 2014-2020

сравнение с останалите приоритети, е съществен на фона на ограниченото бюджетно финансиране.

По този приоритет са поставени две специфични цели:

- СЦ 4.1 *Повишаване защитата и готовността за адекватна реакция на населението при наводнения*;
- СЦ 4.2 *Повишаване защитата на населението от свлачищни процеси*.

СЦ 4.1 е постигната частично. За 99 района със значителен риск от наводнение е създаден технически и административен капацитет за реакция при бедствия и наводнения. Подобрен е капацитета на държавните структури (МВР) за реакция при наводнения и бедствия. Рехабилитирани са три язовира и съоръжения по тях, с което е намален риска от наводнения. В същото време, поради липсата на интерес от страна на общини за инвестиции в подобряване на инфраструктурата на язовири поставените цели в това отношение са само частично постигнати.

Осигурена е подкрепа за подготовка на ПУРН за периода 2022-2027, но поради закъснения в изпълнението плановете не са разработени в установените срокове. Финализирането на ПУРН 2022-2027 е много важно, тъй като през февруари 2023 г. Европейската комисия е стартирала с официално уведомително писмо наказателна процедура срещу България за забава при актуализиране на своите ПУРН/карти за риск от наводнения, както се изисква от Директива 2007/60/ЕО относно оценката и управлението на риска от наводнения.

СЦ 2 също е частично постигната, поради това, че два проекта на (АПИ и на община Своге) със съществен принос, са все още в изпълнение. По проект на МРРБ са установени контролно измервателни системи на свлачища (658 ха) за подобряване на наблюдението и управлението на свлачищните процеси.

Програмата има съществен финансов принос към двете специфични цели предвид на ограничените инвестиции от страна на държавния бюджет и общините. Приносът от ЕСИФ е значителен особено по отношение на защита от наводнения (виж таблицата по-долу). Инвестициите по приоритетната ос са увеличени с 25 млн. лв. (17%) спрямо първоначално заложените от 131 на 152 млн. лв.

Таблица 7. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичните цели на ПО4

Специфична цел	Брой проекти	БФП (лв)		Собствен принос (лв)	% подкрепа по ЕСИФ*
		ЕС	НС		
СЦ 4.1 Повишаване защитата и готовността за адекватна реакция на населението при наводнения	8	109 114 424	19 255 486	-	85%
СЦ 4.2. Повишаване защитата на населението от свлачищни процеси	10	41 976 052	7 407 539	28 978 435	54%

Източник: ИСУН 2020 по сключени договори към юни 2023

Приоритетна ос 5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух"

Мерките за подмяна на отоплителните уреди на населението с по-екологични такива, които имат пряк принос към намаляване на замърсяването на въздуха, са все още в изпълнение. Доставени са и са пуснати в експлоатация по-голямата част от екологичните превозни средства в градовете, но те имат по-малък принос към намаляване на замърсяването на въздуха с ФПЧ в сравнение с битовото отопление. Финансовият принос на ЕСИФ е значителен предвид на ограничените бюджетни инвестиции в сектора. Бюджетът на оста е увеличен петкратно спрямо първоначално заложеното.

Приоритетна ос 5 преследва една специфична цел: *Намаляване замърсяването на атмосферния въздух чрез понижаване количествата на ФПЧ10/NOx.*

От подкрепените по приоритетната ос процедури само две имат пряк принос към тази цел – това са инвестициите в подмяна на отоплителни уреди на граждани с по-екологични такива както и мерките за въвеждане на беземисионни транспортни средства в градския транспорт на големите градове.

Към юни 2023 г. целта все още не е постигната, тъй като проектите за подмяна на отоплителни уреди са в изпълнение. В същото време по повечето от проектите, насочени към градския транспорт, вече са закупени и пуснати в експлоатация нови превозни средства.

Приносът на ЕСИФ за намаляване на замърсяването на въздуха във финансово изражение е значителен и възлиза на 74% от общо инвестираните средства по сключени към юни 2023 г. договори по ПО5 (виж таблицата по-долу).

Таблица 8. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичната цел на ПО5

Специфична цел	Брой проекти	БФП (лв)		Собствен принос (лв)	% подкрепа по ЕСИФ*
		ЕС	НС		
Намаляване замърсяването на атмосферния въздух чрез понижаване количествата на ФПЧ10/NOx	42	531 240 233	93 748 276	88 708 007	74%

Източник: ИСУН 2020 по сключени договори към юни 2023

Общините често не изпълняват мерките, заложени в плановете за управление качеството на въздуха поради липса на финансиране. В периода 2015-2022 г. с бюджетни средства (програми на МОСВ и ПУДООС) за подобряване качеството на въздуха са инвестирани около 16 млн. лв. Докато финансирането, в това число средствата по ЕСИФ, за оста са значително увеличени от 115 млн. лв на 609 млн., но от тях по-голямата част (492 млн. лв) са насочени към мерки за намаляване на замърсяването от градския транспорт, които имат значително по-малък принос към намаляване на замърсяването с ФПЧ10, от мерките насочени към битовото отопление.

В същото време приносът на ОПОС към нуждите е ограничен. Прогнозните средства за осъществяване на инвестиционните мерки, свързани с битовото отопление, посочени в Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух (2018–2024г.) са между 857 млн. лв.-1.7 милиарда лв.

Приоритетна ос 6 Техническа помощ

Трите специфични цели на ПО6 са постигнати. Подкрепените мерки са допринесли за повишаване на административния капацитет на УО, на програмата и бенефициентите. Осигурено е ефективно и гъвкаво управление на програмата в условията на повишени рискове от външен и вътрешен характер. Постигната е висока степен на информираност за ОПОС 2014-2022 г.

Три специфични цели допринасят към изпълнението на приоритетна ос 6 „Техническа помощ" в ОПОС 2014-2020 г.

СЦ 1. Укрепване на административния капацитет на отговорните структури с цел ефективно и ефикасно изпълнение на дейностите, свързани с програмирането, управлението, наблюдението, оценката и контрола на ОПОС 2014-2020 г.

Постигането на целта е подкрепено чрез дейности, които надграждат установения административен капацитет на УО и на КН. Специално внимание се отделя на дейности за намаляване на административната тежест.[28] Предприеманите мерки в тази насока са регулярно предоставяне на обучения и информация на бенефициентите, както и консултации ad hoc. Работата в ИСУН намалява административната тежест както за УО така и за бенефициентите.

Анкетираните и интервюираните бенефициенти са доволни от качеството на насоките за кандидатстване (ясни са критериите за административна допустимост и допустимост на проектните предложения) и други актове на УО, включително и от поддържаната обратна връзка с бенефициентите (потенциални и изпълняващи проекти). Над 70% от респондентите в проучването изразяват удовлетвореност от подкрепата на УО.

Чрез програмата са подкрепени и мерки за ограничаване на текучеството на човешките ресурси. Запазването на експертния потенциал в ГД ОПОС е осигурено благодарение на целесъобразното използване на европейското финансиране за финансово стимулиране, повишаване на експертния капацитет на служителите на ГД ОПОС и осигуряване на външна експертна помощ. По данни на УО няма текучество на персонал и създаденият административен капацитет е съхранен и надграден. Тази констатация се потвърждава и от редица интервюирани бенефициенти (предимно директни), които имат богат опит с ОПОС и могат да правят сравнение с предишния програмен период. Бенефициентите сочат като положителен факта, че за всеки проект те контактуват с конкретен координатор и получават своевременна и компетентна помощ по специфични въпроси на изпълнението. Отбелязват се, също така, и конкретни случаи на проявено разбиране от страна на УО и вземане на решения в интерес на проекта (например, спестени са средства в процеса на договаряне на доставки и те са оставени на разположение на бенефициента за поръчка на допълнително оборудване).

СЦ2. Повишаване на осведомеността сред широката общественост за програмата и за приноса на ЕСИФ и осигуряване на прозрачност и информация от практическо значение за всички идентифицирани целеви групи.

Повишаване на прозрачността и публичността при управлението на оперативната програма и, съответно, на общественото доверие е една от целите на ПО6. Изпълнени са

[28] Стратегически план за техническа помощ на ОПОС 2014 - 2020 г.

информационни дейности за различни аудитории чрез използване на подходящи комуникационни канали и средства.

Проучването на обществените потребности за информация относно ОПОС и ефекта от информационните дейностите се извършват чрез медиа мониторинг и контент анализ; социологически проучвания за измерване на ефекта от реализираните мерки за информация и публичност.

Докато в началото на програмния период фокусът на информационно-комуникационните дейности е върху образователно-информационни кампании за представяне на целите на ОПОС 2014-2020 г. и възможностите за финансиране, в края на програмния период приоритетно се комуникират постиженията на програмата. Прилагани са и нетрадиционни подходи за промотиране на програмата ката например арт проектът „Обитателите: в търсене на по-добра среда". По него произведения на изкуството са позиционирани и заснети до обекти, подкрепени по ОПОС 2014-2020 г. (пречиствателни станции, укрепени свлачища и т.н.).

Обръща се специално внимание към децата и учениците с цел формиране на екологично съзнание като гаранция за устойчивост на предприеманите мерки: книжки за оцветяване с картинки на защитени видове с заглавие "Яко е да си еко"; "Зелена олимпиада" и национален конкурс за рисунка „Композирай пречиствателна станция" (за ученици от 4 до 12 клас).

СП3. Укрепване капацитета на бенефициентите на ОПОС за успешно реализиране на проекти по програмата.

Анкетното проучване, проведено сред бенефициентите на ОПОС 2014-2022 г. (виж таблицата по-долу), показва високо ниво на удовлетвореност от подкрепата, оказвана от УО на ОПОС – между 50% до близо 90% от респондентите считат, че подкрепата е достатъчна и навременна. Удовлетвореността е по-ниска само сред ВиК операторите (50%).

Таблица 9. Участие в обучения и информационни кампании и удовлетвореност на изпълнителите на проекти от подкрепата, оказвана от УО

Бенефициенти	Общини	Публични институции	НПО и фирми	ВиК оператори
Участие в обучения	41%	85%	32%	50%
Участие в информационни кампании	25%	25%	27%	30%
Удовлетвореност от подкрепата, оказвана от УО	89%	80%	70%	50%

Източник: Анкетни проучвания сред бенефициенти на програмата, проведени през май-юни 2023 г.

Приоритетна ос 7 „Подкрепа за бежанците от Украйна в България"

Приоритетната ос вероятно ще постигне целите си. Но те не са свързани с логиката на интервенция и целите на програмата.

Приоритетната ос има за цел предоставяне на подкрепа за бежанците от Украйна. Такава подкрепа е предоставена в определените параметри.

ОВ3. Какви са причините за неизпълнение на целите, ако такова се идентифицира? Има ли външни фактори, които влияят върху изпълнението, кои са те и как влияят (положително/негативно)? Какви мерки са необходими за ограничаване на негативното влияние на външните фактори?

До голяма степен по-слабото изпълнение на някои от целите се дължи на късното стартиране на мерките поради липсата на готовност от страна на бенефициентите и закъснения при изпълнението на проектите. Основните проблеми на бенефициентите при изпълнението са свързани с организирането на обществените поръчки, в някои случаи от липсата на опит и капацитет, а при инфраструктурните проекти и от забавяния, произтичащи от съгласувателни и разрешителни режими. Външните фактори, които оказват неблагоприятно влияние са пандемията от COVID 19, войната в Украйна и нестабилна политическа обстановка.

Причини за неизпълнение на целите

Късното стартиране на мерки, поради липса на готовност от страна на потенциалните бенефициенти

Недостатъчната готовност на бенефициентите да представят проектни предложения през 2015 г. и 2016 г. са ключова причините за закъснение в изпълнението на предвидените инвестиции във ВиК инфраструктура, отпадъци и мерки за намаляване на замърсяването на въздуха. Необходимостта от извършване на допълнителни проучвания, анализи, приоритизация водят до късно стартиране на процедурите в сектор биоразнообразие. Проектите за изграждане на инсталации за компостиране и предварително третиране на отпадъци стартират 2017-2018 г, тези на ВиК операторите през 2019-2020 г. Проектите за подмяна на уреди за битово отопление с по-екологични такива, поради липсата на проучвания и готовност са разделени на два етапа – проучванията започват 2019 г., а реалните дейности по подмяна на отоплителните уреди през 2021 -2022 г.

Неосъществена планирана подкрепа

При инвестициите във ВиК инфраструктура по ОПОС не е подкрепен проектът на ВиК Добрич, единствен от 14те проекта, които получават подкрепа по програмата за РПИП. Причините за това са включване в проекта на ПСОВ Албена, която не е собственост на ВиК Добрич, а на кк Албена, неотстраняване на нередностите в проектното предложение, както и лошото финансово състояние на дружеството.

В областта на отпадъците (ПО2) големият проект на Столична община за изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия в София чрез изгаряне на отпадъци не е осъществен. Също така не е осъществена планираната подкрепа с финансови инструменти в областта на отпадъците, поради забавяне в структурирането на инструмента, поради тесния обхват на подкрепа и липса на интерес.

В областта на опазване на биологичното разнообразие (ПО3), поради неприемане на необходимите законодателни промени, не е предоставена планираната подкрепа за изграждане и укрепване на управленска структура за Натура 2000. В допълнение, морските защитени зони няма да могат да бъдат проучени поради невъзможност от теренни проучвания в Черно море заради военните действия в Украйна.

В областта на мерките за защита от наводнения (ПО4), не е осъществен пълният потенциал на подкрепа за подобряване техническото състояние на общинските язовири и съоръжения по тях поради слаб интерес от страна на общините и липсата на капацитет да изпълняват такива мерки.

Закъснения при изпълнение на проектите

При изпълнение на проектите, процедурите по обществените поръчки са основен фактор за проблемите и закъсненията в реализирането на проектите както поради късното им стартиране, така и поради нарушения и обжалвания. Обжалването на процедурите за избор на изпълнители или трудностите в процеса на провеждане на такива процедури са посочени като основна причини за затрудненията на бенефициентите, особено при ВиК, където 80% от ВиК дружествата, участвали в проучването, сочат че изпитват затруднения с провеждането на обществените поръчки.

Въпреки че при процедурите за предоставяне на финансиране има възможност за търгуване „под условие" обществените поръчки се стартират при сключен договор за БФП. Това, при големите инфраструктурни проекти, води за забава в изпълнение на проектите с около една година, а в някои случи (при обжалване) и повече от година. В сектор биоразнообразие, закъснение се генерира при провеждане на процедурите по екологичното законодателство, за които се изисква съгласие на собственика на терена. Предвид мащаба на проектите и разнородната собственост на терените (частна, общинска, държавна) идентифицирането на собствениците и получаването на съгласие от тяхна страна за изпълнение на дейностите е изключително времеемко. Също така закъснение може да бъде генерирано поради спецификата на проектите и необходимостта от съобразяване на периоди на гнездене, цъфтеж и т.н.

Промяна в средата на изпълнение на проектите

Към тази категория могат да бъдат отнесени проектите в сектор биоразнообразие, които се планират на база на наличната информация в стратегически и планови документи. Докато се стигне до реалното изпълнение на терен, много често се оказва че идентифицираните заплахи и натиск върху целевите видове и местообитания са се изменили или средата за изпълнение на проекта е вече различна (пресъхнали са водни обекти, преместили са се на друго място гнезда на птици и т.н.). Същевременно законодателството, свързано с управление на средствата от ЕС, не предвижда възможност за гъвкавост, особено при конкурентни процедури, за да бъдат адаптирани одобрените проекти предложения към новите обстоятелства.

В текстовите блокове по-долу са представени конкретни примери.

Текстови блок 1: Закъснения при инфраструктурните проекти за ВиК

Поради необходимото време за подготовка проектите за изграждане на **ВиК инфраструктура (ПО1 „Води")** стартират късно и са все още в изпълнение. Данните от анкетното проучване показват, че 7 от 11 отговорили ВиК дружества информират за частична забава при изпълнението на проектните им дейности (виж Приложение 9. Онлайн проучвания). Голяма част от поръчките за строителство и надзор са обявени през месец март 2020 г., а договорите с изпълнители са сключени в края на 2020 г. и през 2021 г. Късното започване на изпълнението не позволява да се компенсират други непредвидени закъснения. При преобладаващата част от договорите на ВиК операторите са открити проблеми с правомерното провеждане на обществените поръчки. Нарушенията, идентифицирани от УО на ОПОС, ИА ОСЕС и Сметната палата водят до значителни финансови корекции в размер на 90 млн. лв (около 21% от сключените договори). С оглед ниското ниво на физическо изпълнение на дейностите, ВиК проектите на Пловдив, Варна, Бургас, Сливен, Перник и Стара Загора са обсъждани със службите на ЕК за приключване в програмен период 2021-2027 г.[29]

Текстови блок 2: Закъснения при проекти в сектор Отпадъци

По Приоритетна ос 2 „Отпадъци" проектът на община Русе за изграждане на анаеробна инсталация, финансиран през 2019 г., започва едва през 2023 г. поради обжалване на обществената поръчка за избор на изпълнител. Междувременно там общината обжалва и 25%-на финансова корекция. Подобна е ситуацията с Община Ботевград, която има договор от 2018 г. за изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци. След близо тригодишно обжалване на процедурата за обществената поръчка за изготвяне на инвестиционен проект и авторски надзор, тя е рестартирана през 2021 г., което води до съществено забавяне в изпълнението. Най-драстичен е примерът с отпадането на големия проект на Столична община - „Проектиране и изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия в София с оползотворяване на RDF – трета фаза на интегрирана система от съоръжения за третиране на битовите отпадъци на Столична община", при който обжалванията по процедурата по обществената поръчка доведе до невъзможност за реализиране на проекта.

Текстови блок 3: Закъснения при проекти в сектор Натура 2000

По **ПО3 „Натура 2000 и биоразнообразие"** поради закъснения в изпълнението на проект *Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците* (дължащи се на съдебни спорове) е докладвано към ЕК със закъснение по съответните директиви. Тъй като първоначално набраните данни са били предимно базирани на литературни източници, се е наложило допълнително набиране на данни от мониторинг и теренна работа.

Закъснения се отбелязват и при проектите по процедурите за подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания поради липса на информация относно собствеността на терените, върху които се изпълняват мерките и трудното установяване на връзка със собствениците. Това води до закъснения с повече от година в получаването на необходимите становища по ОВОС и ЕО.

[29]"Отчет за постигнатите резултати от дейността на Главна дирекция „Оперативна програма „Околна среда", включително и за състоянието и управлението на риска в периода 01.01.2023 г. – 30.06.2023 г.

Липсата на опит/капацитет на бенефициентите при управлението и изпълнението на проекти, финансирани от ЕСИФ

Анализите на УО на ОПОС 2014-2020 г., както и експертни оценки направени в рамките на проектите за подготовка на РПИП[30], показват, че **ВиК операторите** изпитват затруднения при планирането и изпълнението на проектите си поради липсата на опит по ОПОС. Административните проверки във връзка с верификацията на извършените разходи при ВиК операторите, съгласно представените искания за плащане идентифицират пропуски от страна на бенефициентите, водещи до надвишаване на нормативно определеното процентно ограничение на категории разходи. Констатациите на УО касаят непредставени от бенефициентите документи и доказателства, които да дадат увереност, че разходите са извършени съгласно приложимите правила.

Често, бенефициенти не планират добре дейностите си по проекта, главно поради липса на опит. Така например, не се предвижда необходимостта от адекватно време и средства за извършване на допълнителни, но предвидими дейности, свързани с елементи от проекта (например, ремонт).

Другата група бенефициенти, част от които са с недостатъчен капацитет за изпълнение на проекти по програмата, са юридическите лица със стопанска и с нестопанска цел и, по-специално, **неправителствените организации** (НПО). Тези бенефициенти имат проекти по ПО2 Отпадъци и ПО3 Натура 2000 и биоразнообразие.

Онлайн анкетираните и интервюираните представители на тази група сочат редица предизвикателства, с които са се сблъсквали още от процеса на разработване на проектните предложения. Сред най-често споменаваните са следните:

Недобре планирани дейности, времево или като обхват, като, например:

- Можело е да се включат повече дейности с оглед възможностите на приоритетната ос;
- Териториалният обхват на някои дейности е можело да бъде по-голям;
- Дейностите за привличане участието на гражданите са били недостатъчни;
- Работата с местните власти е можело да бъде по-добра;
- Необходимо е било да се планира по- дълъг срок за получаване на съгласие от собственици на имоти, разположени в разпространението на местообитанията;
- Комуникационните канали не са били оптимално използвани за разпространяване на резултатите от проекта.
- Бюджетите на проектите не са били реалистични, като този проблем се е задълбочил със скока на цените;
- Затруднения при подготовката и провеждането на обществените поръчки.

Показателен за по-слабия капацитет на тези бенефициенти е фактът, че близо една трета от респондентите се оплакват от „висока административна тежест по ОПОС и/или бюрократични процедури извън техния контрол". НПО изразяват и по-голяма нужда от подкрепа от страна на УО („УО да партнира и да подпомага процеса на изпълнение", а не да „набляга само на контролните си функции"). Респондентите биха предпочели

[30] 1.001 Подпомагане регионалното инвестиционно планиране на отрасъл ВиК; 1.003 Подпомагане ефективността, управлението и институционалния капацитет във връзка с изпълнението на реформата във ВиК отрасъла; 1.018 Подпомагане на регионалното инвестиционно планиране на отрасъл ВиК – етап 2

обучение, а не самообучение за каквото считат изпращането на ръководство по процесите на управление.

Липса на свободни финансови ресурси в НПО, с които да поемат забава при получаване на плащания от УО, финансови корекции или промени в бюджета на проекта

Респондентите в онлайн проучването сочат, че спецификата на НПО създава трудности при финансовото управление на проектите. НПО не са икономически оператори, съответно не генерират финансови постъпления, нито притежават активи, въз основа на което да бъдат в състояние да учредяват банкови гаранции или да вземат кредити. Затова се отбелязва, че „невъзможността да се ползват кредити от банки или някакъв друг механизъм за предварително финансиране, препятства участието на НПО в програмите."

Специфични предизвикателства пред изпълнението на проекти по отделните приоритетни оси

Тук спадат редица затруднения, които са предимно от субективен характер. Бенефициентите ги приемат като външни фактори, но голяма част от тях би могло да бъдат избегнати при по-добро планиране на дейностите и времевия график.

Проблеми, свързани с устройственото планиране и проектирането на инвестиционните дейности

Тези проблеми са типични **за инвестициите във ВиК по ПО1**. При разработване на техническите проекти често възникват непредвидени обстоятелства, свързани с археологически находки (при проекта на ВиК Стара Загора, например) или припокриване на маршрути с проекти по други програми. Това налага необходимост от повторно проектиране или допълнителни съгласувателни процедури. Строително-монтажните работи се бавят и поради отчуждителни процедури (ВиК Сливен) или незавършени процедури по получаване на право на преминаване през имоти публична държавна собственост, които са извън волята и правомощията на бенефициента (ВиК Пловдив) и т.н. Подобни са проблемите с продължителните процедури по уреждане на вещни права по трасето на инвестицията при изпълнението на проекта „Интегриран проект за воден цикъл на град Враца - II-ра фаза" на община Враца. Други непредвидени обстоятелства, са свързани с „тежките условия на работа с високи подпочвени води и чести аварии на старите водопроводи" и „специфичните условия на терена – голям процент на твърдо-скални почви".

Такива проблеми се наблюдават и при изграждането на **инфраструктура за третиране на отпадъци (ПО2):** При проекта на община Костинброд изпълнението на строителните работи в община Своге е спряно, поради активно свлачище и необходимост от изместване на далекопровод, след което е извършено препроектиране на свлачището и изместване на далекопровода, което е забавило строителството.

Като проблеми се сочат ограниченията върху строителството в черноморските курорти по време на туристическия сезон съгласно Закона за устройството на черноморското крайбрежие, което води до забавяне в изпълнението на проектите в този район.

Проблеми, свързани с прилагането на подхода ВОМР

Прилагане на подхода ВОМР по ПО 3 за подпомагане изпълнението на консервационни мерки и национални ангажименти, насочени към опазването на малко на брой строго

специфични видове се оценява като не особено подходящо в рамките на ОПОС[31]. Изпълнението на такива мерки затруднява бенефициентите, поради липсата на експертиза и факта, че дейностите се извършват в защитени зони. Затова интересът на потенциалните бенефициенти е малък. ОПОС е с най-малък относителен дял (23%) в стратегиите за ВОМР, а приносът на проектите, финансирани чрез подхода, за постигане целите на ПО 3 е ограничен[32]. Такава е и оценката на Сметната палата, според която постигнатият незначителен резултат по изпълнението на стратегии за ВОМР с финансиране от ОПОС се дължи предимно на отсъствието на капацитет в областта на биоразнообразието по места[33].

Външни фактори които оказват влияние

Основните външни фактори, оказващи негативно въздействие върху изпълнението на програмата са ограниченията, наложени от пандемията от COVID-19, промяната в икономическите условия вследствие на пандемията, войната в Украйна и политическите кризи в страната, които препятства приемането на управленски решения, включително промени законодателството, които са съществени за програмата.

Неблагоприятният ефект на горепосочените външни фактори може да бъде обобщен както следва:

Рестрикции, наложени от пандемията от КОВИД-19

Пандемията от COVID-19 и свързаните с нея ограничителни мерки се отразява върху темпа на изпълнение на операциите по ОПОС 2014-2020 г.[34] Последиците от пандемията в различна степен се отразяват негативно на изпълнението на проектите. Ограничителните мерки през 2020-2021 г. са затруднили или осуетили организирането на присъствени обучения на бенефициенти, както и провеждане на масови информационни кампании и работа с целеви групи (като например гражданите при проектите за подмяна на отоплителни уреди по ПО5). При проекта за подобряване мониторинга на качеството на питейните води с бенефициент МЗ (ПО1), регионалните здравни инспекции, включени в дейностите по подобряване капацитета на лабораториите на държавния здравен контрол, са били затруднени да отделят необходимото време и ресурси поради допълнителна натовареност по овладяване на пандемията. При други проекти, пандемията оказва влияние върху повишаването на цените и забавяне на доставките.

Политическа нестабилност

Честите правителствени смени и управлението чрез служебни кабинети създават условия на несигурност в планирането и действията на държавната администрация. Използването на реални трудности в управлението на средствата на ЕС с цел критики към политически противници е предпоставка за забавени управленчески решения. Така например, бенефициенти с проекти по ПО2 считат, че двугодишно забавяне в оценката на проектни

[31] Годишен доклад на УО за изпълнението на ОПОС 2014-2021 г. за 2019 г.

[32] Оценка на прилагането на ОПОС чрез ВОМР, ноември 2020 г.

[33] Сметна палата: Одитен доклад № 0300201119 за извършен одит „Мониторинг и оценка на подхода „Водено от общностите местно развитие" за периода от 01.01.2015 г. до 31.12.2019 г.

[34] УО на ОПОС: Доклад за изпълнението на ОПОС 2014-2020 за 2021 г.

предложения за демонстрационни проекти се дължи на кризата при смяната на висшето ръководство на МОСВ през 2020 г.

Честите парламентарни избори от 2021 г. насам затрудняват публичното обсъждане и приемането на стратегически и законодателни актове, които имат пряко отношение към изпълнението на ОПОС 2014-2020 г. Два такива примера са представени в текстовите блокове по-долу.

Текстови блок 4: Закон за изменение на Закона за биологичното разнообразие (ЗИД на ЗБР)

Разработването ЗИД на ЗБР е породено от необходимостта от нормативно въвеждане на новия подход за управление на мрежата „Натура 2000" в България.

Европейската комисия е стартирала срещу България процедура по нарушение 2018/2352 за неспазване на задълженията на страната по Директива 92/43/ ЕИО за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията). Подробни констатации се съдържат и в Одитен доклад на Сметната палата от декември 2019 г. Според направените анализи[35] не е възможно проблемът да се реши в рамките на съществуващото законодателство. Разработването на подхода е подкрепено по ОПОС с проект, приключил 2017 г. През 2019 г. е разработен проект на ЗИД на ЗБР, внесен през м. март 2020 г в Народното събрание, но не е разгледан.

Приемането на новия подход е включено като реформа в Националния план за възстановяване и устойчивост. Съгласно новия подход се въвежда задължението за разработване на териториални планове за управление на мрежата. По този начин всички защитени зони ще бъдат управлявани на база на тези планови документи. Последният проект на ЗИД на ЗБР на МС е внесен в 49-то Народно събрание на 13.04.2023 г.

Заделеният финансов ресурс по ОПОС 2014 – 2020 г." за финансиране изграждането на новите структури за управление и разработването на планове за управление на защитените зони не е усвоен по предназначение.

Текстови блок 5: Проект на Закон за водоснабдяването и канализацията (ЗВК)

Правната рамка в областта на водоснабдяването и канализацията оказва съществено влияние върху подкрепените от ОПОС мерки за изграждане на ВиК инфраструктура както по отношение на изграждането на инфраструктурата, така и по отношение на устойчивост на инвестициите. През 2020 г. са проведени обществени консултации за изготвяне на Закон за водоснабдяването и канализацията във връзка с реформите, които ще залегнат в Националния план за възстановяване и устойчивост. Две години по-късно, през м. ноември 2022 г. е обявен изготвеният от МРРБ коригиран проект на ЗВК за обществено обсъждане. Законопроектът е посрещнат много критично от общини, ВиК дружества, социални партньори и други заинтересувани лица. Допълненият и частично редактиран проект на закон е публикуван за повторно обществено обсъждане през април 2023 г. Със закона се очаква осъществяването на следните реформи:

- Отделяне на регулирането на ВиК услугите в самостоятелен субект;
- Въвеждането на нова структура на цените на ВиК услугите, базирана на гарантиране на минималните разходи за ползване на системите и потребените услуги;
- Регламентиране структурата за управление на сектора;
- Прецизиране ролите и функциите на заинтересованите страни;
- Създаване на предпоставки за консолидация при предоставяне на ВиК услуги.

Според предварителната оценка за въздействието на закона разписването на ясна последователност на планиране и изпълнение на инвестиции, стопанисване и поддържане на ВиК системите и предоставянето на услугите, както и на взаимоотношенията между собствениците на инфраструктурата, процесите на регулиране, начините и източниците на финансиране, ще постави надеждни основи за положителното развитие на отрасъла. С прилагане на новата регулация всички територии в страната ще имат достъп до европейско финансиране за инвестиционни мерки, свързани с ВиК инфраструктурата.

[35] Частичната предварителна оценка на въздействието в сила от 01.01.2021 г.

Следва да се отбележи, че тъй като стратегията и дизайнът на ОПОС са взаимообвързани с важни национални стратегически приоритети, липсата на консенсус или забавата в приемането на съответните стратегически документи (както бе посочено в сектора на биоразнообразието или при ВиК сектора) влияе негативно върху ефективността и въздействието на програмата като цяло. Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000 (НПРД) 2021-2027 г., изработена с подкрепата на ОПОС, все още не е приета от Министерски Съвет, което ще даде възможност документът да се използва като инструмент за стратегическо многогодишно планиране, мерките по който се финансират от различни европейски фондове и националния бюджет.

Войната в Украйна

Военните действие в Украйна от февруари 2022 г., имат многостранно негативно въздействие, включително и върху изпълнението на някои проекти на ОПОС 2014-2020 г. Така например, проектът „Натура 2000 в Черно море" по ПОЗ няма да може да изпълни целта поради риск от осъществяване на дейностите в акваторията на Черно море.

Също така войната доведе до повишаване на цени, затруднена логистика при международните доставки, негативно влияние върху оферти или сключени договори, чиито цени се оказват неактуални, както и увеличена административна тежест при проверка за недопускане като участници в обществените поръчки на лица, подлежащи на санкции.

С цел подпомагане на украинските бежанци е създадена нова Приоритетна ос 7 „Подкрепа за бежанците от Украйна в България", което представлява допълнителна административна тежест за УО.

Инфлационни процеси в строителството и енергетиката

Поради значителното увеличение в цените на строителните материали и горивата някои проекти отчитат трудности за изпълнение в рамките на заложените бюджети. На национално ниво с ПМС № 290 от 2022 г. е приета *Методика за изменение на цената на договор за обществена поръчка в резултат на инфлация* за индексация на договорите за компенсиране на нарасналите цени на стоки и услуги. Поради късното приемане на национална методиката[36] е забавено анексирането на договорите за БФП, което оказва негативно влияние върху темповете на изпълнение на проектите през 2022 г. По преценка на УО тази забава в изпълнението ще бъде трудно компенсирана през 2023 г.[37]

Увеличението на стойностите на договорите създава затруднения при някои проекти, при които вследствие индексация на стойностите на сключените договори за строителство, сумата на БФП би надвишила 50 млн. евро, и проектът би минал прага за „голям проект", което би наложило одобряването на проекта съгласно изискванията на (ЕС) 1303/2013, чрез процедура в ЕК. Това засяга проектите на ВиК Русе, ВиК Сливен и ВиК Шумен и на Столична Община.

От друга страна, подизпълнители също внасят искане на индексации. Например такива искания са предявени от строителни фирми към 12 ВиК оператори. Индикативният размер на заявените индексации от строителните фирми-изпълнители към ВиК

[36] Методиката е приета на 30.09.2022 г.
[37] Отчет за постигнатите резултати от дейността на Главна дирекция „Оперативна програма „Околна среда", включително и за състоянието и управлението на риска в периода 01.01.2023 г. – 30.06.2023 г.

операторите е в общ размер на 93 618 093 лева без ДДС, в която сума се включват и средствата, които следва да се осигурят чрез самоучастие от ВиК дружествата в качеството им на възложители в инвестиционния процес. ВиК дружествата са предвидили и необходимите средства за актуализиране на самоучастието си, като ще разчитат освен на собствени свободни парични средства, така и на привлечени парични средства от кредитни институции.

Мерки за ограничаване на негативното влияние на външните фактори

УО на ОПОС е предприел действия за ограничаване и смекчаване на негативните последствия от различни фактори върху изпълнение на програмата в т.ч.:

- От началото на 2022 г. е изготвен План за действие със заложени междинни цели и срокове за тяхното постигане до края на 2023 г. с оглед отчитане на физически и финансов напредък по проектите с бенефициенти ВиК оператори. В рамките на Споразумение с ЕИБ, банката оказва подкрепа на ВиК операторите за разработване на план за действие за всеки един проект[38]. От всички бенефициенти, чиито проекти са оценени като рискови, е изискано представянето на план за действие.
- Изпълнението на някои ВиК проекти[39] ще бъде разделено в два етапа в рамките на двата програмни периода в случай че същите отговарят на условия, заложени в Регламента с общоприложими разпоредби[40] и в са в областта на интервенция на новата програма.
- Освободеният и неусвоен ресурс се използва чрез пренасочването му към нови процедури. По същия начин наложените финансови корекции при проектите за изграждане на ВиК инфраструктура (около 90 млн. лв.) се очакват да бъдат пренасочени към мерки по Инструмента на ЕК SAFE (Подкрепа за достъпна енергия).

Допълнителни мерки, които могат да бъдат обмислени от УО за преодоляване на трудностите, възникнали в рамките на ОПОС са следните:

- Да не се програмира ресурс, или ресурсът да бъде програмиран под условие, в случай, че инвестициите зависят от приемане на законодателни промени, които още не са в сила.
- Да се изисква от бенефициентите на големи инфраструктурни проекти да стартират обществени поръчки под условие, преди сключване на договори за БФП по програмата, за да се спести време и да се ускори изпълнението на проектите (предвидено е за новия програмен период 2021-2027).
- В споразуменията с ФМФИБ да се постави клауза с изискване финансовите продукти за подкрепа с ФИ по ПОС да бъдат по-атрактивни от съществуващите на пазара.

[38] Доклад на УО на ОПОС за изпълнението за 2021 г.
[39] ВиК проектите на Пловдив, Варна, Бургас, Сливен, Перник и Стара Загора
[40] Регламент (ЕС) 2021/1060

ОВ4. Реалистични ли са били заложените цели? В случай че не са били реалистични, какви е трябвало да бъдат целите (по-ниски или по-високи)?

Заложените цели по приоритетните оси в повечето случаи са били реалистични. Случаите на занижени цели се дължат на липса на ясна прогноза за тяхното определяне (ПО1) или предпазливост (ПО2). Такива цели своевременно са били коригирани. Намаление на целеви стойности на индикаторите се е наложило поради частично или пълно неизпълнение на ключови проекти. В хода на изпълнение на програмата някои индикатори са били променяни с оглед прецизиране или по-коректно отчитане на приноса на програмата.

Приоритетна ос 1 „Води"

По тази приоритетна ос са заложени амбициозни, но реалистични цели относно пречистване на отпадъчните води, съответстващи на заделения финансов ресурс и очакваните инвестиции.

Тъй като техническите параметри на проектите не са били известни при залагане на целевите стойности на индикаторите по програмата уточняването им на по-късен етап е разбираемо. Друго предизвикателство пред залагане на целевите стойности при изграждане на ВиК инфраструктура е изпълнението на повече от един проект за дадена агломерация (например на община и на регионален ВиК проект), където е необходимо да се избегне двойно отчитане.

Индикаторите, свързани с пречистване на отпадъчни води са реалистични, докато индикаторът за водоснабдяване (СО18)[41] е значително подценен и в последствие увеличен близо 120% от 220 000 жители с подобрено водоснабдяване на 1 800 000 жители. Това е така, тъй като регионалните предпроектни проучвания за инвестиции във ВиК набелязват и значителен брой интервенции, които са необходими за подобряване на непрекъснатостта на водоснабдяването и качеството на питейните води.

Поради невъзможност за приключване на всички договори за изграждане на ВиК инфраструктура в рамките на ОПОС, някои договори ще бъдат довършени през следващия период, което налага редуциране на заложените целеви стойности на индикаторите, включително и на СО18 (виж Приложение 4).

Приоритетна ос 2 „Отпадъци"

Първоначално заложените цели в програмата по отношение както на индикатора за резултат, така и на индикатора за изпълнение са били предпазливи и значително по-ниски от възможностите предвид на заделените за целта средства.

Планираният капацитет за рециклиране на отпадъци е бил определен на 105 000 т./г. при предвиден бюджет по оста от 562 млн. лв, докато съгласно разчетите на Националния план за управление на отпадъците са планирани мерки на стойност 287 млн. лв за изграждане на капацитет за рециклиране от 654 000 т/г.

Това налага двойно увеличение на целевите стойности на индикаторите (виж таблицата по-долу) и редуциране на половина на заделения за целта бюджет.

[41] СО18 „Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване"

Таблица 10. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичната цел на ПО2

Индикатори	CO17 Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци (тон/година)	2.1.Намалено количество на депонираните битови отпадъци (тон/година)
Първоначална стойност на индикатора	105 000	285 000
Сегашна стойност на индикатора	240 000	650 000
Промяна	129%	89%

Източник: ОПОС и промени в програмата

Целева стойност на индикатора „*Намалено количество на депонираните битови отпадъци*" 650 000 тона е била заложена и с оглед на отпадналия голям проект на Столична община, който е се е очаквало да осигури допълнителен капацитет за оползотворяване на отпадъци.

Целта на процедура BG16M1OP002-2.010 - Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело C-145/14 (включена през 2019 г.) е реалистично заложена, с оглед на сключените договори, предвидения ресурс и постигнатите резултати.

Приоритетна ос 3 Натура 2000 и биоразнообразие

Заложените цели на индикаторите за изпълнение и резултат по ПО3 са реалистични и съобразени с очаквания ограничен принос от програмата към постигане на целите на НПРД.

Приоритетна ос 4 Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища

Изпълнението на ПО4 показва, че заложените цели са били реалистични.

Първоначалната стратегия на приоритетната ос разчита на значителен интерес от страна на общини за ремонт и възстановяване на язовирни стени и съоръжения по тях, което не се случва поради липсата на капацитет и интерес от страна на общините.

Приоритетна ос 5 Подобряване качеството на атмосферния въздух

Заложените по ПО5 целеви стойности на индикаторите са били предпазливи, което може да се обясни с липсата на опит на УО в подкрепата на този тип мерки, но в същото време голяма степен разумни предвид на заделения ресурс и неяснотата относно ефективността на мерките.

В последствие, след петкратно увеличаване на ресурса по Приоритетната ос, насочен основно към подкрепа на проекти за градски транспорт, включително към нови общини-директни бенефициенти, на база на очаквания реален принос от проектите, стойностите на два от индикаторите са увеличени значително както е показано в таблицата по-долу:

Таблица 11. Предоставена подкрепа по ОПОС за постигане на специфичната цел на ПО5

Индикатори	Население, обхванато от мерките за намаляване на количествата на ФПЧ$_{10}$ и NOx (лица)	Проекти, насочени към намаляване количествата на ФПЧ$_{10}$ и NOx	Намаляване на емисиите на ФПЧ$_{10}$ (тона/година)
Първоначална стойност на индикатора	1 300 000	5	324
Сегашна стойност на индикатора	3 000 000	19	346,56
Увеличение	131%	280%	7%

Източник: ОПОС и промени в програмата

Стойността на индикатора за намаляване на емисиите е увеличена незначително. В същото време, проектите, които се изпълняват в момента ако приключат успешно, се очаква, че ще имат двойно по-голям принос към намаляване на емисиите на ФПЧ10, от заложената цел.

Приоритетна ос 6 Техническа помощ

Първоначално заложената целева стойност на индикатора за резултат по ПО6 „*Средно време за одобряване на проектно предложение (брой дни)*" не е била съобразена с нормативните изисквания.[42] КН на ОПОС променя през 2020 г. целевата стойност на индикатора от 147 дни на 90 дни съобразно нормативните изисквания. Данните от изпълнението на програмата сочат, че индикаторите за изпълнение по ПО6 са преизпълнени, което показва, че УО би могло да бъде по-амбициозно при залагане на параметрите за ефективност на своята работа, като предвиди по-кратки срокове от нормативно установените.

ОВ5. Кои са примерите за добри практики и научените уроци, които могат да бъдат изведени в резултат от изпълнението на ОПОС 2014-2020 г.? Кои са успешните проекти, реализирани с финансовата подкрепа на ОПОС 2014-2020 г.?

Добрите практики при изпълнението на програмата са работата в електронна среда (ИСУН); гъвкавост и реакция от страна на УО при промяна във външните условия; консултации със заинтересованите страни и оказвана подкрепа на бенефициентите. Добрите практики, прилагани от бенефициентите включват: удачно планиране и провеждане на процедури по ЗОП (ранно стартиране и ползване на рамкови договори); добра координация с други участници и заинтересовани страни; прилагане на дигитални технологии в подкрепа на управлението и ползване на резултатите от проектите и прилагане на иновативни решения.

Основните срещани предизвикателства са свързани с: липсата на капацитет при някои бенефициенти; недостатъчно ефективна комуникация със заинтересовани страни и целеви групи; допълнителна административна тежест при обосновка на промени в

[42] Закон за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове и ПМС № 162 на МС от 05.07.2016 г. за определяне на детайлни правила за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по програмите, финансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове за периода 2014 - 2020 г.

проектите и подаване на едни и същи документи в ИСУН за различни цели; забавяния при приемане на законодателни промени, които касаят областите на подкрепа.

На база на събраните данни, някои проекти са изследвани в дълбочина, с цел анализ на постигнатите резултати, очертаване на добри практики и научени уроци. В тази връзка са разгледани успешни проекти по различните приоритетни оси (виж Приложение 10). При определянето на проектите, които да бъдат разгледани в дълбочина са използвани следните показатели:

Критерий	Описание
Ефективност	Постигнати са заложените резултати и цели по проекта в рамките на предвидения период от време. Проектът е постигнал (или дори надхвърлил) заложените целеви стойности на индикаторите.
Въздействие	Реализираните дейности по проекта допринасят за дългосрочни ефекти върху околната среда и/или целевите групи.
Устойчивост	В проекта са заложени дейности, насочени към съхраняване на постигнатите резултати и ефекти във времето. Приложен е ясен подход за гарантиране на устойчивост и дълготрайност на инвестициите.
Иновативност	Проектът включва нестандартен подход в преодоляването на проблем или адресирането на нуждите на целевите групи. Иновативността може да се отнася както до същността на дейностите по проекта, така и до начина на прилагането им.

Добри практики

В резултат от проведените проучвания и интервюта са идентифицирани редица практики, които са допринесли за успешното изпълнение на проектите, финансирани от ОПОС 2014-2020 г. Добрите практики се разделят на практики, приложени от Управляващия орган и практики, приложени от бенефициентите. Две от практиките, прилагани от УО са нормативно установени (работата в електронна среда – ИСУН; и консултациите (в рамките на КН и обществените обсъждания на ИГРП)). Въпреки това са споменати, тъй като имат съществен принос към изпълнението на програмата.

Добри практики, прилагани от Управляващия орган

- Ползване и работа в електронна среда (ИСУН), като основно средство за спестяване на време и ресурс;
- Гъвкавост от страна на УО при промяна в условията и външните фактори (преразпределението на средства, отварянето на ПО2 и ПО3 към нови дейности, въвеждане на опростена форма на отчитане и др.);
- Включване на заинтересованите страни в процеса на вземане на решения – публикуване за обсъждане на ИГРП; дискусии и в КН при разработването на мерките и при оценката на проектите;
- Систематичен подход за комуникация и оказване на подкрепа от УО на бенефициентите - в т.ч. предварителни срещи с общините, бенефициенти в 6те района за планиране, и в резултат повишаване качеството на проектите,

циркулярни писма до бенефициентите при изменения и новости в указанията . Това е допринесло за получаване на информация за постигнатите резултати и своевременно идентифициране на области за подобрение;

- Осигуряване на техническа помощ за оценка на качеството на разработените проекти на институционалните бенефициенти – тази практика е допринесла за предотвратяването на грешки още на етап подготовка и съответно ефективното изпълнение на програмата;
- Обучение и споделяне на опит от УО с бенефициентите е практика, чрез която е осигурен непрекъснат процес на подобряване на знанията и уменията на бенефициентите;
- Планиране на ресурсите и ефективно използване на експертизата чрез назначаване на конкретен координатор по всеки проект;
- Експерти от администрацията на управляващия орган упражняват непрекъснат мониторинг контрол над конкретния проект, за който отговарят, така че да реагират бързо на евентуални отклонения и да прилагат коригиращи мерки;
- В подкрепа на бенефициентите, УО е изготвил документ за изпълнителите на проекти относно често допусканите грешки и нарушения по ЗОП и ЗУСЕСИФ, който се обновява регулярно.
- Специфичната експертиза на служителите на УО позволява предоставянето на бенефициентите на насоки по конкретни казуси за постигане на оптимални резултати.

Добри практики, прилагани от бенефициенти

Наблюдават се положителни резултати от изпълнението на проектите в резултат от прилагането на следните подходи, които могат да бъдат ползвани за добри практики в бъдеще и по други програми и проекти:

- Подготовка и възлагане на процедурите по ЗОП на възможно най-ранен етап – подготовка преди подписване на ДБФП и обявяване веднага след това (Дирекция Национален парк „Пирин“, ИАОС и др.);
- Използване на рамкова обществена поръчка и мини поръчки, когато става въпрос за подмяна на оборудване по заявка, дава възможност за спестяване на време за доставка и успешното осъществяване на големи по обем проекти с множество крайни получатели (Столична община);
- Прилагане на технологични решения като:
    - управление на бази данни с цел осигуряване на контрол и мониторинг по проекта, в т.ч. информационна система по проекта, която съдържа цялата информация по проекта - данни на крайните получатели, данни за доставки, инвентарни номера и т. н. (Столична община);
    - Ползване на електронни приложения и дигитална карта с цел проследяване на изпълнението на проекта (Столична община);
    - Разработване на мобилно приложение за разпространение и ползване на резултатите от проекта (ДНП „Пирин“, Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" МВР);

- Интензивна работа с изпълнителите по проектите (ИАОС) и координация между отговорните институции в рамките на проекта (ИАОС, Басейнова дирекция и Дирекция Води на МОСВ) ускоряват изпълнението на проектите;
- Включване на всички населени места на територията на РСУО в организирано събиране и транспортиране на отпадъците до инсталациите с цел осигуряване на ефективност и ефикасност на инвестицията (община Петрич).
- Повишаването на институционалния капацитет на бенефициентите - обучения на служителите и липсата на текучество води до справяне с изпълнението без помощта на външни администратори и координатори (МРРБ, АПИ);
- Разполагане на нови съоръжения на съществуващи площадки с цел съкращаване на сроковете за подготовка и съгласуване по ЗУТ (община Петрич);
- Иновативни решения като организиране на кампании за предаване на зелени отпадъци срещу предоставяне на готов компост (община Петрич);

Предизвикателства и научени уроци

В процеса на изследване на добрите практики при изпълнението на програмата и проектите е извлечена информация и за предизвикателствата, пред които са се изправили бенефициентите и научените уроци в резултат от това. Предизвикателствата са обобщени по-долу:

Предизвикателства, свързани с капацитета:

- Не при всички бенефициенти е налице капацитет за подготовка на специфични технически спецификации, които изискват тясна експертиза. Пропуски в този аспект водят до грешки при подготовката и след това изпълнението на проектите.
- Местните общности прилагащи подхода ВОМР, не разполагат е експертиза и опит за прилагане консервационни мерки;
- Промяна в проектните екипи и смяната на координатори по проектите води до затруднения и забавяне в изпълнението;
- Недостатъчна експертиза на бенефициентите в специфични теми, касаещи изменения в европейското и национално приложимо законодателство, като например регламент относно финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза, регламент относно Европейския фонд за регионално развитие и относно Кохезионния фонд, регламент за общоприложими разпоредби, както и националното законодателство, произлизащо от тях.

Предизвикателства, свързани с административната тежест:

- Въпреки безспорните ползи от ИСУН, системата може да се използва по-пълноценно с цел да се избегне повторно качване на документи. Регулярен преглед и оптимизиране на операциите ще способства избягване на повторно въвеждане на информация и намаляване на времето за нейната обработка.
- Бенефициентите отбелязват наличие на административна тежест при изискване на твърде подробни и ненужни, според тях, обосновки и документи при промяна на дейности по проекта.

Предизвикателства, свързани с липсата или недостатъчна комуникация:

- Невинаги се наблюдава ефективно сътрудничество и комуникация на бенефициентите с организации, с които проектите/дейностите е необходимо да се съгласуват;
- Комуникацията с обществеността, директно и чрез медиите, преди изпълнението на проекти, които предизвикват въпроси и притеснения относно въздействието върху здравето на населението и околната среда (проектът на Столична община за завода за изгаряна на отпадъци), е необходимо да се подобри.
- ВиК операторите и общините не винаги си сътрудничат ефективно с цел известяване на населението за предстоящите работи в рамките на населените места.

Предизвикателства, свързани с ефикасността:

- Наблюдават се множество случаи на удължаване от страна на УО на сроковете за изпълнение на договорите с бенефициенти, поради закъснения в изпълнението.

Предизвикателства, свързани с устойчивостта:

- Липсата на ясна и общоприета национална стратегическа визия за развитие на някои от секторите обект на интервенция (Води, Натура 20020) оказва неблагоприятно въздействие върху устойчивостта.
- Консервационните цели на равнището на защитената зона за съответните видове и типове местообитания е необходимо да бъдат разработени в цялост на национално ниво, за да могат бенефициентите да разработят съответните мерки на ниво проект.

ЕФИКАСНОСТ

Ефикасността е разгледана хоризонтално за цялата програма, като където има необходимост са откроявани специфики, свързани с конкретни приоритетни оси или бенефициенти. Въпросите, свързани с ефикасността разглеждат основно две теми:

- Ефикасност на изпълняваните интервенции от гледна точка на разходвани средства и постигнати резултати
- Качество и функциониране на системите за управление и контрол и дизайн на интервенциите, най-вече от гледна точка на административна тежест и извлечени поуки за следващи програмен период.

ОВ6. Каква е ефикасността на интервенциите по ОПОС 2014-2020 г., разглеждана като съотношение между вложените ресурси и постигнатите резултати?

Оценката на ефикасността на вложените ресурси спрямо постигнатите резултати сочи, че с 1 лв. вложени средства за изграждане на инсталации за предварително третиране и компостиране на отпадъци се осигурява допълнителен капацитет за рециклиране на около 1,5 кг. отпадъци. Резултатът от влагането на 1 лв. в рекултивация на стари депа води до закриването на 0,01 кв. м. При укрепването на свлачища с 1 лв. укрепваме 1 кв. м. площ.

Комбинираната процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и инсталации за предварително третиране на битови отпадъци е по-неефикасна от гледна точка на постигнат резултат с вложения ресурс от процедурата за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за биоразградими и зелени отпадъци. Последното само потвърждава важността на продължаващите усилия за повишаване на разделното събиране.

Съотношението между вложените ресурси (разходи) и постигнатите резултати е изчислено по следната обща формула:

- Ефикасност = Постигнати резултати, изчислени чрез индикаторите за изпълнение/вложени ресурси.

Вложените ресурси включват разходите за изпълнението на проектите, измерени чрез данни за реално изплатените средства.

Целта е да се покаже доколко ефикасно са използвани ресурсите по програмата или с други думи колко "резултати" са постигнати за всяка единица разходи.

С цел осигуряване на равни други условия, са сравнени само приключили проекти за изграждане на инфраструктура. Към момента на изготвяне на оценката, разполагаме с данни по приключили проекти, които позволяват да се сравни и съответно оцени ефикасността на вложените ресурси, само по ПО2 Отпадъци и ПО4 Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища.

По ПО2 са сравнени проекти по процедурите за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране, като следва да се отбележи, че двата вида инсталации използват различна технология и третират различни видове отпадъци. Сравнението се базира на индикатора за допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци в тонове на година. Освен това е направено сравнение в ефикасността на разходваните средства по процедурата за рекултивация на депа за закриване на база индикатора рекултивирана площ в хектари.

Информацията за ефикасността на разходваните средства е обобщена в таблиците по-долу. Индикаторите са превърнати от тонове в килограми и от хектари в кв. м. с цел по-лесно възприемане на цифрите.

Таблица 12. Показатели за ефикасност на вложените ресурси по ПО2 Отпадъци

ПО2/Процедури	Индикатор	Резултат на 1 лв. разход
2.002 Комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци	Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци в кг.	1,51
2.005 Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци	Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци в кг.	1,64
2.006 Втора комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци	Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци в кг.	0,51

ПО2/Процедури	Индикатор	Резултат на 1 лв. разход
2.010 Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14	Рекултивирана площ в кв. м.	0,01

Източник: Собствени изчисления на база на данни за проектите от ИСУН 2020

По процедура 2.002 са разходвани близо 36 млн. лв. по вече приключилите проекти, с които е осигурен допълнителен капацитет за рециклиране от малко над 54 хил. т. на година. Средно цената на тон е 660лв., но в рамките на процедурата има големи различия – от 309 лв. до 2500 лв. на тон капацитет за рециклиране, което може да се дължи на разлики в технологиите, но има връзка и с мащаба на инсталациите. По-малките инсталации са по-скъпи. Друг възможен фактор за най-високата цена изглежда е по-късия срок за изпълнение – 5 месеца по-къс от средния по процедурата. Видно от сравнението, с 1лв средства е осигурена възможност за рециклиране на 1,5 кг. биоразградими отпадъци.

По процедура 2.005 реално изплатените суми са около 30 млн. лв., с които са осигурени допълнително около 49 хил. т. капацитет за рециклиране на година при средна цена на т. от 608 лв. Отклоненията от средната стойност варират с до +/-36%, като отново, с изключение на един от проектите, вероятната причина е по-краткият срок за изпълнение. По тази процедура с 1 лев разходвани средства е осигурена възможност за рециклиране на 1,6 кг отпадъци допълнително на година.

Сравнението между показателите за ефикасност на вложените ресурси сочи, макар и с разлика в рамките на 7%, че процедурата за компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци е по-ефикасна от комбинираната процедура за компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци от гледна точка на резултат от всеки лев вложен ресурс. Ако добавим и проекта по втората комбинирана процедура, разликата става още по-голяма в полза на процедурата за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации.

В рамките на Втора комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци (2.006) е приключил само един проект от общо 3 одобрени. Продължителността на проекта е 35м., значително по-кратък от средния срок по първата процедура, а ефикасността на разходваните средства е значително по-ниска – с 1 лев е осигурена възможност за рециклиране на 3 пъти по-малко – половин кг. отпадъци в сравнение с тези по първата комбинирана процедура. Тук следва да бъде отчетен фактът, че цифрите по първата процедура са осреднени между повече на брой проекти и цената на допълнителен капацитет в тонове реално не е по-висока.

По процедура 2.010 са изразходвани малко над 72 млн. лв. за рекултивация на 107 хектара депа със средна цена 669 хил. лв. на ха. Ефикасността на вложените средства е 0,01 кв. м. за всеки лев. Прави впечатление, че стойностите, които надвишават значително средните са за депа с площ под или малко над 1 ха., въпреки че това не се отнася за всички депа с подобен размер. УО залага критерии за оценка, базирани на цената за рекултивация на ха площ.

Таблица 13. Показатели за ефикасност на вложените ресурси по ПО4

ПО4	Индикатор	Резултат на 1 лв. разход
BG16M1OP002-4.003 Превенция и противодействие на свлачищните процеси за ограничаване на риска от тях (вкл. по републиканска пътна мрежа)	укрепени свлачища в кв. м.	1,00

Източник: Собствени изчисления на база на данни за проектите от ИСУН 2020

По ПО4 е разгледана само процедура 4.003, по която има приключили проекти. Ефикасността на вложените средства е средно 1 кв. м. укрепени свлачища за всеки разходван лев. Реално разплатените средства по процедурата са малко над 7 млн. лв. за общо 705 ха. укрепвания. Следвайки логиката на икономия от мащаба, и тук най-малкото свлачище е най-скъпо на ха, макар и с най-малка абсолютна стойност. Въпреки това отклоненията от средните стойности са значителни, което може да се дължи на сложността на укрепването, която няма как да бъде отразена в анализа на данните. В този смисъл според сложността на обекта може да има разлики в стойностите между отделните проекти, които обосновано се дължат на разлики в сложността и технологията на изпълнение.

ОВ7. Какви са основните поуки от гледна точка на дизайна на интервенциите и внедрените системи за управление и контрол? Какви подобрения са необходими с оглед подобряване процеса на изпълнение на ОПОС и олекотяване на административната тежест за бенефициентите? Има ли през периода увеличаване или облекчаване на административната тежест за бенефициентите или УО?

Дизайнът на интервенции като цяло съответства на нуждите. Разширяване на обхвата на подкрепа с ФИ би дала възможност да се покрият нужди, които не се подкрепят с БФП.

Основно предизвикателство пред изпълнението са процедурите за обществени поръчки. Административната тежест не е значителна и в някои области се отбелязват подобрения. Само една трета от бенефициентите посочват административната тежест като причина за затрудненията. УО е съкратил времето за одобряване на проектни предложения и за верификация на искания за средства, което подобрява ефикасността.

Дизайн на интервенциите

Дизайнът на интервенциите е разгледан подробно в рамките на докладите по дейност 1 и дейност 2 в изпълнение на настоящия договор.

Директното договаряне и подборът на проекти са уместни форми на предоставяне на подкрепа спрямо естеството на подкрепяните мерки и потенциалните бенефициенти. Директното договаряне се използва при потенциални бенефициенти, нормативно натоварени с изпълнението на специфични функции.

Дизайнът на интервенциите е уместен спрямо нуждите и с реален принос за постигане на целите на националните секторни стратегически документи.

Програмирането е следвало строго направеното разделение по приоритетни оси. В някои случаи се наблюдава допълняемост между интервенциите по различните приоритетни

оси – например намаляване на риска от наводнения (ПО4) и управление на води (ПО1). С цел по-добра ефикасност и адресиране на нуждите, при възможност, би могла да се разглежда и комбинирана подкрепа по повече от една ос.

При инвестициите **във ВиК инфраструктура**, ОПОС предоставя подкрепа както на общини, така и на ВиК дружества в консолидирани райони. В периода 2007-2013 г. подкрепата е била насочена само към общини, а за периода 2021-2027 г., съобразно стратегическите подходи за сектора, подкрепата с БФП е насочена основно към ВиК дружества (с изключение на Столична община, поради съществуващата концесия). Промяната в подхода на предоставяне на подкрепа е обусловена от липсата на технически капацитет и експертиза в общините и необходимостта от стратегическо планиране и инвестиции в сектора. Общините са собственици на активите, но дейностите по доставяне и пречистване на водата се осъществяват от ВиК операторите и съгласуването на работите с тях е слабо, което води до изграждането на инфраструктура, която не се припознава от ВиК операторите. Инвестициите са „на парче" и не могат да обхванат и адресират в цялост нуждите на системите.

Според данните, посочени в анализите към Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България[43], капацитетът на повечето от проучените общини е по-скоро недостатъчен за ефективно управление на ВиК отрасъла. Отбелязани са следните основни дефицити: липса на представител на общината в органите за управление на дружествата с преобладаващо държавно участие; липса на специализирано звено или собствени експерти, които да са ангажирани изключително с организацията и управлението на ВиК инфраструктурата – общинска собственост, и/или с изготвянето на становища на общината по бизнес-плановете на ВиК дружеството, както и липса на пълна информация за ВиК активите, общинска собственост, и за активите на ВиК дружеството в общината, които не са общинска собственост.

В същите анализи, капацитетът на ВиК да развиват управленски функции, в степен да отговорят на изискванията за текущо развитие и оцеляване на фирмата, е оценен като достатъчен, докато стратегическият капацитет - като недостатъчен. Капацитетът на дружествата за извършване на инвестиционна дейност също е оценен като незадоволителен.

Анализът на получените данни показва, че по-големите ВиК дружества притежават специалисти с нужните компетенции. Въпреки това, именно големите оператори считат, че нямат наличен капацитет за изграждането на нова водопроводна/канализационна мрежа без да наемат външни изпълнители, нито да изпълняват ролята на строителен надзор при изпълнението на инфраструктурни проекти във водния сектор. Обяснение за това е, че инвестиционните дейности на големите ВиК дружества са сложни и капиталоемки и за изпълнението им са нужни квалифициран персонал и специализирана техника.

ВиК дружествата дават редица предложения за подпомагане на участието им в реализацията на инфраструктурни проекти, в т.ч.: получаването на финансова помощ и подкрепа от трети страни; изграждането на звена, които да имат капацитет да разработват необходимата документация; осъществяване на по-добра комуникация между институциите; промяна в нормативната уредба. ВиК операторите са посочили

43 https://www.moew.government.bg/bg/nacionalna-strategiya-za-upravlenie-i-razvitie-na-vodniya-sektor-v-republika-bulgariya/

необходимостта от регламентация на строителство на инфраструктурни обекти по ОПОС (водопроводи, канализация и ПСОВ) с цел предоставянето им безвъзмездно на ВиК операторите, както и прехвърлянето на финансови ангажименти от ВиК асоциациите към ВиК дружествата.

За укрепване на капацитета на ВиК операторите по ОПОС е извършен е анализ на потребностите на ВиК операторите от практическо обучение за финансово и счетоводно отчитане на изпълнението на проектите[44] и през октомври 2021 са проведени две практически обучения за представители на ВиК операторите за финансово и счетоводно отчитане по Споразумение с Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). През 2022 г. е подписан анекс, с който се разширява обхватът на Споразумението с шестте новоконсолидирани ВиК оператора, които все още не са сключили договор за безвъзмездна финансова помощ и са в етап на подготовка на регионалните си проекти за водите за кандидатстване за финансиране от ПОС 2021-2027. Тази помощ ще спомогне за изграждане на капацитет за успешно изпълнение на техните проекти.

Предоставянето на подкрепа за някои от нуждите на ВиК сектора, като разходи за дигитализация, поставянето на измервателни устройства на зони, както и софтуер за моделиране с цел симулации и предотвратяване на аварии във ВиК сектора, и съответно загуби на вода, могат да подобрят ефектите от и устойчивостта на инвестициите. Подобни инвестиции са подходящи да бъдат подкрепени с финансови инструменти.

При демонстрационни проекти в областта на отпадъците (ПО2) е дадена възможност на широк кръг от заинтересовани страни да реализират мерки, допринасящи към намаляване на депортираните битови отпадъци. При тези проекти, партньорствата между общини и бизнеса или общини и неправителствени организации допринасят за постигане на по-устойчиви резултати и привличане на частно финансиране.

Поради неприемането на подхода за управление на мрежата Натура 2000, стратегията на подкрепа по ПО3 **„Натура 2000 и биоразнообразие“** е променена и отворена и за други бенефициенти, така че да се осигури постигане на целите. Поради спецификата на подкрепяните дейности[45], интересът при МИГ е малък и приносът от проектите по подхода BOMP за опазване на видовете и местообитанията е ограничен. Изпълнението на проекти в партньорство между институционални бенефициенти и бенефициенти от неправителствения и академичния сектор би могло да допринесе за осигуряване на допълняемост и специфична експертиза.

В сектор **„Наводнения и свлачища“** (ПО4) се наблюдава слаб интерес от страна на общините за участие в дейности по превенция (особено по отношение на рехабилитацията на язовири), поради липса на техническа готовност и проблеми със собствеността на земята. Подкрепата на институционални бенефициенти в този сектор води до по-добри резултати.

Програмирането на ПО5 **„Подобряване на качеството на атмосферния въздух“** е било затруднено от липсата на секторна стратегия. В сравнение с мерките за битовото отопление, подкрепата за намаляване емисиите от обществения транспорт има по-малък пряк принос към намаляване на емисиите на ФПЧ и тази връзка мерките насочени към

[44] По проект Предоставяне на експертна подкрепа от ЕИБ при изпълнение на проекти за изграждане на ВиК инфраструктура по ОПОС 2014 - 2020 г. в обособените територии на ВиК оператори“

[45] консервационни мерки, насочени към строго специфични видове, по-голямата част от които обитават ограничени по площ местообитания, предмет на опазване в защитени зони

намаляване на замърсяването с ФПЧ от бита трябва да бъдат приоритетни. За постигане на заложените цели е необходимо да се търси синергичен ефект и с други мерки, подкрепени с други източници на финансиране, както и приоритетно да се подкрепят готови за финансиране мерки.

Опитът в настоящия програмен период показва, че в някои случаи изпълнението на мерки в партньорство може да разреши проблеми, свързвани с осигуряването на специфична експертиза, както и да доведе до по-добра устойчивост на резултатите чрез включването на ключови заинтересовани страни. Поради това, УО е удачно да стимулира партньорствата при такъв тип интервенции. Това може да стане, чрез залагането на административно изискване по отношение на конкретните бенефициенти, или чрез предвиждането на повече точки при техническата оценка на проектните предложения при процедури на конкурентен подбор.

Системи за управление и контрол

УО на ОПОС използва единен систематичен подход при извършването на последващ контрол за законосъобразност и прилага детайлни контролни листове, обхващащи всички рискови моменти, съгласно Насоките за определяне на финансови корекции, които се прилагат спрямо разходите, финансирани от ЕС в рамките на споделеното управление. Подходът, използван от УО на ОПОС при извършване на последващ контрол за законосъобразност и при определяне финансовото влияние на нарушенията, е изцяло заимстван и в съответствие с този на одитния орган Изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз".

От данните в доклади на ИА „Одит на средствата от ЕС“ за последните три години е видно, че броят на нередностите в проверените договори и броят на договорите с грешки в одитираните разходи[46] са се повишили от 2020 до 2022 г. (виж фигурата по-долу).

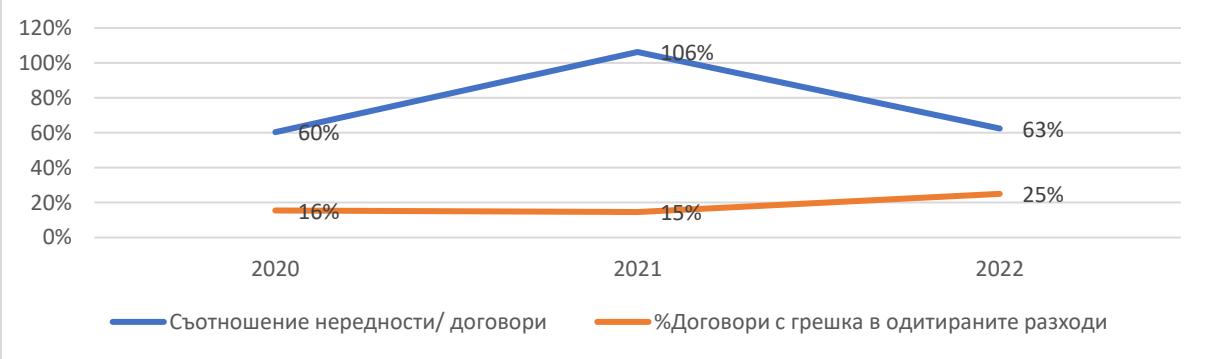

Източник: Собствени изчисления по данни от Доклади на ИА "Одит на средствата от ЕС" с анализ на грешките, установени в одитната дейност за 2020, 2021, 2022 г.

Фигура 2. Тенденция в установените нередности и грешки в договорите за изпълнение на проекти, финансирани от ОПОС 2014-2020 г.

В периода 2014-2020 ОПОС е на второ място по съотношение на нередности към общия брой договори след Оперативна програма „Регионално развитие“ и на първо заедно с

[46] Грешка в одитираните разходи се установява за нарушения, които не са били констатирани от Управляващите органи в процеса по верификация на разходите през 2020 и 2021 г

Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“ по дял на договорите с грешка в одитираните разходи[47] (виж следващата фигура).

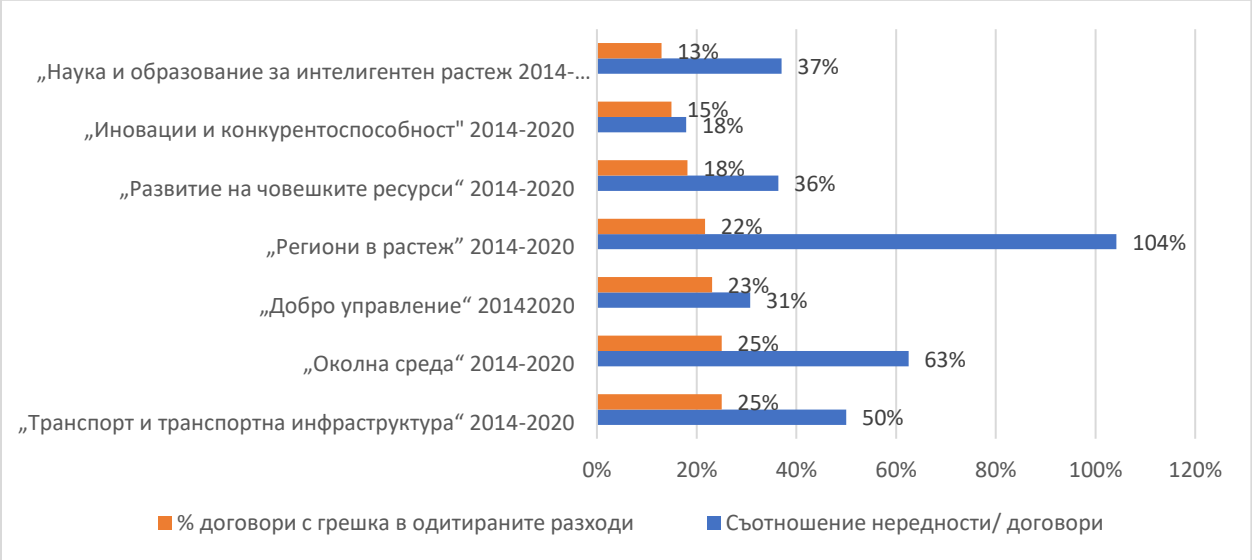

Източник: Доклади на ИА "Одит на средствата от ЕС" с анализ на грешките, установени в одитната дейност за 2022 г. https://aeuf.minfin.bg/bg/25

Фигура 3. Съотношение на нередностите в проверените договори към общия брой договори и съотношение на договори за поръчка с грешки в одитираните разходи към общия брой договори по различните програми за 2022 г.

В резултат от извършена повторна проверка за законосъобразност във връзка с констатации и препоръки на Изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз“, е освободен ресурс от наложените допълнителни финансови корекции в размер на около 72 млн. евро, от Кохезионен фонд и около 48 млн. евро от ЕФРР, които представляват съответно 2,78% от бюджета на средствата по ОПОС 2014-2020 от КФ и 5,97% от този на предвидените средства по програмата от ЕФРР.

По данни от ИСУН общият брой договори за проекти, финансирани по ОПОС 2014-2020 е 389 и само 33 от тях нямат наложени финансови корекции, което представлява 8% от всички проекти. Или с други думи по 92% от всички проекти има наложени финансови корекции.

Въпреки високия процент на финансови корекции, бенефициенти споделят, че в много случаи, за да не им се налагат финансови корекции, правят компромиси с избора на изпълнителите, като определят твърде общи критерии за подбор, за да не бъдат обвинени в дефиниране на ограничаващи/дискриминиращи условия. Проблемът е съществен, когато става въпрос за избор на специализирано оборудване и бенефициентът знае точно какво му трябва.

Подобряване на изпълнението и облекчаване на административната тежест

УО на ОПОС е ефективен по отношение на средно време за одобряване на проектно предложение и средно време за верификация при искане за средства, като осъществява

[47] според обобщените данни за видовете грешки по проекти, финансирани от различните оперативни програми, одитирани през 2022г. от ОСЕС

тези дейности в по-кратки от нормативно заложените срокове: съответно 44 дни (при нормативно изискване 90 дни) и 49 дни (при нормативно изискване 85 дни).

Административната тежест не е посочена като основната причина за затруднения пред постигането на целите на проектите. Въпреки това трябва да се отбележи съществената разлика между мнението на общините с това на останалите бенефициенти. Докато малко над 8% от общините бенефициенти по ОПОС определят административната тежест като основна причина за затрудненията им, около 33% от останалите бенефициенти считат че това е така, в т.ч. ВиК оператори, ЮЛНСЦ, ЮЛНЦ и публични институции (виж фигурата по-долу).

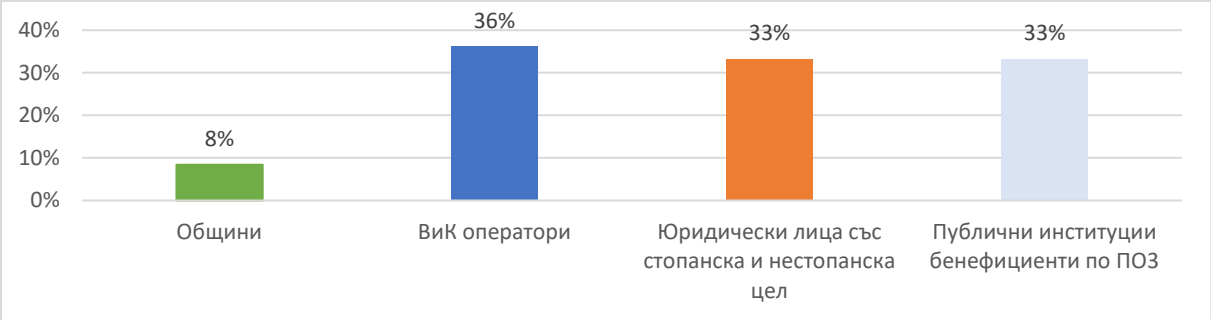

Източник: Проведени анкетни проучвания сред бенефициенти по програмата за целите на оценката

Фигура 4. Дял на бенефициентите посочили административната тежест като причина за затрудненията им

В рамките на проучването сред бенефициентите е зададен въпрос „*Как бихте оценили промяната в административната тежест при изпълнението на проекта в началото на проекта и към настоящия момент*?“, който цели да установи какво е усещането на бенефициентите за промяната в нивото на административната тежест в началото на изпълнението и в края.

Видно от отговорите, илюстрирани на Фигура 5, по-голямата част от бенефициентите не наблюдават промяна в административната тежест. Все пак трябва да се отбележи, че най-голямата част от бенефициентите, според които има промяна в посока нарастване на тежестта са представители на ЮЛНСЦ и ЮЛНЦ, а най-голяма част от бенефициентите, според които тежестта е намаляла са общини. Обяснението за това може да бъде разликата в опита на отделни видове бенефициенти по програмата. Така например общините имат богат опит в изпълнението на проекти, финансирани по ОПОС, докато бенефициенти като ВиК операторите, които не са били допустими в предходния период и нямат опит в подготовката и изпълнението, оценяват административната тежест на едно и също ниво в началото и края на проектите.

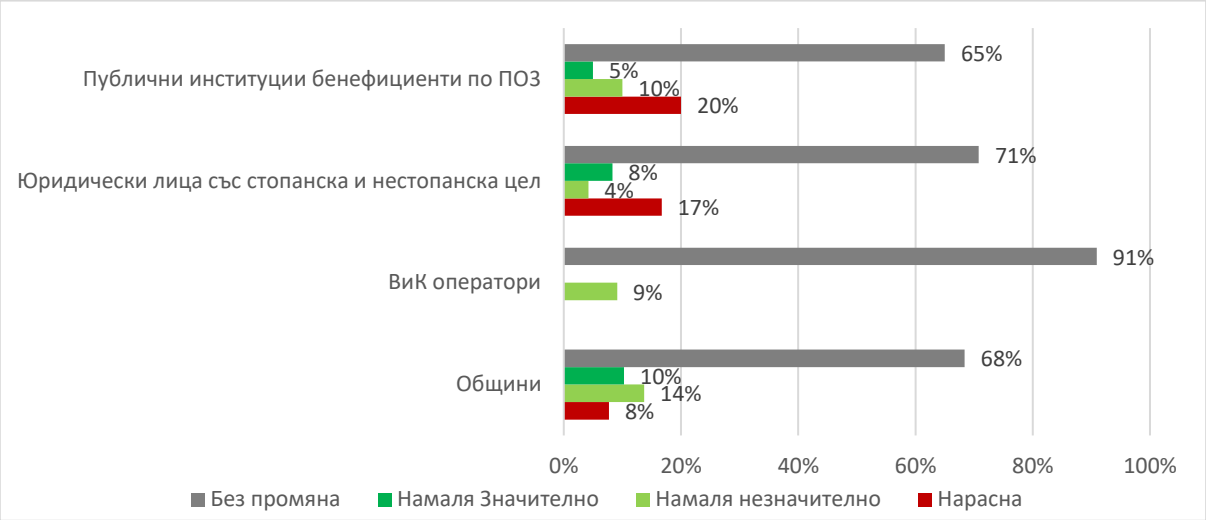

Източник: Проведени анкетни проучвания сред бенефициенти по програмата за целите на оценката

Фигура 5. Оценка на бенефициентите за промяна в административната тежест по време на изпълнението на проектите

Според бенефициентите, които отчитат намаляване на административната тежест, това се дължи на отчитането на проекта чрез ИСУН. Според тях системата дава възможност за изцяло електронно отчитане, систематизиране и обработване данните и бърз обмен на информация. В резултат е налице е проследимост на събитията, много добра комуникация с технически и финансов експерт, както и ясни указания. В същото време бенефициентите дават конкретни препоръки за допълнителни подобрения на работата с ИСУН, като например ползване в ИСУН на документи качени в предходни пакети отчетни документи (ПОД), но не са ги комуникирали с УО. Това вероятно означава, че не всички бенефициенти са информирани за възможността да дават препоръки за оптимизирането на ИСУН.

Според някои бенефициенти, процедирането на допълнителни споразумения към административните договори за безвъзмездна финансова помощ по образец в Word, създава допълнителна административна тежест и предпоставки за грешки и неточности при попълване на информацията, докато ИСУН вече позволява изготвянето му електронно. Препоръката към УО на ОПОС е да актуализират наръчника за бенефициента в тази част с цел отпадане на формата в Word. В тази връзка е добре да се прави редовен преглед на оптимизацията на ИСУН и да се предприемат стъпки за своевременно актуализиране на Наръчника на УО и отпадане на изискуемите от бенефициентите документи, които се генерират в ИСУН.

Основна причина за административна тежест, според други бенефициенти е неколкократното провеждане на процедури за последващ контрол върху едни и същи процедури за избор на изпълнители на обществени поръчки по проекта и налагане повторни финансови корекции в края на програмния период в размери, значително надвишаващи възможностите на бенефициента за осигуряване на финансов ресурс (дори и временен до решение на компетентен съд).

ВЪЗДЕЙСТВИЕ

ОВ8.Какво е въздействието (разглеждано като промяната, която може обосновано да бъде отнесена към програмата) от реализацията на ОПОС 2014- 2020 г. за опазване и защита на околната среда и насърчаване на ефективното използване на ресурсите в България по всеки приоритет на програмата?

Приоритетните инвестиции на ОПОС 2014-2020 г. имат пряко положително въздействие върху формирането и изпълнението на политиките по опазване на околната среда в подкрепените сектори.

Програмата се очаква да има съществен принос към постигане на целите, определени в Директива 91/271/ЕИО относно **пречистването на отпадъчните води от населени места**. Принос има и към подобряване мониторинга на водните ресурси и подобряване на управлението на водите.

Програмата има съществен принос за постигане на целите в областта на отпадъците в две направления: (1) допринася към наблюдаваните тенденции за **намаляване на депонираните битови отпадъци** и увеличението рециклираните такива; (2) с рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14 програмата допринася за изпълнение на задължението на страната по решението на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г.

Програмата има ограничен принос към **опазване на биологичното разнообразие**, предвид на предвидения малък дял на ОПОС за постигане на целите на НПРД. Този принос е препятстван и до известна намален поради липсата на установена нова управленска структура на мрежата Натура 2000.

Подобрена е превенция и **управление на риска от наводнения** в населените места и **намаляването на рисковете от свлачища и срутища**. В дългосрочен план мерките допринасят за адаптацията към изменението на климата и управлението на риска от кризи, свързани с природни бедствия.

Въздействието от мерките в областта на **намаляване на замърсяването на въздуха** с ФПЧ и азотни оксиди е минимално поради това, че повечето проекти са в изпълнение.

Сектор „Води"

Опазване и подобряване състоянието на водните ресурси

Въздействието на програмата върху подобряване състоянието на водите, посредством изграждане на ВиК инфраструктурата и отвеждане и пречистване на отпадъчните води е съществено, като то се обуславя от инвестиции в изграждане/доизграждане на ВиК инфраструктура – в агломерации с над 10 000 екв.ж.; подпомагане на регионалното инвестиционно планиране на отрасъл ВиК и подкрепа за повишаване на институционалния капацитет за реформа във ВиК сектора.

Данните на НСИ и на КЕВР относно **показателите за качество на ВиК услугите** през периода 2014-2020 г. сочат устойчива тенденция в подобряването на услугите по водоснабдяване, канализация и пречистване на водите, към което програмата има съществен принос.

Въздействие върху отвеждане и пречистване на отпадъчни води:

През периода 2014-2021 г. се разширява и модернизира канализационната мрежа и нараства делът на пречистените отпадъчните води како е видно от таблицата по-долу.

Таблица 14. Канализация и пречистване на отпадъчни води – основни показатели

Показатели	2014	2021	Промяна
Обществена канализационна мрежа общо за страната (км)	10518	12831	2313
Главни канализационни колектори (км)	1852	1952	100
Разпределителна канализационна мрежа (км)	8666	10879	2213
Ниво на покритие с услуги по отвеждане на отпадъчни води (%)	68,53	73,02	4,49
Ниво на покритие с услуги по пречистване на отпадъчни води (%)	59,13*	63,15	4,02
Селищни ПСОВ, общ брой	89	176	87
Свързано население с ПСОВ, %	56,8	66,8	10
В това число: ПСОВ с капацитет над 2000 е.ж.	70	115	45

Източник: НСИ и годишни доклади на КЕВР * данните са за 2017 г.

От 87 изградени нови ПСОВ, от които 45 с капацитет над 2000 е.ж. – 16 са реализирани с подкрепа по ОПОС. Мерките за събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчните води, в контекста на рехабилитацията на съществуващата инфраструктура, допринасят за постигане на целите, определени в Директива 91/271/ЕИО относно пречистването на отпадъчните води от населени места.

Данните от техническите доклади за оценка на съответствието на страните членки с изискванията на директивата за пречистване на градските отпадъчни води показват значителен напредък за страната в последните години по отношение на отвеждане и пречистване на отпадъчните води (виж таблицата по-долу), за което ОПОС има съществен принос.

Таблица 15. Съответствие с Директива 91/271/ЕИО

Критерии / Година	Отвеждане на отпадъчни води (чл.3)	Пречистване на отпадъчни води (чл.4)	Отстраняване на N и P при заустване в чувствителни зони (чл.5)
2014	26%	20%	17%
2016	51%	38%	22%
2018	90%	42%	27%

Източник: Технически доклади за изпълнение на директивата за пречистване на градски отпадъчни води[48]

Въздействие върху подобряване на водоснабдяването

Реализираните и очаквани резултати на проектите имат положителен дългосрочен ефект върху ефективността на водоснабдителните мрежи и намаляване на загубите на вода. В периода 2014-2021 са изградени 927 км нова водопроводна мрежа и са рехабилитирани 4 179 км (виж таблицата по-долу). С 3% намаляват загубите на подадена вода през 2021 г.

[48] 9th Technical assessment of information on the implementation of Council Directive 91-271-EEC; 10th technical assessment on the Urban Waste Water Treatment Directive (UWWTD) implementation 2016; 11th technical assessment on UWWTD implementation

спрямо 2014 (от 58% на 55%), като този процент е пропорционален на намаляване на реалните загуби на вода при транспортиране (-2%).

Таблица 16. Водоснабдяване – основни показатели

Показатели	2014	2021	Промяна
Обществена водопроводна мрежа (км)	73 515	76 651	3 136
Новоизградена водопроводна мрежа в периода 2014-2021 (км)			972
Загуби на вода общо (%)	58%	55%	-3%
Рехабилитирана водопроводна мрежа в периода 2014-2021 (км)			4 179
Реални загуби (при транспортиране на водата) (%)	49%	47%	-2%

Източник: НСИ; собствени изчисления по данни на НСИ

Въпреки значителния ресурс, инвестиран по програмата, ОПОС не може да покрие всички нужди в сектора. По разчети, изложени в Националния инвестиционен план за водоснабдяване и канализация (2021 г.), за постигане на съответствие с изискванията на Директивата за пречистване на градските отпадъчни води, ще са необходими още около 6 милиарда лева, а за постигане на съответствие с изискванията на директивата за питейни води още около 7 милиарда лв.

В същото време, очаквани промени в европейското законодателство поставят нови по-строги изисквания както към отвеждането и пречистването на отпадъчни води, така и към качеството на питейните води, които поставят нови предизвикателства пред сектора[49][50]. В предложението за изменения в Директивата за пречистване на отпадъчните води е заложен график за изпълнението на основните мерки от 2025 до 2040 г., като всички агломерации над 1000 ЕЖ трябва да съответстват на изискванията до 2030 г.

Подобряване оценката на състоянието на водите

Съществуващите мрежи за мониторинг на количеството на повърхностните и подземните води са недостатъчни, което рефлектира върху съответствието с изискванията на Рамковата директива. Това прави съществуващият мониторинг частичен или недостатъчен за да бъдат покрити напълно изискванията на Рамковата директива. В резултат на подкрепата по ОПОС 173 водни тела са с подобрен мониторинг на химичното състояние, а 90 с подобрен мониторинг на количественото състояние.

Въпреки постигнатите по ОПОС 2014-2020 г. резултати, за изпълнение на нарастващите изисквания на европейското законодателство ще са необходими допълнителни мерки. Предложението за изменение на директиви 2000/60/ЕО, 2006/118/ЕО и 2008/105/ЕО включва нови стандарти за редица химикали.

[49] Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно пречистването на градските отпадъчни води (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0541)

[50] Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 2000/60/ЕО за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите, Директива 2006/118/ЕО за опазване на подземните води от замърсяване и влошаване на състоянието им и Директива 2008/105/ЕО за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0540)

Чрез обновяване и модернизиране на лабораториите на органите на Държавния здравен контрол (РЗИ)[51] се осигурява мониторинг на качеството на питейната вода по обем и честота в съответствие с европейското[52] и национално законодателство.[53] Десет лаборатории на РЗИ са с повишен капацитет за осъществяване на мониторинг на качеството на питейните води в пълно съответствие със законодателните изисквания. От друга страна, на етап програмиране, не е имало възможност да се удовлетворят заявените нужди за двойно по-голямо финансиране, което би подкрепило и други анализи на питейната вода, не само химически и радиологични. Обобщените данни от провеждания от РЗИ контролен мониторинг на питейната вода през 2021 г. показва, че общото съответствие с изискванията се запазва на сравнително високо ниво, съпоставимо с това през предходните години.[54]

Разработените плановете за управление на речните басейни (ПУРБ) за периода 2021-2027 предоставят основа за управлението на водите и предприемане на мерки за тяхното опазване.

Ползи за обществото и крайните получатели

Ползите от реализираните подобрения във ВиК инфраструктура са основно по-добрата свързаност към канализационни системи и постигане на изискванията относно пречистването на отпадъчните води (виж фигурата по-долу). В същото време общините и ВиК дружествата приоритизират ползите различно. Докато за общините основната полза е постигане на изискванията относно пречистването на отпадъчните води, за ВиК операторите подобреното водоснабдяване е отчетено като най-полезно.

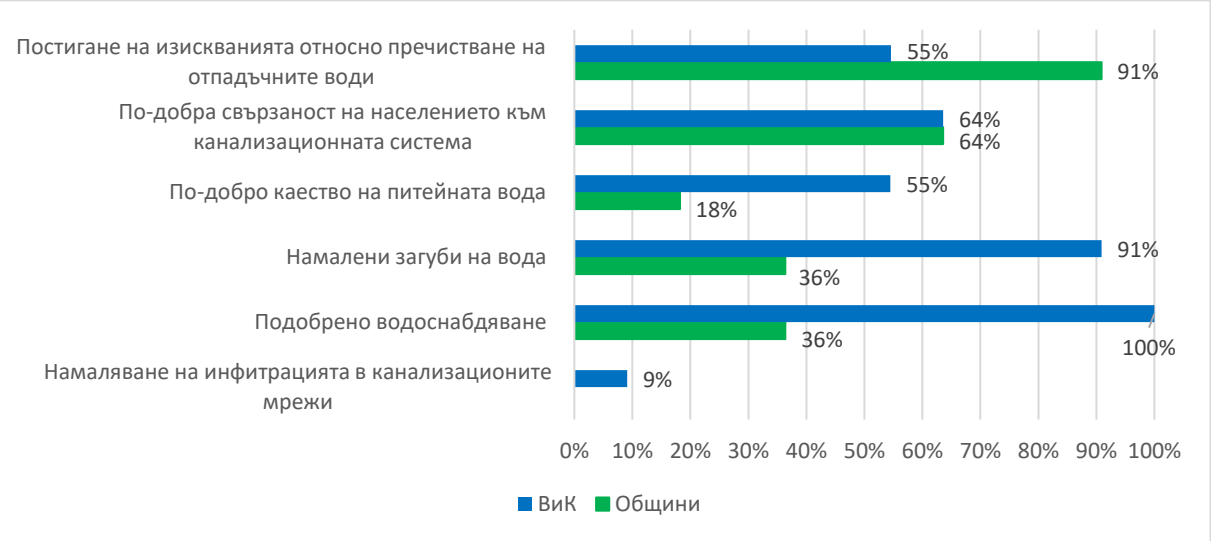

Източник: Проведени проучвания сред общини и ВиК оператори в рамките на оценката в периода май-юни 2023 г.

Фигура 6. Ползи от реализирането на проектите в областта на ВиК

[51] Процедура BG16M1OP002-1.011 Подобряване мониторинга на качеството на питейните води

[52] Директива 98/83/ЕО от 3 ноември 1998 г. относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека (отменена от Директива ЕС 2020/2184) и Директива 2013/51/ЕВРАТОМ на Съвета за определяне на изискванията за защита на здравето на населението по отношение на радиоактивни вещества във водата предназначена за консумация от човека .

[53] Наредба № 9 от 16 март 2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели

[54] Национален доклад за състоянието на околната среда в България, 2023, ИА „Околна среда"

Сектор „Отпадъци"

Рамковата директива на ЕС за отпадъците поставя изискване към държавите-членки на Съюза да рециклират най-малко 50% от битовите отпадъци и 70% от строителните отпадъци към 2020 г. Тя въвежда 5-степенна йерархия на действията за управление на отпадъците, като превенцията е най-добрата възможност, следвана от повторната употреба, рециклирането, други форми на оползотворяване на отпадъците и накрая е депонирането, като крайна мярка.

Йерархията на управлението на отпадъците, която е в основата на европейското и националното законодателство в областта на отпадъците, постепенно води до приемане на предпочитани варианти за рециклиране, както и до ограничаване на депонирането на отпадъци. Превръщането на отпадъците в ресурс стимулира иновациите в рециклирането и повторната употреба, ограничават депонирането и създава стимули за промяна на поведението.

Подобряване управлението на битовите отпадъци

Общото количество на образуваните битовите отпадъци в страната намалява с годините (виж таблицата по-долу). Но образуваните битови отпадъци на човек от населението на човек от населението остава сравнително постоянно".[55]

В същото време, докато количеството на директно депонираните битови отпадъци намалява, се увеличава количеството на битовите отпадъци, които са предадени за предварително третиране и тези, предадени за рециклиране. Това е важна индикация за положителна промяна в интереса (включително и на гражданите) към кръговата икономика.

Таблица 17. Отпадъци – общи показатели

Показатели	2014	2021	Промяна
Общо образувани битови отпадъци (хил. тона)	3 193	3 058	-135
Образувани битови отпадъци на човек от населението, кг/чов./г	442	445	-3
Директно депонирани битови отпадъци (хил. тона)	1 297	777	-520
Предадени за предварително третиране битови отпадъци (хил. тона)	1 598	1 960	362
Дял на предадените за оползотворяване битови и подобни отпадъци (%)	3*	30	27%
Дял на депонираните битови отпадъци (%)	41%	25%	-15%
Дял на предадените за рециклиране битови отпадъци (%)	9%	10%	1%
Степен на рециклиране на битови отпадъци (%)	35%**	45%	10%

Източник: НСИ, собствени изчисления; *Данните са за 2017: ** Данните са за 2017 с източник: ИАОС

Данните на НСИ сочат устойчива 5-годишна положителна тенденция в оползотворяването на битовите и подобни отпадъци, като делът на предадените за оползотворяване битови и подобни отпадъци спрямо образуваните такива е нараснал от 3% (2017 г.) на 30% (2021 г.). Същевременно, коефициентът на рециклиране при

[55] Национален доклад за състоянието на околната среда в България, 2023, ИА „Околна среда"

битовите отпадъци се увеличил с 10%. Рециклирането включва рециклиране на материали, компостиране и анаеробно разграждане[56].

По данни на ИАОС и Евростат тенденцията за петгодишния период (2017-2021 г.) показва, че на национално ниво степента на рециклиране на битовите отпадъци[57] плавно нараства от 35 % през 2017 г. до 45% през 2021 г., но въпреки повишението, не се постига нормативно заложената национална цел от 51%.[58]

Подкрепата на ОПОС 2014-2020 г. има значителен принос в тази насока чрез мерките за изграждане на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци и за инсталации за разделно събиране на биоразградими отпадъци. Изградени и въведени в експлоатация са 7 инсталации за предварително третиране на смесено събрани битови отпадъци, които обслужват 20 общини.[59] След въвеждането на инсталациите, които още не са завършени, ще функционират общо 17 инсталации, покриващи нуждите на 63 общини.

Съществена подкрепа за политиката за управление на отпадъците оказват и демонстрационните проекти. Проектите са насочени към изграждане на нова култура и отношение към третирането на битовите отпадъци, чрез съчетаването на практически дейности и осигуряване на необходимото оборудване, подкрепено от обучение и мотивация. Този подход създава условия за устойчива промяна в поведението към управлението на отпадъците на местно ниво. Фокусът върху младите хора и учениците, както и ангажирането на местните власти, засилва устойчивостта на интервенциите. Като цяло, програмата допринася за засилване ролята на обществеността на основен фактор при прилагане йерархията на управление на отпадъците.

Според интервюирани експерти, най-въздействащи и успешни са демонстрационните проекти, които третират въпроси като таксата битови отпадъци на база количество, подземните контейнери и центровете за повторна употреба. В Приложение 8 към настоящия доклад, представящо проекти, подбрани като „добри практики", е включен и такъв демонстрационен проект.

Рециклиране на биоразградимите отпадъци

Компостирането и анаеробното разграждане на биоразградимите отпадъци има съществен принос към целите на кръговата икономика относно битовите отпадъци. Биоотпадъците от домакинствата са особено важни, тъй като те са голям дял от състава на смесено събираните отпадъци, смесват се с други отпадъци и се депонират. Като цяло, третирането на биоотпадъците е чрез компостиране или анаеробното разграждане.

[56] Индикаторът измерва дела на рециклираните битови отпадъци към общото количество на образуваните битови отпадъци.

[57] Битовите отпадъци се приема, че са предимно отпадъците, генерирани от крайните потребители, тъй като включват отпадъци от домакинствата и отпадъци от други източници, които са сходни по характер и състав с битовите отпадъци.

[58] Национален доклад за състоянието на околната среда в България, 2023, ИА „Околна среда"

[59] Процедури: BG16M1OP002-2.002 Комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци; BG16M1OP002-2.006 Втора комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци

Съгласно чл. 5(2в) от Директива1999/31/ЕО относно депонирането на отпадъци България следва да намали до 2020 г[60] биоразградимите битови отпадъци, отиващи в депата, до 35 % от общото количество (по тегло) на биоразградими битови отпадъци, произведени през 1995 г. България е генерирала около 2,25 милиона тона биоразградими битови отпадъци през референтната 1995 г. По данни на ЕАОС[61] през 2019 г. България е отчела 38 % депонирани биоразградими битови отпадъци (по тегло) в сравнение с количеството, генерирано през 1995 г. На тази база се предполага, че страната ще изпълни целта.

ОПОС 2014-2020 г. допринася към повишаването на степента на рециклиране на биоразградимите отпадъци, чрез финансиране на мерки относно изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци и на анаеробни инсталации за разделно събрани биоразградими отпадъци. До юни 2023 г. с подкрепата на ОПОС в експлоатация са въведени 22 инсталации за компостиране на разделно събрани зелени и/или биоразградими битови отпадъци[62], които обслужват 41 общини. Предстои въвеждане в експлоатация на още 29 инсталации за компостиране на зелени/биоразградими отпадъци, които допълнително ще обслужват още 71 общини. В процес на изграждане са 3 анаеробни инсталация за разделно събрани биоразградими битови отпадъци, от които ще се ползват 13 общини.[63]

Сравнението с индикативните списъци (на РУСО, в които могат да се изградят инсталации за компостиране и анаеробно разграждане и предварително третиране на битови отпадъци) към Националния план за управление на отпадъците 2014-2020 г. показва, че по ОПОС 2014-2021 г. са изградени или са в процес на изграждане такива инсталации в 55% от общините от тези списъци.

Мерки за техническа рекултивация на депа

Подкрепената по програмата рекултивация на депа допринася за изпълнение на задълженията на страната по Директива 1999/31/ЕО относно депонирането на отпадъци и по процедура по нарушение на правото на ЕС във връзка с постановеното Решение на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г. по дело С-145/14. С подкрепа на програмата към юни 2003 са рекултивирани 52 депа. Допълнително се очаква да бъдат некултивирани още 5 депа. По друга процедура, също с финансиране от програмата ще бъдат възстановени разходите за рекултивираните с подкрепа на ПУДООС 35 депа на 34 общини. По този начин ОПОС ще допринесе за рекултивацията на 92 от 104те депа, които са били обект на решение на Съда за неизпълнение на задълженията по член 14 от Директива 1999/31/ЕО.

Вследствие на техническата рекултивация се възстановява околната среда на територията на съответните общини (терените придобиват вид, съответстващ на околния ландшафт), като се осигурява намаляване на риска от по-нататъшно замърсяване на околната среда и предотвратяване на рисковете за човешкото здраве.

[60] Срокът по Директивата е 2016 г., но България е получила 4-годишна дерогация период и следователно трябва да постигне целта до 2020 г

[61] Early warning assessment related to the 2025 targets for municipal waste and packaging waste, Bulgaria, June 2022

[62] Процедури 2.002; 2.005; 2.006; 2.007

[63] 2.004 Проектиране и изграждане на анаеробни инсталации за разделно събрани биоразградими отпадъци

Ползи за обществото и крайните получатели

Основните положителни ефекти от мерките в областта на отпадъците, според респондентите-общини и НПО са намаляване количеството на депонираните битови отпадъци и съответно преустановеното им отрицателното въздействие върху компонентите на околната среда - въздух, почви и подземни води и повишаването на общественото съзнание относно отпадъците и тяхното управление и оползотворяване (виж фигурата по-долу).

Източник: Проведени проучвания сред общини и НПО в рамките на оценката в периода май-юни 2023 г.

Фигура 7. Мнение на бенефициенти (общини и НПО) относно ползите от техните проекти в областта на отпадъците

Като допълнителни ползи се сочат рециклирането и повторната употреба на битови отпадъци. Около една трета от респондентите виждат ползи и в повишаване на капацитета за изпълнение на мерки в областта на отпадъците и формиране на политики в тази област.

Сектор „Натура 2000 и биоразнообразие"

Към 2021 г. 34,9% от територията на България е покрита от Натура 2000 (средно за ЕС 18,5%), като по този показател страната е на трето място след Словакия и Хърватска (виж таблицата по-долу).

Таблица 18. Защитени зони по Натура 2000

Защитени зони по Натура 2020	Брой на зоните	Площ (ha)	Територия [ha]	Територия [ha]	% от територията на България
Защитени зони по Директивата за местообитанията	233	3 615 603	3 367 916	2476.87	30.3 %
Защитени зони по Директивата за дивите птици	120	2 616 550	2 562 061	544.89	23.1%
Общо защитени зони „Натура 2000"	340*	4 155 839	3 873 704	2821.35	34.9%

Източник: https://www.moew.government.bg/bg/priroda/natura-2000/natura-2000-v-bulgariya/obsta-informaciya-za-ekologichnata-mreja-natura-2000/; * 13 бр. от ЗЗ с обща граница по двете Директиви

Въз основа на Натура 2000 и други национално определени защитени територии, България защитава законово 41% от своите сухоземни територии (средно за ЕС 27 26,4%) и 8,1% от морските територии (средно за ЕС 27 10,7%).[64] Към декември 2022 г. мрежата от защитени зони включва: 120 защитени зони за опазване на дивите птици, покриващи 23,1 % от територията на България; 233 защитени зони за опазване на природни местообитания, покриващи 30,3 % от територията на България и общо 340 защитени зони „Натура 2000".[65]

Реализираните мерки за подобряване на природозащитно състояние на видове и местообитания, планирани в Националната приоритетна рамка за действие (НПРД) за Натура 2000 допринасят за възстановяване на екосистемите в мрежата Натура 2000 и са в съответствие със Стратегията на ЕС за биоразнообразието към 2020 г. Мерките са с фокус върху устойчивото управление и възстановяването на мрежата Натура 2000, изграждане на капацитет за лицата, участващи в управлението на Натура 2000, както и повишаване на информираността сред широк кръг от заинтересовани страни с оглед опазване на биологично разнообразие с цел изпълнение на Националната информационна и комуникационна стратегия за мрежата Натура 2000 (2014 – 2023 г.).

Повишаване на административния капацитет за управлението на мрежата Натура 2000 и НПРД

Подкрепа за управлението на Натура 2000 и НПРД е предоставена по проект за развитие на управленски подход за мрежата Натура 2000 и за управление на НПРД[66] и индиректно от редица мерки, насочени към повишаване информираността и капацитета на заинтересованите страни[67].

Създаването на нов управленски подход за мрежата Натура 2000 е подпомогнато от проучвания, анализи и консултации със заинтересованите страни, насочени към дефиниране на оптималната структура за управление на мрежата. Предложени са подходи към управлението на процеса на планиране, координация на изпълнението и мониторинг на НПРД, очертани са функциите на управлението на национално и регионално ниво (включително и междуведомствената координация) със съответните предложения за организационни решения и финансови разчети. Резултатите от проекта са били използвани за изработване на законодателни промени за въвеждане на нов подход за управление на Натура 2000, които обаче, поради липса на консенсус сред заинтересованите страни, не са приети.

Неприемането на планираните и подкрепени чрез програмата изменения и допълнения към Закона за биологичното разнообразие, регулиращи структурата на управление на мрежата Натура 2000, са възпрепятствали пълноценното използване на ресурсите предвидени по програмата за подкрепа на промените. Предвидените за изпълнение допълнителни мерки за укрепване на капацитета на новите структури, не са осъществени.

---

[64] Environmental Implementation Review 2022, Country Report – BULGARIA, European Commission

[65] Национален доклад за състоянието на околната среда в България, 2023, ИА „Околна среда"; https://www.moew.government.bg/bg/priroda/natura-2000/natura-2000-v-bulgariya/obsta-informaciya-za-ekologichnata-mreja-natura-2000/

[66] BG16M1OP002-3.001 Развитие на управленски подход за мрежата Натура 2000 и за управление на НПРД

[67] Процедури 3.006 Повишаване на информираността на заинтересованите страни за мрежата Натура 2000; 3.019 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България; 3.031 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България – 23.020 Изготвяне/актуализиране на планове за действие за видове

Въпреки това, ЕК отчита, че макар и със забава и не в пълна степен, ОПОС 2014-2020 е допринесла към развитието на капацитет за управление на мрежата Натура 2000 при активното включване и сътрудничество на заинтересованите страни от публичния и частния сектор. По този начин се способства за изпълнение на редица препоръки на ЕК, изразени в Доклада за изпълнение на политиките в областта на околната среда за 2022 г., относно ускореното приключване на процеса на определяне на специалните защитени зони /SAC/ и въвеждането на специфични за защитените зони природозащитни цели и мерки за опазване за всяко местообитание и всеки вид от интерес за Общността във всички защитени зони по Натура 2000.[68]

Чрез анализи и проучвания, подкрепени от програмата[69], заинтересованите страни, и най-вече, бъдещите органи на управление на защитените зони са подпомогнати в планирането на природозащитни цели и мерки за опазване. Капацитетът за мониторинг и анализи на природозащитното състояние на защитените обекти на отговорните институции (в частност – ИАОС) е подсилен благодарение на разработените/допълнени над 150 методики за мониторинг и оценка на природозащитното състояние на природни местообитания, видове и птици. Събраните нови данни и подобреният капацитет в държавните и изследователските институции са предпоставка за по-ефективна политика за опазване на природната среда.

Подобрено или съхранено природозащитно състояние на видове и природни местообитания

Според представения от България доклад за природозащитното състояние на местообитанията и видовете, обхванати от член 17 от Директивата за местообитанията за 2013-2018 г., делът на оценките за местообитания в благоприятно природозащитно състояние през 2018 г. е малко по-висок от 10,87%, които са отчетени по предходиян период (2007-2012 г.)[70].

Що се отнася до защитените видове, делът на оценките за благоприятно природозащитно състояние през 2018 г. е 38,06%, което е значително намаление в сравнение с 53,32%, отчетени за предходния отчетен период (2007-2012 г.)[71]. При птиците, 54% от гнездящите видове показват краткосрочни нарастващи или стабилни популационни тенденции (за зимуващите видове цифрата е близо 30%).[72]

Общият индекс за състоянието на обикновените видове птици за периода 2005 –2021 г., базиран на 50 вида, показва тенденция за стабилно състояние, като птиците в земеделските земи са с намаляваща тенденция, а птиците в горите, с нарастваща. От всички, оценени през 2021 г. 79 вида птици, тези с тенденция към намаляване на числеността са 19%, с тенденция на увеличаване са 28%, стабилните са 18%, а тези с неопределена категория на тенденцията са 35%.[73]

---

[68] Environmental Implementation Review 2022, Country Report – BULGARIA, European Commission

[69] Процедури: 3.003 Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците; 3.020 Изготвяне/актуализиране на планове за действие за видове

[70] Докладване по чл. 17 на Директива за местообитанията

[71] Докладване по чл. 12 на Директива за птиците

[72] Environmental Implementation Review 2022, Country Report – BULGARIA, European Commission

[73] Национален доклад за състоянието на околната среда в България, 2023, ИА „Околна среда": Индексът на обикновените видове птици показва тенденциите, в числеността на широкоразпространените видове птици

Към юни 2023 г. площта на местообитанията, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост е 1 274 221 ха, което представлява приблизително 31% от общата площ на зоните, защитени в рамките на Натура 2000. Що се отнася до местообитанията на видове, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост, то приносът на програмата представлява около 15% (967766,48 ха) от площта на защитените зони по двете директиви.

ОПОС 2014-2020 г. е подкрепила природозащитното състояние на птици, които са определени като видове с най-висок статут на застрашеност в България (съгласно категориите на IUCN - Приложение I на Директивата за птиците), като египетския лешояд, кълроглавия пеликан, кръстатия орел и ловния сокол, както и редица други защитени видове.[74]

ОПОС 2014-2020 е с основен принос за разработване на плановете за действие за плановия период с хоризонт до 2030-2031 г., тъй като 9 плана за опазване на 15 вида са изготвени и утвърдени, а 13 плана за опазване на 19 видове са в процес на разработване по ПОЗ.[75]

Пилотният проект за изкупуване на земеделските земи от държавата е удачен способ за запазване на защитените зони, чието въздействие ще бъде реализирано през следващия програмен период, когато тази интервенция бъде продължена.

Важен инструмент за опазването на видовете и местообитанията е повишаване информираността на обществото за предмета и целите на мрежата Натура 2000. Общо 21 проекта[76] са допринесли за изграждането на споделена визия за Натура 2000 сред широк кръг заинтересовани страни, които имат отношение към управлението на мрежата и НПРД. Вследствие на 2 национални информационни кампании[77], съпътствани от десетки регионални събития, както и на проведените 20 регионални кампании се е повишила информираността на институциите, бизнеса и гражданите относно значението и ползите от мрежата Натура 2000.

Ползи за обществото и крайните получатели

Респондентите на проведените онлайн проучвания считат поддържането и подобряването на местообитания и видове за основни положителни ефекти от подкрепените по програмата мерки (виж фигурата по-долу). В същото време за общините бизнеса и НПО основна полза е и по-добрата осведоменост относно опазване на природата и биологичното разнообразие. Публичните институции виждат и

в България, за фиксиран период от време и позволява оценката на степента на загуба на биологично разнообразие. Общият индекс за състоянието на широкоразпространените видове птици включва индекс на птиците в земеделските земи, индекс на тези в горите и „други" видове птици, които не са привързани към определен тип местообитание.

[74] Процедури: 3.020 Изготвяне/актуализиране на планове за действие за видове; 3.027 Мерки за подобряване на природозащитното състояние на птици – 2; 3.007 Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура 2000, попадащи в национални паркове, природни паркове и поддържани резервати

[75] Процедура: 3.020 Изготвяне/актуализиране на планове за действие за видове

[76] Процедури:3.006 Повишаване на информираността на заинтересованите страни за мрежата Натура 2000; 3.019 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България и 3.031 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България - 2

[77] Първата национална кампания е проведена през 2020-2022 г., а Втората кампания е в ход, започнала от м. януари 2023 г.

допълнителни ползи като: създадени благоприятни условия за бъдещи инвестиции в опазване на природното и биологичното разнообразие (25% от респондентите)м подобрено сътрудничество и координация между заинтересованите страни (15%); по-ефективно изпълнение на екологичното законодателство (10%).

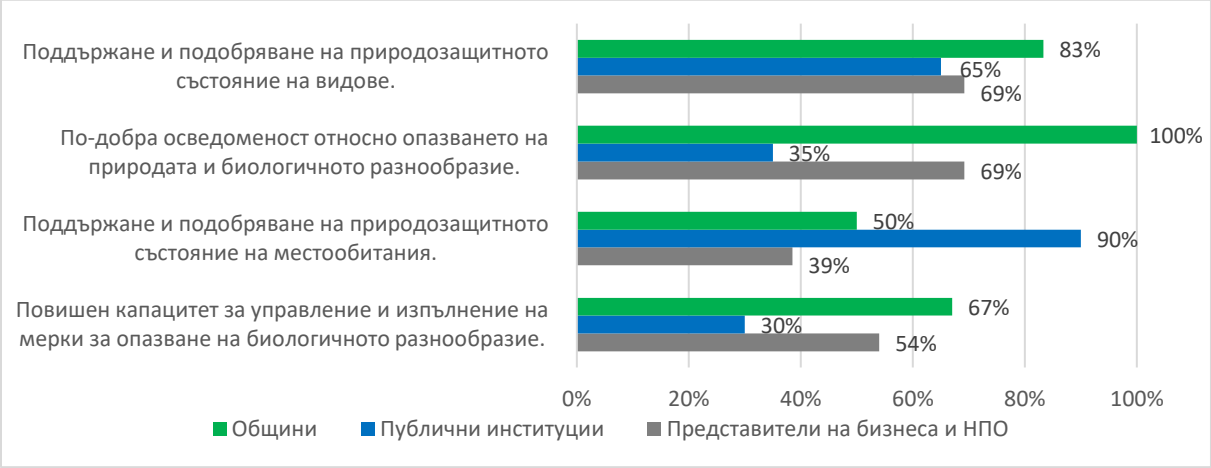

Източник: Проведени проучвания сред общини, публични институции, фирми и НПО в периода май-юни 2023 г.

Фигура 8. Мнение на бенефициенти (общини, публични институции и НПО) относно ползите от техните проекти в областта на НАТУРА 2000 и опазване на биологичното разнообразие

Анкетното проучване и интервютата с бенефициенти показват един по-широк поглед към цялостния принос на програмата за подобряване опазването на околната среда на местно, общинско и национално ниво.

Следва да се отбележи, че подкрепата за подхода „Водено от общностите местно развитие", (ВОМР) под формата на финансиране на преки консервационни дейности затруднява МИГ и местните общности, тъй като обявените процедури касаят изпълнение на консервационни мерки за строго специфични видове и не предвиждат други мерки, включително и „меки" (изготвяне на планове за действие/опазване или мерки за създаване на капацитет на местно ниво за опазване на биологичното разнообразие).

Сектор „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища"

Териториите със завишен риск от наводнения, свлачища и абразия в България са тези по поречията на р. Дунав (общините Видин, Мизия, Гулянци и Белене, Свищов, Сливо поле и Тутракан) и по-големите вътрешни реки, както и по Черноморското крайбрежие (в района от Варна до Каварна), Източните Родопи и някои котловини в Западна България. Интензивните валежи, проява на климатичните промени, увеличават риска от наводнения и застрашават хора, земеделски стопанства, сгради, техническата инфраструктура и т.н. Най-застрашените от наводнения общини се намират в районите на Северна България.[78]

Основното положително въздействие на подкрепата на ОПОС 2014-2020 г. по ПО4 е по-добра превенция и управление на риска от наводнения в населените места и намаляването на рисковете от свлачища и срутища, както и върху подготовката на населението за реакция при наводнения и други кризисни събития. В дългосрочен план мерките по ПО4, както и други инвестиции по ПО1 и ПО3 допринасят за адаптацията

[78] Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г.

към изменението на климата и управлението на риска от кризи, свързани с природни бедствия.

Данните на НСИ в таблицата по-долу сочат тенденция на намаляване на броя на свлачищата и наводненията през периода 2014-2021 г., което може да бъде частично обяснено и с подобряване на превантивната дейност на институциите, главно на МОСВ и МРРБ.

Таблица 19. Свлачища и наводнения в периода 2014-2021 г. общо за страната (брой)

Показатели	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.
Свлачища	4 356	4 008	3 577	1 594	1 420	1 066	1 220	89
Наводнения	360	266	184	159	84	108	100	78

Източник: НСИ

Мерки за защита от наводнения и подготовка на населението за реакция при наводнения и други кризисни събития

Мерките срещу наводнения са институционализирани в Планове за управление на риска от наводнения (ПУРН). И при тях акцентът е в превантивните мерки – поддържане на добра проводимост на речните корита, добро състояние на хидротехническите и защитните съоръжения, на отводнителните системи и полета, на отводнителните помпени станции. В плановете на отделни градове за адаптация към изменението на климата са заложени мерки за намаляване на уязвимостта на урбанизираните среди от наводняване след проливни валежи, а рисковите зони са елемент от общинските устройствени планове.[79]

В тази връзка с подкрепата на ОПОС са разработени ПУРН за периода 2022-2027[80] с което се осигурява дългосрочното планиране за намаляване на риска от наводнения на територията на България.

В процес на разработване е Система за управление на водите в реално време за басейна на река Искър, в която да се съсредоточат и управляват данните и процесите свързани с риска от наводнения, а поречието на река Искър, като пилотен проект към създаването на Национална система за управление на водите в реално време, която ще бъде реализирана с помощта на ОПОС 2021-2027 г.[81].

Програмата има принос към повишаване на капацитета на национално ниво за действия при наводнения и последващи кризи, чрез създаването на 6 регионални обучителни центъра.[82] Този капацитет се очаква да бъде надграден с изпълнението на проекта на МВР за изграждане е национална информационна система (платформа) за анализиране и оценка на рисковете от бедствия.[83] Ще бъде създадена система за събиране на данни от наводнения, тъй като различни ведомства събират данни, но не са свързани в система.

[79] Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (актуализирана през 2019 г.)

[80] Процедура 4.005. Изпълнение на проучвания и оценки във връзка с втори ПУРН за периода 2022-2027 г.

[81] Проект BG16M1OP002-4.002-0001 Създаване на Система за управление на водите в басейна на река Искър (СУВ-БРИ) като първа фаза на Национална система за управление на водите в реално време

[82] BG16M1OP002-4.001-0001 „Центрове за повишаване готовността на населението за реакция при наводнения"

[83] BG16M1OP002-4.006-0001-C03 „Интегриране, надграждане и оптимизация на процесите по превенция, готовност и реагиране на рискове от природен характер"

Тази национална система ще обхваща цялото население и, съответно, ще понижи негативните последици при реализирани рискове от бедствия и кризи. В изпълнение е и проект[84] за разширяване на системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението на общинско ниво, чрез което ще се осигури навременно предупреждение и оповестяване на хора на територията на даден общински център за предстоящо или настъпило бедствие и ще се излъчват указания за необходимите мерки и последващи действия чрез акустични сигнали и гласова информация на „живо".

Ефектът на програмата върху ограничаване на риска от наводнения, причинени от компрометирана инфраструктура на язовири е ограничена, въпреки първоначалните очаквания за по-голямо въздействие по това направление. С подкрепата на ОПОС са рехабилитирани само 3 язовира (Габрово, Гълъбово и Свиленград), поради липсата на интерес и, най-вече, капацитет от страна на общините..

Превенция и укрепване на свлачищата

Мониторингът на свлачищните процеси чрез геодезически, инклинометрични, стационарни хидрогеоложки и други измервания с оглед ранно предупреждение, оповестяване и други превантивни действия, свързани с опазване живота и здравето на хората в свлачищните райони е подкрепен чрез изграждане/възстановяване на контролно-измервателни системи (КИС) в регистрирани и приоритизирани съгласно Националната програма за превенция и ограничаване на свлачищата 26 свлачищни района (на площ 693 ха).[85]

В резултат на подкрепата на ОПОС 2014-2020 г.[86] площта на укрепените свлачища възлиза на 32,90 ха, като населението, живеещо в условия на риск от свлачища, е намаляло с близо половин милион (446 434).

Ползи за обществото и крайните получатели

Интервюираните и анкетираните бенефициенти (общинска и държавна администрация) отбелязват положителното въздействие на подкрепените проекти за намаляването на риска от свлачища и наводнения, съответно превенцията на настъпване на неблагоприятни последици за човешкото здраве и околната среда.

Намаленият риск от свлачища се сочи като основна полза от финансирането в рамките на ПО4 от анкетираните общини-бенефициенти (виж фигурата по-долу).

[84] BG16M1OP002-4.009-0001-C01 „Разширяване на системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението на ниво lau и модернизация на СРПО на органите на изпълнителната власт"

[85] BG16M1OP002-4.003-0003-C03 „Превантивни дейности чрез изграждане/възстановяване на контролно-измервателни системи в регистрирани свлачищни райони"

[86] BG16M1OP002-4.003 Превенция и противодействие на свлачищните процеси за ограничаване на риска от тях (вкл. по републиканска пътна мрежа)

Източник: Проведено анкетно проучване сред общини в периода май-юни 2023 г.

Фигура 9. Мнение на общините бенефициенти за ползите от изпълняваните от тях проекти по ПО4

Сектор „Въздух"

Качеството на въздуха в България продължава да буди сериозно безпокойство. Последните налични годишни оценки на Европейската агенция за околна среда (EAOC)[87] за България сочат над 10 600 случая на преждевременна смърт, дължащи се на концентрации на фини прахови частици и 1 674 - на концентрация на азотен диоксид (NO2) (виж таблицата по-долу).

Таблица 20. Негативно въздействие върху здравето на ключови замърсители на въздуха за периода 2016-2020 г. (България спрямо ЕС)

Страна	Население (хил.)	Средно-годишно ФПЧ2.5, (µg/m3)	Преждевременни смъртни случаи, ФПЧ2.5 брой (%)	Средно-годишно NO2 (µg/m3)	Преждевременни смъртни случаи, NO2 брой(%))
България	6 951	17, 00	10 625 (0,15%)	16,70	1 674 (0,02%)
ЕС27	442 850	11,20	237 810 (0,05%)	14,10	48 555 (0,01%)

Източник: Европейска агенция за околна среда

По дело С-488/15 на Съда на ЕС (Европейската комисия срещу Република България) страната ни е призната за системно нарушаваща до 2014 г. нормите на *Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух и по-чист въздух за Европа* по отношение на ФПЧ10. През 2023 Съдът отклонява иск на Европейската комисия, който отново третира въпроса с превишаването на нормите за ФПЧ10, с което са спестени на страната ни много високи финансови санкции.

В този контекст, инвестициите на ОПОС 2014-2020 г. за подобряване качеството на въздуха по отношение на фините прахови частици допринасят за изпълнение на националните ангажименти по Директива 2008/50/ЕО.

Ефектите от замърсяването на въздуха се усещат най-силно в градските райони, където хората изпитват значителни здравословни проблеми, и в екосистемите, където

[87] https://www.eea.europa.eu/themes/air/country-fact-sheets/2022-country-fact-sheets/bulgaria-air-pollution-country-fact-sheet

замърсяването може да доведе до загуба на биологично разнообразие. Сред основните антропогенни източници на замърсяване на въздуха са автомобилния транспорт, производството на електрическа и топлинна енергия, промишлеността, селското стопанство и битовото отопление.[88]

Съгласно Директива 2016/2284/ЕС за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители, държавите-членки следва да спазват установените в директивата задължения за намаляване на емисиите на серен диоксид (SO_2), азотни оксиди (NO_x), неметанови летливи органични съединения (НМЛОС), амоняк (NH_3) и фини прахови частици (ФПЧ$_{2,5}$) за всяка година от 2020 г. до 2029 г. и от 2030 г. нататък, спрямо определената за базова 2005 г. Въведено е и задължение за приемане и прилагане на национални програми за контрол върху замърсяването на въздуха, както и за осъществяване на мониторинг по отношение на дефинираните в директивата замърсители.

Анализите в Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух (НППКАВ) 2018 - 2024г. показват, че основен проблем на общините е превишаването на средно-денонощната норма на ФПЧ10. Въпреки, че е налице значително подобрение относно нивата на този замърсител през последните десет години, емисиите на ФПЧ са все още голямо предизвикателство пред страната.

Сравнение между данни на ИАОС[89] за средногодишната концентрация и на броя на превишенията на средноденонощната норма [50 µg/m3] на ФПЧ10 в общините бенефициенти по ОПОС за 2018 и 2022 г. показва намаление на концентрацията на ФПЧ в съответните градове (с изключение на Русе). Не може да се търси директен принос на ОПОС към тези резултати към 30 юни 2023 г., тъй като от проектите, които се очаква да имат пряко въздействие върху намаляване на замърсяването са приключили основно проектите за доставка на по-екологични превозни средства (с изключение на Русе). Проектите за подмяна на отоплителни уреди на населението с по-екологични такива са все още в изпълнение.

От друга страна, очаква се добър синергичен ефект в целевите общини при проектите подпомагащи замяна на битовите отоплителни уреди с по-екологични алтернативи, тъй като подобни проекти са финансирани и чрез други програми (LIFE).

Принос на ОПОС може да се търси в подобреното планиране на общините, чрез подкрепата за разработване на програми за подобряване на КАВ и достигане на установените норми, съгласно чл.27 от Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ). Разработването/актуализирането на такива програми е подкрепено за 21 общини.[90]

ИА „Околна среда" е подкрепена в докладването през Европейската агенция за околна среда на данни за качеството на атмосферния въздух създаване на информационна система за докладване на данни за качеството на атмосферния въздух като част от Националната система за мониторинг на КАВ в реално време.[91]

[88] Национален доклад за състоянието на околната среда в България, 2023, ИА „Околна среда"

[89] Годишни бюлетини за качеството на атмосферния въздух, ИА „Околна среда"

[90] Процедури 5.002 и 5.005

[91] 5.001 Създаване на информационна система за докладване на данни за качеството на атмосферния въздух като част от Националната системата за мониторинг на КАВ в реално време

Ползи за обществото и крайните получатели

Най-важният ефект от проектите, финансирани по ПО5, според анкетираните общини, е намаляване на замърсяването на въздуха с ФПЧ, посочен в почти всички отговори (виж фигурата по-долу).

Източник: Проведено анкетно проучване сред общини в периода май-юни 2023 г.

Фигура 10. Мнение на общините бенефициенти за основните очаквани ползи от изпълняваните проекти в областта на подобряване на качеството на въздуха

Понижаването на нивото на замърсяване на въздуха с азотни оксиди се отчита като полза от програмата от под 14% от отговорилите общини. Подкрепата за стратегическото планиране в областта на качеството на атмосферния въздух (разработване и изпълняване на мерки за намаляване замърсяването на въздуха, основно под формата на приемане на общински програми за подобряване на КАВ) също се приема положително от общините.

Приоритетна ос 6 Техническа помощ

Подкрепата по тази приоритетна ос има позитивно въздействие върху останалите приоритетни оси чрез осигуряването на ефективно управление на програмата, укрепване на административния капацитет на бенефициентите и УО и популяризиране на резултатите от изпълнението сред обществеността.

ОВ9. Какъв е приносът на подкрепата от ЕСИФ чрез ОПОС 2014- 2020 г. за постигане на целите на Стратегия Европа 2020, на СП и др. релевантни национални и европейски стратегически документи в областта на подобряването, опазването и възстановяването на околната среда?

Поради сложната си стратегическа и правна рамка, комплексни интервенции и трансгранични ефекти, ОПОС 2014- 2020 г. допринася за реализацията на политики в различни сектори. В контекста на подкрепата на редица национални политики в областта на екологичния преход, програмата допринася и за постигане на целите на *Стратегията Европа 2020, Националната програма за развитие на България до 2020 г.* и *Националните програми за реформи* (2020 и 2022).

Принос на ОПОС 2014-2020 към Стратегия „Европа 2020" на ЕС за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж

Стратегията „Европа 2020" бе дневният ред на ЕС за растеж и работни места за период от 10 години. Тя се фокусира върху интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж с цел подобряване на конкурентоспособността и производителността на ЕС и поддържане на устойчива социална пазарна икономика. Значението на тези цели е както следва:

- Интелигентен растеж: развитие на икономика, основана на знания и иновации;
- Устойчив растеж: насърчаване на по-ефективно използване на ресурсите, по-екологична и конкурентна икономика; и
- Приобщаващ растеж: насърчаване на икономика с висока заетост, предоставяща социални и териториално сближаване.

Основният фокус на ОПОС 2014 – 2020 г. е върху приоритета за устойчив растеж (ефективното използване на ресурсите), като мерките на програмата спомагат за постигане основните цели на стратегията към 2020, свързани с изменението на климата и енергията:

- Намаляване на емисиите на парникови газове с 20% спрямо 1990 г.;
- Увеличаване на дела на възобновяемите енергийни източници в крайното потребление на енергия до 20%; и
- Подобряване на енергийната ефективност с 20%.

Спрямо седемте водещи инициативи на „Европа 2020" ОПОС 2014-2020 е пряко насочена към инициативата за **„Ресурсно ефективна Европа".** Тази инициатива съдържа важни подходи за разработване на европейски политики за околната среда и климата. Приносът на ОПОС за постигане на целите на Стратегията „Европа 2020" е представен в следващата таблица.

Таблица 21. Принос на ОПОС към приоритета за устойчив растеж на Стратегия „Европа 2020"

Стратегия „Европа 2020"	Принос на ОПОС 2014-2022 г.
Намаляване на емисиите на парникови газове с 20% спрямо 1990 г.	• Мерки във връзка с третиране на утайки от ПСОВ и доставка на необходимо оборудване, вкл. на вече изградени ПСОВ (ПО1) • Мерки за рекултивация на депа – 52 депа за преминали техническа рекултивация • Мерки за инвестиции в екологични превозни средства за градския транспорт и Мерки за подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво с по-екологични такива (ПО5)
Увеличаване на дела на възобновяемите енергийни източници в крайното потребление на енергия до 20%;	• Мерки за изграждането на инсталации за оползотворяване на отделения биогаз от депа за неопасни отпадъци (ПО2). • Проектиране и изграждане на анаеробни инсталации за разделно събрани биоразградими отпадъци (ПО2) • Мерки за инвестиции в екологични (електрически) превозни средства за градския транспорт и мерки за подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво с по-екологични такива (климатици, уреди, работещи с пелети) (ПО5)
Енергийната ефективност да се подобри с 20%.	

В Националните програми за реформи в изпълнение на Стратегията „Европа 2020“ са заложени националните цели в изпълнение на Стратегията „Европа 2020“ и са представени приоритетните области за постигане на икономически и структурни реформи. Мерките по ОПОС 2014-2020 г. имат пряко отношение към реализиране на националните цели по пакет „Климат-енергетика“ на **Националната програма за реформи Европа 2020** (актуализация 2020), както това е илюстрирано по-долу:

Таблица 22. Принос на ОПОС 2014-2022 г. към изпълнение на националните цели по пакет „Климат-енергетика“ на Националната програма за реформи (НПР) Европа 2020

Национални цели по пакет „Климат-енергетика“	Доклад за напредъка в изпълнението на мерките в НПР Европа 2020 за 2020 г., МФ	Препоръки на Съвета в докладите за България (за 2020 и 2022 г.)	Принос на ОПОС 2014-2022 г.
16% дял на енергията от ВИ в брутното крайно енергийно потребление до 2020 г.	Национална цел „16% дял на енергията от ВИ в брутното крайно енергийно потребление до 2020 г.“ е изпълнена предсрочно.	Ограничен напредък (към 2020 г.): България все още е далеч от постигането на съответствие с Директивата за питейната вода и Директивата за пречистването на градските отпадъчни води. При отпадъците има известен напредък при закриването и рекултивацията на депа за отпадъци, които не отговарят на изискванията. Приключените и текущите проекти за инфраструктура за отпадъци, финансирани по различни програми, са с ограничен мащаб и много проекти все още не са изпълнени. Кръговото използване на материали в България е сред най-слабите в ЕС (към 2022г.). Процентът на използване на материали в кръговата икономика в България е 2,6 %, при 12,8 % за ЕС. При равнище от 32 % процентът на рециклиране на битовите отпадъци е значително под целта за 2025 г. от 55 % и под средната стойност за ЕС от 46 %. Управлението на отпадъците и спазването на задълженията за събиране и пречистване на градските отпадъчни води продължават да представляват предизвикателство.	Инвестиции във ВиК инфраструктура, насочени третиране на утайки и използването им за енергийни цели; Изграждане на анаеробни инсталации за разделно събрани биоразградими отпадъци/Изграждането на инсталации за оползотворяване на отделения биогаз от депа за неопасни отпадъци; Мерки за адресиране на транспорта като източник на замърсяване на атмосферния въздух като се внедряват за експлоатация електрически превозни средства.
Повишаване на енергийната ефективност с 25 % до 2020 г.	Неизпълнена цел. От ключово значение ще бъде съгласуваността на изпълнението на ЕСИФ за 2014-2020 г. и действията по Механизма за възстановяване и устойчивост.		
Недопускане увеличаване нивата на парникови газове (GHG) извън обхвата на ЕСТЕ с повече от 20% до 2020 г. спрямо 2005 г.	Неизпълнена. От съществено значение ще бъде участието на страната в преговорните процеси, подготовката и изпълнението на националните политики за намаляване на равнището на емисии на парни-кови газове в контекста на международни инициативи, като Парижкото спора-зумение, „Зелената сделка“ и др.		

Принос на ОПОС 2014-2020 към Националната програма за развитие

Национална програма за развитие на България до 2020 г. е интегриран рамков документ, правещ връзка между приоритетите на ЕС в контекста на стратегията „Европа 2020" и националните приоритети на България. Програмата обхваща областите за социално-

икономическо развитие на България като определя необходимите мерки за постигане на целите за развитие. Определени са 8 приоритета на националната политика за развитие, като директният принос на ОПОС е към три от приоритетите, посочени в таблицата по-долу. ОПОС има индиректен принос към устойчивото и интегрирано регионално развитие, селското стопанство в частта за устойчиво управление на природните ресурси и енергийната и ресурсна ефективност.

Таблица 23. Принос на ОПОС 2014-2020 г. към приоритетите на Националната програма за развитие на България до 2020 г.

Приоритетна област	Принос на ОПОС
3. Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал	• Мерките за инвестиции във ВиК инфраструктура (ПО1) • Мерки за намаляване на депонираните битови отпадъци и рекултивация на депа (ПО2) • Мерките за подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания от мрежата Натура 2000, включително и чрез подхода BOMP (ПО3) • Мерки за намаляване на риска от наводнения и свлачища (ПО4) • Мерки за подобряване качеството на въздуха (ПО5)
4. Развитие на селскостопанския сектор за осигуряване на хранителна сигурност и производство на продукти с висока добавена стойност при устойчивото управление на природните ресурси;	• Подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания от мрежата Натура 2000, включително и чрез подхода BOMP (ПО3); • Мерките за изграждане, развитие и поддържане на споделена визия за Натура 2000 в България чрез провеждане на регионални информационни кампании (ПО3).
7. Енергийна сигурност и повишаване на ефективността на ресурсите	• Мерките по ПО2 за изграждането на инсталации за оползотворяване на отделения биогаз от депа за неопасни отпадъци; • Мерки за адресиране на транспорта като източник на замърсяване на атмосферния въздух – модернизиране на общинския транспорт с използване на електрически превозни средства (ПО5)

Принос на ОПОС 2014-2020 г. към националните политики и европейски и национални нормативни документи по отношение на подобряването, опазването и възстановяването на околната среда

Реализацията на мерките по ОПОС 2014-2020 г. са в контекста на множество секторни стратегии и политики.

Националното законодателство в областта на околната среда следва подходите на политиката на ЕС в тази сфера, а именно: принципите за предпазните мерки, превантивните действия и отстраняване на замърсяването при източника, както и на принципа „замърсителят плаща". Политиките и регулациите относно околната среда все повече се интегрират с политиките в областта на климата и енергетиката и тяхната оценка следва да се съобразява с тези взаимозависимости.

Законът за опазване на околната среда (ЗООС) урежда обществените отношения, свързани с опазването на околната среда и нейните компоненти и защитата на здравето на хората. В закона са регламентирани реализирането на редица механизми за управление на дейностите, свързани с въздействието върху околната среда, в това число

процедури за оценка на въздействието върху околната среда, издаване на комплексни разрешителни, достъп до информация за околната среда и т.н.

Дейности и мерки за защита и опазване на отделните елементи на околната среда са конкретизирани в специални актове, въвеждащи изискванията на ЕС за съответния сектор. Чрез подкрепата си за изпълнение на изискванията на правото на ЕС, инкорпорирано в националното законодателство, ОПОС 2014-2020 г. има пряко положително въздействие върху осигуряване на дължимото съответствие с националните и европейски политики и норми.

Реализираните мерки в **сектор „Води"** допринасят за изпълнение на Закона за водите и Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационни услуги, като са в съответствие с изпълнението на национални ангажименти по Рамковата директива за водите, Директивата за пречистване на градските отпадъчни води; Директивата относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека и др. Инвестициите по ПО1 съответстват на националните стратегически приоритети и допринасят за тяхното реализиране и, по-специално, в контекста на Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор (2012-2037 г.), Стратегията за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията в Република България за периода 2014-2023 г.

По отношение на **сектор „Отпадъци"** програмата допринася преди всичко за изпълнение на Закона за управление на отпадъците, респективно, на изискванията на Директивата относно депонирането на отпадъци, както и на редица други подзаконови нормативни актове и директиви на ЕС. Инвестициите в рамките на ПО2 имат важна роля за ефективното и ефикасно управление на отпадъците в България, като се разширява участието на различните заинтересовани страни в този процес. Реализираните мерки водят до намаляване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда и здравето на населението, и в частност, до предотвратяване образуването на отпадъци и увеличаване оползотворяването им като ценен ресурс. В този аспект ОПОС 2014-2020 г. допринася за изпълнението на национални стратегически документи и на задължения по европейски и международни такива: Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г. и 2021-2928 г.; Национален стратегически план за поетапно намаляване на количеството на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г.; Европейския зелен пакт.

В областта на **биоразнообразието и Натура 2000**, основният източник на регулиране е Законът за биологичното разнообразие, като фокусът е върху изпълнение на задължения за опазване на видове, птици и местообитания съгласно Директивата за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна и Директивата относно опазването на дивите птици. Мерките по ПО3 подкрепят стратегическото планиране по опазване на природата в контекста на Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000. Те са с пряк принос към целите на националната Стратегия за биологичното разнообразие, както и към целите на Стратегията на ЕС за биологично разнообразие. Подкрепените действия съответстват на поети ангажименти по редица международни конвенции относно биоразнообразието, ландшафта, дивата флора и фауна и т.н.

Интервенциите по **превенция и управление на риска от наводнения и свлачища** допринасят за изпълнението на секторни и хоризонтални нормативни актове, и в частност, на Закона за защита при бедствия, респективно на Директивата относно оценката и управлението на риска от наводнения. Инвестициите по ПО4 имат ключов принос към реализиране на националните политики по отношение на риска от бедствия

(Стратегията за намаляване на риска от бедствия 2030 г., Националната програма за защита при бедствия 2014-2018 г.), както и към политики, насочени към адаптиране към климатичните промени на национално и секторно ниво (по отношение на устойчивото управление на земите, превенцията и ограничаването на свлачищата, развитие на горския сектор и др).

Водещ източник на правната рамка, определяща **качеството на атмосферния въздух**, е Законът за чистотата на атмосферния въздух и съответно на ниво ЕС Директивата за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители и Директивата относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа. Мерките, подкрепени то ПО5, способстват за изпълнение на Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г. и подкрепят стратегическото планиране в този сектор, включително и чрез подпомагане разработването/актуализирането на съответните общински програми.

Програмата също така има принос и към изпълнението на два взаимосвързани национални инструменти за интегрирано планиране и устойчиво пространствено, икономическо и социално развитие. Това са:

- **Националната концепция за пространствено развитие 2012-2025** - дава насоките за устройство, управление и опазване на националната територия и акватория и създава предпоставки за пространствено ориентиране и координиране на секторните политики, и
- **Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г**. – основен документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите на страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия/неравенства в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

Принос на ОПОС към постигането на стратегически цели и европейското и национално законодателство в различните сектори е представен в Приложение 6.

ОВ10. Кои са идентифицираните непланирани ефекти (положителни и отрицателни) от интервенциите на ОПОС 2014 -2020 г.?

Идентифицирани са следните допълнителни ефекти: ефекти на изместване при инвестициите във ВиК инфраструктура, където ползите за околната среда водят до утежняване на финансовото състояние на ВиК и по-скъпи услуги за населението. Идентифициран е също така мултиплициращ ефект при който към средствата от програмата са добавени допълнителни средства от страна на бенефициентите (ВиК оператори и общини) за инвестиции във ВиК инфраструктура, инфраструктура за третиране на отпадъци, превенция на наводнения и свлачища и подобряване качеството на въздуха.

Като част от непланираните ефекти са анализирани следните възможни ефекти:

- мъртво тегло (deadweight loss) - Промени или ефекти, които биха възникнали и без подкрепа по програмата
- ефект на изместване (displacement effect) - Положителните ефекти върху едни субекти имат негативни последици за други субекти

- ефект на заместване (substitution effect) - Предоставяне на подкрепа за едни субекти за сметка на други
- мултиплициращ ефект (leverage effect) - Осигуряване на допълнително финансиране или изпълнение на съпътстващи мерки, породени от инвестициите по ОПОС

Мъртво тегло:

Изследвано е доколко програмата е финансирала дейности, които биха се случили и без нейната подкрепа. Видно от отговорите на респондентите в проведените анкетни проучвания (виж фигурата по-долу), в голямата си част ОПОС е предоставила финансиране, което няма алтернатива, особено по отношение на инвестициите във ВиК инфраструктура. Само при малка част от общините и публичните институции е било вероятно да се потърси друг източник на финансиране за някои мерки, най-вече тези свързани със спазване на нормативни изисквания.

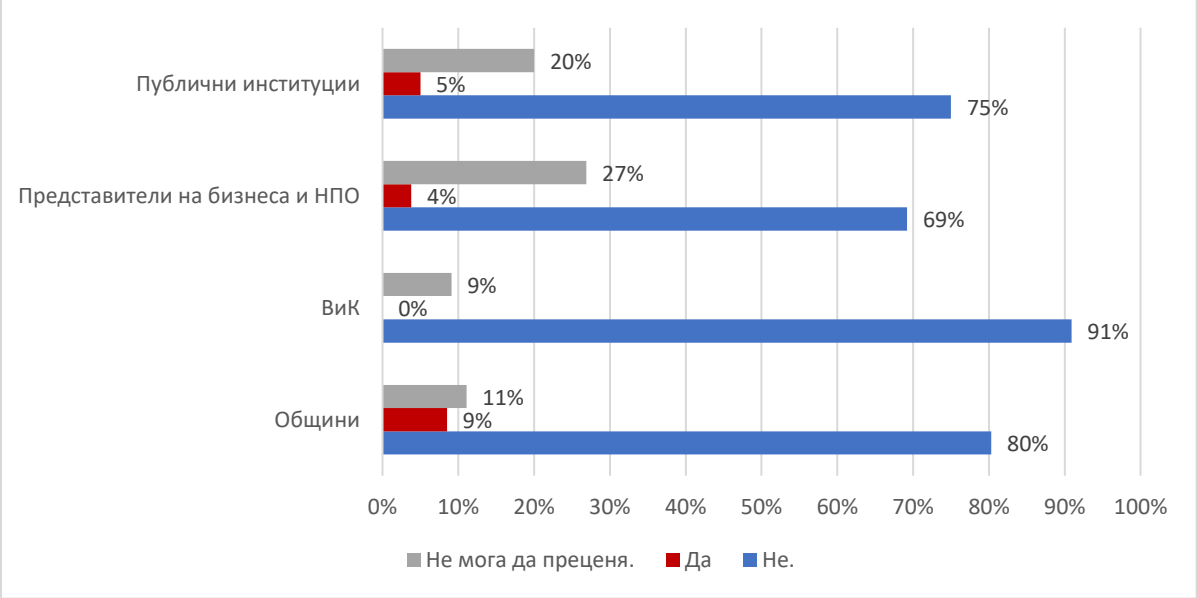

Източник: Проведени анкетни проучвания в периода май-юни 2023 г.

Фигура 11. Отговор на въпроса „Ако не беше подкрепата по ОПОС щяхте ли да реализирате проекта?"

Горното се потвърждава и от виждането за това как се оценяват ползите от проекта (виж фигурата по-долу). При по-голяма част от респондентите, независимо от техния вид, проектите са били без алтернатива или много полезни. Само 11% от представителите на НПО и бизнеса не биха разчитали на ОПОС за финансиране на такъв тип проекти в бъдеще, а 10% от публичните институции считат, че затрудненията които са изпитали при изпълнението на проекта, са по-големи от ползите.

Източник: Проведени анкетни проучвания в периода май-юни 2023 г.

Фигура 12. Отговор на въпроса „Как бихте оценили ползите от проекта в сравнение с тежестта на изпълнение на проекта??"

Ефект на изместване

При тези ефекти се наблюдават разнопосочни ефекти - положителните ефекти върху едни субекти имат негативни последици за други субекти.

Като такива могат да се разглеждат ефектите от инвестиции във ВиК инфраструктура, където положителните ефекти от подобреното пречистване на отпадъчните води водят до влошаване на финансовото положение на ВиК операторите и увеличаване на цената на водата за потребителите.

Ефект на заместване

Ефектът на заместване разглежда предоставянето на подкрепа за едни субекти за сметка на други. В рамките на подкрепата по ОПОС не са идентифицирани такива ефекти.

Мултиплициращ ефект

Мултиплициращият ефект включва осигуряване на допълнително финансиране или изпълнение на съпътстващи мерки, породени от инвестициите по ОПОС. Такива ефекти се наблюдават най-вече при инвестициите във ВиК инфраструктура по ПО1 където, от страна на бенефициентите са осигурени допълнително 846 мл. лв. (виж таблицата по-долу).

Таблица 24. Собствен принос на бенефициентите по отделните оси

Приоритетна ос	Договорени средства в лв.		
	Общо	Собствено финансиране	% на собственото финансиране
Води	2 758 679 564	846 048 329	31%
Отпадъци	874 655 514	275 963 220	32%
НАТУРА2000 и биоразнообразие	196 659 788	600	0%

Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища	206 731 936	28 978 435	14%
Подобряване качеството на атмосферния въздух	713 696 517	88 708 008	12%

Източник: ИСУН 2020

Допълнителен собствен принос е осигурен от АПИ при инвестициите по ПО4 „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища". Трябва да се отчете, че при част от проектите като собствен принос е включен и възстановим данък добавена стойност, който не представлява реално допълнително финансиране. Така например, собственият принос, който е отбелязан по ПО2 (отпадъци) и подобряване качеството на въздуха (ПО 5), представлява основно приносът на общините за покриване на данък добавена стойност.

Около една трета от отговорилите общини идентифицират непланирани ефекти от изпълнението на техните проекти (виж фигурата по-долу). Положителните последици, посочени от 23% от респондентите, са допълнителни към очакваните или по-големи ползи от очакваните в зависимост от сектора на изпълнение на проекта като значително намаляване на депонираните количества битови отпадъци и по-комфортен и екологичен обществен транспорт.

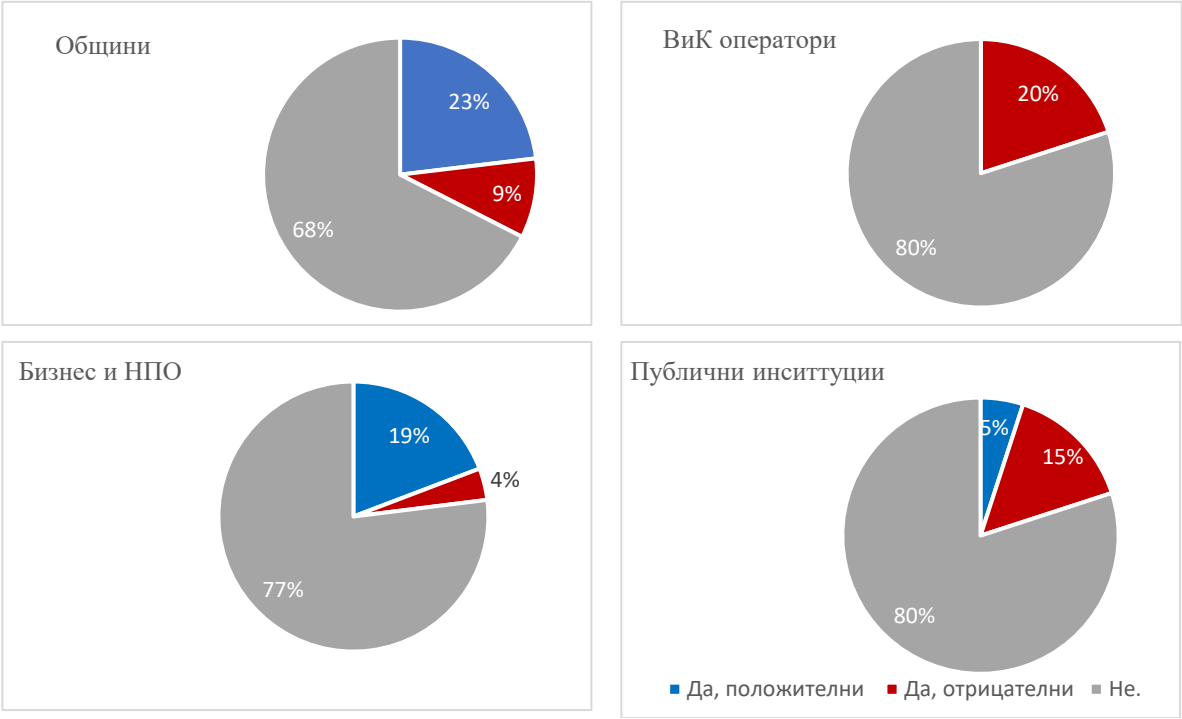

Източник: Проведени анкетни проучвания в периода май-юни 2023 г.

Фигура 13. Отговор на въпроса „Изпълнението на проекта доведе ли до непланирани ефекти?"

Другата категория допълнителни ефекти засягат задоволството и изграждането на положителни нагласи към опазване на околната среда у гражданите и, особено, децата. Тези ефекти се наблюдават най-вече при демонстрационните проекти по ПО2 и проекти по Натура 2000 (тъй като фокусът е върху засилената комуникация с населението) и те са свързани с промяна на нагласите и формирането на интерес към сътрудничество за опазване на природата и околната среда.

Около 10% от общините са се сблъскали и с негативни последици от изпълнението на техните проекти, повечето от които се свеждат до необходимост от допълнителен финансов (непланиран) ресурс, включително за покриване на наложени финансови корекции. Сочат се и специфични проблеми като повишаване на цената на водата (за бита).

Непланираните ефекти, идентифицирани от ВиК операторите включват необходимост от осигуряване на допълнителни/непланирани заемни средства, тъй като финансовият ангажимент на ВиК дружествата е нараснал много повече от първоначално предвиденото.

НПО и бизнесът сочат като допълнителни положителни ефекти подобрената комуникация и мотивация за сътрудничество между заинтересованите страни и създадените позитивни нагласи и модели на поведение на обществеността, насочено към опазване на биоразнообразието и защитените зони по Натура 2000.

Идентифицираните непланирани ефекти от публичните институции се заключават в загуба на средства и невъзможност за пълно разгръщане на планираните ползи (като промяна на избрания подход за управление). Допълнителните ползи се свеждат до подпомагането на екосистемните услуги.

ОВ11. Какъв е постигнатият интегриран нетен ефект от изпълнението на ОПОС 2014-2020 г.?

Нетният ефект от изпълнението на ОПОС беше възможно да бъде анализиран чрез контрафактологично проучване само по отношение на специфичната цел на ПО2-отпадъци. Поради малкият времеви обхват на наблюденията и ограниченията в данните резултатите са неточни и е необходимо да бъдат потвърдени с данни от наблюдения в следващите години.

Нетният ефект от изпълнението на ОПОС е изследван чрез контрафактологично проучване. Такова проучване беше възможно само за интервенциите по ПО2, насочени към постигане на специфичната цел за „*Намаляване на количеството депонирани битови отпадъци*". Анализът обхваща проекти, които са изпълнявани по четири от процедурите по ПО2:

- 2.002 „Комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци";
- 2.005 „Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци";
- 2.006 „Втора комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци"; и
- 2.007 Завършване на проект "Прилагане на децентрализиран модел за управление на био-отпадъците в един от регионите за управление на отпадъци в България, вкл, изграждане на необходимата техническа инфраструктура – система за разделно събиране и съоръжение за рециклиране на събраните био-отпадъци".

Общините, които са включени в **групата на въздействие**, са участвали в проект по някоя от тези четири процедури (като водеща община или като партньор) и проектът е

приключил преди 2022 г. Процедура 2.004 „Проектиране и изграждане на анаеробни инсталации за разделно събрани биоразградими отпадъци" не е включена, тъй като по нея все още няма приключили проекти. Данните от ИСУН показват, че 22 общини отговарят на тези условия.

Формирана е **контролна група**, в която са включени общини, които не изпълняват или не са изпълнявали проекти за изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци по ОПОС 2014-2020 и ОПОС 2007-2013. В контролната група са включени 44 общини, за които има данни за депонирани количества битови отпадъци.

Целта на анализа е да се установи каузална връзка между интервенциите по ПО2 чрез изследване на количествата битови отпадъци в общини, които са реализирали проекти по четирите процедури, спрямо такива общини, които нямат проекти, насочени към битови отпадъци по ОПОС.

Отделно е са анализирани общините, които са изградили инсталации за предварително третиране и компостиращи инсталации по ОПОС 2007 -2013 г. Направено е сравнение между резултатите на тези общини и контролната група. Хипотезата при допълващия анализ е, че по-дългият период, изминал след приключването на проекта и фактическото влизане в употреба на инсталациите, позволяват по-ясно идентифициране на ефекта от интервенцията.

Променливата, която е изследвана е *„Депонирани количества битови отпадъци на глава от населението"*. НСИ е източникът на данните за населението по общини. Данни за количеството депонирани битови отпадъци в съответните общини за периода 2017 – 2021 г. са получени от ИАОС[92] [93].

Данните за битови отпадъци по общини и години са непълни – не винаги има информация за всяка година от периода 2017-2021 за всяка община. Освен това данните не позволяват изследването на тенденции в динамиката на депонираните битови отпадъци по общини, тъй като измененията между две съседни години често са значителни и трудни за обяснение. Тези особености на базата данни за депонирани битови отпадъци оказват влияние върху резултатите от анализа. Тъй като анализът прави сравнение на средните стойности на изследваната променлива през 2017 г. и през 2021 г., ако за дадена община няма данни за съответната година, то се използват стойностите съответно за 2018 г. и 2020 г.

За пресмятане на нетния ефект (въздействието) от интервенциите е използван метода „Разлика в разликите" (Difference-in-differences). При този метод се сравняват данните за депонираните битови отпадъци на глава от населението за целевата и контролната групи преди и след интервенцията (втора разлика). Чрез изчисление на разликата в разликите между двете групи се получава „чист" ефект от интервенцията.

[92] Проведеното онлайн проучване сред общини съдържаше въпрос за количеството депонирани битови отпадъци на дадена община. Данните от проучването не са използвани за целите на контрафактологичния анализ, тъй като броят на общините, които са отговорили на този въпрос е много малък (само три от общините, включени в групата на въздействие, са предоставили данни).

[93] Според Закона за отпадъците, подадените от общините данни за отпадъци се съхраняват от ИАОС в срок от пет години. ИАОС не извършва контрол върху качеството на подаваните данни.

Нетният ефект е изчислен както за всички общини, включени в групата на въздействие и контролната група, така и за две под-групи – на общините до 20 000 жители и на общини с жители над 20 000.

В Приложение 7 е приложен списък с общините, включени в групата на въздействие, в контролната група и в операции по ОПОС 2007 – 2013 г. В същото приложение са представени получените резултати.

Съпоставянето на резултатите на общините, подкрепени по ОПОС 2007 -2013 г. и ОПОС 2014-2020 с общините от контролната група не доказва съществуването на желаните нетни ефекти.

Резултатите от сравняването между групата на въздействие и контролната група, представени в приложението, не могат да се разглеждат като достоверни и надеждни, поради следните основни ограничения:

- Предвид на това, че не бяха налични данни за 2022 г., нямаше възможност да се наблюдават по-дългосрочни тенденции и ефекти.
- Данните, които бяха предоставени от ИАОС са за периода 2017-2023г. Тъй като съгласно разпоредбите на Закона за управление на отпадъците, данните се съхраняват за период от 5 години, не беше възможно да получим данни за по-ранни години като 2014, 2015 и 2016, каквито бяха първоначалните ни намерения.
- Само 5 от проектите от групата на въздействие са приключили през 2020 г, така че да има възможност данните за 2021 г. да отчетат изцяло техния принос. Останалите 15 проекта са приключили през 2021 г., така че приносът от проектите е в най-добрия случай частичен.
- Ограничения на ползваните данни, които отбелязани по-горе (като значителните разлики в данните за една община в две съседни години).

ОВ12. Какъв е приносът на подкрепата от ЕСИФ чрез ОПОС 2014- 2020 г. за постигане на целите на хоризонталните принципи, които са адресирани в програмата - устойчиво развитие, равни възможности и недопускане на дискриминация, равенство между половете?

Устойчиво развитие е хоризонталният принцип, който в най-голяма степен е интегриран в процесите на подготовка и изпълнение на ОПОС. Повечето от индикаторите по ОПОС могат да бъдат ползвани за отчитане на приноса на програмата към постигането на целите на принципа на устойчиво развитие, в т.ч. опазване на околната среда, ресурсна ефективност, опазване на биологичното разнообразие, превенцията и управление на риска и постигане на цели във връзка с измененията в климата.

Принципите за партньорство, равни възможности и недискриминация и равенство между половете са прилагани чрез спазване на националното законодателство чрез работата на КН, където са представени всички заинтересовани страни, както и при изготвяне на условията за кандидатстване.

Устойчиво развитие

ОПОС има специфичен принос към хоризонталния принцип за устойчиво развитие, чрез финансиране на мерки, които имат пряк принос към опазване на околната среда, насърчаване на ресурсната ефективност, адаптацията към изменението на климата и превенцията и управлението на риска. ОПОС 2014-2020 направи значителни инвестиции в екологична инфраструктура и услуги, насочени към насърчаване на устойчивото развитие в България. Тези инвестиции спомагат за подобряване на качеството на околната среда, намаляване на замърсяването и насърчаване на устойчивото използване на природните ресурси. ОПОС 2014-2020 в България инвестира в екологична инфраструктура и услуги. Тези инвестиции спомагат за подобряване на качеството на въздуха и водата, управлението на отпадъците и намаляване на риска от бедствия, както и за насърчаване на устойчивото използване на природните ресурси и подобряване на състоянието на биоразнообразието.

В доклада за 2022г. УО на ОПОС докладва над 318 млн. евро подкрепа по програмата, използвана за целите във връзка с изменението на климата:

Таблица 25. Подкрепа използвана за целите във връзка с измененията на климата

ПО	Размер на подкрепата, който ще се използва за цели във връзка с изменението на климата (в евро)	Дял от общия размер на средствата, разпределени за оперативната програма (%)
ПО1	36 997 598,83	4,73%
ПО2	87 254 845,60	4,19%
ПО3	29 023 774,57	36,79%
ПО4	56 088 404,21	72,11%
ПО5	108 831 095,61	41,12%
Общо	**318 195 718,82**	**21,58%**

Източник: Доклад за изпълнение на ОПОС за 2022 г.

Повечето от подкрепените по програмата мерки имат принос към целите на устойчивото развитие, като приносът е възможно да бъде измерен, чрез заложените в програмата индикатори.

Партньорство и многостепенно управление

Заседанията на КН са дали възможност за наблюдение и обсъждане изпълнението на програмата и вземане на решения от всички заинтересовани страни, сред които са: представители на синдикатите, национално представителни организации на работодателите; членове на националното сдружение на общините; представители на регионалните съвети за развитие; на академичната общност; на национално представителните организации на и за хората с увреждания; и неправителствени организации в следните области: равенство между мъжете и жените и недискриминация; социално включване и интеграция; асоциация на консултантите; екологични организации; организации, работещи в сферата на образованието, науката и културата.

Освен това работата на КН е допринесла за осъществяване на партньорство с представители на управляващите органи на други оперативни програми; други министерства и администрации; Комисията за защита от дискриминация; Национален статистически институт и държавни агенции или дирекции, ключови бенефициенти по програмата, Агенцията по обществени поръчки и Държавен Фонд Земеделие, одитния и сертифициращия орган и Европейската комисия.

Всички интервюирани бенефициенти споделят, че са били консултирани по време на програмирането. Освен това повечето са на мнение, че отношенията с УО на ОПОС са партньорски, което им дава възможност да дават предложения и гласът им да бъде чут.

Работата на УО в партньорство със заинтересованите страни в рамките на изпълнението на ОПОС 2014-2020г. е допринесла за повишаване на административния капацитет на бенефициентите.

Насърчаване на равенството между мъжете и жените и на недискриминацията

ОПОС не предвижда изпълнение на специфични мерки за насърчаването на равенството и недискриминацията. Тези принципи се спазват чрез прилагане на националното законодателство. В тази връзка по програмата не са докладвани специфични действия за спазване на принципа.

ОВ13. Какво е въздействието от изпълнението на финансовите инструменти по ОПОС 2014-2020 г.? Какви са външните фактори, които влияят върху изпълнението на финансовите инструменти по ОПОС 2014-2020 г., Какво е влиянието (положително/негативно) и в каква степен? Какъв е нетният резултат от използването на ФИ – съотношението на разходи и администриране към ползи?

Изпълнението на финансовите инструменти е далеч под очакваните обеми. ПО1 са сключени само 5 договора с ВиК оператори. В рамките на инструмента по ПО2 не са реализирани договори за ФИ, въпреки актуализираната на предварителната оценка за прилагането на ФИ и разширяване на обхвата на допустимите дейности по ПО2 в програмата.

Голямата административна тежест както и предлагането на продукти, които не са по-привлекателни от условията, които предлагат банките, са основните причини за слабото усвояване на ресурса, заделен за ФИ по ПО1. По ПО2 ФИ не намират приложение поради ограничения в подкрепата и слаб интерес от страна на определените крайни получатели.

Финансовите инструменти се използват за разходоефективен отговор на специални пазарни нужди, които съответстват на целите на ОПОС и са планирани така че да не изместват частното финансиране, съгласно Регламент (ЕС) 1303/2013 финансовите инструменти, подкрепяни от Европейските структурни и инвестиционни фондове. С оглед спазването на това изискване на Регламент 1303/2013 решението за финансиране на мерки за подкрепа чрез финансови инструменти е взето на базата на предварителна оценка, в която са констатирани пазарна неефективност или неоптимална инвестиционна ситуация и са определени очакваното ниво и обхват на нуждите от публични инвестиции.

През 2018 г., във връзка с идентифицирана промяна в инвестиционната среда, пазарните неуспехи сектор Води и сектор Отпадъци са обследвани отново, с оглед преценка дали

все още съществуват, дали са смекчени последствията от тях или пък са се появили нови пазарни неуспехи. Заключението на актуализираната оценка е, че се наблюдават някои положителни промени, най-вече във връзка с прилагането на реформата в сектор „ВиК". В сектор „Отпадъци" ситуацията е оценена като по-статична, като отново е констатирано наличието на пазарни провали в сектора, чието преодоляване е една от целите на прилагането на финансови инструменти. Отчитайки стабилността на банковия сектор към момента на изготвяне на актуализацията, интересът на търговските банки в разглежданите сектори е оценен като слаб, но възможен за някои видове инструменти.

ПО1 „Води"

През юли 2018 г. (20.07.2018 г.) е сключено финансово споразумение между УО на ОПОС и ФМФИБ ЕАД за предоставяне на подкрепа чрез финансови инструменти в сектор "Води" с бюджет от 234 млн. лева.

На 12.12.2018 г. е подписан анекс към споразумението, с който ресурсът за ФИ се увеличава на 282 млн. лв. За финансов посредник е избрана Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР), с която ФМФИБ ЕАД подписва споразумение на 04.10.2018г. без провеждането на обществена поръчка, поради статута им на международна финансова институция. Споразумението е за общ ресурс от ЕСИФ в размер от 233 млн. лв. от които УО е поел ангажимент за 124 млн. лева плюс 10 милиона лева за техническа помощ.

Целта на техническата помощ е била да подкрепи изпълнението на проектите, както и да укрепи финансовото състояние на ВиК операторите с цел осигуряване на устойчивост на инвестициите. Съгласно ч. 2, т.64 от Финансовия регламент[94], „техническа помощ" означава дейности за подкрепа и изграждане на капацитет, необходими за изпълнението на програма или дейност, в частност дейности по подготовка, управление, мониторинг, оценка, одит и контрол. Поради това и същата не е могла да бъде ползвана за целта, за която е била планирана.

Първите договори с ВиК оператори са подписани през февруари, август и септември 2019 г. Към 2023 г. бенефициентите, които са подписали договори за ФИ по инструмента за ВиК са общо 5 – Русе, Смолян, Враца, Стара Загора и Бургас.

Причината за ниския брой на подписаните споразумения е недостатъчната привлекателност на ФИ (недостатъчно атрактивни финансови условия, съчетани с голяма административна тежест) на фона на предлаганото пазарно финансиране.

По данни на ФМФИБ 9 бенефициента са ползвали средства от други източници: ВиК Варна от ОББ, ВиК Видин от Алианц, ВиК Пловдив – от Райфайзен банк. Кърджали и Ямбол са ползвали средства от ФЛАГ. ВиК Перник, Шумен и Сливен са ползвали заеми от Български ВиК холдинг ЕАД, поради лошото си финансово състояние.

Таблица 26. Разпределение на средствата по договори за ФИ

Бенефициент	Средства от ЕСИФ млн. евро	Средства от ЕБВР млн. евро	Общо
ВиК Русе	2,80	4,40	7,20
ВиК Смолян	2,70	1,60	4,30

[94] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A32018R1046

ВиК Враца	1,35	1,35	2,70
ВиК Стара Загора	2,40	3,70	6,10
ВиК Бургас ЕАД	7,30	8,00	15,30

Източник: УО на ОПОС

Общият размер на сключените 5 договора за ФИ от всички 15 проекта на ОПОС 2014-2020 г. е в размер на 35,6 мил. евро. Според условията на ФИ, лихвата по заемите се начислява на база на марж, който варира според финансовите показатели на ВиК оператора (1,85%, 2,00% и 2,15%), както и междубанковия лихвен процент за периода, в който е направено плащането по заема.

В допълнение, ЕБВР е обявила процедура за избор на търговски банки, които да отпускат на ВиК операторите заеми срещу издадена от ЕБВР гаранция. Избрани са две банки от общо три кандидатствали. Гаранционният инструмент, обаче, не е приложен на практика.

Според проведеното анкетно проучване (виж фигурата по-долу), ВиК операторите са използвали средствата за покриване на собствения принос по проекта, 60% са ползвали заемни средства и за покриване на ДДС, а 40% - за мостово финансиране. От тази информация следва, че за една или повече цели всички оператори имат нужда от финансиране, т.е. не могат да осигурят средствата от бюджета на дружествата.

Източник: Проведено анкетно проучване сред ВиК оператори

Фигура 14. Цел на финансирането с ФИ

Основен въпрос по отношение на ФИ е дали условията на ФИ са по-добри от пазарните и дали покриват конкретен пазарен дефект, като например поемане на по-висок риск с някои от дружествата. По данни, събрани чрез провеждането на анкетно проучване (виж фигурата по-долу), 70% от ВиК операторите са избрали източника на финансиране на собствения принос според срока за изплащане на заема, за 50% основният фактор е бил лихвеният процент, за 20% от решаващо значение е била административната тежест, а за други 20% - таксите и наказателната лихва или това, че не са имали избор.

Източник: Проведено анкетно проучване сред ВиК оператори (респондентите са имали право да посочат повече от един отговор)

Фигура 15. Причина за избора на източника на финансиране

От друга страна, някои от ВиК операторите имат притеснения за това дали ще успят да отговорят на правилата на МФИ, които включват и екологични такива, както и от значително по-високата административна тежест и по-бавен процес на работа в сравнение с търговските банки. ВиК операторите нямат капацитет да подготвят исканията за заем, нито мотивация, предвид сравнимите, а в някои случаи и по-изгодни условия, които могат да ползват при търговските банки.

Един от отговорите на въпросите показва, че някои от ВиК операторите не правят разлика между ФИ и банков заем (виж фигурата по-долу). Докато само 5 оператора са сключили договор за ФИ, осем твърдят, че без ФИ проектът им е нямало да може да се изпълни. Изводите от това са двупосочни – от една страна, ако бенефициентите не виждат разлика между условията на ФИ и заемите от търговските банки, то те не правят разлика между двете. От друга страна – ако поради неинформираност бенефициентите не очакват по-добри условия при ползването на ФИ, те може директно да се свързват с банките, без да сравняват условията им с тези на ФИ. Във всички случаи е добре бенефициентите да имат ясна представа за това какво могат да получат от ФИ.

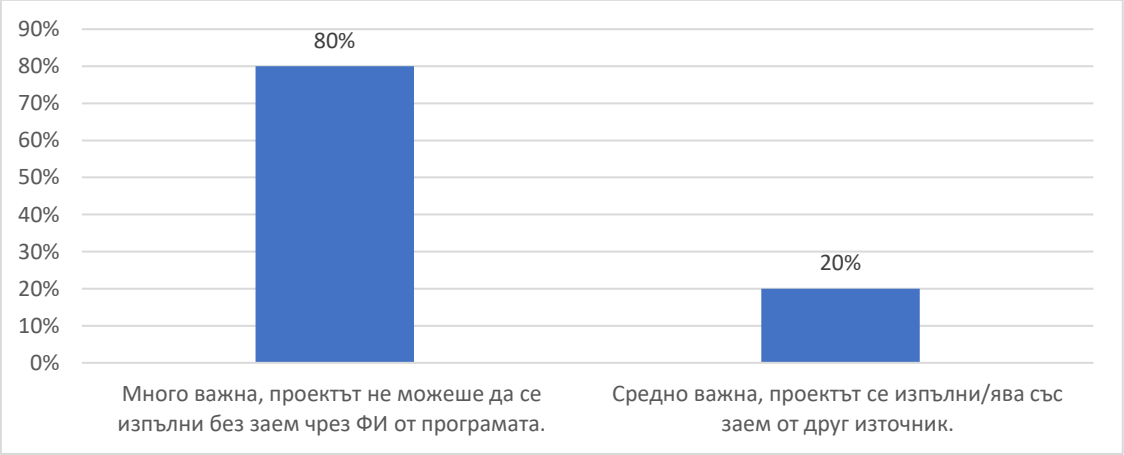

Източник: Проведено анкетно проучване сред ВиК оператори

Фигура 16. Степен на важност на подкрепата с ФИ

Нивото на изпълнение на ФИ по ПО1 е представено в таблицата по-долу.

Таблица 27. Ниво на изпълнение на финансовите инструменти по ПО1 „Води“

14. Общ размер на финансовото участие на програмата, за който е поето задължение в споразумението за финансиране (в евро)		136 382 412,2	
14.1. от които участие на ЕСИФ (в евро)		115 925 050,4	
15. Общ размер на финансовото участие на програмата, изплатено на финансовия инструмент (в евро)	34 095 603,05	Процент на изпълнението на ФИ	25,00%
17. Общ размер на разходите за управление и таксите за управление, платени със средства от програмата (в евро)	1 481 091,66	Дял на разходите и таксите за управление от общия размер на финансовото участие на програмата	1,09%
17.1. от които за основно възнаграждение (в евро)	1 264 834,99	Дял на разходите за основно възнаграждение на посредниците за ФИ	85,40%
17.2. от които за възнаграждение, обвързано с резултатите (в евро)	216 256,67	Дял на разходите за възнаграждение, обвързано с резултатите по ФИ	14,60%
39.1. Очакван ефект на лоста за заем/гаранция/дялова или квазидялова инвестиция/ друг финансов продукт, с позоваване на споразумението за финансиране, по продукти	1,41	Процент на изпълнението на очаквания ефект на лоста	162,41%
39.2. Постигнат ефект на лоста в края на отчетната година за заеми/ гаранции/ дялови или квазидялови инвестиции/ друг финансов продукт, по продукти	2,29		

Източник: По данни от Годишен доклад за изпълнението на ОПОС за 2022 г.

Слабото изпълнение на инструмента е видно и от малкият дял на разходите за възнаграждение, обвързани с постигнатите резултатите спрямо общия ресурс на ФИ, предоставен към ФМФИБ от програмата.

Привлечените средства от ЕБВР са 19 млн. евро при 16 млн. евро, предоставени от ЕСИФ. По този начин е постигнат по-висок ефект на лоста. Но предоставеното по-голямо финансиране от посредника е довело до оскъпяване на ресурса и съответно до по-непривлекателни условия за крайните получатели, което е една от причините за слабото изпълнение на подкрепата с ФИ по ПО1.

Изпълнението на ФИ е на ниво 25% от предвиденото. Това обаче не отразява реалното ниво на отпускането на ФИ на крайни получатели, а само трансфера на средства от програмата към ФМФИБ. Разходите за управление и таксите за управление, платени със средства от програмата са в размер на 1,09%. Имайки предвид, че 9 проекта по ПО1 са финансирани при пазарни условия, т.е. разходите за управление са платени от бенефициентите, а не от програмата, ползата от структурирането на ФИ е ограничена. От друга страна, въпреки малкия брой на финансираните с ФИ проекти по ПО1, ФИ и пазарните кредити имат дисциплиниращ ефект върху бенефициентите и съответно изпълнението, и като цяло е налице нетна полза от прилагането на ФИ по ПО1.

ПО2 „Отпадъци"

В рамките на актуализираната предварителна оценка за прилагането на ФИ от 2018г. в сектор „Отпадъци" е предложено готовите проекти за изграждане на центрове за повторна употреба и инсталации за рециклиране на отпадъци, различни от биоразградимите, да бъдат пилотно финансирани с ФИ.

Анекс към подписаното през 2017 г. Финансово споразумение за предоставяне на подкрепа чрез ФИ в сектор "Отпадъци" с цел промяна на срока за избор на финансови посредници влиза в сила с приемането на актуализацията на инвестиционната стратегия за прилагане на ФИ от КН на ОПОС през 2018 г.

При избора на финансови посредници ФМФИБ работи бавно, поради прилагането на ЗОП. В същото време по време на кризата с КОВИД 19 мерките са отворени за всички банки и не са провеждани процедури. Това е възможност, която би могла да се разглежда и в бъдеще с цел избягване на забавянията при провеждането на процедурите за избор на посредници.

След актуализация на предварителната оценка в посока промяна на допустимите дейности и ФИ за директно предоставяне на кредити в партньорство с банка, са се явили 10 кандидати. Като ОПОС не е съгласувал предоставянето на финансови средства от ОПОС чрез ФИ за представените проектни предложения. Причините за несъгласуването са основно поради недопустимост на предложенията за финансиране оп ОПОС, вкл. и чрез ФИ, например за изгаряне или за пиролиза. Друг пример за несъгласувано проектно предложение от УО на ОПОС е за намерение за изграждане на сепарираща инсталация на депото на община Разлог, поради липсата на идентифицирана потребност от такава инвестиция за РСУО Разлог в приложенията към НПУО, което също прави недопустима инвестицията за финансиране по програмата. От друга страна интересът е слаб, тъй като мерките, които е предвидено да се финансират с ФИ (центрове за повторна употреба) не генерират достатъчно приходи.

По процедура "Предоставяне на финансиране по приоритетна ос 2 „Отпадъци" на ОПОС 2014-2020 г. за финансови инструменти" не са сключени договори с крайни получатели и е приложена стратегията за изход, предвидена в клауза 3.4.3 на Финансовото споразумение. На 25.01.2022 г. е представено писмо с искане за прекратяване на Финансовото споразумение. Същото е прекратено със Споразумение за прекратяване от 21.04.2022 г. Освободените средства са използвани за осигуряване на необходимия финансов ресурс за изпълнението на проекти в рамките на процедурата за рекултивация на депа.

Нивото на изпълнение на ФИ по ПО2 е представено в таблицата по-долу.

Таблица 28. Ниво на изпълнение на финансовите инструменти по ПО2 „Отпадъци "

14. Общ размер на финансовото участие на програмата, за който е поето задължение в споразумението за финансиране (в евро)		26808253,21	
14.1. от които участие на ЕСИФ (в евро)		22787015,23	
15. Общ размер на финансовото участие на програмата, изплатено на финансовия инструмент (в евро)	6 702 063,30	Процент на изпълнението на ФИ	25,00%

17. Общ размер на разходите за управление и таксите за управление, платени със средства от програмата (в евро)	302 878,19	Дял на разходите и таксите за управление от общия размер на финансовото участие на програмата	1,13%
17.1. от които за основно възнаграждение (в евро)	302 878,19	Дял на разходите за основно възнаграждение на посредниците за ФИ	100,00%
17.2. от които за възнаграждение, обвързано с резултатите (в евро)	0,00	Дял на разходите за възнаграждение, обвързано с резултатите по ФИ	0,00%

Източник: По данни от Годишен доклад за изпълнението на ОПОС версия 2022

С оглед на факта, че по ПО2 няма подписани договори за ФИ, разходите за управление на ФИ по ПО2 представляват нетна загуба за програмата.

УСТОЙЧИВОСТ

Устойчивостта на интервенциите по ОПОС 2014-2020 е разгледана в следните аспекти:

Полезност на реализираните резултати – доколко бенефициентите припознават реализираните продукти и резултати, имат нужда от тях и желание да ги приемат и да се грижат в бъдеще за тях.

Финансова устойчивост – доколко е осигурена възможност за продължаване съществуването/работата на реализираното по ОПОС 2014-2020 (оперативни разходи, разходи за поддръжка, допълнителни инвестиции).

Устойчивост по отношение на политиките по околна среда и изменение на климата – доколко подкрепените приоритети, области и интервенции продължават да бъдат от приоритет за следващия програмен период.

ОВ14.Каква е устойчивостта на интервенциите по ОПОС 2014-2020 г., разглеждана като съотношение между идентифицираните нужди и постигнатите резултати?

Постигнатите резултати по проектите са полезни за бенефициентите и продължават да бъдат необходими. В този смисъл интервенциите по ОПОС 2014-2020 са устойчиви.

Бенефициентите, участвали в проведеното анкетно проучване, се различават в мнението си по отношение на степента на удовлетворяване на нуждите.

По-голямата част от 111 общини, реализирали проекти с финансиране по ОПОС и участвали в проучването, считат че същите отговарят в голяма или определена степен на

належащите нужди на общините, докато само около 7%[95] (предимно общини с инвестиции по ПО2), считат че това не е така (виж фигурата по-долу).

Източник: Проведено анкетно проучване сред общини в рамките на оценката

Фигура 17. Степен на покриване на належащите нужни на общините

Общините изпълняват инвестиции в почти всички направления на подкрепа по ОПОС - във ВиК инфраструктура, в инсталации за компостиране и предварително третиране на битови и биоразградими отпадъци, рехабилитация на язовири и укрепване на свлачища и мерки за подобряване качеството на въздуха, сред които подмяна на отоплителни уреди с по-екологични такива и екологичен градски транспорт. Някои общини с проекти по ВОМР изпълняват и консервационни дейности за местообитания и видове.

От общо 10 ВиК оператора, участвали в анкетното проучване 4 считат, че проектите покриват напълно нуждите във ВиК сектора, а останалите 6 - че интервенциите отговарят на нуждите, но има какво още да се направи, най-вече по отношение на недостатъчния ресурс за покриване на нуждите, а не толкова до финансираните инвестиции.

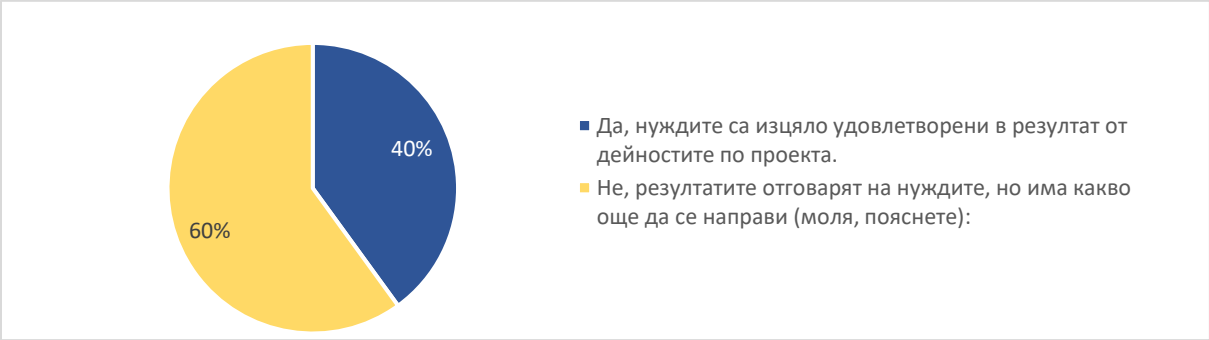

Източник: Проведено анкетно проучване сред бенефициентите

Фигура 18. Степен на покриване на нуждите във ВиК сектора

По този въпрос е събрана допълнителна информация и от проведените срещи с представители на Министерство на регионалното развитие и Български ВиК холдинг ЕАД. Коментирано е, че по отношение на нуждите се постигат резултати, които са нормативно изискуеми към момента, а в същото време европейското законодателство налага нови още по-високи изисквания. Директивата за качеството на питейната вода вменява по-високи изисквания към ВиК операторите. Проектът на преработена Директива за отпадъчните води е много амбициозен и обхваща агломерации с над 1000 е.ж, като в момента България преговаря за дерогация.

[95] ПО1 - 1 брой, ПО2 - 5, ПО4 -1, ПО5-1

Освен това, с цел постигане на ресурсна ефективност, в случая спестяване на вода, са необходими инвестиции в технологични решения за спестяване на вода и енергия. Примери за такива са дигитализация, поставянето на измервателни устройства на зони, както и софтуерни решения за моделиране. По този начин ще могат да се правят симулации и да се предотвратяват аварии.

Подкрепените проекти като цяло отговорят на нуждите на институционалните бенефициенти. Само 15% от анкетираните институции считат, че би било добре да бъдат подкрепени и други мерки с цел да се отговори по-пълно на нуждите в сектор "Натура 2000 и биоразнообразие". Предложения за такива включват обновяване на пътища към важни местообитания, изкупуване на земи в природните паркове, мерки за поддържане и възстановяване на природозащитното състояние на типове природни местообитания и видове, в т.ч. след изкупуване на земи от частни собственици.

ОВ15.Каква е финансовата устойчивост на интервенциите по типове интервенции?

Финансовата устойчивост на интервенциите по ОПОС 2014-2020 г. като цяло е добра. Въпреки, че се наблюдава вероятност от проблеми с осигуряване на финансовата устойчивост на постигнатото по проектите по интервенции с различни типове бенефициенти, същата е в рамките на 20% от интервенциите с бенефициенти общини и публични органи и до 30% с бенефициенти юридически лиса със стопанска и нестопанска цел и ВиК оператори.

Финансовата устойчивост се отнася до наличието на достатъчно финансови ресурси за поддържане на интервенцията след приключване на проекта.

ВиК операторите, бенефициенти по ПО1, страдат от постоянен недостиг на средства, включително за поддръжка на инфраструктурата. Някои ВиК оператори изпитват финансови затруднения, особено след налагането на 25% финансови корекции. Само 10% от ВиК операторите, участвали в анкетното проучване, твърдят, че не са необходими средства за поддържане на постигнатото по проекта, финансиран от ОПОС 2014-2020 г., а други 10% не уточняват. Всички останали заявяват, че средства са необходими, като 40% от всички разполагат с необходимите средства, други 10% разполагат частично, а 30% не разполагат със средствата за покриване на разходите. Т.е. според отговорите в анкетата за 30% от проектите съществува риск за финансовата устойчивост след приключването на проекта.

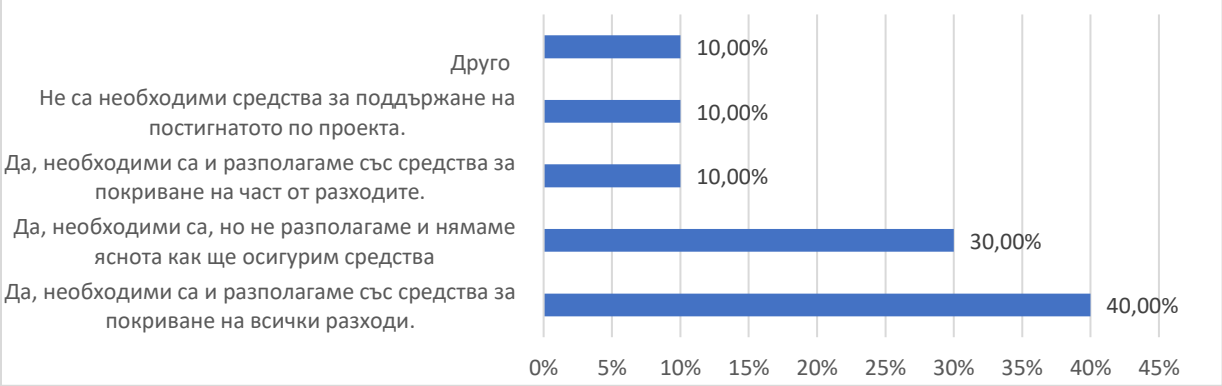

Източник: Проведено анкетно проучване сред ВиК оператори

Фигура 19. Необходимост и наличност на средства за поддържане на изграденото по проектите на ВиК операторите

ВиК операторите получават приходи основно от водоснабдяването. В тази връзка, според анкетираните, единственият начин да подобрят финансовото си състояние ще бъде повишаване на цената на водата. Това обаче невинаги е възможно до необходимите нива и с необходимите темпове, тъй като тази услуга е регулирана (подлежи на контрол от КЕВР) и е ограничена до тавана на социалната поносимост.

Друг начин за подобряване на финансовото състояние на ВиК операторите е понижаването на размера на разходите им. ВиК операторите имат високи сметки за електрическа енергия. Осигуряването на автономни източници на енергия, като фотоволтаични централи и др. би подобрило финансовата им устойчивост. В случай, че не съумеят да подобрят финансовото си състояние, съществува риск за устойчивостта на изграденото по проектите. Според последния доклад на КЕВР[96] за развитието на ВиК сектора от съществено значение за оптимизиране на разходите за електрическа енергия за технологични нужди, освен реализирането на мерки за енергийна ефективност е и производството на електрическа енергия от собствени възобновяеми източници. През 2021 г. ВиК секторът е произвел електрическа енергия от собствени източници, представляваща 5,5% от общо отчетената използвана електроенергия.

При публичните институции, бенефициенти по ПО3, около 20% нямат яснота как да осигурят средства за поддържане на постигнатото по проектите, а още 25% разполагат само с част от средствата (виж фигурата по-долу).

Източник: Проведено анкетно проучване сред публични институции

Фигура 20. Необходимост и наличност на средства от страна на бенефициенти публични институции

Половината от публичните институции разчитат на средства от държавния бюджет, а около 40% разчитат и на стопански инициативи. Донори, собствени средства и публично-частни партньорства са също възможни източници за финансиране за около 8% от анкетираните. Все още няма яснота относно поддръжката на създадената система за управление на водите, включително назначаването на персонал.

Като цяло общините не срещат затруднения за осигуряване на финансиране за поддръжка. Повечето от тях се справят с осигуряването на финансиране за поддържането

[96] Годишен доклад и сравнителен анализ на състоянието на ВиК сектора в република България за 2021 г., ноември 2022 г.

на изградената по проектите инфраструктура или придобитото оборудване (виж фигурата по-долу). Над 90% от общините разчитат на собствени средства за това.

Източник: Проведено анкетно проучване сред общини

Фигура 21. Необходимост и наличност на средства за поддържане на реализираното по проекти от общините

Около 30% бенефициенти, представители на бизнеса или НПО срещат проблеми с осигуряване на финансирането за поддържане на постиженията по проектите (виж фигурата по-долу).

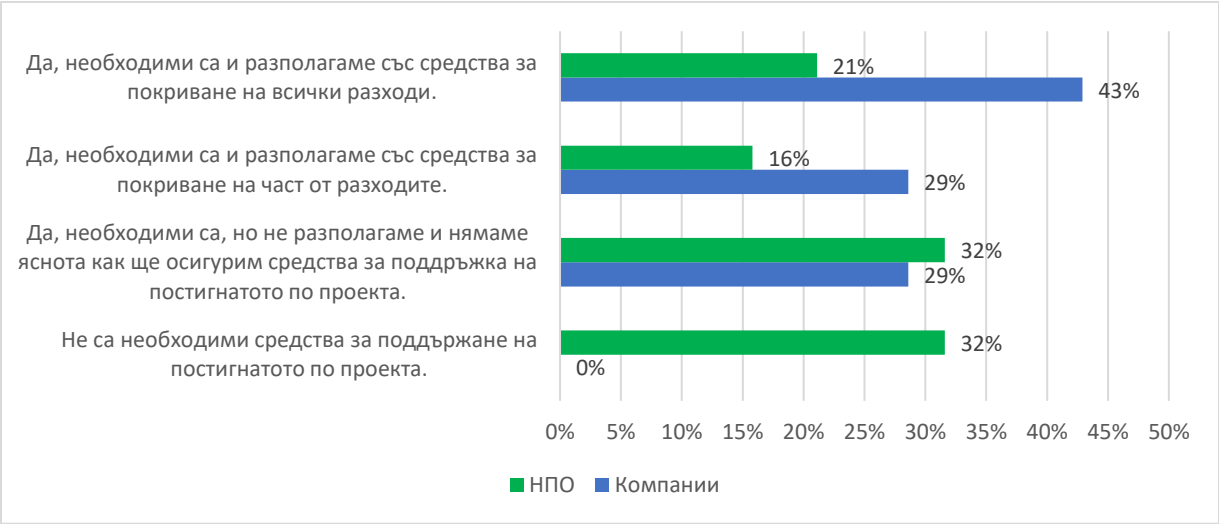

Източник: Проведени анкетни проучвания

Фигура 22. Юридически лица със стопанска и нестопанска цел, които имат необходимост от оперативни разходи за поддържане на постигнатото по проекта

Но както може да се очаква, разликите между двете групи са големи - близо 71% от бизнеса разполага напълно или частично с финансирането, необходимо за поддържане на постигнатото по проекта, докато 29% нямат яснота как ще го осигурят. За разлика от тях в НПО сектора само 37% разполагат напълно или частично с необходимите средства, а около 32% срещат трудности да ги осигурят. При 27% от проектите на НПО няма необходимост от финансиране за осигуряване на устойчивост на резултатите или устойчивостта ще бъде осигурена с доброволен труд(5%).

Основните източници на средства за компаниите са стопанските инициативи и публично-частните партньорства, следвани от донорите, в случаите на НПО, държавен и общински бюджет и собствени средства.

В обобщение, според анкетата, бенефициентите, които оценяват, че имат необходимост, но в същото време не разполагат със средства за покриване на разходите и нямат яснота за това как биха могли да ги осигурят, са 30% от ВиК операторите, 30% от юридическите лица със стопанска и нестопанска цел, 19% от общините и 20% от публичните институции. Въпреки това, при всички бенефициенти процентът на възможните финансови затруднения сравнително нисък, поради което може да се твърди, че финансовата устойчивост на интервенциите, подкрепени по програмата е добра.

ОВ16. Каква е устойчивостта на подкрепата по отношение на политиките по околна среда и изменение на климата?

Подкрепата по ОПОС 2014-2020г. е устойчива, тъй като е обвързана с Европейски и национални стратегически цели. Подкрепените по ОПОС интервенции продължават да са приоритетни и за следващия програмен период. В същото време липсата на ясна и общоприета стратегическа визия за развитие на някои от секторите обект на интервенция (Води, Натура 2002) оказва неблагоприятно въздействие върху устойчивостта.

Наличието на благоприятна политическа, икономическа и социална среда, която подкрепя продължаването на интервенцията е част от общата **външна устойчивост** на подкрепата по програмата.

Според повечето интервюирани, политическата нестабилност в страната се е отразила на изпълнението на проектите, но не и на целите и съответно идентифицираните нужди. Финансирането по програмата е насочено към приоритети, които изцяло съответстват на политиката на ЕС, което прави финансирането политически устойчиво.

На ниво програма се наблюдава безспорна устойчивост по отношение на политиките. Планираната подкрепа по програма „Околна среда" 2021-2027 г. надгражда резултатите от 2014-2020 г. (виж таблицата по-долу). В новия период ще продължат да бъдат подкрепяни интервенции по същите приоритети.

Таблица 29. Съответствие между приоритетите на ОПОС 2014-2020 и ПОС 2021-2027 г.

Приоритет по ОПОС 2014-2020	Приоритет по ПОС 2021-2027 г.
Приоритетна ос 1 „Води"	Приоритет 1 „Води"
Приоритетна ос 2 „Отпадъци"	Приоритет 2 „Отпадъци"
Приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие"	Приоритет 3 „Биологично разнообразие"
Приоритетна ос 4 „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища"	Приоритет 4 „Риск и изменение на климата"
Приоритетна ос 5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух"	Приоритет 5 „Въздух"

Приоритетна ос 6 „Техническа помощ“	Приоритети на техническа помощ член 36, параграф 4 от РОР и чл. 37 от РОР
Приоритетна ос 7 „Подкрепа за бежанците от Украйна в България“	няма

В секторите „Води“ и „Биоразнообразие“ липсва консенсус сред заинтересованите страни и все още се обсъждат законодателни промени, които са от важно значение за бъдещото развитие и политики в областта на ВиК сектора и управлението на Натура 2000. Това оказва неблагоприятно въздействие върху устойчивостта.

Потенциално неблагоприятно въздействие е възможно и при ситуация, в която поради ограничения (социална поносимост на цената на водата), инвестициите във ВиК няма да могат да се изплащат напълно с таксите за водопотребление.

В областта на въздуха, устойчивостта на ефектите от мерките за подмяна на отоплителни уреди с по-екологични такива (основно климатици и печки с пелети) е уязвима при увеличаване на цената на тока и енергоносителите. В тази връзка мярката по Плана за възстановяване и устойчивост за инвестиции във фотоволтаични системи за домакинства, отопляващи се на твърдо гориво има положителен допълващ ефект.

IV.Заключения и препоръки

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Ефективност

Поради спецификата и естеството на изпълняваните инфраструктурни проекти, към средата на 2023 г. само в някои направления поставените цели са постигнати или близо до целта. Това са: водни тела с подобрен мониторинг на химическото състояние и актуализирани аналитични/ програмни/ стратегически документи в областта на управление на водите; рекултивирани депа; местообитания, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост; райони с подобрена защита в случай на наводнения.

Голяма част от проектите са все още в изпълнение. Ключови интервенции с принос към постигане на целите на програмата като проекта на Столична община за изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия с оползотворяване на RDF (продължителни процедури по обжалване) и инвестициите в изграждане на капацитет на новите структури за управление на мрежата Натура 2000 (липса на одобрение на предложеното изменение в нормативната уредба) не са осъществени. Някои от проектите за ВиК се планира да бъдат поетапно изпълнени през следващия програмен период.

Изпълнението на финансовите инструменти е много под очакваните обеми. По ПО1 са сключени само 5 договора с ВиК оператори (от 14 подкрепени с БФП). В рамките на инструмента по ПО2 не са реализирани договори за подкрепа с ФИ.

Кратък обзор на постигане на целите по приоритетни оси е представен по-долу:

ПО1 Води: Приключени са 12 инвестиционни проекта за ВиК инфраструктура на общини, а пет са все още в изпълнение. В изпълнение са всички 14 проекта на ВиК оператори, както и проекта на Столична община. Пет от подкрепените проекти се очаква бъдат довършени в периода 2021-2027. Съответно, към оценявания период, индикаторите за изпълнение бележат все още слаб напредък: 232 157 жители (17% от целевата стойност) са с подобрен достъп до водоснабдяване, а отведеният и третиран товар от отпадъчни води възлиза на 793 970 е.ж (67% от планираното). Изградени или обновени са 16 от планираните 25 (64%) пречиствателни станции на отпадъчни води. Постигнат е напредък в подобряване на мониторинга и управлението на водите, но отново се наблюдават закъснения в изпълнението на ключови проекти.

ПО2 Отпадъци: Изградени са компостиращи инсталации и инсталации за предварително третиране на битови отпадъци за 10 Регионални сдружения за управление на отпадъци, обслужващи 36 общини както и 12 инсталации за компостиране на разделно събрани зелени отпадъци, обслужващи 16 общини. Създаден е капацитет за рециклиране на 98 636 т/година отпадъци при поставена цел от 240 000 т/година, която, ако всички договори в изпълнение приключват успешно е вероятно да бъде постигната на около 96%.. Проектът за изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия в София няма да бъде реализиран по ОПОС. Добър напредък е постигнат при

рекултивацията на депа, където към септември 2023 г., 55 от планираните за рекултивация 57 депа вече са рекултивирани.

ПО3 Натура 2000 и биоразнообразие: Все още голяма част от мерките по подобряване на природозащитното състояние на местообитания и видове са в изпълнение, както и различни анализи и проучвания. Заложената цел за площ на местообитанията, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост към юни 2023 е постигната на 78%, а тази за площ на местообитания на видове - на 34%. Няма съществен напредък в развитие на управленския подход за мрежата Натура 2000, поради това че не са приети необходимите законодателни промени.

ПО4 Превенция на риска от наводнения и свлачища: Установени са планираните шест регионални центъра повишаване на готовността на населението в случай на наводнения. Капацитетът за реакция при кризи се очаква да бъде укрепен чрез изграждането на информационна система за управление на риска от наводнения, разширяване на системата за ранно предупреждение и оповестяване. Очаква се да бъдат разработени плановете за управление на риска от наводнения за периода 2022-2027 както и пилотна система за р. Искър за Национална система за управление на водите в реално време. Три общини са реновирали язовирни стени и съоръженията по тях. Достигната е целта за намаляване на броя на районите, в риск от наводнения. Укрепени са 32,90 ха свлачища. В изпълнение са два договора, по които се очаква да бъдат укрепени още около 64 ха, с което поставената цел ще бъде преизпълнена. Изградени и възстановени контролно-измервателни системи в регистрирани свлачищни райони за мониторинг на свлачищните процеси.

ПО5 Въздух: По-голямата част от договорите за подмяна на отоплителни уреди с по-екологични такива са все още в изпълнение. В същото време заложените цели по проектите, които са в изпълнение сочат, че при успешното им приключване може да се очаква проектите да допринесат за намаляване на количеството на ФПЧ с общо близо 698 тона/година, с което два пъти ще се надмине поставената цел. Въпреки че повечето от проектите за доставка на екологични превозни средства са приключили, в сравнение с мерките за битовото отопление, подкрепата за намаляване емисиите от обществения транспорт има по-малък пряк принос към намаляване на емисиите на ФПЧ.

ПО6 Техническа помощ: Подкрепените мерки са допринесли за повишаване на административния капацитет на УО на програмата и бенефициентите. Постигната е висока степен на информираност за ОПОС 2014-2020 г.

ПО7 Подкрепа на бежанците от Украйна: Чрез Министерството на туризма за нуждаещите се е осигурено настаняване им в хотели и почивни бази и покриване на разходите за пребиваването им. Приоритетната ос вероятно ще постигне целите си.

Приносът на средствата от ЕСИФ към инвестициите в подкрепените от ОПОС сектори е съществен, особено по отношение на ВиК, управление на отпадъци и подобряване качеството на въздуха, където инвестираните средства са значителни. В областта на ВиК са договорени 1,6 милиарда лева от ЕСИФ, което е повече от половината от инвестираните в рамките на програмата европейски средства и около 1,4 пъти повече от националните инвестиции, извън ОПОС, в сектора за периода 2015-2022. Инвестираните от ЕСИФ средства в областта на управление на отпадъците възлизат на 410 млн. лв и са около два пъти повече от националните инвестиции в областта за същия период. Европейските средства, инвестирани в проекти за подобряване качеството на въздуха възлизат на 531 млн. лв. В областта на опазване на биологичното разнообразие и

намаляване на риска от наводнения и свлачища, въпреки че инвестициите от ЕСИФ са по-малки, подкрепата също е значима на фона ограничените бюджетни инвестиции.

Ефикасност

До голяма степен по-слабото изпълнение на някои от целите се дължи на по-късното стартиране на големи и ключови инвестиции във ВиК, отпадъци и въздух и последващите закъснения в изпълнението на проектите. Закъснялото изпълнение на тези мерки основно се дължи на липсата на готовност от страна на потенциалните бенефициенти.

Дизайнът на интервенции като цяло съответства на нуждите. Разширяване на обхвата на подкрепа с ФИ и предоставянето на по-гъвкави и атрактивни условия, така че да се покрият нужди, които не се подкрепят с БФП ще доведе до по-добро използване на ФИ за постигане на целите на програмата.

Затрудненията при прилагането на ФИ по ПО1 са свързани с голямата административна тежест, както и предлагане на продукти, които не са по-атрактивни от конкурентните пазарни условия, които предлагат банките. По ПО2 ФИ не намират приложение, поради ограничения в подкрепата и слаб интерес от страна на определените крайни получатели.

Основните проблеми на бенефициентите при изпълнението са свързани с организирането на обществените поръчки. ОПОС е сред програмите с най-висок дял наложени финансови корекции по проектите (92% от всички проекти, подкрепени по програмата). Други затруднения произтичат от липса на опит и капацитет; недостатъчно ефективна комуникация със заинтересовани страни и целеви групи; и от забавяния, произтичащи от съгласувателни и разрешителни режими.

Като добри практики при изпълнението могат да се споменат работата в електронна среда (ИСУН); гъвкавост и реакция от страна на УО при промяна във външните условия; консултации със заинтересованите страни и оказвана подкрепа на бенефициентите. УО е съкратил времето за одобряване на проектни предложения и за верификация на искания за средства и осъществява тези дейности по-бързо от нормативно установените срокове, с което подобрява ефикасността.

Административната тежест при предоставяне на БФП не е значителна и в някои области се отбелязват подобрения. Само една трета от бенефициентите посочват административната тежест като причина за затрудненията при изпълнението на проектите. Според бенефициентите, при промени в проектите се изискват множество документи и обосновки, но следва да се вземат предвид ограниченията, които поставя ЗУСЕСФСУ в тази посока. Допълнителна административна тежест е и подаване на едни и същи документи в ИСУН за различни цели.

Добрите практики, прилагани от бенефициентите включват: удачно планиране и провеждане на процедури по ЗОП (ранно стартиране и ползване на рамкови договори); добра координация с други участници и заинтересовани страни; прилагане на дигитални технологии в подкрепа на управлението и ползване на резултатите от проектите и прилагане на иновативни решения.

В периода на изпълнение на програмата, редица външни фактори са оказали негативно въздействие. Пандемията от COVID 19 и войната в Украйна водят до закъснения, а високата инфлация в последните две години затруднява изпълнението на проектите в рамките на предвидените бюджети. Нестабилна политическа обстановка с няколко

служебни правителства спъва вземането на политически решения и закони, важни за мерките, подкрепени по ОПОС най-вече в областта на НАТУРА 2000 и в сектор Води.

УО на ОПОС е предприел действия за ограничаване и смекчаване на негативните последствия от различни фактори върху изпълнение на програмата в т.ч.: изготвени планове за действие при проекти в изпълнение и със закъснения; осигуряване на възможност за поетапно завършване на проекти през следващия програмен период и преразпределение на освободен финансов ресурс към нови процедури.

Добавянето на приоритетни оси съм програмата, които не са свързани с нейните цели води до увеличаване на натоварването за УО.

Въздействие

Приоритетните инвестиции на ОПОС 2014-2020 г. имат пряко положително въздействие върху формирането и изпълнението на политиките по опазване на околната среда във финансираните сектори: води, отпадъци, превенция на риска и подобряване качеството на въздуха. В контекста на подкрепата на редица национални политики в областта на екологичния преход, програмата допринася и за постигане на целите на Стратегията Европа 2020, Националната програма за развитие на България до 2020 г. и Националните програми за реформи (2020 и 2022).

Макар страната да продължава значително да изостава в постигане на целите за **събиране, отвеждане и пречистване на градските отпадъчни води** (Директива 91/271/ЕИО), програмата има съществен принос за намаляване на това изоставане. Принос се наблюдава и към подобряване на водоснабдяването както и подобряване на мониторинга на водните ресурси и управлението на водите.

Програмата има съществен принос за постигане на целите в областта на отпадъците в две направления: (1) допринася към наблюдаваните тенденции за намаляване на депонираните **битови отпадъци** и увеличението рециклираните такива; (2) с **рекултивация на депа** за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14 програмата допринася за изпълнение на задължението на страната по решението на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г. и по-бързо излизане от режима на санкции, изплащани от държавата.

Програмата има ограничен принос към **опазване на биологичното разнообразие**, предвид изначално заложения в НРПД малък дял на ОПОС за постигане на целите на Рамката. Този принос е препятстван, и до известна степен допълнително намален, поради липсата на установена нова управленска структура на мрежата Натура 2000 на национално ниво.

Подобрено е **управлението на риска от наводнения** в населените места и е **намален рискът от свлачища и срутища**. В дългосрочен план мерките допринасят за адаптацията към изменението на климата и управлението на риска от кризи, свързани с природни бедствия.

Въздействието от мерките в областта на **намаляване на замърсяването на въздуха** с ФПЧ все още е минимално поради това, че повечето проекти са в изпълнение. От друга страна, се очаква синергичен ефект в някои от целевите общини, тъй като подобни проекти са финансирани и чрез други програми (LIFE).

Идентифицирани са следните **допълнителни ефекти**: от една страна това са ефектите на изместване при инвестициите във ВиК инфраструктура, където ползите за околната

среда водят до утежняване на финансовото състояние на ВиК и по-скъпи услуги за населението. Същевременно е идентифициран мултиплициращ ефект при който към средствата от програмата са добавени допълнителни ресурси от страна на бенефициентите (ВиК оператори) за инвестиции във ВиК инфраструктура.

Анализите за определяне на въздействието на програмата са значително затруднени и ограничени от това че не всички проекти са приключили и не е изминал достатъчен период от време за проявяване на ефектите. Основно ограничение при оценка на въздействието е и липсата на данни за отчитане на нетния принос от програмата. В тази връзка, индикаторите, измерващи постигнатото в областта на изграждането на ВиК инфраструктура могат да бъдат допълнени с данни за фактически изградени водопроводи и канализационна мрежа. Данните, които се набират от ИАОС на база на докладването от общините по отношение на депортираните битови отпадъци са непълни, с големи разлики в годините и се съхраняват само за пет-годишен период, което подкопава достоверността на анализите и прави невъзможно очертаването на тенденции.

Устойчивост

Подкрепата по ОПОС 2014-2020г. е устойчива, по отношение на политиките по околна среда и изменение на климата, тъй като е обвързана с Европейски и национални стратегически цели. Подкрепените по ОПОС интервенции продължават да са приоритетни и за следващия програмен период. В същото време, липсата на ясна и общоприета стратегическа визия за развитие на някои от секторите обект на интервенция (Води, Натура 2000) оказва неблагоприятно въздействие върху тази устойчивост.

Постигнатите резултати по проектите са полезни за бенефициентите и продължават да бъдат необходими.

Финансовата устойчивост като цяло също е добра. Съществува вероятност от проблеми там, където бенефициентите не са осигурили необходимите средства за пълноценно използване и поддържане на резултатите. Големите инвестиции, предприети от ВиК със значителен собствен принос, утежняват финансовото им положение в краткосрочен аспект и при липса на възможност за изплащане на инвестициите с повишаване на цената на водата, за някои от тях ще бъде проблем заделянето на достатъчно средства за ефективно поддържане на инфраструктурата. В този смисъл, възможни спестявания от различни видове разходи, като тези за електроенергия, които са значително перо са една от възможностите за оптимизиране на техните бюджети и осигуряване на повече средства за поддръжка.

Цената на електроенергията и енергоносителите е фактор, който е вероятно да повлияе бъдещата устойчивост на мерките за подмяна на отоплителни уреди за бита с по-екологични такива.

Общините, както цяло, са с по-големи възможности да поддържат изградената инфраструктура за отпадъци и превенция на риска от наводнения и свлачища. Само около 19% от респондентите общини посочват евентуални трудности.

ПРЕПОРЪКИ

Заключение	ОВ	Препоръка
До голяма степен по-слабото изпълнение на някои от целите се дължи на закъснения в стартиране на ключови мерки, поради липса на готовност от страна на потенциалните бенефициенти. Дизайнът на интервенции като цяло съответства на нуждите. За постигане на целите е препоръчително програмата да се фокусира приоритетно върху подкрепа на мерки, които имат пряк принос към постигане на целите.	ОВ1, ОВ2, ОВ3, ОВ7	За да се избегнат закъснения в изпълнението на ПОС 2021-2027 е препоръчително: • УО да стартира в началото на програмата всички мерки, за които има готовност за изпълнение. Препоръчва се приоритетно да се финансират мерки, които имат пряк принос към постигане на целите. • Управляващият орган да анализира готовността на бенефициентите за изпълнение на мерки, подкрепящи постигането на целите, като състави дълъг списък от възможни проекти, регулярно проследява нивото на проектна готовност и оказва техническа помощ, където е необходимо за постигането на такава.
Изпълнението на финансовите инструменти е далеч под очакваните обеми. Затрудненията при прилагането на ФИ по ПО1 са свързани с голямата административна тежест както и предлагане на продукти, които не са атрактивни. По ПО2 ФИ не намират приложение поради ограничения в подкрепата и слаб интерес от страна на определените крайни получатели. Разширяване на обхвата на подкрепа с ФИ и предоставянето на по-гъвкави и атрактивни условия, така че да се покрият нужди, които не се подкрепят с БФП ще доведе до по-добро използване на ФИ за постигане на целите на програмата и ще подобри устойчивостта на мерките.	ОВ3, ОВ13, ОВ15	• Препоръчва се през следващия програмен период УО, в споразуменията с ФМФИБ, да постави клауза с изискване финансовите продукти за подкрепа с ФИ по ПОС да бъдат по-атрактивни от съществуващите на пазара. • Препоръчва се подкрепата с ФИ да бъде по-широка от тази с БФП и да осигурява покриване на допълнителни нужди на крайните получатели, които имат принос към постигане целите на програмата.

Заключение	ОВ	Препоръка
Анализите за определяне на въздействието на програмата са значително затруднени и ограничени от липсата на данни за отчитане на нетния принос от програмата. Систематичното набиране и съхраняване на данни за постигнатото е ключово за осъществяване на качествени анализи.	ОВ8, ОВ11	• УО на ОПОС да разгледа възможностите за набиране на допълнителни данни от проектите, извън индикаторите по програмата, които да се ползват за осъществяване на анализ на постигнатото.

Приложения

Приложение 1. Списък на използваните документи

№	Документ	Източник
Законодателни и стратегически документи		
Хоризонтални		
1.	Стратегия „Европа 2020“	интернет
2.	Национална програма за развитие: България 2020	интернет
3.	Национални програми за реформи и препоръки на Съвета	интернет
4.	Споразумение за партньорство на Република България	интернет
5.	Стратегия на ЕС за Дунавския регион	интернет
6.	Регламент (ЕС) № 1303/2013	интернет
7.	Регламент (ЕС) № 1301/2013	интернет
8.	Регламент (ЕС) № 1305/2013	интернет
9.	Регламент (ЕС, Евратом) 2018/1046 за финансовите правила и предходния регламент (ЕС) 966/2012	интернет
10.	Делегиран регламент (ЕС) № 480/2014	интернет
11.	Делегиран регламент (ЕС) № 240/2014	интернет
12.	Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/207	интернет
13.	Рамкова директива за водите 2000/60/ЕО	интернет
14.	Закон за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове	интернет
15.	Закон за устройство на територията	интернет
16.	Наредба № 4 от 22.07.2016 г. за определяне на реда за съгласуване на проектите на документи по чл. 26, ал. 1 от Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове	интернет
17.	Наредба № 4 от 21 май 2001 г. за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти	интернет
18.	Наредба № 8 от 14 юни 2001 г. за обема и съдържанието на устройствените планове	интернет
19.	Наредба за условията и реда за задължително застраховане в проектирането и строителството	интернет
20.	Закон за обществените поръчки и подзаконовите актове по прилагането му	интернет
21.	Закон за опазване на околната среда	интернет

22.	ПМС № 189 от 28.07.2016 г. за определяне на национални правила за допустимост на разходите по програмите, съфинансирани от ЕСИФ за програмен период 2014-2020 г.	интернет
23.	ПМС № 162 от 05.07.2016 г. за определяне на детайлни правила за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по програмите, финансирани от ЕСИФ за периода 2014-2020 г.	интернет
24.	ПМС № 160 от 01.07.2016 г. за определяне правилата за разглеждане и оценяване на оферти и сключването на договорите в процедурата за избор с публична покана от бенефициенти на безвъзмездна финансова помощ от Европейските структурни и инвестиционни фондове	интернет
25.	ПМС № 79/2014 г. за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, за програмен период 2014–2020 г.	интернет
26.	ПМС № 290/ 2022 г. за приемане на Методика за изменение на цената на договор за обществена поръчка в резултат на инфлация.	интернет
27.	Наредба за определяне на условията, реда и механизма за функциониране на информационната система за управление и наблюдение на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове и за провеждане на производства пред управляващите органи посредством ИСУН;	интернет
28.	Съвместна оперативна програма за трансгранично сътрудничество по Европейски инструмент за съседство „Черноморски басейн 2014-2020“	интернет
Води		
29.	Рамкова директива за морска стратегия 2008/56/ЕО	интернет
30.	Рамкова директива за водите 2000/60/ЕО	интернет
31.	Директива 98/83/ЕС относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека	интернет
32.	Директива 91/271/ЕИО относно пречистването на отпадъчните води от населени места	интернет
33.	Директива 2008/105/ЕО за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите	интернет
34.	Директива 2013/51/Евратом за определяне на изисквания за защита на здравето на населението по отношение на радиоактивни вещества във водата, предназначена за консумация от човека.	интернет
35.	Директива 91/271/ЕИО за пречистване на градските отпадъчни води	интернет
36.	Директивата 2006/118/ЕО за защита на подземните води от замърсяване	интернет
37.	Директива 2013/51/ЕВРАТОМ за определяне на изисквания за защита на здравето на населението по отношение на радиоактивни вещества във водата, предназначена за консумация от човека	интернет
38.	План за опазване на водните ресурси на Европа до 2020 г. (Blueprint)	интернет
39.	Морска стратегия за опазване на околната среда в морските води в България	интернет
40.	Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор	интернет
41.	Стратегия за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията в Република България за периода 2014-2023 г.	интернет
42.	Доклади на България към ЕК по чл.15 и чл. 17 на Директива 91/271/ЕИО	интернет

43.	Планове за управление на речните басейни.	интернет
44.	Закон за водите	интернет
45.	Закон за устройство на черноморското крайбрежие;	интернет
46.	Закон за морските пространства, вътрешните морски пътища и пристанищата на Република България;	интернет
47.	Наредба № РД-02-20-8 от 2013 г. за проектиране, изграждане и експлоатация на канализационни системи	интернет
48.	9th Technical assessment of information on the implementation of Council Directive 91-271-EEC; 10th technical assessment on the Urban Waste Water Treatment Directive (UWWTD) implementation 2016; 11th technical assessment on UWWTD implementation	интернет
49.	Национален инвестиционен план за водоснабдяване и канализация (2021г.)	интернет
Отпадъци		
50.	Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците и за отмяна на определени директиви (Рамкова директива за отпадъците)	интернет
51.	Тематична стратегия за отпадъците	интернет
52.	Закон за управление на отпадъците	интернет
53.	Пътна карта за ресурсна ефективност (на ЕС)	интернет
54.	Европейска стратегия за пластмасите в кръговата икономика	интернет
55.	Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г.	интернет
56.	Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране	интернет
57.	Директива (ЕС) 2018/850 за изменение на Директива 1999/31/ЕО относно депонирането на отпадъци	интернет
58.	Директива 2012/19/ЕС за управление на отпадъците от електрическо и електронно оборудване, изменена с изменена с Директива (ЕС) 2018/849 във връзка с пакета за кръгова икономика	интернет
59.	Директива 2015/720/ЕС за изменение на Директива 94/62/ЕО по отношение на намаляване на потреблението на тънки пластмасови торбички за пазаруване	интернет
60.	Директива 2006/66/ЕО относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори, изменена с Директива 2013/56/ЕС	интернет
61.	Директива 2012/19/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване	интернет
62.	Директива 94/62/ЕО относно опаковките и отпадъците от опаковки, изменена с изменена с Директива (ЕС) 2018/852 във връзка с пакета за кръгова икономика	интернет
Натура 2000 и биологично разнообразие		
63.	Стратегия на ЕС за биологично разнообразие до 2020 г.	интернет
64.	Закон за биологичното разнообразие	интернет
65.	Закон за защитените територии	интернет
66.	Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000	интернет

67.	Национална информационна и комуникационна стратегия за мрежата Натура 2000 2014-2023 г.	интернет
68.	Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие	интернет
69.	Директива 92/43/ЕИО за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна	интернет
70.	Директива 2009/147/ЕО относно опазването на дивите птици	интернет
71.	Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване/Протокол за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие в Черно море	интернет
72.	Конвенция за биологичното разнообразие/Протокол от Картахена за биосигурност	интернет
73.	Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания	интернет
74	Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни	интернет
Климатични промени, наводнения и свлачища		
75.	Директива 2007/60/ЕО относно оценката и управлението на риска от наводнения	интернет
76.	Директива 2008/114/ЕО относно установяването и означаването на европейски критични инфраструктури и оценката на необходимостта от подобряване на тяхната защита, отменена от Директива 2022/2557 за устойчивостта на критичните субекти	интернет
77.	Стратегия на ЕС за адаптиране към изменението на климата, 2013	интернет
78.	Планове за управление на риска от наводнения	интернет
79.	Трети Национален план за действие по изменение на климата за периода 2013-2020 г.	интернет
80.	Стратегия за намаляване на риска от бедствия 2014-2020 г. и 2018-2030	интернет
81.	Национална програма за защита при бедствия 2014-2018 г.	интернет
82.	Национална стратегия и План за действие за адаптиране към изменение на климата, предложение от май 2018 г.	интернет
83.	Националната програма за превенция и ограничаване на свлачищата на територията на Република България, ерозията и абразията по Дунавското и Черноморското крайбрежие 2015-2020 г.	интернет
84.	Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (актуализирана през 2019 г.)	интернет
85.	Закон за защита при бедствия	интернет
Качество на атмосферния въздух		
86.	Годишни бюлетини за качеството на атмосферния въздух, ИА „Околна среда"	интернет
87.	Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа	интернет
88.	Директива (ЕС) 2016/2284 за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители;	интернет
89.	Директива 2009/125/ЕО за създаване на рамка за определяне на изискванията за екодизайн към продукти, свързани с енергопотреблението	интернет

90.	Директиви 2008/850/ЕС и 2004/107/ЕО относно взаимния обмен на информация и докладване за КАВ	интернет
91.	Директива 2007/2/ЕО за създаване на пространствена информация в ЕО (INSPIRE)	интернет
Документи и данни, свързани с ОПОС		
92.	ОПОС 2014-2020 г	интернет
93.	Промени в програмата и обосновки	УО на ОПОС
94.	План за оценка на ОПОС 2014-2020 г., одобрен от Комитета за наблюдение на ОПОС 2014-2020 г.;	интернет
95.	Доклад за предварителна (ex-ante) оценка на ОПОС 2014-2020 г.	интернет
96.	Предварителна оценка на финансови инструменти	интернет
97.	Актуализиран доклад за предварителна оценка на прилагане на финансовите инструменти	УО на ОПОС
98.	Споразумения между МОСВ и Фонд на Фондовете	УО на ОПОС – при необходимост
99.	Инвестиционни стратегии за финансови инструменти по ПО1 и ПО2	УО на ОПОС
100.	Доклад за екологична оценка на програмата и Становище по екологична оценка № 15-9/2014 г.	интернет
101.	Вътрешни правила и процедури на Управляващия орган (УО) на ОПОС 2014-2020 г.	Интернет/УО на ОПОС
102.	Наръчници, правила, процедури и указания към бенефициентите	интернет
103.	Годишни доклади за изпълнение на ОПОС 2014-2020	Интернет/УО на ОПОС
104.	Индикативни годишни работни програми (ИГРП)	интернет
105.	Обосновки към ИГРП	УО на ОПОС
106.	Протоколи и материали от заседанията на Комитета за наблюдение (КН) на ОПОС 2014-2020 г.	Интернет
107.	Финансови данни за изпълнението на ОПОС по процедури	ИСУН 2020/УО на ОПОС
108.	Контакти на бенефициенти	УО на ОПОС
109.	Насоки за кандидатстване/ Указанията за директно предоставяне	Интернет
110.	Мотиви за прекратяване на процедури	УО на ОПОС
111.	Анализи, използвани при програмиране на програмата като: Анализ на настоящата ситуация в сектори „околна среда" и „климатични промени" за периода 2007 – 2012 г.	УО на ОПОС
112.	Насоки за интеграция на политиката по околна среда и политиката по изменение на климата във фондовете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014 – 2020 г.	интернет
113.	Данни от обявени процедури, подадени проектни предложения и сключени договори	ИСУН 2020/УО на ОПОС

114.	Доклади на бенефициенти	УО на ОПОС
115.	Данни за постигнатите стойности на индикаторите	УО на ОПОС
116.	Национална комуникационна стратегия	интернет
117.	Годишни планове за изпълнение на националната комуникационна стратегия	интернет
118.	Данни за проведени обучения, анализи на удовлетвореност и анализ на нуждите от обучения, както за УО така и за бенефициентите	УО на ОПОС
119.	Данни за изпълнените дейности и постигнати резултати по информация и комуникация	УО на ОПОС
120.	Одитни доклади	УО на ОПОС
121.	Одитни доклади на Сметната палата	интернет
Други данни и документи		
122.	Анализи и плановете за управление на речни басейни, и плановете за управление на риска при наводнения	интернет
123.	Данни от доклади за състоянието на околната среда	интернет
124.	Данни и анализи за биоразнообразието и НАТУРА 2000	интернет/ МОСВ
125.	Статистически данни	НСИ и Евростат
126.	Насоки за мониторинг и оценка за програмен период 2014-2020 г. на ЕК от март, 2014 г.	интернет
127.	Ръководство на ЕК за планове за оценки от февруари, 2015 г.	интернет
128.	Работен документ на Комисията за обобщение на резултатите от оценки и планове по ЕСИФ 2014, издаден през 2016 г.	интернет
129.	Насоки на ЕК относно прегледа на рамките за изпълнението и алокирането на резерва за изпълнение, 2018 г.	интернет
130.	Отчети за изпълнението на бюджета по политики и бюджетни програми на МОСВ	интернет
131.	Отчети за дейността на ПУДООС	интернет
132.	Доклад за България за 2022 г. придружаващ Препоръка на Съвета относно националната програма за реформи на България за 2022 г. и съдържаща становище на Съвета относно конвергентната програма на България за 2022 г., Европейска комисия	интернет
133.	Национален доклад за състоянието на околната среда в България, 2023, ИА „Околна среда“	интернет

Приложение 2. Промени в ОПОС 2014-2020

Описание на промените
КН на ОПОС (08.10.2015 г.) Променен е финансовият план на ОПОС 2014-2020 г." (Таблица 17) като са преразпределени средства на програмата от 2015 г. и 2016 г. към 2017 г., 2018 г. и 2019 г. с оглед на закъснелия старт на програмата. Приети са промени в графика за изпълнение на големи проекти (Таблица 27) относно крайния срок за подаване на проектното предложение *„Проектиране и изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия в София с оползотворяване на RDF - трета фаза на интегрирана система от съоръжения за третиране на битовите отпадъци на Столична община"*, който е променен на четвърто тримесечие на 2016 г.
КН на ОПОС (26.06.2016 г.) Финансовият план на ОПОС 2014-2020 г. (Таблица 17) е променен: допълнително е намален ресурсът за 2016 г., като от него са преразпределени по 8 333 340 евро (16 298 596 лв.) съответно за 2017 г, 2018 г. и 2019 г. Приета е промяна в графика за изпълнение на големи проекти за ОПОС 2014 - 2020 г. (Таблица 27): Крайният срок за подаване на проектното предложение *„Проектиране и изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия в София с оползотворяване на RDF - трета фаза на интегрирана система от съоръжения за третиране на битовите отпадъци на Столична община"* е променен на първо тримесечие на 2017 г., като планираната дата на приключване на проекта е за четвърто тримесечие на 2021 г. В списъка с големи проекти е включен *Интегрираният проект за воден цикъл на гр. Враца.*
КН на ОПОС (08.06.2017 г.) Планираната дата за уведомление/подаване на проектното предложение за втора фаза на *„Интегриран проект за воден цикъл на град Враца"* към ЕК е променена от трето тримесечие на 2016 г. на второ тримесечие на 2017 г., като планираното начало на изпълнението на проекта е променено на четвърто тримесечие на 2016 г. Планираната дата за уведомление/подаване на проектното предложение за проект „*Проектиране и изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия в София с оползотворяване на RDF - трета фаза на интегрирана система от съоръжения за третиране на битовите отпадъци на Столична община"* към ЕК е изменена от първо тримесечие на 2017 г. на второ тримесечие на 2018 г., като панираната дата на приключване на проекта се отлага за четвърто тримесечие на 2023 г.
КН на ОПОС (17.05.2018 г.) Приети са променени в показателите по ПО5 (Таблица 3), както следва: Отпада показател за резултат „Количество на NOx"; Залага се базова стойност на показателя за резултат „Количество на ФПЧ10" от 7 347,71 т/год.; Базовата година за показателя за резултат е променена на 2011 г.; Целевата стойност на показателя за резултат „Количество на ФПЧ10" е изменена на 7 017,71 т/год. Прецизиран е обхватът на допустимите дейности по ПО5. Общият размер на сертифицираните разходи е сведен до 743 151 евро (1 453 454 лева). Направени са промени в списъка на големи проекти (Таблица 27): Планирана дата на завършване на проекта *„Интегриран проект за водния цикъл на град Враца – II фаза"* е променена от четвърто тримесечие на 2018 г. на четвърто тримесечие на 2021 г.

Направена е промяна в таблица 18а с цел да се отчете начина на осигуряване на националното съфинансиране.
КН на ОПОС (28.05.2019 г.) Преразпределени са финансови средства както следва: Средствата по Тематична цел (ТЦ) 06 са увеличени, докато по ТЦ 5 са намалени; Делът на средствата за ПО2 е увеличен /и съответно – на ПО 3 е намален/, поради прехвърляне на резерва за изпълнение от ПО3 в ПО2 (5 797 318 евро ЕСИФ). Бюджетът на ПО 5 е увеличен с размера на резерва за изпълнение на ПО 4 (4 004 944 евро ЕС част). Ресурсът под формата на ФИ по ПО1 е увеличен е от 10% на 11,4%. Ресурсът под формата на ФИ по ПО2 е намален от 10% на 9,32% от бюджета на ПО2. Допълнени са мерките за финансиране в ПО2. По ПО3 е пренасочен ресурс по ВОМР (10 684 768,62 евро ЕС част). Списъкът с големите проекти е допълнен с още два: за изграждане на ВиК инфраструктура с бенефициенти ВиК Бургас и Столична община.
КН на ОПОС (11.05.2020 г.) Бюджетът на ПО3 е намален, като са прехвърлени средства към ОПИК в размер на 49 453 000 лв. (недоговорен ресурс и икономии). Прехвърлена е част от очакваните икономии от ПО 1 в ПО 5. Актуализирани индикатори по ПО1, както следва: базовата и целевата стойност на индикатор за резултат 1.1. „Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство" от 196 271 е.ж. на 0 е.ж. /базова стойност/, а целевата стойност – от 1 669 655 е.ж. на 1 900 000 е.ж. Целевите стойности (към 2023 г.) на индикатори за изпълнение са променени както следва: СО18 „Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване" - от 220 000 на 1 800 000 лица; на СО19 „Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчни води" - от 1 473 384 екв.ж. на 1 900 000 екв.ж.; 1.4. „Изградени/рехабилитирани/реконструирани ПСОВ" - от 16 броя на 25 броя. Направени са промени по индикаторите по ПО2: индикаторът за резултат: 2.1 „Количество на депонираните битови отпадъци" се преименува на „Намалено количество на депонираните битови отпадъци". Базовата и целевата стойност на индикатора са променени съответно от 2 323 00 тона/година на 0 тона/година и от 2 038 000 на 650 000 тона/година. Включен е нов индикатор за резултат 2.4. „Завършена техническа рекултивация на депа, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС във връзка с постановено Решение на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г. по дело С-145/14". Индикаторът СО17 „Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци" е с актуализирана целевата стойност (към 2023 г.) - от 105 000 тона на 240 000 тона. По ПО4 е актуализирана целевата стойност на индикатор за резултат 4.2 „Население в риск от свлачища" от 460 000 лица на 300 000 лица. По ПО5 са направени промени в целевите стойности на индикатора за резултат 5.1 „Количество на ФПЧ10" - от 7 017,71 т/г на 7 001,15 т/г.; както и на индикаторите за изпълнение, както следва: 5.3 „Население, обхванато от мерките за намаляване на количествата на ФПЧ10 и NOx" - от 1 300 000 лица се изменя на 3 000 000 лица; и 5.4 „Проекти, насочени към намаляване количествата на ФПЧ10 и NOx" - от 5 броя на 19 броя. По ПО6 целевата стойност (към 2023 г.) на индикатор 6.1 „Средно време за одобряване на проектно предложение" от 147 дни се променя на 90 дни.

КН на ОПОС (18.05.2022 г.) Към Раздел 1 са добавени текстове към части ПО3 и ПО4; включени са допълнения в част „ОП „Околна среда 2014-2020 г." и стратегически документи на ниво ЕС", реферираци към Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г. Отразени са промени в т. 1.2. Обосновка на разпределението на финансовите средства, отразяващи изменения в процентното съотношение на финансовите средства (подкрепа от Съюза) по тематични цели и инвестиционни приоритети, резултат на прехвърляне на средства по съответните приоритетни оси. Измененията в Раздел 2 „Приоритетни оси" са както следва: По ПО1 е намалена стойността на финансовия показател „Общ размер на сертифицираните разходи от Сертифициращия орган" поради прехвърляне на 37 324 307 евро (средства от ЕС и държавния бюджет) към ПО 4 (20 962 967 евро) и ПО 5 (16 361 340 евро). По ПО2, поради липсата на проекти, които да могат да бъдат подкрепени чрез финансови инструменти и съответното прекратяване мандата на Фонда за управление на ФИ по програмата за сектор „Отпадъци", са направени изменения в текстовете в съответния раздел. Намалена е стойността на финансовия показател „Общ размер на сертифицираните разходи от Сертифициращия орган", поради прехвърляне на 23 519 427 евро (средства от ЕС и държавния бюджет) към ПО 3. При ПО3 (Специфична цел 1 „Подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания от мрежата Натура 2000") са планирани още мерки за залесяване с принос към целите на Стратегията на ЕС за биоразнообразие 2030. Индикатор 3.7 „Площ от територията на мрежата Натура 2000 с изградена управленска структура" е изключен от текста на програмата. Стойността на финансовия показател „Общ размер на сертифицираните разходи от Сертифициращия орган" е увеличена поради прехвърляне на 23 519 427 евро от ПО2. Извършени са допълнения с нови мерки за финансиране и конкретни бенефициенти по ПО4. Увеличена е стойността на финансовия показател „Общ размер на сертифицираните разходи от Сертифициращия орган" поради прехвърляне на 20 962 967 евро (средства от ЕС и държавния бюджет) от ПО 1 за покриване на разходите по предвидените в ПО 4 допълнителни процедури. Стойността на финансовия показател „Общ размер на сертифицираните разходи от Сертифициращия орган" (ПО5) е увеличена, поради прехвърляне на 16 361 340 евро (средства от ЕС и държавния бюджет) от ПО 1. Във връзка с преразпределянето на средства между отделните приоритетни оси е актуализиран финансовият план (Раздел 3) с цел привеждане в съответствие с измененията във финансовите параметри по 5-те приоритетни оси.
КН на ОПОС (28.07.2022 г.) Създадена е нова ПО7 „Подкрепа за бежанците от Украйна в България" по тематична цел 9 „Насърчаване на социалното приобщаване, борба с бедността и всяка форма на дискриминация". В тази връзка, делът на тематичните цели в ОПОС 2014-2020 г. е променен, поради прехвърляне на 26 000 000 лв. от тематична цел 6 „Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност" (ПО2) към новата ПО7. Финансовият план на ОПОС 2014-2020 г. е актуализиран.
КН на ОПОС (02.12.2022 г.) Поради промените в икономическите условия и условията на пазара на труда, преразпределението на средства, направени през 2020-2021 г. и планираното довършване на шест ВиК проекта през следващия програмен период, са променени индикатори както следва: По ПО 1 (проекти за изграждане на ВиК инфраструктура на консолидирани ВиК оператори Пловдив, Стара Загора, Сливен, София и Варна; голям проект на ВиК Бургас) са намалени

целевите стойности на следните индикатори: CO18 „Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване"– от 1 800 000 на 1 400 000 лица; CO19 „Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчни води" – от 1 900 000 е.ж. на 1 180 000 е.ж.; и индикатор за резултат 1.1 „Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство" - от 1 900 000 е.ж. на 1 180 000 е.ж. Отпада показател 3.5 „Инвентаризирани защитени зони, включващи в границите си акваторията на Черно море" по ПО 3 **(**проект BG16M1OP002-3.005-0001-C02 „Натура 2000 в Черно море").
КН на ОПОС (23.05.2023 г.) По ПО1 е одобрена нова процедура чрез директно предоставяне „Изграждане на ВиК инфраструктура-2" с бенефициент ПУДООС и териториален обхват: общини, за които са установени инвестиционни нужди за постигане на съответствие с изискванията на Директива на Съвета от 21 май 1991 година за пречистването на градските отпадъчни води (91/271/ЕИО), за агломерации с над 2 000 екв.ж. с обща стойност до 97.7 млн.лв. По ПО2 е одобрена процедура е „Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело C-145/14 – втора" с обща стойност 62 млн. лв. Другите промени на програмата включват актуализиране на информацията за големия проект на Столична община по ПО2, който се прекратява и намаляване целевата стойност на показателя за резултат от 650 000 т на 540 000 т.; премахване на показателя „Допълнителен капацитет за оползотворяване на битови отпадъци (за получаване на енергия)".

Приложение 3. Подкрепени инвестиции по ОПОС 2014-2020

Таблица 30. Процедури по ПО1 „Води“ и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г.

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
1.001 Подпомагане регионалното инвестиционно планиране на отрасъл ВиК	1	Приключен	МРРБ	42 852 837,28	42 971 010,68
1.002 Изготвяне на екологични оценки за целите на приемане на Плановете за управление на речните басейни за периода 2016 - 2021 г, и Морската стратегия и програмата от мерки.	1	Приключен	Дирекция "Управление на водите" в МОСВ	341 532,48	341 532,48
1.003 Подпомагане ефективността, управлението и институционалния капацитет във връзка с изпълнението на реформата във ВиК отрасъла	1	Приключен	МРРБ	12 226 311,93	12 226 311,93
1.004 Разработване и въвеждане на методи за анализ на води, седименти и биота и дооборудване на лаборатории на Изпълнителната агенция по околна среда	1	Приключен	ИАОС	4 411 215,82	4 411 215,82
1.005 Втора фаза на проекти за изграждане на ВиК инфраструктура, чието изпълнение е стартирало по ОПОС 2007-2013 г.	8	5 приключили (Банско; Варна; Раднево; Тервел; Ямбол), 3 в изпълнение	Общини Банско, Видин, Враца, Варна, Раднево, Тервел, Шумен, Ямбол	190 732 077,12	156 656 373,68
1.006 Изпълнение на ранни ВиК проекти	4	2 приключили (Асеновград и Плевен), два в изпълнение	Общини Асеновград, Добрич, Долна Митрополия и Плевен, Пловдив	311 516 007,89	278 826 384,64
1.007 Подготовка на регионално прединвестиционно проучване за	1	Приключен	Столична община	3 377 117,35	3 377 117,35

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
водоснабдяване и канализация за територията на Столична община					
1.008 Доизграждане и/или оптимизиране на мрежите за контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на подземните води	0		ИАОС	Прекратена поради липса на подадено проектно предложение	
1.009 Изпълнение на ранни ВиК проекти - компонент 2	5	Приключени	Общини Айтос, Чирпан, Елхово, Приморско, Тутракан	69 521 040,53	69 521 040,53
1.010 Доизграждане на системите за мониторинг на количеството на водите	0		Дирекция „Управление на водите" МОСВ	Прекратена поради липса на подадено проектно предложение	
1.011 Подобряване мониторинга на качеството на питейните води	1	В изпълнение	Министерство на здравеопазването	10 000 000,00	8 415 266,17
1.012 Доизграждане и/или оптимизиране на мрежите за контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на подземните води	0		ИАОС	Прекратена поради липса на подадено проектно предложение	
1.013 Доизграждане на мрежите за мониторинг на количеството на водите	1	В изпълнение	МОСВ	5 118 180,97	956 384,82
1.014 Регионален инвестиционен ВиК проект за обособената територия на „ВиК" ЕООД Смолян	1	В изпълнение	ВиК ЕООД, гр. Смолян	73 872 571,6	27 127 217,84
1.015 Предоставяне на финансиране по приоритетна ос 1 "Води" на ОПОС 2014-2020 г, за финансови инструменти	1	В изпълнение	ФМФИБ	266 736 721,79	66 684 180,45
1.016 Изграждане на ВиК инфраструктура	13	В изпълнение	ВиК Бургас; ВиК-Варна; ВиК-Видин; ВиК Враца; ВиК Добрич; ВиК Кърджали; ВиК Перник; ВиК Пловдив; ВиК Русе; ВиК Силистра; ВиК-Сливен; ВиК Стара Загора; ВиК-Шумен; ВиК Ямбол	996 339 366,74	309 498 760,94

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
1.017 Подготовка и разработване на трети цикъл планове за управление на речните басейни за периода 2022-2027 г.	1	В изпълнение	МОСВ	24 000 000,00	12 882 172,23
1.018 Подпомагане на регионалното инвестиционно планиране на отрасъл ВиК – етап 2	1	В изпълнение	МРРБ	22 844 980,80	11 892 710,93
1.019 Доизграждане и оборудване на мрежите за контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на подземните води	1	Приключен	ИАОС	13 428 748,81	0
1.020 Изграждане на ВиК инфраструктура в Столична община	1	В изпълнение	Столична община	86 864 114,02	14 702 150,84

Източник: Публичен модул на ИСУН 2020

Таблица 31. Процедури по ПО2 „Отпадъци“ и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г.

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
2.001 Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци, вкл, осигуряване на необходимото оборудване и на съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци	0		Всички общини в страната	Прекратена, тъй като нито едно от подадените 18 проектни предложения, не е отговаряло на поставените изисквания	

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
2.002 Комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци	16	5 приключили (Пазарджик, Мадан-, Петрич, Сандански-и Троян), 11 са в изпълнение	26 РСУО (118 общини) Договори с общини: Пазарджик, Благоевград, Ботевград, Велинград, Горна Малина, Гоце Делчев, Доспат, Дупница, Костинброд, Мадан, Оряхово, Петрич, Разград, Сандански, Троян	129 800 727,38	83 301 115,19
2.003 Предоставяне на финансиране по приоритетна ос 2 "Отпадъци" на ОПОС 2014-2020 г, за финансови инструменти	1	Прекратен	ФМФИБ	606 554,42	606 554,42
2.004 Проектиране и изграждане на анаеробни инсталации за разделно събрани биоразградими отпадъци	3	В изпълнение	3 РСУО (19 общини) Договори с общини: Благоевград, Бургас, Русе	90 308 479,72	34 126 899,4
2.005 Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци	15	11 приключени проекта (Вълчедръм, Марица, Монтана-, Пловдив, Свиленград, Харманли), 4 са в изпълнение	39 общини от 7 РСУО Общини: Берковица, Враца, Вълчедръм, Карлово, Лом, Марица, Монтана, Пловдив, Свиленград, Харманли, Чипровци, Хисаря	46 146 109,75	41 447 960,13
2.006 Втора комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци	3	Един приключен (Златица); един в изпълнение (Асеновград) и един прекратен (Елхово)	4 РСУО (22 общини)	15 58 3741,47	6 140 937,38
2.007 Завършване на проект "Прилагане на децентрализиран модел за управление на био-отпадъците в един от регионите за управление на отпадъци в България, вкл, изграждане на необходимата техническа инфраструктура – система за разделно събиране и съоръжение за рециклиране на събраните био-отпадъци"	1	Приключен	РСУО Севлиево (общини Севлиево, Дряново и Сухиндол)	1 683 576,27	1 683 576, 27

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
2.008 Проектиране и изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия в София с оползотворяване на RDF – трета фаза на интегрирана система от съоръжения за третиране на битовите отпадъци на Столична община	1	Прекратен	Столична община с партньор „Топлофикация София" ЕАД	177 629 778,24	0
2.009 Изпълнение на демонстрационни проекти в областта на управлението на отпадъците	63	21 приключени; 3 прекратени; 39 в изпълнение	Общини, юридически лица със стопанска цел и юридически лица с нестопанска цел	19 195 200,70	11 591 956,99
2.010 Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14	54	47 приключени, 7 в изпълнение	Общини с депа, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/1497	115 032 726,06	97 536 629,38

Източник: Публичен модул на ИСУН 2020

Таблица 32. Процедури по ПО3 „Натура 2000 и биоразнообразие" и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г.

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
3.001 Развитие на управленски подход за мрежата Натура 2000 и за управление на НПРД	1	Приключен	Дирекция „Национална служба за защита на природата", МОСВ	810 363,49	810 363,49
3.002 Определяне и допълване на мрежата от морски защитени зони	0		Дирекция „Национална служба за защита на природата", МОСВ	Прекратена процедура	
3.003 Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците	1	Приключен	ИАОС	14 111 740,83	14 111 740,83

[97] С изключение на такива, които са обект на финансиране от Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
3.004 Повишаване на информираността на заинтересованите страни за мрежата Натура 2000	0		Дирекция „Национална служба за защита на природата", МОСВ	Прекратена процедура	
3.005 Определяне и допълване на мрежата от морски защитени зони	1	В изпълнение[98]	Дирекция „Национална служба за защита на природата", МОСВ	11 734 980,00	4 060 306,73
3.006 Повишаване на информираността на заинтересованите страни за мрежата Натура 2000	1	В изпълнение	Дирекция „Национална служба за защита на природата", МОСВ	4 300 000,00	2 824 811,71
3.007 Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура 2000, попадащи в национални паркове, природни паркове и поддържани резервати	14	7 приключени (ДПП „Витоша"; ДПП „Рилски манастир"; РИОСВ-Варна, Пловдив, Хасково, Русе и София); 7 в изпълнение	РИОСВ-Русе; ДНП „Рила" ДПП „Златни пясъци"; РИОСВ-Хасково; РИОСВ-Монтана; ДНП „Централен Балкан"; ДНП „Пирин"; РИОСВ-София; ДПП „Врачански Балкан"; РИОСВ-Стара Загора; РИОСВ-Варна; РИОСВ-Пловдив; ДПП „Рилски манастир"; РИОСВ-Бургас; ДПП „Витоша"; ДПП „Българка"; ДПП „Сините камъни"	33 935 220,45	27 689 443,3
3.008 МИГ Поморие: Мярка 6 „Подобряване на природозащитното състояние на видове в мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Поморие"	1	В изпълнение	Юридически лица с нестопанска цел; Общини със седалище и адрес на управление на територията на МИГ Поморие - Община Поморие.	1 119 867,17	684 738,28
3.009 МИГ Тутракан-Сливо поле Мярка 109 ОПОС „Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР"	0		Юридически лица с нестопанска цел, Общини Тутракан и Сливо поле	Прекратена поради непостъпили в срок проектни предложения	
.010 Подобряване на природозащитното състояние на видове в мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Свиленград Ареал	0		Юридически лица с нестопанска цел; Общини със седалище и адрес на управление на територията на МИГ Свиленград Ареал – община Свиленград	Подадено е едно проектно предложение, което е отхвърлено на етап	

[98] Проектът няма да може да бъде изпълнен поради невъзможност за осъществяване на проучвания в акваторията на Черно море поради военните действия в Украйна.

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
				административно съответствие и допустимост	
3.011 Сдружение „МИГ Хисаря", Мярка 9 от СВОМР - „Подобряване на природозащитното състояние на видове в мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Хисаря"	1	В изпълнение	Юридически лица с нестопанска цел; Общини от територията на МИГ „Хисаря".	АДБФ прекратен на 1506.2023 г.	
3.012 Подобряване на природозащитното състояние на видове в мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ „Стамболово – Кърджали 54"	1	В изпълнение	Юридически лица с нестопанска цел; Общини от територията на МИГ „Стамболово – Кърджали 54".	125 072,1	125 072,1
3.013 - МИГ Белене-Никопол, Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Белене-Никопол	0		Юридически лица с нестопанска цел; Общини от територията на МИГ „Белене-Никопол".	Прекратена процедура. Докладът на оценителната комисия не е одобрен от УО на ОПОС.	
3.014 - МИГ "Дряново - Трявна - в сърцето на Балкана", Мярка 109 ОПОС „Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР"	0		Юридически лица с нестопанска цел; Общини от територията на МИГ „Дряново-Трявна".	Прекратена поради непостъпили в срок проектни предложения	
3.015 Изпълнение на приоритетни мерки във влажни зони	5	В изпълнение	РИОСВ Бургас; ДПП "Персина"; РИОСВ Русе; РИОСВ Варна	21 433 802,20	125 072,10
3.016 Мерки за подобряване на природозащитното състояние на птици	4	В изпълнение	НЛРС – СЛРБ; Национално Ловно-Рибарско сдружение; Сдружение „Ловно-рибарско сдружение Съединение - 1906"; Сдружение "Съюз за защита на природата "	4 015 569,58	2 345 476,97
3.017 МИГ САМОКОВ "Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Самоков"	1	В изпълнение	Община Самоков	1 120 646,00	0

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
3.018 "Подобряване на природозащитното състояние на видове в мрежата натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Тунджа"	1	В изпълнение	Фондация "Екология, комуникации и общество"	1 040 147,60	639 102,22
3.019 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България	15	14 приключени, 1 в изпълнение	Организации и сдружения с нестопанска цел; Дирекция на ПП; Община Маджарово и Община Чупрене	874 952,28	874 952,28
3.020 Изготвяне/актуализиране на планове за видове	22	7 приключени; 15 в изпълнение	Организации с нестопанска цел	5 229 239,05	4 147 843,9
3.021 Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания	5	1 приключен; 4 в изпълнение	Организации с нестопанска цел: Българска Асоциация за пещерен и еко туризъм; Българско Екологично Дружество; Институт за Гората, БАН; Сдружение с нестопанска цел "Кажи Еко"	8 499 041,94	4 091 774,47
3.022 Подобряване на природозащитното състояние на степни природни местообитания чрез закупуване на земи	1	В изпълнение	РИОСВ-Варна	13 430 000,00	0
3.023 МИГ "Дряново - Трявна - в сърцето на Балкана", Мярка 109 ОПОС „Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР“	0		Юридически лица с нестопанска цел; Общини от територията на МИГ “Дряново-Трявна”.	Прекратена	
3.027 Мерки за подобряване на природозащитното състояние на птици - 2	6	В изпълнение	Българско дружество за защита на птиците (БДЗП); Българско екологично дружество; Община Шабла; Сдружение Добри Алтернативи	4 308 144,96	1 817 834,69
3.028 МИГ Свиленград Ареал, „Подобряване на природозащитното състояние на видове в мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Свиленград Ареал-2”	1	В изпълнение	Асоциация наука за природата Сдружение	4 572 665,75	3 532 973,05

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
3.029 „МИГ Тутракан-Сливо поле", Мярка 109 ОПОС „Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР“	1	В изпълнение	Община Тутракан	323 762,31	48 291,47
3.030 МИГ Белене-Никопол "Подобряване на приридозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Белене-Никопол"	3	В изпълнение	Асоциация наука за природата; Община Никопол; Фондация за Околна Среда и Земеделие	1 949 812,00	482 703,41
3.031 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България - 2	9	5 приключени и 4 прекратени	Дирекция на ПП „Сините Камъни“ Сливен; Национален Център за борба с бедствия и аварии – Фондация, клон Троян и клон Бяла; Община Кирково, Община Лъки; Община Монтана; Община Сливен; Община Сърница;	346 916,13	346 916,13
3.032 МИГ "Дряново - Трявна - в сърцето на Балкана", Мярка 109 ОПОС „Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР“	1	В изпълнение	Национален Център за борба с бедствия и аварии – Фондация	445 900,18	35 929,71
3.033 „Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания - 2“	1	В изпълнение	Фондация „За Правата на Животните в България“	1 815 658,50	0
3.034 Сдружение „МИГ Хисаря”, Мярка 9 от СВОМР - „подобряване на природозащитното състояние на видове в мрежата натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Хисаря”	0		Юридически лица с нестопанска цел; Общини от територията на МИГ Хисаря.	0,00	0
3.035 Подобряване природозащитното състояние на горски природни местообитания и подпомагане на екосистемните услуги, предоставяни от горите, чрез прилагане на лесовъдски практики и залесяване	3	В изпълнение	Югозападното държавно предприятие ДП; Югоизточно Държавно Предприятие; Южноцентрално Държавно Предприятие ДП	60 128 909,23	3 415 040,57

Източник: Публичен модул на ИСУН 2020

Таблица 33. Процедури по ПО4 „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища“ и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г.

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв	Верифицирани разходи, лв.
4.001. Установяване на шест центъра за повишаване готовността на населението за адекватна реакция при наводнения и последващи кризи	1	В изпълнение	Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" - Министерство на вътрешните работи	37 687 802,49	35 683 745,32
4.002. Пилотен проект по създаване на Национална система за управление на водите в реално време (НСУВРВ) – р. Искър	1	В изпълнение	Дирекция "Управление на водите", МОСВ	6 964 000,00	0
4.003. Превенция и противодействие на свлачищните процеси за ограничаване на риска от тях (вкл, по републиканска пътна мрежа)	10	6 приключени (АПИ, МРРБ, общини Луковит, Оряхово (2) и Сливен); 4 в изпълнение	АПИ, МРРБ, Община Лом, Община Оряхово (2 проекта); Община Луковит, Община Сливен; Община Червен Бряг	49 999 460,46	36 706 461,60
4.004. Мерки за въвеждане на решения за превенция и управление на риска от наводнения	3	3 приключени	Община Габрово, Община Гълъбово, Община Свиленград	2 044 237,19	2 044 237,19
4.005. Изпълнение на проучвания и оценки във връзка с втори ПУРН за периода 2022-2027 г.	1	В изпълнение	Дирекция "Управление на водите", МОСВ	13 190 867,55	8 782 774,10
4.006. Интегриране, надграждане и оптимизация на процесите по превенция, готовност и реагиране на рискове от природен характер	1	В изпълнение	Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" към Министерство на вътрешните работи (ГДПБЗН-МВР)	19 997 915,99	10 941 166,42
4.009. Разширяване на системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението на ниво LAU и модернизация на СРПО на органите на изпълнителната власт	1	В изпълнение	Дирекция “Комуникационни и информационни системи” - МВР	48 485 086,98	0

Източник: Публичен модул на ИСУН 2020;

Таблица 34. Процедури по ПО5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух" и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г.

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
5.001 Създаване на информационна система за докладване на данни за качеството на атмосферния въздух като част от Националната системата за мониторинг на КАВ в реално време	1	Приключен	ИАОС	606 723,10	606 723,10
5.002 Разработване/Актуализация на общинските програми за качеството на атмосферния въздух	17	17 приключени	28 общини	2 493 349,52	2 493 349,52
5.003 Мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух	8	В изпълнение	8 общини (Бургас, Видин, Горна Оряховица, Димитровград, Монтана, Пловдив, Смолян, Столична община)	129 777 977,38	37 533 996,64
5.004 Мерки за адресиране на транспорта като източник на замърсяване на атмосферния въздух	12[1]	2 приключени (Бургас и Хасково) 10 в изпълнение	11 общини в партньорство с общински дружества за обществен транспорт	494 174 073,22	89 128 841,09
5.005 Разработване/Актуализация на общинските програми за качеството на атмосферния въздух – 2	4	4 приключени	4 общини (Бургас, Видин, Кърджали, Русе)	245 082,16	245 082,16

Източник: Публичен модул на ИСУН 2020; 1. Договори на общини: Бургас, Варна, Враца, Русе, Плевен, Перник, Сливен, Стара Загора, Хасково и 3 договора на Столична община

Таблица 35. Процедури по ПО6 „Техническа помощ" на ОПОС и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г.

Процедура	Договори (брой)	Бенефициент	Договорени средства	Реално изплатени суми	
			лв	лв	%*
Техническа помощ за УО на ОПОС 2014-2020 г.	6	УО на ОПОС	16 413 350,31	16 413 350,31	100,00

Техническа помощ за управление и изпълнение на ОПОС 2014-2020 г.	20	УО на ОПОС	69 119 651,79	61 254 813,42	88,62

Източник: Публичен модул на ИСУН 2020; *към договорените

Таблица 36. Процедури по ПО7 „Подкрепа за бежанците от Украйна в България“ и статус на изпълнение към 30 юни 2023 г.

Процедура	Договори/ Заповеди (брой)	Статус	Бенефициент	Договорени средства (БФП), лв.	Верифицирани разходи, лв.
Подкрепа за покриване на основните нужди на бежанците от Украйна чрез мярка, прилагана от Министерството на туризма (CARE)	1	В изпълнение	Министерство на туризма	30 588 236,53	29 155 080,00

Приложение 4. Индикатори

Приоритетна ос 1 „Води“

Таблица 37. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО1 към юни 2023 г.

Индикатор	Базова стойност	Целева стойност	Постигнато 2023	
			Стойност	(%)
1.1.Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство (е.ж.)	0	1 180 000	396 199	34%
1.2.Водни тела с подобрен мониторинг на количественото състояние (брой)	90	140	90	0%
1.3.Водни тела с подобрен мониторинг на химичното състояние (брой)	153	173	173	100%

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020

Таблица 38. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО1 към юни 2023 г.

Индикатор	Целева стойност	Постигнато 2023		Очаквано по договори
		Стойност	(%)	
CO18. Водоснабдяване: Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване (брой)	1 400 000	232 157	17%	2 142 957
CO19 Пречистване на отпадъчните води: Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчните води (е.ж.)	1 180 000	793 970	67%	2 250 329
1.4. Изградени/ рехабилитирани/ реконструирани ПСОВ (брой)	25	16	64%	29
1.5. Нови/Актуализирани аналитични/ програмни/ стратегически документи (брой)	18	15	83%	24

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020

Таблица 39. Промени в индикаторите по ПО1

Вид на индикатора	Индикатор	Първоначална целева стойност	Целева стойност към момента на оценка
Изпълнение	CO18. Водоснабдяване: Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване (брой)	220 000 1 800 000*	1 400 000
Изпълнение	CO19 Пречистване на отпадъчните води: Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчните води (е.ж.)	1 473 384 1 900 000*	1 180 000
Изпълнение	1.4. Изградени/ рехабилитирани/ реконструирани ПСОВ (брой)	16	25
Резултат	1.1 Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство (е.ж.)	1 669 655 (при базова стойност 196 271) 1 900 000 (при базова стойност 0*)	1 180 000 (при базова стойност 0)

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020; *Междинна промяна от 2020

Приоритетна ос 2 „Отпадъци"

Таблица 40. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО2 към юни 2023 г.

Индикатор	Базова стойност	Целева стойност	Постигнато 2023	
			Стойност	(%)
2.1.Намалено количество на депонираните битови отпадъци (тона/година)	0	540 000*	307 488,26	58%
2.4. Завършена техническа рекултивация на депа, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС във връзка с постановено Решение на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г. по дело С-145/14	0	57	52	91%

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020: * предложена и одобрена от КН промяна през месец май 2020 г. Изменение на ОПОС 2014-2020 г., одобрено с Решение за изпълнение на ЕК № С(2020) 4105 от 16 юни 2020 г.

Таблица 41. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО2 към юни 2023 г.

Индикатор	Целева стойност	Постигнато 2023		Очаквано по договори
		Стойност	(%)	
CO17 Твърди отпадъци: Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци (тона/година)	240 000	98 636	41%	226 694,94
Допълнителен капацитет за оползотворяване на битови отпадъци (за получаване на енергия) (тон/година)	180 000	0	0%	0*

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020; * договорът на Столична община няма да бъде осъществен

Таблица 42. Промени в индикаторите по ПО2

Вид на индикатора	Индикатор	Първоначална целева стойност	Целева стойност към момента на оценка
Изпълнение	CO17 Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци (тон/година)	105 000	240 000
Резултат	2.1.Намалено количество на депонираните битови отпадъци (тон/година)*	2 323 000 (при базова стойност 2 038 000)	650 000 (540 000**) при базова стойност 0

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020; * наименованието на индикатора е променено. Първоначално индикаторът е бил: Количество на депонираните битови отпадъци ** одобрена промяна от КН на ОПОС от май 2020 г. и с Решение за изпълнение на ЕК № С(2020) 4105 от 16 юни 2020 г.;

Индикаторът за изпълнение „Допълнителен капацитет за оползотворяване на битови отпадъци (за получаване на енергия) (тон/година)" е премахнат (решение на КН на ОПОС от май 2023 г.). Одобрена промяна в програмата с Решение № С (2023) 5883 от 25 август 2023 г.).

Приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие"

Таблица 43. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО3 към юни 2023 г.

Индикатор	Базова стойност	Целева стойност	Постигнато 2023	
			Стойност	(%)
3.1 Видове с подобрено	48,36% от видовете са в благоприятно	49,18 % от видовете са с подобрени или запазени благоприятни оценки на	48,36%	0%

природозащитно състояние	състояние към 2013 г.	природозащитното състояние към 2020 г.		
3.2 Видове птици с подобрено състояние	82,50% от птиците са в благоприятно състояние към 2013 г.	83,33% от птиците са с подобрено или запазено сигурно състояние към 2020 г.	82,50%	0%
3.3 Местообитания с подобрено природозащитно състояние	5,56% от местообитанията са в благоприятно състояние към 2013 г.	7,78% от местообитанията са с подобрени или запазени благоприятни оценки на природозащитното състояние към 2020 г.	5,56%	0%

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020

Таблица 44. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО3 към юни 2023 г.

Индикатор	Целева стойност	Постигнато 2023		Очаквано по договори
		Стойност	(%)	
CO23 Площ на местообитанията, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост (ха)	1 565 668,00	1 274 220,96	81%	1 357 184,76
3.4 Площ на местообитания на видове, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост (ха)	2 878 749,00	967 766,48	34%	1 662 642,43
3.5 Инвентаризирани защитени зони, включващи в границите си акваторията на Черно море (брой)	17	0	0%	17
3.6 Проведени национални информационни кампании (брой)	3	1	33%	3
3.7 „Площ от територията на мрежата Натура 2000 с изградена управленска структура" (ха)	4 104 320,00	0	0	0

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020;

По тази приоритетна ос не са променяни индикатори. С промени в програмата показател 3.7 „*Площ от територията на мрежата Натура 2000 с изградена управленска структура*" е отпаднал поради неосъществени законодателни реформи в начина на управление на мрежата Натура 2000 в България.

Приоритетна ос 4 „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища"

Таблица 45. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО4 към юни 2023 г.

Индикатор	Базова стойност	Целева стойност	Постигнато 2023	
			Стойност	(%)
4.1 Райони със значителен потенциален риск от наводнения, в които населението няма готовност за адекватна реакция при наводнения (брой)	116	26	17	110%
4.2 Намаление на населението в риск от свлачища (лица)	520 000	300 000	446 434	33%

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020

Таблица 46. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО4 към юни 2023 г.

Индикатор	Целева стойност	Постигнато 2023		Очаквано по договори
		Стойност	(%)	
CO20. Брой жители, които се ползват от мерки за защита от наводнения (брой)	2 750 000	150 237	5%	2 101 979

4.3. Установени центрове за повишаване готовността на населението за адекватна реакция при наводнения (брой)	6	6	100%	6
4.4 Укрепени свлачища (ха)	80	32,90	41%	97,51

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020;

Таблица 47. Промени в индикаторите по ПО4

Вид на индикатора	Индикатор	Първоначална целева стойност	Целева стойност към момента на оценка
Резултат	Намаление на населението в риск от свлачища (лица)	460 000	300 000

Приоритетна ос 5 „Подобряване качеството на атмосферния въздух"

Таблица 48. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО5 към юни 2023 г.

Индикатор	Базова стойност	Целева стойност	Постигнато 2023	
			Стойност	(%)
5.1 Количество на ФПЧ$_{10}$ (тона/година)	7 347,71	7 001,15	7 343,68	1%

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020

Таблица 49. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО5 към юни 2023 г.

Индикатор	Целева стойност	Постигнато 2023		Очаквано по договори
		Стойност	(%)	
5.3 Население, обхванато от мерките за намаляване на количествата на ФПЧ$_{10}$ и NOx (лица)	3 000 000	282 042	9%	3 120 610
5.4 Проекти, насочени към намаляване количествата на ФПЧ$_{10}$ и NOx	19	8	42%	20

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020;

Таблица 50. Промени в индикаторите по ПО5

Вид на индикатора	Индикатор	Първоначална целева стойност	Целева стойност към момента на оценка
Изпълнение	Население, обхванато от мерките за намаляване на количествата на ФПЧ$_{10}$ и NOx (лица)	1 300 000	3 000 000
Изпълнение	Проекти, насочени към намаляване количествата на ФПЧ$_{10}$ и NOx	5	19
Резултат	Количество на ФПЧ$_{10}$ (тона/година)	7 017,71	7 001,15

Приоритетна ос 6 „Техническа помощ"

Таблица 51. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО6 към юни 2023 г.

Индикатор	Базова стойност	Целева стойност	Постигнато 2023	
			Стойност	(%)
Средно време за одобряване на проектно предложение (брой дни)	155	90	44	171%
Средно време за верификация на искане за средства (брой дни)	90	85	49	720%

Ниво на обществена осведоменост за ОПОС (%)	40%	60%	69,60%	148%
Степен на удовлетвореност на бенефициентите от мерки по техническа помощ и проведени обучения (%)	35%	60%	94%	236%

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020

Таблица 52. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО6 към юни 2023 г.

Индикатор	Целева стойност	Постигнато 2023	
		Стойност	(%)
Обучени служители на УО (брой)	123	174	142%
Обучения за служители на УО (брой)	24	24	100%
Заети лица (на пълно работно време), чиито заплати се съфинансират по ТП (брой)	123	117	95%
Извършени оценки по програмата (брой)	5	7	140%
Информационни кампании (брой)	7	8	114%
Обучения за служители на бенефициентите (брой)	40	60	150%
Обучени служители на бенефициентите (брой)	1 400	1818	130%

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020;

Таблица 53. Промени в индикаторите по ПО6

Вид на индикатора	Индикатор	Първоначална целева стойност	Целева стойност към момента на оценка
Резултат	Средно време за одобряване на проектно предложение (брой дни)	147	90*

* Целевата стойност е променена съгласно законодателните срокове за оценка на проектните предложения, посочени в чл. 33, ал. 2 от Закона за управление на средствата от ЕСИФ.

Приоритетна ос 7 „Подкрепа за бежанците от Украйна в България"

Таблица 54. Постигане на целите на индикаторите за резултат по ПО7 към юни 2023 г.

Индикатор	Базова стойност	Целева стойност	Постигнато 2023	
			Стойност	(%)
Разселени лица от Украйна, получили първоначален прием и незабавна подкрепа след пристигане в България	0	72 300	0	0%

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020

Таблица 55. Постигане на целите на индикаторите за изпълнение по ПО7 към юни 2023 г.

Индикатор	Целева стойност	Постигнато 2023		Очаквано по договори
		Стойност	(%)	
Общ брой на лицата, получили подкрепа	72 300	0	0%	72 300
Брой деца под 18 години	29 900	0	0%	29 900

Източник: по Данни на УО на ОПОС 2014-2020;

По приоритетната ос не са правени промени в индикаторите.

Приложение 5. Резултати от проектите

ПО1. „Води“

BG 16M1OP002-1.005 Втора фаза на проекти за изграждане на ВиК инфраструктура, чието изпълнение е стартирало по ОПОС 2007-2013 г.

Община бенефициент	Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване (брой)	Новоизградени водоснабдителни мрежи (км)	Рехабилитирани водоснабдителни мрежи (км)	Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчните води (е.ж.)	Изградени/ рехабилитирани/ реконструирани ПСОВ (брой)	Новоизградени канализационни мрежи (км)	Рехабилитирани канализационни мрежи (км)	Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство, (е.ж)
Банско	29 784	1,28	5,1	29 784	1	6,87	11,79	29 784
Варна	-	-	-	72 122	1	3,75	-	72 122
Видин		-	-	51 733 56 000	1	-	-	51 733 56 000
Враца	71 508 78 701	-	51,03 111,06	91 753 94 000	1	10,09 24,84	8.48	91 753 94 000
Раднево	-	-	-	16 317	1	-	-	16 317
Тервел	-		-	8 079	1	-	-	8 079
Шумен	-	-		3 800	1	-	-	3800
Ямбол	19 047	-	0,99	106 248	1	0,05	1,56	106 248
Общо	**120 399** **127 532**	**1,28**	**57,12** **117,15**	**379 836** **386 350**	**8**	**20,76** **35,51**	**21,83**	**379 836** **386 350**

Източник: ИСУН 2020; В зелен шрифт са представени реално постигнатите стойности на проекти, които са приключили или са в изпълнение към 30.06.2023 г. Целевите стойности по проектите, които още не са приключили, са отбелязани с черен шрифт.

BG16M1OP002-1.006 Изпълнение на ранни ВиК проекти

Община бенефициент	Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване (брой)	Намаляване на физическите загуби на вода с (%)	Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчните води (е.ж.)	Изградени/ рехабилитирани/ реконструирани ПСОВ (брой)	Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство (е.ж)
Асеновград	5 567	от 53 на 46	63 373	1	63 373

Добрич	91 904 92 498	от 63 на 48,01	109 977 111 800	1	109 977 111 800
Плевен (Долна Митрополия)	12 995	49,09 на 36,72	131 154	1	131 154
Пловдив	14 700	47,74 на 45,27	415 468	1	415 468
Общо	**110 466** **125760**	**-**	**304 504** **721 795**	**3** **4**	**304 504** **721 795**

Източник: ИСУН 2020; В зелено са отбелязани достигнатите стойности към 30.06.2023 г.;

BG16M1OP002-1.009 Изпълнение на ранни ВиК проекти - компонент 2

Община бенефициент	Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване (брой)	Намаляване на физическите загуби на вода с (%)	Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчните води (е.ж.)	Изградени/ рехабилитирани/ реконструирани ПСОВ (брой)	Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство (е.ж)
Чирпан	0	0	12 971	1	12 971
Айтос	-	-	21 365	1	21 365
Елхово	419	9	10 732	1	10 732
Приморско	-	-	55 000	1	37 065
Тутракан	933	5	9562	1	9 562
Общо	**1 352**	**14**	**109 630**	**5**	**91 695**

Източник: ИСУН 2020; В зелено са отбелязани достигнатите стойности към 30.06.2023 г.;

BG161M1OP002-1.014 Регионален инвестиционен ВиК проект за обособената територия на „ВиК" ЕООД Смолян"

ВиК Оператор	Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване (брой)	Намаляване на физическите загуби на вода с (%)	Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчните води (е.ж.)	Изградени/ рехабилитирани/ реконструирани ПСОВ (брой)	Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство (е.ж)
ВиК Смолян	26 071	47,68	29 801	1	29 801

Източник: ИСУН 2020

BG161M1OP002-1.016 Изграждане на ВиК инфраструктура

ВиК Оператор	Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване (брой)	Намаляване на физическите загуби на вода с (%)	Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчните води (е.ж.)	Изградени/ рехабилитирани/ реконструирани ПСОВ (брой)	Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство (е.ж)
ВиК Враца	77 845	от 68,50% на 48,75%	3 931	2	3 931
ВиК Русе	138 250	от 51% на 32%	20 301	0	20 301
ВиК Перник	79 203	от 76,52% на 72,80%	6 448	1	6 448
ВиК Силистра	45 531	от 62,30% на 52,85%	10 630	0	10 630
ВиК Видин	38 594	от 40,13% на 28,77%	9 900	0	9 900
ВиК Пловдив	430 680	от 60,34%на 56,30%	332 284	0	332 284
ВиК Ямбол	73 283	от 71,9% на 60,78%	10 764	0	10 764
ВиК Варна	330 015	от 61,01 на 56,35%	273 011	0	273 011
ВиК Сливен	101 440	от 78,16% на 63,21%	125 535	2	125 535
ВиК Кърджали	63 085	от 42,7% но 35,35%	24 896	0	24 896
ВиК Стара Загора	226 237	от 72, 88 на 59,02%	233 495	1	233 495
ВиК Бургас	279 011	от 48% на 33%	324 566	4	324 566
ВиК Шумен	92 346	от 78,6% на 70,07%	45 105	0	45 105
Общо	**1 975 520**	**-**	**1 375 761**	**10**	**1 375 761**

Източник: ИСУН 2020; В червено са отбелязани проектите, които е вероятно да бъдат довършени в периода 2021-2027

BG161M1OP002-1.020 Изграждане на ВиК инфраструктура в Столична община

Община бенефициент	Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчните води (е.ж.)	Изградени/ рехабилитирани/ реконструирани ПСОВ (брой)	Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство, (е. ж.)
Столична община	12 434	1	1 393 380

Източник: ИСУН 2020; Проектът на Столична община също се очаква да бъде довършен в периода 2021-2027

ПО2. „Отпадъци"

Проект	Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци (т/година)	Намалено количество на депонираните битови отпадъци (тона/година)
Комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци за общини: Батак, Белово, Брацигово, Лесичово, Пещера, Пазарджик и Септември	12 598	79 280
Проектиране и изграждане на допълнителна инфраструктура /инсталация за предварително третиране на битови отпадъци и компостираща инсталация за разделно събрани биоразградими и/или зелени отпадъци/ за развитие на регионалната система за управление на отпадъците на регион Благоевград, включващ общини Благоевград, Симитли, Рила, Кочериново и Бобошево	2 516	28 151
Изграждане на инсталация за предварително третиране на смесени битови отпадъци и инсталация за компостиране на зелени отпадъци от общини Велинград и Ракитово	4 000	22 561
Изграждане на инсталация за предварително третиране и инсталация за компостиране, в рамките на Регионалната система за управление на отпадъците в Регион Гоце Делчев	2 100	8 226
Проектиране и изграждане на компостираща инсталация и на инсталация за предварително третиране на битови отпадъци за нуждите на общините от РСУО Доспат	6 400	4 857
Изграждане на екологична инфраструктура за РСУО „Рила Еко"	3 000,00	23 994,00
Проектиране и изграждане на компостираща инсталация и на инсталация за предварително третиране на битови отпадъци на територията на РДБО Мадан, за общините Мадан, Златоград и Неделино	2 095,00	4 926,58
Проектиране и изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци за общините от РСУО Разград	4 168,00	26 849,00
Инвестиционен проект "Компостираща инсталация за разделно събрани зелени и биоразградими отпадъци, инсталации за предварително третиране на битови отпадъци и съпътстваща инфраструктура за Регионална система за управление на отпадъците на общините Сандански, Струмяни и Кресна"	2 623,00	7 632,01
Проектиране и изграждане на допълнителна инфраструктура (инсталация за предварително третиране на битови отпадъци и компостираща инсталация за разделно събрани биоразградими и/или зелени отпадъци) за развитие на регионалната система за управление на отпадъците на регион Троян, включващ общините Троян и Априлци	2 200,00	8 497,00

Проектиране и изграждане на инсталация за компостиране и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци за общините Дупница, Бобов дол и Сапарева баня	4 173	13 825,41
Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталация за предварително третиране на битови отпадъци на територията на РСУО Костинброд	9 988,00	21 399,00
Изграждане на инсталация за предварително третиране и инсталации за компостиране, в рамките на Регионалната система за управление на отпадъците в Регион Оряхово"	8 700,00	8 714,73
„Проектиране и изграждане на компостираща инсталация и на инсталация за предварително третиране на битови отпадъци в Регион Горна Малина"	4 000	10 161,00
Изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци за нуждите на РСУО-Регион Ботевград	2 700	10 828
Проектиране и изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци в община Петрич	4 150,00	10 211,21
Проектиране и изграждане на анаеробна инсталация за разделно събрани биоразградими отпадъци за регионална система за управление на отпадъците на Регион Благоевград	15 819,00	26 344,50
Изграждане на анаеробна инсталация за разделно събрани биоразградими отпадъци на територията на регион Бургас	30 652,00	71 311,00
Проектиране и изграждане на анаеробна инсталация за разделно събрани биоразградими отпадъци на територията на РСУО Русе	17 845,00	9 098,46
Прилагане на децентрализиран модел за управление на био-отпадъците в общините Севлиево, Дряново и Сухиндол, включително изграждане на необходимата техническа инфраструктура – система за разделно събиране и съоръжение за рециклиране на събраните био-отпадъци.	3 900,00	0
Проектиране и изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци в общините Берковица и Вършец	3 696,00	5 341,61
Изграждане на инсталация за компостиране на разделно събрани зелени отпадъци – регион Враца	8 000,00	8 983,13
Проектиране и изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци за общините Вълчедръм и Якимово	2 257,00	1 917,65
Проектиране и изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци, вкл. осигуряване на необходимото оборудване и на съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци" за нуждите на Община Карлово	6 500,00	3 258,36
„Проектиране и изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци, гр. Лом"	3 004,00	1 488,16
Изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци,	6 200,00	4 890,00

включително осигуряване на необходимото оборудване и на съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци на територията на община Марица		
Проектиране и изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци в община Монтана	6 150,00	6 361,20
Изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци, Пловдив	15 000,00	60 303,00
Изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и биоразградими отпадъци- община Свиленград	3 000,00	2 874,27
Втора комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци по ос 2 на ОПОС 2014-2020 на РСУО - регион Асеновград	11 993,94	22 292,03
Изграждане на компостираща инсталация и на инсталация за предварително третиране на битови отпадъци на територията на община Златица за общините Златица, Антон, Копривщица, Мирково, Пирдоп, Чавдар и Челопеч	2 929,00	7 225,00
Проектиране и изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци, генерирани от община Съединение и община Стамболийски на територията на община Съединение	6 170,00	925,00
Изграждане на общинско съоръжение за компостиране на разделно събрани биоразградими и зелени отпадъци на община Харманли	2 690,00	2 842,00
Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци, вкл. осигуряване на необходимото оборудване и на съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци за нуждите на Община Хисаря	2 900,00	1 574,02
Проектиране и изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци за община Чипровци и община Георги Дамяново	2 128,00	545,37
Проектиране и изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и биоразградими отпадъци на Община Ямбол	2 400,00	39 829,17
Проектиране и изграждане на територията на община Кричим на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци, генерирани от Община Кричим и община Перущица, включително осигуряване на необходимото оборудване и на съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци	2 300,00	1 114,95
Общо	**230 944,94**	**547 232,82**

Източник: ИСУН 2020; В зелено са отбелязани приключилите проекти, а в червено - тези в риск.

ПО3. „Натура 2000 и биоразнообразие“

Процедури	СЦ3.1 Подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания от мрежата Натура 2000					
	Индикатори за изпълнение		Индикатори за резултат			
	CO23 Природа и биологично разнообразие: Площ на местообитанията, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост (ха)	3.4 Площ на местообитания на видове, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост (ха)	3.6 Проведени национални информационни кампании (брой)	3.1 Видове с подобрено природозащитно състояние	3.2 Видове птици с подобрено състояние	3.3 Местообитания с подобрено природозащитно състояние
3.005 Определяне и допълване на мрежата от морски защитени зони	247 723,96					
3.006 Повишаване на информираността на заинтересованите страни за мрежата Натура 2000			1			
3.007 Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура 2000, попадащи в национални паркове, природни паркове и поддържани резервати				8 42	10	14 33
3.008 МИГ Поморие мярка 6 „Подобряване на природозащитното състояние на видове в мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Поморие”						1
3.015 Изпълнение на приоритетни мерки във влажни зони.	2 108,69					
3.017 МИГ САМОКОВ "Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Самоков"				4		

3.019 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България	887 897,82 901 780,13	967 766,48				
3.021 Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания	9 524,4					1 9
3.027 Мерки за подобряване на природозащитното състояние на птици - 2						
3.029 „МИГ Тутракан-Сливо поле", Мярка 109 ОПОС „Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР“				3		
3.031 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България - 2	386 323,14 386 323,14					
BG16M1OP002-3.033 „Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания - 2“	1 330,00					2
Общо	**1 274 220,96*** **1 301 066,36**	**967 766,48*** **1 662 642,43**		**8** **49**	**10**	**15** **45**

Източник: ИСУН 2020; В зелено са отбелязани постигнатите към юни 2023 стойности. В червено е проектът, който вероятно няма да бъде изпълнен. *Отчитането на реалния принос към показателите С023 „Природа и биологично разнообразие: Площ на местообитанията, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост“ и 3.4 „Площ на местообитания на видове, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост“ е въз основа на експертно ГИС-базирано отчитане на реализирания напредък.

ПО4. „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища"

Процедури	СЦ4.1 Повишаване защитата и готовността за адекватна реакция на населението при наводнения			СЦ.4.2 Повишаване защитата на населението от свлачищни процеси	
	Индикатори за изпълнение		Индикатори за резултат	Индикатори за изпълнение	Индикатори за резултат
	Жители, които се ползват от мерки за защита от наводнения (брой)	Центрове за повишаване готовността на населението за адекватна реакция при наводнения (брой)	Райони със значителен потенциален риск от наводнения, в които населението няма готовност за адекватна реакция при наводнения (брой)	Укрепени свлачища (ха)	Население с намален риск от свлачища (брой)
4.001 Шест центъра за повишаване готовността на населението при наводнения	91 690	6	97	-	-
4.002 Национална система за управление на водите в реално време - р. Искър	1 300 000	-	4	-	-
4.003 Превенция и противодействие на свлачищните процеси	-	-	-	2,99 (АПИ); 9,61 (АПИ) 20,50 (Лом) 0,48 (Луковит);3,50 (Оряхово); 5,21 (Оряхово) 55 (Своге); 0,08 (Сливен); 0,14 (Червен бряг)	9 071 (АПИ); 145 813 (АПИ) 4 303 (МРРБ); 1 961 (Лом); 2 726 (Луковит); 4 118 (Оряхово); 637 (Оряхово); 39 061 (Своге); 750 (Сливен) 50 000 (Червен бряг)
4.004 Превенция и управление на риска от наводнения	51 217 (Габрово); 7017 (Гълъбово); 313 (Свиленград)	-	1 (Габрово) 1(Свиленград)	-	-
4.006 Интегриране, надграждане и оптимизация на процесите по превенция, готовност и реагиране на рискове от природен характер	650 000	-		-	-
Общо	**150 237** **2 108 115**	**6**	**99** **103**	**32,90** **97,51**	**73 566** **258 440**

Източник: ИСУН 2020; В зелено са отбелязани приключилите проекти, а в червено са рисковите проекти

ПО5. „Подобряване качеството на атмосферния въздух"

Бенефициент	Индикатори за изпълнение		Индикатори за резултат
	Население, обхванато от мерките за намаляване на количествата на ФПЧ10 и NOx (брой)	Проекти, насочени към намаляване количествата на ФПЧ10 и NOx (брой)	Количество на ФПЧ$_{10}$ (тон/година)
5.003 Мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух			
Бургас	205 329	1	55,03
Видин	48 633	1	76,81
Горна Оряховица	27 317	1	27,44
Димитровград	45 840	1	57,8
Монтана	46 208	1	75,5
Пловдив	342 048	1	76,51
Смолян	35 288	1	57,2
Столична община	1 336 554	1	254,72
Общо	**2 087 217**	**8**	**681,01**
5.004 Мерки за адресиране на транспорта като източник на замърсяване на атмосферния въздух			
Стара Загора	*130 751*	*1*	*0,83*
Бургас	207 988	1	3,93
Варна	*340 370*	*1*	*2,38*
Враца	*50 762*	*1*	*0,3*
Русе	137 403	1	0,78
Плевен	*95 250*	*1*	*0,16*
Перник	*70 888*	*1*	*0,08*
Сливен	*117 873*	*1*	*0,26*
Хасково	71 229	1	0,1
Столична община		*1*	*4,16*
Столична община	*1 341 938*	*1*	*3,03*
Столична община		*1*	*0,63*
Общо	**2 490 954**	**12**	**16,64**
ОБЩО за 2те процедури	**3 036 288**	**20**	**698**

Източник: ИСУН 2020; В зелено са отбелязани приключилите проекти; а в зелено с наклонен шрифт са тези, при което доставките на по-екологични превозни средства са приключили и последните са вече в експлоатация.

Приложение 6. Принос на ОПОС към секторни политики и национално и европейско законодателство

Таблица 56. Принос на ОПОС към нормативни и стратегически документи в сектор „Води"

Мерки на ОПОС	Политики на ЕС/международни актове	Национални/регионални планове и стратегии	Нормативни актове на ЕС	Национална правна рамка
Изграждане на ВиК инфраструктура Подобряване мониторинга на химичното състояние на подземните води Разработване и въвеждане на методи за анализ на води, седименти и биота и дооборудване на лаборатории на ИАОС Изготвяне на екологични оценки за целите на приемане на Плановете за управление на речните басейни за периода 2016 - 2021 г. и Морската стратегия и програмата от мерки.	**Европейски съюз:** Стратегия на ЕС за Дунавския регион (приоритетна област „Опазване и възстановяване на водите") План за опазване на водните ресурси на Европа до 2020 г. (Blueprint) Стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата **Международни споразумения:** Конвенция за сътрудничество при опазване и устойчиво използване на река Дунав (Конвенция за опазване на река Дунав)	Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор 2012-2037 г. Стратегия за опазване на околната среда в морските води на Черно море на Република България (Морска стратегия) и програма от мерки 2016-2021 г. Стратегия за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията в Република България за периода 2014-2023 г. Национален стратегически план за управление на утайките от градски пречиствателни станции на отпадъчни води на територията на р. България за периода 2014-2020 г. Обща стратегия за управление и развитие на хидромелиорациите и защита от вредното въздействие на водите - 2030 г. Планове за управление на речните басейни 2016-2021 г.	**Европейски Съюз:** Директива 2000/60/ЕО (Рамковата директива); Директива 2008/56/ЕО (Рамковата директива за морската стратегия); Директива 91/271/ЕИО за пречистване на градските отпадъчни води; Директива 2008/105/ЕО за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите Директива (ЕС) 2020/2184 относно качеството на водата, предназначена за консумация от човека); Директивата 2006/118/ЕО за защита на подземните води от замърсяване Директива 2013/51/ЕВРАТОМ за определяне на изисквания за защита на здравето на населението по отношение на радиоактивни вещества във водата,	Закон за опазване на околната среда; Закон за водите; Закон за регулиране на водоснабдителните и канализационни услуги; Закон за устройство на територията; Наредба № 9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели; Наредбата за регулиране на качеството на водо-снабдителните и канали-зационните услуги за регулаторния период 2017-2021, Наредба № 7 от 14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места,

Разработването на Планове за управление на речните басейни за периода 2022-2027 г.	Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море	Планове за управление на риска от наводнения 2016-2021 г.	предназначена за консумация от човека	Наредба № 1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води, Наредба № Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води.
Принос на ОПОС към юни 2023 г.: Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство (е.ж.) – 396 199 Водни тела с подобрен мониторинг на количественото състояние (брой) - 90 Водни тела с подобрен мониторинг на химичното състояние (брой) - 173 Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване (брой) – 232 157 (очакван принос 2 142 957) Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчните води (е.ж.) – 793 970 (очакван принос 2 250 329) Изградени/рехабилитирани/ реконструирани ПСОВ (брой) – 16 (очакван принос 29) Нови/Актуализирани аналитични/програмни/стратегически документи (брой) – 15 (очакван принос 24)				

Таблица 57. Принос на ОПОС към нормативни и стратегически документи в сектор „Отпадъци"

СЦ1: *Намаляване на количеството депонирани битови отпадъци*	**Политики на ЕС/международни актове**	**Национални/регионални планове и стратегии**	**Нормативни актове на ЕС**	**Национална правна рамка**
Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци Проектиране и изграждане на анаеробни инсталации за	**Европейски съюз:** Рамков пакет Енергетика и климат 2030 Съобщение на ЕК от 4 ноември 2008 г. относно „Инициатива за суровините: посрещане на	Стратегия за преход към кръгова икономика 2022-2027 г. и План за действие Национален стратегически план за поетапно намаляване на количеството на	Директива 2008/98/ЕО относно отпадъците и за отмяна на определени директиви (Рамкова директива за отпадъците) Директива (ЕС) 2018/850 за изменение на	Закон за управление на отпадъците Закон за опазване на околната среда

разделно събрани биоразградими отпадъци	нашите основни потребности от растеж и работни места в Европа“ Европейски зелен пакт **Международни споразумения:** Конвенция за сътрудничество при опазване и устойчиво използване на река Дунав (Конвенция за опазване на река Дунав) Рамкова конвенция на ООН по изменение на климата (Парижко споразумение)	биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г. Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г. Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г.	Директива 1999/31/ЕО относно депонирането на отпадъци Директива 94/62/ЕО относно опаковките и отпадъците от опаковки, изменена с изменена с Директива (ЕС) 2018/852 във връзка с пакета за кръгова икономика	Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки Наредба № 4 за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието.
Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци				
Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14				
Инвестиции в третиране на утайките от ПСОВ				

Принос на ОПО към юни 2023 г.:

Намалено количество на депонираните битови отпадъци (тона/година): 307,488.26

Завършена техническа рекултивация на 52 депа, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС във връзка с постановено Решение на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г. по дело С-145/14.

Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци (тона/година): 98,636; (очакван принос - 226 694,94)

Таблица 58. Принос на ОПОС към нормативни и стратегически документи в сектор „Биоразнообразие"

Мерки на ОПОС	Политики на ЕС/международни актове	Национални/регионални планове и стратегии	Нормативни актове на ЕС	Национална правна рамка
Мерки за подобряване на природозащитното състояние на местообитания и видове Определяне и допълване на мрежата от морски защитени зони Развитие на управленски подход за мрежата Натура 2000 и за управление на НПРД Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците Национални и регионални информационни кампании	**Европейски съюз:** Стратегия за биоразнообразието в ЕС 2020 (цели 1 и 2); План за опазване на водните ресурси на Европа до 2020 г. (Blueprint) Стратегия на ЕС за Дунавския регион Европейски зелен пакт **Международни актове:** Конвенция за биологичното разнообразие Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване/Протокол за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие в Черно море; Рамсарска конвенция за влажните зони Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания	Стратегия за биологичното разнообразие в Република България Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000 (НПРД) Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 – 2020 г. Стратегически план за развитие на горския сектор (2014 -2023) Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 (Приоритети 1.2. и 1.3.) Планове за действие за растителни и животински видове Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България (2014 -2030)	**Законодателство на ЕС:** Директива 2009/147/ЕО относно опазването на дивите птици Директива 92/43/ЕИО за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна	Закон за биологичното разнообразие Закон за защитените територии Закон за опазване на околната среда Закон за лечебните растения Закон за рибарството и аквакултурите Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони Наредба за условията и реда за разработване и утвърждаване на планове за управление на защитени зони Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии Наредба № 5 от 1.08.2003 г. за условията и реда за разработване на планове за

	Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни Европейска конвенция за ландшафта			действие за растителни и животински видове
Принос на ОПОС към юни 2023 г.: Площ на местообитанията, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост (ха): 1 274 220,96; (очакван принос – 1 357 184,76) Площ на местообитания на видове, подкрепени с цел постигане на по-добра степен на съхраненост (ха): 967 766,48; (очакван принос – 1 662 642,43)				

Таблица 59. Принос на ОПОС към нормативни и стратегически документи в сектор „Наводнения и свлачища"

Мерки на ОПОС	Политики на ЕС/международни актове	Национални/регионални планове и стратегии	Нормативни актове на ЕС	Национална правна рамка
Изпълнение на проучвания и оценки във връзка с втори ПУРН за периода 2022-2027 г. Повишаване готовността на населението за адекватна реакция при наводнения и последващи кризи Мерки за въвеждане на решения за превенция и управление на риска от наводнения Създаване на Национална система за управление на водите в реално време Разширяване на системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението	**Европейски съюз:** Стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата Решение 1313/2013/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно Механизъм за гражданска защита на Съюза Съобщение на Комисията (COM (2009) 82) относно подхода на Общността за превенция на природните и причинените от човека бедствия	Стратегия за намаляване на риска от бедствия (2014-2020 г. и 2018-2030) Националната програма за защита при бедствия 2014-2018 г. Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България Националната програма за превенция и ограничаване на свлачищата на територията на Република България, ерозията и абразията по Дунавското и Черноморското крайбрежие 2015-2020 г. Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013 - 2020 г. Дългосрочна стратегия за смекчаване на изменението на климата до 2050 г. на Р. България. Плановете на басейновите дирекции за управление на риска при наводнения 2016-2021 Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г.	Директива 2007/60/ЕО относно оценката и управлението на риска от наводнения. Директива 2008/114/ЕО относно установяването и означаването на европейски критични инфраструктури и оценката на необходимостта от подобряване на тяхната защита, отменена от Директива 2022/2557 за устойчивостта на критичните субекти	Закона за защита при бедствия Закон ца устройство на територията; Закон за ограничаване изменението на климата Наредба № 1/1994 г. за геозащитната дейност; Наредба № 12/2001 г. за проектиране на геозащитни строежи, сгради и съоръжения в

на ниво LAU и модернизация на СРПО на органите на изпълнителната власт Превенция и противодействие на свлачищните процеси за ограничаване на риска от тях	План за опазване на водните ресурси на Европа до 2020 г. (Blueprint) Стратегия на ЕС за Дунавския регион.	Обща стратегия за управление и развитие на хидромелиорациите и защита от вредното въздействие на водите - 2030 г. Трети национален план за действие по изменение на климата за периода 2013 – 2020 г.		свлачищни райони и др.
Принос на ОПОС към юни 2023 г.: Райони със значителен потенциален риск от наводнения, в които населението няма готовност за адекватна реакция при наводнения (брой): 17 Намаление на населението в риск от свлачища (лица): 446 434 Брой жители, които се ползват от мерки за защита от наводнения (брой): 150 237; (очакван принос – 2 101 979) Установени центрове за повишаване готовността на населението за адекватна реакция при наводнения (брой): 6 Укрепени свлачища (ха): 32,90; (очакван принос – 95,01)				

Таблица 60. Принос на ОПОС към нормативни и стратегически документи в сектор „Въздух"

Мерки на ОПОС – *СЦ1:"*	Политики на ЕС/международни актове	Национални/регионални планове и стратегии	Нормативни актове на ЕС	Национална правна рамка
Разработване/Актуализация на общинските програми за качеството на атмосферния въздух Мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух Създаване на информационна система за докладване на данни за качеството на атмосферния въздух като част от Националната система	Стратегия на ЕС за Дунавския регион **Международни споразумения:** Конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния и	Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух (НППКАВ) 2018 - 2024г.	Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа Директива (ЕС) 2016/2284 за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители; Директиви 2008/850/ЕС и 2004/107/ЕО относно взаимния	Закон за чистотата на атмосферния въздух; Закон за достъп до пространствени данни Наредба № 12 от 15.07.2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен,

за мониторинг на КАВ в реално време. Мерки за адресиране на транспорта като източник на замърсяване на атмосферния въздух	Гьотеборгски протокол към нея (изменен) Рамковата конвенция на Обединените Нации по изменение на климата и Протокола от Киото.	Общински програми за КАВ (по чл. 27 от ЗЧАВ)	обмен на информация и докладване за КАВ. Директива 2007/2/ЕО за създаване на пространствена информация в ЕО (INSPIRE)[99];	въглероден оксид и озон в атмосферния въздух; Наредба № 7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух
Принос на ОПОС към юни 2023 г.: Намалени ФПЧ10 (тона/година): 4 т/година, очакван принос 698 т/година Население, обхванато от мерките за намаляване на количествата на ФПЧ10 и NOx (лица): 282 042, очакван принос: 3 120 610 лица				

[99] Изменена с Директива 2015/1480/ЕС

Приложение 7. Списък с общините, включени в групата на въздействие и в контролните групи на контрафактологичното проучване

Таблица 61. Общини, включени в групата на въздействие за контрафактологичния анализ, ОПОС 2014-2020

Процедура	Община	Край на проекта, година
2.002	Сандански	2020
2.002	Струмяни	2020
2.002	Кресна	2020
2.005	Свиленград	2020
2.007	Севлиево	2020
2.007	Дряново	2020
2.007	Сухиндол	2020
2.002	Мадан	2021
2.002	Златоград	2021
2.002	Неделино	2021
2.002	Петрич	2021
2.005	Марица	2021
2.005	Монтана	2021
2.005	Пловдив	2021
2.005	Харманли	2021
2.006	Златица	2021
2.006	Антон	2021
2.006	Копривщица	2021
2.006	Мирково	2021
2.006	Пирдоп	2021
2.006	Чавдар	2021
2.006	Челопеч	2021

Източник: ИСУН 2020

Таблица 62. Общини, включени в групата на въздействие ,ОПОС 2007-2013[100]

Община	Компостиращи инсталации	Сепариращи инсталации/МБТ
Айтос	*	*
Аксаково	*	
Балчик	*	*
Банско	*	
Белица	*	
Белоградчик	*	
Белослав	*	
Бойница	*	
Братя Даскалови	*	*
Брегово	*	
Бургас	*	*
Варна	*	
Велико Търново	*	*
Видин	*	
Габрово	*	*
Генерал Тошево	*	
Грамада	*	
Гурково	*	*
Гълъбово	*	*
Димитровград	*	*
Димово	*	
Добрич	*	*
Долна баня	*	*
Ихтиман	*	*
Казанлък	*	*
Камено	*	*
Карнобат	*	*
Костенец	*	*
Крушари	*	
Кула	*	
Луковит	*	
Макреш	*	
Минерални бани	*	*
Мъглиж	*	*
Несебър	*	*
Никола Козлево	*	
Ново село	*	
община Добричка	*	*

[100] Включени са само общини, за които има данни за депонирани битови отпадъци за поне една от годините 2017-2021 г.

Опан	*	*
Павел баня	*	*
Панагюрище	*	
Поморие	*	*
Раднево	*	*
Разлог	*	
Роман	*	
Руен	*	*
Ружинци	*	
Самоков	*	*
Средец	*	*
Стара Загора	*	*
Столична	*	*
Стрелча	*	
Сунгурларе	*	*
Трявна	*	*
Хасково	*	*
Чирпан	*	*
Чупрене	*	
Якоруда	*	

Таблица 63. Общини, включени в контролната група за контрафактологичния анализ

Процедура	Община	Процедура	Община
2.004	Ветово	2.005	Вършец
3.019	Маджарово	2.002	Горна Малина
2.010	Полски Тръмбеш	2.002	Гоце Делчев
2.004	Русе	2.002	Гърмен
2.004	Сливо поле	2.002	Девин
5.002	Смолян	2.002	Доспат
1.009, 2.004, 3.029	Тутракан	2.002, 2.010	Дупница
2.002, 2.004, 2.010	Бобошево	2.002	Етрополе
2.002	Борино	2.002	Кнежа
2.002	Борован	2.002, 2.004, 2.010	Кочериново
2.002	Ботевград	2.005	Кричим
2.002	Бяла Слатина	2.006	Куклен
2.002, 2.010	Велинград	2.002	Кюстендил
2.005, 4.003	Лом	2.002, 2.004, 2.010	Симитли
2.006, 3.031	Лъки	2.005	Съединение
2.002	Мизия	2.002, 2.010	Трекляно

Процедура	Община	Процедура	Община
2.002, 2.010	Невестино	2.002	Хаджидимово
2.002, 4.003	Оряхово	2.002	Хайредин
2.005	Перущица	2.002	Ракитово
2.002	Правец	2.006	Садово
2.006	Първомай	2.002, 2.010	Сапарева баня
2.002	Разград	2.002	Сатовча

Източник: ИСУН 2020

Таблица 64. Брой общини, които са включени в контрафактологичния анализ

Година	Група на въздействие, ОПОС 2014 – 2020,	Група на въздействие ОПОС 2007-2013	Контролна група
Всички общини			
2017*	20	53	37
2021**	18	49	36
Общини с население до 20 000 жители			
2017*	12	34	26
2021**	12	31	27
Общини с население над 20 000 жители			
2017*	8	19	11
2021**	6	18	9

** данни за 2017 или 2018; ** данни за 2021 или 2020*

Таблица 65. Нетен ефект върху депонираните количества битови отпадъци на глава от населението

№	Година	Група на въздействие, ОПОС 2014 – 2020, кг./гл.н.	Група на въздействие, ОПОС 2007 – 2013, кг./гл.н.	Контролна група, кг./гл.н.	Нетен ефект, ОПОС 2014 – 2020	Нетен ефект, ОПОС 2007 – 2013
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(2)-(4)	(6)=(3)-(4)
Всички общини						
А	2017*	169.2	162.4	248.6	24.3	49.8
Б	2021**	174.0	192.6	229.1		
В	Първа разлика	4.8	30.3	-19.5		
Общини с население до 20 000 жители						
А	2017*	153.6	187.6	248.7	54.0	44.5

Б	2021**	218.1	242.6	259.1		
В	Първа разлика	64.4	54.9	10.4		
Общини с население над 20 000 жители						
А	2017*	192.6	117.1	248.2	2.5	98.8
Б	2021**	85.9	106.6	139.0		
В	Първа разлика	-106.7	-10.5	-109.3		

** данни за 2017 или 2018; ** данни за 2021 или 2020*

Пресметнати са разликите в стойностите на изследваната променлива преди и след интервенцията за двете групи, на въздействие и контролна група (първа разлика В=А-Б). След това се пресмята разликата между получената стойност за групата на въздействие и контролната група (втора разлика). Втората разлика е оценката на нетния ефект от интервенцията.

Приложение 8. Проведени интервюта

Организация	Дата
Сдружение Коалиция за природа България	10 май 2023 г.
РИОСВ София	11 май 2023 г.
Българска фондация Биоразнообразие	11 май 2023 г.
ДПП Витоша	12 май 2023 г.
Столична община	1 май 2023 г. 2 юни 2023 г
МВР, Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението"	13 юни 2023 г.
ИАОС, Дирекция "Мониторинг и оценка на околната среда"	14 юни 2023 г.
Национален парк Пирин	15 юни 2023 г.
Община Поморие	21 юни 2023 г.
„Фонд мениджър на финансови инструменти в България" ЕАД (ФМФИБ)	23 юни 2023 г.
Община Айтос	26 юни 2023 г.
Национално сдружение на общините в Република България	29 юни 2023 г.
МРРБ, Дирекция „Водоснабдяване и канализация и благоустройствени дейности"	3 юли 2023 г.
Министерство на здравеопазването	4 юли 2023 г.
МОСВ, Дирекция „Управление на водите"	5 юли 2023 г.
МОСВ, Дирекция „Управление на отпадъците и опазване на почвите"	6 юли 2023 г.
Община Петрич	3 юли 2023 г.
Община Бургас	12 юли 2023 г.
„Бургасбус" ЕООД, община Бургас	12 юли 2023 г.
Община Стара Загора	13 юли 2023 г.
Община Етрополе	17 юли 2023 г.
Български ВиК холдинг ЕАД	18 юли 2023 г.
РИОСВ-Пловдив	20 юли 2023 г
МОСВ, Дирекция „Национална служба за защита на природата"	21 юли 2023 г.
МОСВ, ГД ОПОС	26 юли 2023 г
Агенция „Пътна инфраструктура"	11 август 2023 г.

Приложение 9. Онлайн проучвания

ПРОУЧВАНЕ СРЕД ВИК ОПЕРАТОРИ

Статистика на отговорите

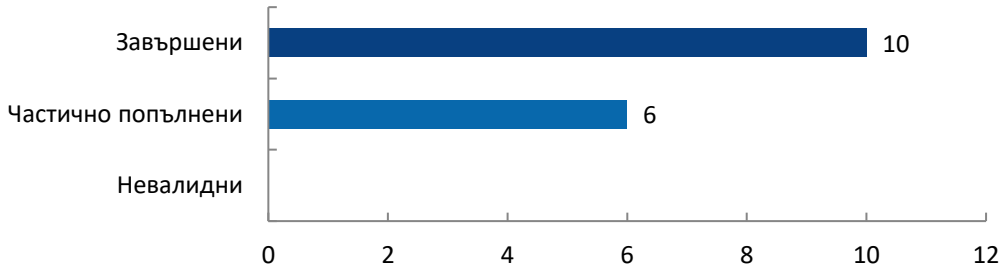

	Брой	Процент
Завършени	10	62.5
Частично попълнени	6	37.5
Невалидни	0	0
Общо	16	

1. Моля отбележете статуса на Вашия проект:

Отговор	Процент	Брой
В изпълнение.	83.3%	10
Временно спрян.	8.3%	1
Проектът е планиран за фазиране, потвърдено от УО на ОПОС.	8.3%	1
	Общо	12

2. Моля, пояснете защо:

Отговор
Обект "Реконструкция и изграждане на канализационната и водопроводна мрежа на гр. Пловдив", който се изпълнява в рамките на проекта, няма да може да бъде изпълнен в рамките на настоящия програмен период поради следните причини: 1. Необходимост от извършване на ремонт и реконструкция на Главен отводнителен канал "Марковски колектор"; 2. Незавършени процедури по получаване на право на преминаване през имоти публична държавна собственост, които са извън волята и правомощията на Бенефициента.
След съдебно дело единият ПСОВ, включен в проекта, става частна собственост, но без да бъдем уведомени за това че се води дело или че ПСОВ-а е станал частен. Няколко месеца след това приключва разработването на проекта и МРРБ ни го предават, след което кандидатстваме и от УО разбираме че има проблем със собствеността на ПСОВ-а, проблема не беше разрешен и УО отложи проекта за следващия програмен период.

3. Какви са очакванията по отношение постигане на целите на Вашия проект до края на 2023 г.?

Отговор	Процент	Брой
Проектът ще постигне напълно целите си.	66.7%	8
Проектът ще постигне частично целите си.	33.3%	4
	Общо	12

4. Моля, пояснете защо:

Отговор
Дейност № 7- "Реконструкция на довеждащи водопроводи от яз. Асеновец до ВС Сливен" със сключен Договор № 17/ 28.02.2022 г., няма да бъде изпълнена до края на 2023 година, поради редица проблеми констатирани в хода на изготвяне на техническия проект, като част от тях са: - В сервитута на предвидения за реконструкция довеждащ водопровод от яз., Асеновец, са разположени въздушни електропроводи средно напрежение и поредица от железорешетъчни стълбове в трасето на водопровода. - В селищно образувание "Кироолу"- гр. Сливен, за трасето през което преминава водопровода, не е приложена регулация от Община Сливен и не са обезщетени собствениците на имотите попадащи в регулация
Обект "Реконструкция и изграждане на канализационната и водопроводна мрежа на гр. Пловдив", който се изпълнява в рамките на проекта, няма да може да бъде изпълнен в рамките на настоящия програмен период поради следните причини: 1. Необходимост от извършване на ремонт и реконструкция на Главен отводнителен канал "Марковски колектор"; 2. Незавършени процедури по получаване на право на преминаване през имоти публична държавна собственост, които са извън волята и правомощията на Бенефициента. С оглед на горното, проектът е предвиден за фазиране.
Забавяне по разрешаване на административни процедури в условия на няколко кризи.
Забавяне

5. Спазвате ли сроковете за изпълнение на дейностите, заложени в проектното предложение?

Отговор	Процент	Брой
Да, напълно.	36.4%	4
Да, частично.	63.6%	7
	Общо	11

6. Моля, пояснете защо:

Отговор
* Както посочихме по-горе Дейност № 7 - "Реконструкция на довеждащи водопроводи от яз. Асеновец до ВС Сливен" със сключен Договор № 17/ 28.02.2022 г., няма да бъде изпълнена до края на 2023 година поради редица устройствени проблеми. * Наблюдава се значително закъснение при изпълнението и на Дейност № 6 "Изграждане и реконструкция на водопроводната и канализационна мрежа и съпътстващите ги съоръжения в кв. Речица" със сключен Договор № 6/09.10.2020 г., поради

изключително тежките условия на работа с високи подпочвени води и чести аварии на старите водопроводи.
Поради проблеми от административен характер (напр. незавършени процедури по получаване на право на преминаване през имоти публична държавна собственост), които са извън волята и правомощията на Бенефициента.
1.По административни причини; 2. Поради специфични условия на терена - голям процент на твърдо-скални почви .
да, частично
1. Последиците от пандемията от COVID-19 върху работата на оценителните комисии, вкл. подготовката на документациите за възлагане, а също и удължаване на срокове за получаване на оферти предвид влиянието на извънредното положение; 2. Забава във фактическото строителство поради нарушение на графиците за доставки на материали, необходими за строителството, съобщавани от всеки от Изпълнителите, започнал и изпълняващ фактическо строителство; 3. Жалби на участниците в обществените поръчки за избор на изпълнители по проекта; 4. Наличието на неточности в идейните инвестиционни проекти за всеки от обектите и необходимостта от процедиране на промени по реда на договорите. Това съществено забавя изработването на техническите проекти и повлиява върху цялостното изпълнение на дейността в рамките на предвидения срок; 5. Значителна забава в издаване на заповеди за ВОБД, предизвикано от социално недоволство, затруднения в организацията на обществения транспорт, сметосъбирането и др.; 6. Инвестиционните намерения на общината, изискващи съвместно изпълнение на асфалтови работи за избягване на двойно финансиране на едни и същи дейности с различни източници на публичен ресурс;
Забава поради административни тежести
Имаше забавяне по обществените поръчки за Дейност 8: Повишаване ефективността на ВиК оператора. Има забавяне по изпълнението на СМР на повечето обекти. Липса на достатъчен кадрови и финансов ресурс във фирмите изпълнители.

7. Има ли неща, които, ако сега започвате планирането и/или изпълнението на проекта, бихте осъществили по различен начин? Моля, пояснете кои/какви?

Отговор
Не (6 отговора)
Да, предварително повишено внимание свързано с уреждащите процедури във връзка с прилагане на регулация от страна на Община Сливен и промяна в трасето на довеждащия водопровод по Дейност № 7 - "Реконструкция на довеждащи водопроводи от яз. Асеновец до ВС Сливен" или предварително решаване на проблема със съвпадащите трасета на водопровода и електропровода.
Да. Предварително осъществяване на повечето административни процедури.
Има
Планиране на по-голям резерв от време за реалното изпълнение на строително-монтажните работи по проекта.
Бихме препоръчали договорите за Инженеринг на ВиК мрежите да бъдат разделени на договор за проектиране и договор за СМР.

8. Какви са основните причини за затрудненията, които срещате/срещнахте за постигане на целите на проекта?(Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
Липса на достатъчен финансов ресурс за съ-финансиране на дейностите.	45.5%	5
Трудности и забавяния при изпълнението.	63.6%	7
Висока административна тежест ОПОС/бюрократични процедури извън контрола на бенефициента.	36.4%	4
Забавяния при получаване на необходими документи от административен характер (в изпълнение на регистрационни, лицензионни или разрешителни режими).	63.6%	7
Трудности в подготовката на тръжна документация за избор на изпълнител.	18.2%	2
Трудности в процеса на провеждане на процедури за избор на изпълнител.	9.1%	1
Обжалване на процедура/ите за избор на изпълнител/и.	72.7%	8
Липсата на опит за управление на проекта.	18.2%	2
Липсата на достатъчно човешки ресурси за управление на проекта.	9.1%	1
Забава/недобросъвестно изпълнение от страна на контрагенти/под-изпълнители.	9.1%	1
Пропуски при планирането.	9.1%	1
Промени в стратегически и политически приоритети (моля, пояснете):	9.1%	1
Затруднения поради нередовни парични постъпления чрез плащания от ОПОС.	9.1%	1
Други (моля, посочете):	9.1%	1

Други (моля, посочете):	Брой
Неколкократно провеждане на процедури за последващ контрол върху едни и същи процедури за избор на изпълнители на обществени поръчки по проекта и налагане повторни финансови корекции в края на програмния период и в размери, значително надвишаващи възможностите на Бенефициента за осигуряване на финансов ресурс (дори и временен до решение на компетентен съд).	1

9. В какви дейности, организирани от УО, за подкрепа за управление и изпълнение на проекта сте участвали?(Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
Обучения.	54.5%	6
Семинари.	45.5%	5
Информационни кампании.	27.3%	3
Друго (срещи)	9.1%	1

Не сме участвали в такива дейности.	18.2%	2

10. Моля, оценете подкрепата, която получихте/получавате от Управляващия орган на ОПОС във връзка с изпълнението на Вашия проект?

Отговор	Процент	Брой
Достатъчна и навременна.	54.5%	6
Достатъчна, но ненавременна.	9.1%	1
Недостатъчна.	27.3%	3
Не мога да преценя.	9.1%	1
	Общо	11

11. Как бихте оценили промяната в административната тежест при изпълнението на проекта в началото на проекта и към настоящия момент?

Отговор	Процент	Брой
Административната тежест намаля незначително.	9.1%	1
Без промяна.	90.9%	10
	Общо	11

12. Моля, пояснете защо:

-

13. Имате ли препоръки относно подобрения в процеса на изпълнение на ОПОС и олекотяване на административната тежест? Моля посочете:

Отговор
Не (7 отговора)
Препоръчваме да се преосмисли процедирането на допълнителни споразумения към административните договори за безвъмездна финансова помощ, тъй като към момента входящата информация в искането за изменение се дублира (в системата ИСУН и в образеца на искане за изменение), което създава допълнителна административна тежест и създава предпоставки за грешки и неточности при попълване на информацията.
Ползване в ИСУН на документи качени и в предходни ПОД.
Трябва повече срещи между страните за разясняване на проблемите и уеднаквяване на позициите.

14. Как бихте оценили ползите от проекта в сравнение с тежестта на изпълнение на проекта?

Отговор	Процент	Брой

Предоставената финансова подкрепа по проекта е без алтернатива за нас и поради това е много важна.	54.5%	6
Проектът е полезен, но и много труден за осъществяване.	45.5%	5
	Общо	11

15. Моля отбележете ползите, които очаквате от реализирането на Вашия проект. (Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
Подобрено водоснабдяване.	100.0%	11
Намалени загуби на вода.	90.9%	10
По-добро качество на питейната вода.	54.5%	6
По-добра свързаност за населението към канализационни системи	63.6%	7
Постигане на изискванията относно пречистване на отпадъчни води.	45.5%	5
Друго (моля, посочете):	18.2%	2

Друго (моля, посочете):
Намаляване на инфилтрацията в канализационните мрежи.
Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство

16. Ако не беше финансовата подкрепа по ОПОС, щяхте ли да реализирате проекта?

Отговор	Процент	Брой
Не.	90.9%	10
Да	0%	0
Не мога да преценя.	9.1%	1
	Общо	11

17. Наблюдавахте ли непланирани ефекти от изпълнението на проекта?

Отговор	Процент	Брой
Да, отрицателни, като (моля, посочете):	20.0%	2
Да, положителни, като (моля, посочете):	0%	0
Не.	80.0%	8
	Общо	10

Да, отрицателни, като (моля, посочете):
Необходимост от осигуряване на допълнителни/непланирани заемни средства
Финансовия ангажимент на ВиК Дружествата нарасна много повече от първоначално предвиденото, което ги поставя в изключително тежко финансово положение. Непрестанните финансови корекции затрудняват изключително много финансовото положение на ВиК Дружествата.

18. Използвахте ли заем за изпълнението на проекта?

Отговор	Процент	Брой
Да.	100.0%	11
	Общо	11

19. Източник на финансирането: (Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
ВиК холдинг.	40.0%	4
Европейска Банка за Възстановяване и Развитие (ЕБВР).	40.0%	4
Друга финансова институция (моля, посочете коя):	50.0%	5

Друга финансова институция (моля, посочете коя):	Брой
Не е посочена	1
Алианц Банк България	1
ОББ	1
ПИБ АД	1
Фонд Флаг	1

20. Моля посочете причината, поради която избрахте конкретния източник на финансиране:(Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
Тежест на административните документи за теглене на заема.	20.0%	2
Ниво на лихвения процент.	50.0%	5
Срок за възстановяване.	70.0%	7
Друго (моля, посочете):	20.0%	2

Друго (моля, посочете):	Брой

Ниво на наказателна лихва и други такси за управление на кредита	1
Поради отказ от всички останали финансови институции да финансират ВиК Дружеството	1

21. Цел на финансирането:(Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
Мостово финансиране.	40.0%	4
Осигуряване на средства за собствен принос.	100.0%	10
За покриване на ДДС по проекта	60.0%	6

22. Доколко важна за изпълнението на проекта беше възможността да ползвате заем под формата на Финансов инструмент по програмата:

Отговор	Процент	Брой
Много важна, проектът не можеше да се изпълни без заем чрез ФИ от програмата.	80.0%	8
Средно важна, проектът се изпълни/ява със заем от друг източник.	20.0%	2
	Общо	10

23. Според вас постигнатите резултати с изпълнението на проекта в достатъчна степен ли отговарят на нуждите в сектора към момента?

Отговор	Процент	Брой
Да, нуждите са изцяло удовлетворени в резултат от дейностите по проекта.	40.0%	4
Не, резултатите отговарят на нуждите, но има какво още да се направи (моля, пояснете):	60.0%	6
	Общо	10

Не, резултатите отговарят на нуждите, но има какво още да се направи (моля, пояснете):
Проекта не може да обхване реконструкцията на цялата остаряла ВиК мрежа
Сектора се нуждае от още инвестиции за подобряване на ВиК инфраструктурата
Много остаряла инфраструктура
По-голям обхват на инвестиционното намерение
Секторът се нуждае от постоянно финансиране за подновяване на активите

24. Има ли ефект от изпълнението на дейностите, финансирани по ОПОС, върху финансовата устойчивост на ВиК оператора, който представлявате?

Отговор	Процент	Брой

Не, няма ефект върху финансовата устойчивост.	30.0%	3
Да, има ефект върху финансовата устойчивост.	70.0%	7
	Общо	10

25. Моля, уточнете:

Отговор	Процент	Брой
Положителен в резултат от намалените загуби на вода.	42.9%	3
Отрицателен в резултат от тегленето на заем.	57.1%	4
	Общо	7

26. Моля посочете как бихте оценили нетния ефект от изпълнението на проекта върху финансовата устойчивост на ВиК оператора:

Отговор	Процент	Брой
Положителен (ползите от намалените загуби за вода са повече от разходите по заема).	42.9%	3
Отрицателен (собственият принос по проекта надвишава ползите от намалените загуби на вода).	57.1%	4
	Общо	7

27. Необходими и налични ли са средства за оперативни разходи и за поддръжка на постигнатото по проекта?

Отговор	Процент	Брой
Да, необходими са и разполагаме със средства за покриване на всички разходи.	40.0%	4
Да, необходими са и разполагаме със средства за покриване на част от разходите.	10.0%	1
Да, необходими са, но не разполагаме и нямаме яснота как ще осигурим средства за поддръжка на постигнатото по проекта.	30.0%	3
Не са необходими средства за поддържане на постигнатото по проекта.	10.0%	1
Друго (моля, посочете): няма посочен отговор	10.0%	1
	Общо	10

28. Какви са източниците на средствата за поддържане на постиженията от проекта?(Моля посочете всеки верен за Вас отговор.)

Отговор	Процент	Брой
Друго (моля, посочете):	100.0%	5

Друго (моля, посочете):
Постъпления от такси за ползване на ВиК услуги
Собствени средства
Собствени средства-генерирани приходи от предоставяне на ВиК услуги
Собствени приходи на ВиК Дружеството
Търговска дейност

29. Планирате ли в бъдеще надграждащи или други мерки, свързани с реализираните ползи от изпълнението на Вашия проект?

Отговор	Процент	Брой
Все още нямаме яснота за необходимостта от бъдещи допълващи мерки.	80.0%	8
Не планираме бъдещи мерки, защото не знаем от къде да осигурим финансиране.	20.0%	2
	Общо	10

30. Моля накратко посочете какви:

-

31. Вие достигнахте до края на анкетата. Благодарим Ви за участието! Ако има нещо друго, което искате да споделите във връзка с ОПОС 2014-2020, моля направете го по-долу:

Отговор
няма
Благодарим за подкрепата!
Извинявам се за закъснението при попълване на анкетата. Надявам се, все пак тя да е от полза за вас!

ПРОУЧВАНЕ СРЕД ОБЩИНИ, БЕНЕФИЦИЕНТИ ПО ОПОС 2014-2020

Статистика на отговорите

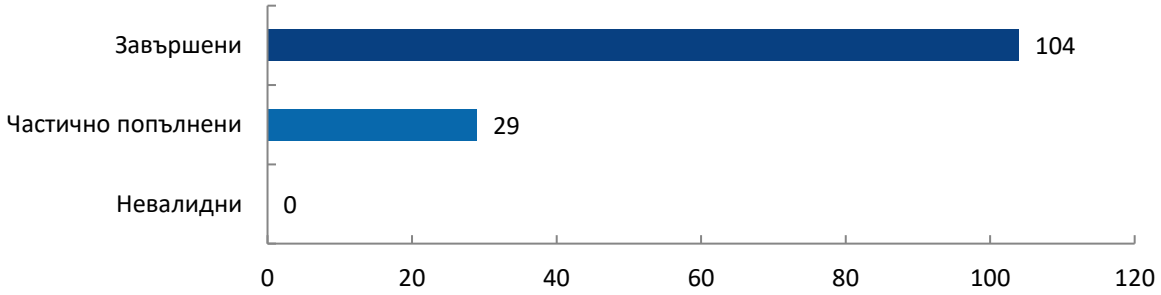

	Брой	Процент
Завършени	104	78.2
Частично попълнени	29	21.8
Невалидни	0	0
Общо	133	

1. Моля отбележете по коя приоритетна ос на ОПОС 2014-2020 е финансиран Вашият проект

Отговор	Процент	Брой
ПО1 Води	9.8%	13
ПО2 Отпадъци	63.6%	84
ПО3 Натура 2000 и Биоразнообразие	5.3%	7
ПО4 Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища	3.0%	4
ПО5 Въздух	18.2%	24
	Общо	132

2. Моля отбележете процедурата, по която сте бенефициент (Моля посочете всеки верен за Вас Отговор):

Отговор	Процент	Брой
2.002 Комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци.	11.9%	10
2.004 Проектиране и изграждане на анаеробни инсталации за разделно събрани биоразградими отпадъци.	2.4%	2
2.005 Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци.	13.1%	11

2.006 Втора комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци.	2.4%	2
2.007 Завършване на проект „Прилагане на децентрализиран модел за управление на био-отпадъците в един от регионите за управление на отпадъци в България, вкл. изграждане на необходимата техническа инфраструктура – система за разделно събиране и съоръжение за рециклиране на събраните био-отпадъци".	0.0%	0
2.009 Изпълнение на демонстрационни проекти в областта на управлението на отпадъците.	27.4%	23
2.010 Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14.	46.4%	39

3. Моля отбележете процедурата, по която сте бенефициент (Моля посочете всеки верен за Вас Отговор):

Отговор	Процент	Брой
1.005 Втора фаза на проекти за изграждане на ВиК инфраструктура, чието изпълнение е стартирало по ОПОС 2007-2013 г.	46.2%	6
1.006 Изпълнение на ранни ВиК проекти	30.8%	4
1.009 Изпълнение на ранни ВиК проекти - компонент 2	15.4%	2
1.020 Изграждане на ВиК инфраструктура в Столична община	7.7%	1

4. Моля отбележете процедурата, по която сте бенефициент (Моля посочете всеки верен за Вас Отговор):

Отговор	Процент	Брой
5.002 Разработване/Актуализация на общинските програми за качеството на атмосферния въздух	37.5%	9
5.003 Мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух	50.0%	12
5.004 Мерки за адресиране на транспорта като източник на замърсяване на атмосферния въздух	29.2%	7
5.005 Разработване/Актуализация на общинските програми за качеството на атмосферния въздух – 2	0.0%	0

5. Моля отбележете процедурата, по която сте бенефициент (Моля посочете всеки верен за Вас Отговор):

Отговор	Процент	Брой
4.003 Превенция и противодействие на свлачищните процеси за ограничаване на риска от тях (вкл. по републиканска пътна мрежа)	75.0%	3
4.004 Мерки за въвеждане на решения за превенция и управление на риска от наводнения	25.0%	1

6. Моля отбележете процедурата, по която сте бенефициент (Моля посочете всеки верен за Вас Отговор):

Отговор	Процент	Брой
3.027 Мерки за подобряване на природозащитното състояние на птици	14.3%	1
3.019 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България	14.3%	1
3.031 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България	42.9%	3
3.017 МИГ САМОКОВ "Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Самоков"	14.3%	1
3.029 „МИГ Тутракан-Сливо поле", Мярка 109 ОПОС „Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР“	14.3%	1

7. Моля отбележете статуса на Вашия проект:

Отговор	Процент	Брой
В изпълнение.	33.6%	44
Приключил.	65.6%	86
Временно спрян.	0.8%	1
	Общо	131

8. Какви са очакванията по отношение на изпълнението на Вашия проект до края на 2023 г.?

Отговор	Процент	Брой
Проектът ще постигне (постигна) напълно целите си.	93.3%	112
Проектът ще постигне (постигна) частично целите си.	6.7%	8
Проектът няма да постигне (не постигна) целите си.	0.0%	0
Не мога да преценя.	0.0%	0
	Общо	120

9. Какви са основните причини за затрудненията, които срещате/срещнахте за постигане на целите на проекта?(Моля, посочете всеки верен за Вас Отговор).

Отговор	Процент	Брой
Заложените цели не бяха/са реалистични.	3.4%	4
Липса на достатъчен финансов ресурс за съ-финансиране на дейностите.	10.1%	12
Трудности и забавяния при изпълнението.	17.6%	21

Висока административна тежест ОПОС/бюрократични процедури извън контрола на бенефициента.	8.4%	10
Забавяния при получаване на необходими документи от административен характер (в изпълнение на регистрационни, лицензионни или разрешителни режими).	8.4%	10
Трудности в подготовката на тръжна документация за избор на изпълнител.	6.7%	8
Трудности в процеса на провеждане на процедури за избор на изпълнител.	18.5%	22
Обжалване на процедура/ите за избор на изпълнител/и.	21.8%	26
Проблеми с провеждане на обществените поръчки.	0.0%	0
Липсата на опит за управление на проекта.	1.7%	2
Липсата на достатъчно човешки ресурси за управление на проекта.	8.4%	10
Забава/недобросъвестно изпълнение от страна на контрагенти/под-изпълнители.	5.0%	6
Взаимоотношения с партньори.	4.2%	5
Пропуски при планирането.	3.4%	4
Неясноти относно бъдещото използване на реализираното по проекта.	1.7%	2
Да разберем и/или изпълним изискванията на УО на ОПОС.	4.2%	5
Затруднения поради нередовни парични постъпления чрез плащания от ОПОС.	0.8%	1
Да отчитаме напредъка в техническите отчети, които се подават през ИСУН2020.	2.5%	3
Да докладваме изпълнението на индикаторите по проекта.	3.4%	4
Да подготвим документите за верификация на разходите.	4.2%	5
Други (моля, посочете):	6.7%	8
Не сме имали трудности.	39.5%	47

Други (моля, посочете):
Значителното повишаване на цените на енергоносителите, като природен газ и твърди горива, вкл. пелети, доведе от значително по-голям интерес на кандидатите към уреди на електричество (климатици), което от своя страна наложи преразпределение на количествата уреди от всеки вид и необходимост от провеждане на допълнителна процедура за доставка на климатици.)
Ковид
Липса на гъвкавост от страна на УО при прилагане на изискванията на Програмата и буквоядство при тълкуване на сключените договори по ЗОП. Невъзможност за коригиране на явна фактическа грешка без финансово отражение.

Работата и взаимодействие с населението. Сблъсък с манталитета и външната точка на контрол (всичко зависи от някой друг). Използването на изключително сложни психологически прийоми за въздействие върху населението, а резултатите се появяват бавно във времето.
Санкции поради процедури по обществени поръчки.
Цени на материали и оборудване и не желание за участие по някои от поръчките
Липса на интерес на потребителите
Финансови санкции

10. Моля посочете, основните постижения на Вашия проект до момента:

Отговор
Въведохме системата за обратно приемане на отпадъци от опаковки от PET и CANS. Въведохме достъп до съдовете за битов отпадък с персонална идентификация.
Изпълнени СМР дейности. Предстои въвеждане в експлоатация. Предстои регистрация на Общинско търговско дружество.
Подадени над 9000 заявления, сключени близо 8000 договора, доставени над 8000 нови уреда
След приключване на СМР дейности за обекта са съставени: Констативен акт за установяване годността за приемането на строежа (Приложение № 15 към чл.7, ал.3, т.15 от Наредба № 3 от 31.07.2003г. за съставяне на актове и протоколи по време на строителството) от дата 16.11.2021 г. и Удостоверение за въвеждане в експлоатация № 14/23.11.2021 г., от гл. архитект на общината. Приемането на цялостното изпълнение по договора е удостоверено с подписването на Приемо-предавателен протокол за извършена работа. Въз основа на цялостното коректно изпълнение на дейността в гр. Белослав е въведена подземна система за разделно събиране на рециклируеми битови отпадъчни материали. През отчетния период са спазвани хоризонталните принципи на ЕС. Резултати: - Подобряване на управлението на рециклируеми битови отпадъци, в т.ч. хартия, картон, пластмаса, стъкло и метал в община Белослав; - Повишаване на обществеността самосъзнание за спазване на съответното най-високо ниво на йерархията за управление на битовите отпадъци; - Изградени са 11 площадки с по 3 контейнера всяка за разделно събиране на хартия, картон, пластмаса, стъкло и метал от населението; - Изградена подземна система за разделно събиране на битови отпадъчни материали. Изпълнението на дейността води пряко до изпълнение на следните индикатори, заложени в процедурата: - Реализирани демонстрационни проекти; - Количество битови отпадъци, които са били предотвратени, разделно събрани и/или рециклирани, или подготвени за повторна употреба в резултат от изпълнението на проекта.
Закрито и рекултивирано съществуващо депо за твърди битови отпадъци. Постигнати индикатори по проекта. Верифицирани средства от БФП в размер на 98,49%
Рекултивирани 14 декара замърсени с отпадъци площи и предотвратено перманентно замърсяване на републикански път.
Рекултивиране на площ от 9,000 дка
Построена и въведена в експлоатация компостираща инсталация за зелени отпадъци.
Независимо от трудностите, посочени по-горе и изтощителната работа на екипа по отношение на сблъсъка с манталитет, неразбиране, скептицизъм и непрекъснатото убеждаване, редовните срещи, които провеждаме с населението допринасят не само за постигане на заложените индикатори в проекта, но и като цяло се допълват грамотността и познанията, разбирането на населението за целия процес по управление на отпадъците. С проектът се надграждат създадените условия за

ефективно провеждане на екологичната политика в областта на отпадъците на територията на нашата община и спазване на йерархията в управлението на отпадъците.
Рекултивирано депо.
Изпълнена техническа рекултивация на депо за ТБО.
Актуализация на общинската програма за намаляване на замърсяването с ФПЧ10 и ПАВ и достигане на установените норми за вредни вещества в атмосферния въздух в община Хасково, чрез планиране на адекватни към местните условия мерки] 2.Обновяването на подвижния състав (нови пет броя електробуси). Чрез тях се извършва по-бърз, по-ефективен и по-екологичен градски транспорт, който привлича граждани и посетители да го предпочетат пред използването на личните си автомобили, което от своя страна ще способства за допълнително намаляване на количеството отделяни фини прахови частици и азотни оксиди в градската среда.
Популяризиране на екологична мрежа НАТУРА 200 сред
Извършена техническа рекултивация на депо за битови отпадъци
Завършена техническа рекултивация на общинско депо Белоградчик с 8 399 кв. м. рекултивирана площ
Разработен и въведен в експлоатация: Пилотен демонстрационен модел за кръгова икономика Публикувани 16 бр. информационни материали: Достигнати над: • 600 000 бр. рекламни импресии. • 300 000 бр. достигната реклама. • 200 000 потребители чрез социалните платформи. • 70 000 гледания на клиповете по проекта в youtube. • 40 000 потребители са прегледали качените материали на страницата на проекта. • 15 000 посетители на интернет страницата. Регистрация на търговска марка
Обновен автопарк на общинския превозвач с 56 бр. електрически превозни средства Процент спестени емисии ФПЧ10 по проекта 3,93 т/г
След приключването на проекта, Община Кърджали разполага с приета актуализирана Програма за КАВ. Тази програма е основен стратегически документ.
Към настоящия момент изпълнението е ранно и някакви постижения не се наблюдават.
Добра организация за изпълнение на управление на проекта; натрупан опит в подготовка на тръжните документи; опит в работата с гражданите.
Изцяло рекултивиран терен; намалено замърсяването
Имаме изградена компостираща инсталация, и това много добре се приема от гражданите на община Белово рекултивирано е депото за отпадъци, което също е с много голям екологичен ефект.
Дейностите по проекта
Рекултивирано депо за ТБО.
Приключили доставки. Изпълнено СМР над 70%
Направен анализ на добри практики. Създаден екологичен център за изпълнение на дейностите. Направени обучения за домашно компостиране на целевите групи.
Приключил етап техническа рекултивация на депото за твърди битови отпадъци на гр. Павликени. В момента се изпълняват дейностите по биологичната рекултивация. Бившето депо с площ над 40 декара се превръща в едно чисто, зелено и приветливо място.

Успешно е приключила техническата рекултивация на депото и са постигнати целите на проекта.
Проектът беше финализиран успешно и постигна поставените в него цели.
Избрани изпълнители за всички дейности, планирани в проекта; • Навременно изпълнение на заложените дейности.
Нашето дружество "Столичен електротранспорт" ЕАД изпълнява съвместно със Столична община 2 проекта за доставка на превозни средства за градския транспорт. Първият е за доставка на трамваи, вторият - на тролейбуси и електробуси. Към втория проект са включени СМР за изграждане/реконструкция на 4 КТП и реконструкция и модернизация на 3 ТИС, необходими за безпроблемното движение на новите превозни средства. Към момента са доставени 20 трамвая, 30 тролейбуса и 30 електробуси, финансирани със средства на ОПОС 2014-2020 г. КТП-тата и 1 ТИС са завършени успешно.
Осигурен е екологичен обществен транспорт.
Изградена и въведена в експлоатация инсталация за компостиране за разделно събрани биоотпадъци. * Изградена и въведена в експлоатация инсталация за предварително третиране на битови отпадъци. * Изпълнени целите поставени с Закона за управление на отпадъците и Наредбата за разделно събиране на биоотпадъците и третиране на биоразградими отпадъци. * Доставено необходимото оборудване и на съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими битови отпадъци и специализирана транспортна техника. * Доставена техника, необходими за експлоатацията на инсталацията за предварително третиране
Работеща ПСОВ, над 22000 души живеят в по-чиста околна среда, по-атрактивен за инвестиции град, намаляване на замърсяванията от река, вливаща се в Черно море.
Напълно са постигнати целите на проекта.
Дейности по изпълнение на проекта се изпълняват по план.
Сключени договори с избрани изпълнители.
Постигане и намаляване на количеството депонирани битови отпадъци чрез осигуряване на допълнителен капацитет за предварително третиране на смесено събрани битови отпадъци и рециклиране чрез компостиране на зелени и/или биоразградими отпадъци. Принос към изпълнение на задълженията на Р България по процедура по нарушение на правото на ЕС във връзка с постановеното Решение на Съда на Европейския съюз от 16.07.2015 г. по дело С-145/14.
Целта на проекта беше да се допринесе за постигане на целите, заложени в Закон за управление на отпадъците, чрез въвеждане на мерки за предотвратяване образуване на битови отпадъци и намаляване на количеството образувани смесени битови отпадъци.
Подготвени процедури за избор на изпълнител на СМР и доставка на оборудване
1. Доставени 9 броя тролейбуси с дължина 12 (/- 1) метра; 2. Доставени 13 броя е-автобуси с дължина 12 (/- 1) метра; 3. Доставени 13 броя зарядни станции за бавен заряд към електрическите автобуси; 4. Доставена 1 брой станция за бърз заряд. 5. Внедрени системи за избягване на сблъсък. 6. Доставено специализирано оборудване с работна площадка за оптимизиране експлоатацията на новопридобитите превозни средства
Изградени, оборудвани и въведени в експлоатация са две инсталации - за предварително третиране на битови отпадъци и компостиране на зелени отпадъци. Инсталациите работят вече 2 години и половина, намалено е количеството на депонирани отпадъци, отделят се рециклируеми отпадъци и същите се предават за последваща обработка.

Беше преустановено отрицателното въздействието на депонираните отпадъци върху компонентите на околната среда - въздух, почви и подземни води. След извършената техническа рекултивация теренът на площадката доби приветлив и съответстващ на околния ландшафт вид.
Изпълнена бе информационна кампания с много широко медийно отразяване, разработени са информационни материали, които и до момента осигуряват устойчивост на проекта и които могат да се използват и в бъдеще. Считам, че проектът на Община Смолян е успешен и може да бъде надграждан успешно в следващия програмен период.
Реализирана канализационна мрежа.
Изградена и работеща ПСОВ, рехабилитирана част от канализационната мрежа
Успяхме да достигнем до широк кръг заинтересовани лица, които пожелаха да участват и оползотворят генерираните от тях биоразградими отпадъци по рационален начин
Изградена инсталация за компостиране на зелени и биоразградими отпадъци за РСУО Враца с капацитет до 8000 т/годишно; Доставено оборудване за инсталацията за компостиране; Изпълнени мерки за публичност и визуализация; Доставено мобилно оборудване за Изграждане на инсталация за компостиране; Доставено оборудване, съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци от населението.
Намаляване на количеството отпадъци, депонирани на регионално депо
Създаване на условия за прилагане на добри практики за предотвратяване и намаляване на смесените битови отпадъци.
Рекултивирано депо. Ликвидиране на дългогодишно сметище. Преобразен и разкрасен терен (11).
Проектното предложение напълно постигна поставените цели на етап техническа и биологична рекултивация на депо. Преустанови се замърсяването на почвата и подземните води около депото и в дерето. Укрепено и запечатано е тялото на сметището, след което е изградена система за мониторинг.
Проекта напълно е постигнал целта си по пречистване на отпадни води.
Изготвена е Общинска програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух.
Реконструкцията и модернизацията на ПСОВ - Златни пясъци доведе до изпълнение по всяко време на изискванията на разрешителното за ползване на воден обект.
Към настоящият момент постигаме всички заложени индикатори, като сме събрали повече заявления за участие от колкото има възможност да финансираме.
Изпълнени цели и индикатори (8)
Успешно приключил проект, който бе важен за общината (2)
Рехабилитация на язовирна стена и съоръжения към нея
Доставено мобилно оборудване, необходимо за функциониране на инсталациите. Изградени: хале за компостиране, хале за предварително третиране, хале за стабилизиране, складове, гаражи, административно - битова сграда.
Доставени са повече от половината от предвидените ППС, което е индикатор за изпълнение .
Успяхме да разясним, колко е полезно да обработим зеления отпадък и да не го превръщаме в битов такъв.

Стартирали са дейностите по организиране на информационни пулове в 10 общински училища с цел предоставяне на достъпна и актуална информация за учениците. Проведени са проучвания относно проведените кампании в съответните училища по темите, свързани с отпадъци и опазване на околната среда с оглед на избягване на двойното финансиране чрез избягване предоставянето на информация и теми, с които учениците вече са се запознали. Доставени са компостери в училищата.
Изпълнен проект с въведени мерки за намаляване на образуваните отпадъци, разположени контейнери за събиране на отпадъци от облекло.
Повишена информираност за опазване на околната среда
1. Реконструирана ПСОВ 2. Етап I- изградени и реконструирани водопроводни и канализационни системи 3. Етап II- изградени и реконструирани водопроводни и канализационни системи 4. Етап III- изграден захранващ водопровод
Изградени инсталации за предварително третиране и компостиране.
Намаляване на негативното въздействие върху компонентите на околната среда – почви, атмосферен въздух, повърхностни и подземни води; • Елиминиране на рисковете, произтичащи от движението и разпространението на гудроновите замърсявания в тялото на депото и извън него; образуване на инфилтрат; •подобряване на ландшафта и екологичното равновесие в района на депото.• Намаляване на рисковете за човешкото здраве;
Цялостна подмяна на градския транспорт с напълно електрически. Ремонт и рехабилитация на уличната мрежа и междублокови пространства. Постигане нивата на ФПЧ10.
Предпазване отпадъчното тяло на депото от проникване на повърхностни води; Опазване на повърхностните и подземни води и атмосферен въздух от замърсяване; Създаване на подобен на околното пространство ландшафт.
Всички индикатори по проекта са постигнати, реализирани са целите на проекта. Постигната е Основната цел на проектното предложение - да допринесе за закриване процедурата по нарушение на правото на ЕС във връзка с постановеното Решение на Съда на Европейския съюз от 16 юли 2015 г. по дело C-145/14 за неизпълнение на задълженията от страна на Република България на член 14, букви а-в от Директива 1999/31/ЕО на Съвета от 26 април 1999 г. относно депонирането на отпадъци.; Одобрен от кмета на община Батак, протокол на комисия за приемане на техническата рекултивация, съгласно глава четвърта, чл. 23, ал. 1, т. 1 от Правилника за прилагане на Закона за опазване на земеделските земи (ППЗОЗЗ) и раздел V от Наредба № 26 от 02.10.1996 г. за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт (Наредба № 26/1996 г.) и издаден Акт - Образец № 15 съгласно Наредба № 3 от 31 юли 2003 г. за съставяне на актове и протоколи по време на строителството. Обекта е въведен в експлоатация.
Постигнати резултати: - Доставка и монтаж на нови алтернативни отоплителни уреди – 2804 бр. - Брой домакинства с подменени отоплителни уреди – 1962 бр. В процентно изражение - 49%.
Към настоящия момент са закупени и доставени и въведени в експлоатация 20 бр. електрически автобуси на марката SOR, 4 бързи и 20 бавни зарядни станции. На 20.01.2023 г. е сключен е договор за доставка на 15 тролейбуси.
Изпълнени строителни и монтажни работи по видове и количества, посочени в сметките към инвестиционния проект, и качество в съответствие с действащата нормативна уредба, одобрения инвестиционен проект и указанията на лицата, които упражняват надзорни услуги на строежа. Приключена техническа рекултивация на депо за отпадъци, разположено в землището на гр. Каварна (ПИ 35064.50.175).
Оборудвани са две зелени класни стаи с цел създаване на условия и методология за въвеждане на Демонстрационна образователна програма в двете пилотни училища в общинна Етрополе: Основно

училище „Христо Ботев" и Средно училище „Христо Ясенов". Оборудвани са училищните дворове с Демонстрационни компостиращи системи и включването на учениците, учителите и родителите в различни активности, свързани с превенция на генерирането на твърди битови отпадъци. Предоставени са съдове за компостиране на 200 домакинства на територията на селата в община Етрополе, с цел въвеждане и изпълнение на Програма за домашно компостиране.
С реализирането на основните дейностите по проекта се постигна и очакваният резултат от изпълнението на проекта, а именно: повиши се информираността на населението за опазване на защитените видове и по-специално орхидеите в района по време на паша на животните; изградиха се предпоставки за развитие на фермерство чувствително към околната среда; изгради се общностно самосъзнание за опазване на защитените видове; Популяризираха се възможностите, които предлага НАТУРА 2000 в региона за жителите и гостите на областта.
Въведена в експлоатация и функционираща ПСОВ и ВиК инфраструктура.
Раздадени съдове за компостиране на населението по предварително съставен списък с желаещи. Проведена информационна кампания за разяснение на процеса компостиране и начина на използване на съдовете.
- Укрепено свлачище в кв Боруна, град Лом, чрез изграждане на подпорна стена, съгласно част "Конструктивна" от инвестиционния проект; - Понижено ниво на подпочвените води, чрез изграждане на дренажни ребра и дренажни шахти с хоризонтални сондажни дренажни/ХСД/, съгласно част "Технологична" от инвестиционния проект;
До момента са монтирани 2929 броя климатици, в жилищните имоти на 1165 броя крайни получатели. В момента се изпълнява подмяната на стари печки с отоплителни устройства на пелети и предстои и подмяната на стари печки с отоплителни устройства на газ.
Намалихме количеството на депонираните отпадъци. Произвеждаме компост с отлично качество.
Изградена и функционираща компостираща инсталация.
Укрепено свлачище и намален риск от бедствия.
Доставени екологични електрически превозни средства на обществения транспорт – 33 броя; Включени в изпълнението на транспортната схема на Община Стара Загора електрически превозни средства - 18 електробуси; Доставени, монтирани и пуснати в експлоатация 18 двойно зарядни станции за електрическите автобуси; Надграждане на Интегриран градски транспорт, финансиран по ОПРР 2007-2013, ОПРР 2014-2020 и ОПОС 2007-2013; Подобряване нивото на качество и сигурност на услугите на градския транспорт в Община Стара Загора; Разширяване на сегашната система на градския транспорт в град Стара Загора чрез въвеждане на екологичен и безопасен градският транспорт.
Успешно изпълнение на Договора за възлагане на УОИИ по предварителното третиране на битови отпадъци и опериране на инсталацията за предварително третиране на битови отпадъци, и компостиране на разделно събрани биоразградими и/или зелени отпадъци и опериране на композиращата инсталация.
Отделяне на биоразградимия отпадък от Процентно количество смесен битов отпадък и това ни позволи неговото компостиране на територията на община Криводол. Определени са местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране на отпадъците и предаването им за компостиране или анаеробно разграждане. Биоотпадъците от поддържане на обществени площи, паркове и градини се събират разделно. Биоотпадъците, както и отпадъците от зелените площи към търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради се третират чрез компостиране или анаеробно разграждане, по начин, който осигурява висока степен на защита на околната среда.

1. Сключени са договорите за доставка на превозни средства(тролейбуси и електробуси) и зарядни станции. В очакване на доставката сме до 2-3 месеца. 2. Извършен е ремонта на тролейбусната мрежа и токоизправителните станции.
Изготвена и приета програма за КАВ. Постигнат на 100% електротранспорт, високо качество на услугата обществен превоз на пътници, съществено намалени вредни емисии в т.ч. ФПЧ10..
Допълнителен брой жители с достъп до подобрено пречистване на отпадъчните води - 131 154 Допълнителен брой жители с достъп до подобрено водоснабдяване - 12 955 Реконструирана обща ПСОВ за група населени места от общините Плевен и Долна Митрополия Намалени физически загуби на вода - 12,37 % Товар на замърсяване, който се събира и третира в пълно съответствие с приложимото законодателство - 131 154.00
Информираност сред населението относно мрежа Натура
Успешно изпълнени следните дейности по проекта: -по Дейност № 3: Изграждане на капацитет за спасителни действия на бедстващи птици чрез инфраструктурни мерки - бе създаден Център за временно настаняване и първа помощ на ранени и пострадали червеногуши гъски и тяхната рехабилитация; -по Дейност № 4: Ангажиране на широката общественост в опазването на червеногушата гъска - популяризиране на вида и неговото опазване, чрез отпечатване и разпространение на печатни материали - бяха редактирани, актуализирани, отпечатани и разпространени учебно помагало "С Червеногушка на училище и сред природата" и помагало "Наръчник за ловеца", като същите бяха представени съответно пред училища и ловно-рибарски дружества.
Постигнати Процент 7 от 10 бр. индикатори свързани с ФПЧ 10.
Изградена компостираща инсталация, обработени зелени отпадъци, намалено Процентно количество отпадъци в Общината.
95% изпълнение на частта на нашата община.
Основни резултати от проекта към момента: Брой получени заявления за подмяна на отоплителни устройства - 2 042 бр. Брой одобрени заявления/домакинства - 1 578 бр. Брой сключени договори за подмяна на отоплителни устройства - 750 бр. за климатици и 80 бр. за газови уреди Брой подменени уреди: Климатици: - Климатик 12 000 BTU (3.5 kW) или еквивалент - Инверторен стенен климатик, „сплит система", с дистанционно управление – TREO CS-I12MF3/ CO-I12MF3 – 701 бр. - Климатик 14 000 BTU (4 kW) или еквивалент - Инверторен стенен климатик, „сплит система", с дистанционно управление. - TREO CS-I18MF3/CO-I18MF3 – 136 бр. - Процент домакинства, с подменени отоплителни устройства на електричество – 450 бр. Газови уреди: - Двуконтурен кондензационен котел на природен газ до 24 kW или еквивалент – 25 бр.; - Двуконтурен кондензационен котел на природен газ до 35 kW или еквивалент – 1 бр.; - Стоманен панелен радиатор (500x1200) ± 20% или еквивалент – 13 бр. - Стоманен панелен радиатор (500x1800) ± 20% или еквивалент – 30 бр. - Процент домакинства, с подменени отоплителни устройства на газ – 26 бр.
Изградена и въведена в експлоатация инсталация за компостиране на разделно събрани зелени и/или биоразградими битови отпадъци
На територията на общината бяха поставени Процент 8 компостера в обществени зелени площи – 2 бр. в гр. Тополовград и по един брой в селата Радовец, Устрем, Срем, Синапово, Орешник и Орлов дол. Всеки от тях е с обем 1800 л. В компостерите се поставя биоразградим отпадък, получен при поддръжката на зелените площи в населените места. В допълнение и при необходимост компостерите се използват и за намаляване количеството на битов биоразградим отпадък, разделно изхвърлен в кафявите кофи, разположени на обществени места. Това обстоятелство е от изключителна полза за намаляване на биоразградимия отпадък на територията на община Тополовград. Обученията по компостиране и проведените кампании оставиха траен ефект сред

малките деца и учениците. Те се запознаха с ползите за околната среда чрез оползотворяване на отпадъците от био маса. Получиха базови знания и умения за компостирането. Огромните количества зелен отпадък намериха "своето място". Техниката, закупена по проекта, е изключително полезна, използва се ежедневно и удовлетворява нуждите на общинската администрация.
Въведено домашно компостиране в населени места от община Калояново, чрез разполагане на персонални компостери за биоразградими битови отпадъци с код 20 02 01 Биоразградими градински и паркови отпадъци и код 20 01 08 Биоразградими отпадъци от кухни и заведения за обществено хранене. - доставени и предоставени за ползване на 400 домакинства на 400 бр. домашни компостери с обем 1000 литра и 400 бр. дробилки за клони - въведено домашно компостиране в 400 домакинства от община Калояново

11. Има ли неща, които, ако сега започвате планирането и/или изпълнението на проекта, бихте осъществили по различен начин? Моля, пояснете кои/какви?

Отговор
Има възможност за по-успешно реализиране на някои от мерките, но и заложените в проекта са положителни за местната общност!
Доставката на оборудването за площадката.
Да, няма да се организира смяната на старите печки чрез общините
Не (76 отговора)
Да. Монтирането на огражденията за външните компостери за обществено компостиране да бъде възложено на външен изпълнител. Освен планираните обучения, информационните срещи за включване на ползватели и изясняване на ползите от компостирането да бъде също възложено на външен изпълнител, като задължително в екипа му да има социален психолог.
Много внимателно подбиране на проектантския екип.
Да, провеждането на тръжната процедура
Да, но при ограниченията, които се залагат в условията на съответната процедура, ние сме длъжни да се съобразим с така заложените изисквания и нямаме много свобода при планирането и впоследствие при изпълнението на проекта.
Използваните канали за комуникация при разпространението на резултатите от проекта.
При бъдещо планиране бихме отчели повече време за съгласувателни процедури.
Да: -по-голям екип; - планиране на дейностите, така че да се минимизира използването на хартия; - включване на дейност (ако е приложимо и допустима) за създаване на софтуер за подготовка и управление на някои документи, които се генерират в голям брой.
Да, ще планираме инвестиционното намерение по внимателно, предвид опита които имаме вече
В договорите с изпълнител на строителството да се изискват само минимално необходимите според законодателството документи за приемане на работата.
По-добро управление на срокове по отношение на съгласувателни процедури на инвестиционния проект, по-кратки срокове при избора на изпълнители и възможно най-голям срок за СМР и въвеждане в експлоатация.
Имахме лек хаос в хронологията на дейностите при подготовката на проектното предложение. Бихме могли да го избегнем.

Бихме заложили повече време за издаване на необходимите разрешения за СМР.
Задължително бих включил в обхвата на проекта и реконструкция на съществуващата градска канална мрежа. В нашия случай това отпадна след идейна фаза, което наложи изграждане на два огромни дъждозадържателя.
Бихме планирали строителните работи с по-модерни технологии и материали.
Бихме обхванали повече хора от всички населени места.
Стартиране на всички обществени поръчки под условие, преди подписване на АДФБП
Поради продължителното време на подготовка на проектното предложение и оценка на проекта преди сключване на Договора за безвъзмездна помощ, изготвения предварително технически проект се оказа неактуален към съществуващото положение. Това обстоятелство доведе до възникване на непредвидени обстоятелства и наложи извършване на допълнителни разходи. Удачен вариант е възлагане на дейността като инженеринг. Одобрения размер на безвъзмездната помощ не беше съобразен със специфичните условия на нашия проект и беше недостатъчен за финансиране на проекта.
Да бихме планирали дори по-широка кампания, за което обаче би бил необходим по-дълъг срок от 1 година.
Да, по-голям обем инфраструктура.
Бихме включили рехабилитация на канализационната мрежа на целия град
Бихме планирали закупуването на по-голям компостери за домашно компостиране поради наличие на голям интерес от страна на жителите на Общината
Планиране на повече оборудване, съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци от населението. Планиране на повече мерки за информиране и работа с населението, след стартиране на работата на инсталацията, с цел подпомагане на двустранния процес.
Процедури по обществени поръчки. За управление на проект да не се ползват външни лица/ фирми за управлението.
Задължително е необходимо повече хора при реализацията на такъв проект. Чисто логистично е труден. Щяхме да направим по-голям екип за управление и изпълнение на проекта.
Вероятно ще си поставим по-малки цели относно спестения битов отпадък.
Може би, бихме разположили повече контейнери за отпадъци от облекла.
Екипът за управление да бъде обезпечен от БФП
Проектът на общината е осъществен съгласно изискванията на ОУ на ОПОС. По различен начин бихме осъществили възстановяването на настилките след изкопните дейности, по- конкретно- бихме заложили в проектното изпълнение, възстановяването на настилките да бъде в обхвата по цялата ширина на пътното платно, а не само траншейно.
Самите инсталации
Бихме заложили по-дълъг срок за провеждане на тръжни процедури.

Да се предвиди за доставка по-голям брой от заявените предварително заявените компостери /около 10%/. Повече информационни събития и средства за кампании за популяризиране на проекта и процеса компостиране, ефекта за околната среда и т. н.
Да се промени схемата за изпълнение на проекта : Общината да прави класация на заявилите желание по определени критерии, да предоставя ваучери за покупка и монтаж на устройствата, както и да е задължена да предава старите устройства. Общината да извършва изпълнението на целия проект.
Навременно стартиране на дейности по информираност на обществеността относно разделното събиране на отпадъци, и по-конкретно на зелените отпадъци.
Да! Бихме избрали по-различен тип превозни средства като технически характеристики.
По-добре изготвени и изпълнени обществени поръчки.
Пълно безумие е обявяването на поръчка на инженеринг с подробно зададено КСС. На етап одобрение на проекта от страна на УО на ОПОС бе одобрен с подробно КСС в резултат от изпълнението на предният проект през програмен период 2007 - 2013 година. По време на подготовка на документацията за възлагане на инженеринг, при всички водени разговори с УО на ОПОС ни бе давано указание да се придържаме стриктно към одобреното на етап кандидатстване подробно КСС. Именно това доведе до трудности по проектирането и отчитането на изпълнението на договора за инженеринг, т. к. е безумие да се оферира инженеринг на идеен проект по подробно КСС.

12. В какви дейности, организирани от УО, за подкрепа за управление и изпълнение на проекта сте участвали? (Моля посочете всеки верен за Вас Отговор)

Отговор ID	Процент	Брой
Обучения.	41.0%	48
Семинари.	7.7%	9
Информационни кампании.	25.6%	30
Не сме участвали в такива дейности.	32.5%	38
Друго.	9.4%	11
Не знам.	2.6%	3

Друго.	Брой
Работни срещи	9
Дистанционно обучение чрез предоставени материали	1
Информационен ден	1
Общо	11

13. Моля, оценете подкрепата, която получихте/получавате от Управляващия орган на ОПОС във връзка с изпълнението на Вашия проект?

Отговор ID	Процент	Брой

Достатъчна и навременна.	88.0%	103
Достатъчна, но ненавременна.	3.4%	4
Недостатъчна.	3.4%	4
Не мога да преценя.	5.1%	6
	Общо	117

14. Как бихте оценили промяната в административната тежест при изпълнението на проекта в началото на проекта и към настоящия момент?

Отговор ID	Процент	Брой
Административната тежест нарасна.	7.7%	9
Административната тежест намаля незначително.	13.7%	16
Административната тежест значително намаля.	10.3%	12
Без промяна.	68.4%	80
	Общо	117

15. Моля, пояснете защо:

Отговор
Защото има много бюрократични процедури
През целия период не сме разбрали да има административна тежест. Всичко се отчиташе в ИСУН. Това , което натежава са изричните процедури, които трябва да се разработват и да се доказва капацитет, макар, че изпълняваме успешно проекти по ОПОС вече два програмни периоди.
Отчитането на проекта чрез ИСУН води до намаляване на административната тежест.
Опита на представителите на УО максимално да подпомагат процеса на изпълнение и решаване на проблемите максимално бързо, с цел постигане на резултатите по проекта, които имат не просто местно, а национално значение. Важно е осъзнаването, че общините сме партньори на държавата в постигането на националните политики, продължение на европейските такива, а не институции, на които основната цел на функционирането е да измамят УО и оттам фондовете на ЕС. Въпреки това финансови корекции не липсваха, но в интерес на истината бяха на санитарния минимум.
Нарастване на обема на документация при отчитане на проекта
Поради въвеждане на плоска ставка за разходите за управление и публичност и съответно отпадане на необходимостта за въвеждане на разходо-оправдателни документи за тях. За последващ контрол на ОП не е необходимо да се въвеждат документите, публично обявени в регистъра на обществените поръчки.
Въвеждане на нови изисквания и нови указания, неясноти относно прилагането на индексации на договорите за СМР.

Защото сме си изпълнили всички дейности по проекта и сме го приключили успешно.
Изцяло електронно отчитане, много добра комуникация с технически и финансов експерт, ясни указания
Основно поради добрата комуникация през ИСУН
Задължението за определяне на прогнозна стойност на база пазарно проучване или пазарни консултация в условия на бързо растяща инфлация отнема много време на екипа за провеждане на процедури.
Трудности при отчитането и прекалена бумащина за сканиране.
Излишно големият обем от документация, форми,...
При фазираните проекти нямаше възнаграждения на екипите по проектите, поради тази причина служителите на общината бяха ангажиране по администриране на проекта- по този начин при тях се получи най-голямата тежест при изпълнение и отчитане на проекта.
ИСУН и работата и начина на отчитане в тази система улеснява
Много отчети и обяснения.
Развитието на системата ИСУН 2020, която успешно събира, систематизира и обработва данни, спомага за бързия обмен на информация. Налице е проследимост на събитията.
Имаме добра координация с екипа на УО!
Заради наближаващия краен срок за изпълнение на проектните дейности

16. Имате ли препоръки относно подобрения в процеса на изпълнение на ОПОС и олекотяване на административната тежест? Моля посочете:

Отговор
Не мога да преценя (3)
Не (79)
Системата ИСУН доведе до значително улесняване на отчитането по проекта. Полезно ще бъде предвиждане от УО не само на окончателна проверка на място, а и поне една междинна такава при дейности, включващи строителство. 2-та % неверифицирани разходи по проекта бяха реално извършени, но "недоказани" документално според УО. Ако при възникване на казус, свързан с необходимост от преценка на място е добре да бъде предвидена такава възможност за допълнителни посещения. За олекотяване на административната тежест е добре при повторно искане на разходи, за които документите са налични в системата, било то и в предходен пакет отчетни документи, да не се изисква повторното им качване от Бенефициента.
УО на ОПОС винаги са реагирали своевременно и не са натоварвали с допълнителни изисквания в процеса на управление и изпълнение на дейностите. Но, ако може да отпадне изискването за изготвяне на допълнителни процедури и изискванията за участия в обучения, би било облекчаващо условие при изпълнението на договорите за БФП.
Да. Да бъдат така добри УО, след като могат да си позволят да ангажират фирми, които да следят за дискриминационни условия в ОП на своите бенефициенти, да наемат такива, които да подготвят бланкова тръжна документация (в конкретния случай за СМР за рекултивация) и бенефициентите да ги ползват, като се минимизират рисковете от субективизъм и нарушаване правилата за прозрачно и равноправно възлагане на обществени средства на изпълнители на дейности, в случая

СМР. И ако въпреки това от някой одитиращ или контролен орган се открият дискриминационни условия в предоставената за ползване бланкова ТД, Отговорността да се носи от юридическия екип, нает от УО и МОСВ, а не от ползвателя на бланковата ТД, каквито са общините.
Добре би било предварително да са наясно бенефициентите с всички видове документи които ще им се изискват при верификация
Имам спомен, че чакахме една верификация повече от 2 месеца заради няколко стотинки разлика (по спомен 4 стотинки), получени от закръгления в Excel. Не беше сериозно.
Да се облекчат процедурите по верификация на разходите.
Препоръката ми е служителите на УО на ОПОС да са все така отзивчиви професионалисти.
Писмено питане и получаване в писмена форма на преки указания от МОСВ, в случай на възникнала необходимост по конкретен казус.
Задължението за предоставяне на едни и същи документи във всичките отчети е допълнително затруднение.
Провеждане на междинни срещи между ЕУП и екипа на ОПОС, отговарящ за проекта.
Препоръката ни е да се въведе предварителен контрол на обществените поръчки.
Изискваните доказателства за изпълнение на част от дейностите - например обем на изкопи и насипи следва да бъдат опростени чрез използване на съвременни методи и софтуерни програми за проектиране.
Прикачване на документи, които са видими в други системи.
Въвеждане на опростено отчитане (3)
Минимизиране на формалните изисквания.
Да се помисли за намаляване и опростяване на необходимите документи при подаване на искания за плащане. Имаме предвид, че могат да бъдат окрупнени.
да има предварително съгласуване на процедурите по ред на ЗОП
ОПОС ,след като не помага да не пречи .
Тежестта не е голяма.
Въвеждане на единна ставка за човешките ресурси и отпадане на отчетните документи за тях
Завишаване контрола от УО по отношение на тръжните процедури, с цел своевременно предотвратяване последващо налагане на финансови корекции.
Нямам препоръки. Координиращия екип по проекта, от страна на ОПОС, оказваше пълно съдействие при изпълнението на проекта. Винаги бяха на разположение, при възникнали въпроси и компетентно подпомагаха ЕУП, при осъществяването на проекта.
Процедурите за избор на изпълнител и сключени договори са достъпни документи на съответния профил на Възложителя в ЦАИС, прикачването на тези файлове в ИСУН , като отделни документи допълнително усложнява работата на екипа. Един линк е достатъчен, за да бъдат достъпени изискуемите документи, които са видими за широката общественост.
Намаляване на документооборота.

Към този екип нямаме!
Административната тежест вероятно е намаляла за УО на ОПОС но не и за бенефициента, тоест мерките предприети за намаляване на Амин. тежест са за облекчаване на УО.
не, експертите, с които съм контактувала по време на изпълнение на проекта са професионалисти, отговорни и квалифицирани, всеки в неговата област, отворени и отзивчиви, предоставящи помощ и подкрепа.
Поставяне на срок за Отговор, зададен от бенефициентите на УО. По-голяма конкретика при получаване на Отговор от УО за възникнали въпроси по изпълнението на проектите.
Не. С екипа на УО на ОПОС работихме в отлично партньорство. Отчитането на изпълнението на проекта и комуникацията с Управляващия орган през ИСУН сериозно намаляват административната тежест.
По- голяма ангажираност на УО към изпълнението на дейности от страна на държавни институции
Препоръчваме да се преосмисли процедирането на допълнителни споразумения към административните договори за безвъзмездна финансова помощ, тъй като към момента входящата информация в искането за изменение се дублира (в системата ИСУН и в образеца на искане за изменение), което създава допълнителна административна тежест и създава предпоставки за грешки и неточности при попълване на информацията.
Не, смятам, че ОПОС работи по начин, разбираем за бенефициентите. Указва необходимата помощ, което е изключително важно за експертите на общините.
Имахме много добра комуникация и навременно съдействие от УО

17. Как бихте оценили ползите от проекта в сравнение с тежестта на изпълнение на проекта?

Отговор	Процент	Брой
Предоставената финансова подкрепа по проекта е без алтернатива за нас и поради това е много важна.	51.3%	60
Проектът беше полезен и изпълнението му не ни затрудни особено.	29.9%	35
Проектът е полезен, но и много труден за осъществяване.	14.5%	17
Проектът по-скоро създаде затруднения, отколкото ползи.	1.7%	2
В бъдеще бихме разчитали на различен от ОПОС източник на финансиране на такъв тип проекти.	2.6%	3
	Общо	117

18. Ако не беше подкрепата по ОПОС щяхте ли да реализирате проекта?

Отговор	Процент	Брой
Не.	80.3%	94
Да (моля, посочете източника на финансиране):	8.5%	10

Не мога да преценя.	11.1%	13
	Общо	117

Да (моля, посочете източника на финансиране):	Брой
Общински бюджет	4
ПУДООС	2
Друг възможен финансов източник	1
Фонда на фондовете/Фонд Флаг	1
собствени приходи	2
Общо	10

19. Моля отбележете ползите, които очаквате от реализирането на Вашия проект.(Моля, посочете всеки верен за Вас Отговор).

Отговор	Процент	Брой
Намаляване количеството на депонираните битови отпадъци.	69.9%	51
Повторна употреба на битови отпадъци.	19.2%	14
Рециклиране на битови отпадъци.	27.4%	20
Повишаване на общественото съзнание относно отпадъците и тяхното управление и оползотворяване.	61.6%	45
Предотвратяването на смесването на строителни отпадъци с битови отпадъци.	20.5%	15
По-добро оползотворяване на строителните отпадъци.	5.5%	4
Повишен капацитет за управление и изпълнение на мерки за управление на отпадъците.	27.4%	20
Повишен капацитет за участие във формирането на местни и национални политики.	26.0%	19
Друго (моля, посочете):	17.8%	13

Друго (моля, посочете):	Брой
Защита от вредното влияние на атмосферните и повърхностни води, проникването им до отпадъчното тяло, преустановено е отделянето на миризми и прахови частици, както и разпиляването на пластмаси, хартия и др. С изпълнението на проекта Община Ковачевци доведе до опазване на околната среда и здравето на хората.	1
Ликвидирано сметище	1
Намаляване вредното въздействие на отпадъците върху околната среда.	1

Рекултивация на рекултивирано депо	7
Знанията, които получиха децата	1
Използване на зелените отпадъци	1
Осигурено протичане на водно течение - дере, преди затрупано с битови отпадъци и подобряване естетическия вид на района на старото общинско сметище	1
Общо	13

20. Моля отбележете ползите, които очаквате от реализирането на Вашия проект.(Моля, посочете всеки верен за Вас Отговор).

Отговор	Процент	Брой
Подобрено водоснабдяване	36.4%	4
Намалени загуби на вода	36.4%	4
По-добро качество на питейната вода	18.2%	2
По-добра свързаност на населението към канализационната система	63.6%	7
Постигане на изискванията относно пречистване на отпадъчните води	90.9%	10

21. Моля отбележете ползите, които очаквате от реализирането на Вашия проект.(Моля, посочете всеки верен за Вас Отговор).

Отговор	Процент	Брой
Поддържане и подобряване на природозащитното състояние на видове.	83.3%	5
Поддържане и подобряване на природозащитното състояние на местообитания.	50.0%	3
По-добра осведоменост относно опазването на природата и биологичното разнообразие.	100.0%	6
Подобрено планиране за управление на мерките по опазване на биологичното разнообразие.	50.0%	3
Повишен капацитет за управление и изпълнение на мерки за опазване на биологичното разнообразие.	50.0%	3
Повишен капацитет за участие във формирането на местни и национални политики.	16.7%	1
Друго (моля, посочете):	0.0%	0

22. Моля отбележете ползите, които очаквате от реализирането на Вашия проект.(Моля, посочете всеки верен за Вас Отговор).

Отговор	Процент	Брой
Намален риск от наводнения	25.0%	1

Намален риск от свлачища	75.0%	3
Повишен капацитет за управление и изпълнение на мерки за превенция и управление на риска от наводнения и свлачища	50.0%	2
Повишен капацитет за реакция при кризи	25.0%	1
Повишен капацитет за управление и изпълнение на мерки за опазване на биологичното разнообразие.	0.0%	0
Повишен капацитет за участие във формирането на местни и национални политики.	0.0%	0
Друго (моля, посочете):	0.0%	0

23. Моля отбележете ползите, които очаквате от реализирането на Вашия проект.(Моля, посочете всеки верен за Вас Отговор).

Отговор	Процент	Брой
Намаляване на замърсяването на въздуха с ФПЧ.	95.7%	22
Намаляване на замърсяването на въздуха с азотни оксиди.	13.0%	3
Подобрено планиране на мерки за намаляване замърсяването на въздуха.	56.5%	13
Повишен капацитет за участие във формирането на местни и национални политики.	0.0%	0
Друго (моля, посочете):	8.7%	2

Друго (моля, посочете):	Брой
Обновен автопарк обслужващ обществения транспорт	1
Подобряване качеството на живот.	1

24. Изпълнението на проекта доведе ли до непланирани положителни или отрицателни ефекти?

Отговор	Процент	Брой
Да, положителни, като (моля, посочете):	23.1%	27
Да, отрицателни, като (моля, посочете):	9.4%	11
Не.	67.5%	79
	Общо	117

Да, положителни, като (моля, посочете):

1. Изключителен интерес от гражданите към депозитната вендинг система; 2. Намаляване на количествата битов отпадък с много повече от предвиденото
Еуфорията сред децата в процеса на обучения и кампании
Значителна част от домакинствата подмениха неефективните си уреди
Информацията относно възможностите за компостиране успя да достигне до широк кръг от обществеността
Нови превозни средства обслужващи обществения транспорт, намаляване генерирането на ФПЧ
Обособяване на зелена зона
По-комфортен и екологичен транспорт.
Популярност и проявен интерес за партньорства, извън границите на страната.
Провеждането на допълнителни информационни срещи с населението за ползите от компостиране.
Промяна в нагласата на населението чрез прилагане на добри практики за предотвратяване и намаляване образуването на смесени битови отпадъци.
Рекултивирани общински терен (4)
Чиста питейна вода, нулеви загуби, удобен достъп за нуждите на РДПБЗН
Изпълнени мероприятия по превенция и предотвратяване на свлачищните процеси
Намаляване на отпадъците
Отделяне на зеления отпадък
По-чиста околна среда
Повишаване на административния капацитет
Повишаване на интереса на населението и повишаване на културата на събиране и изхвърляне на отпадъците и общественото съзнание (2).
популяризиране на екологичната мрежа НАТУРА 200
• Проведени кампании за популяризиране на резултатите от демонстрационният проект; • Предотвратяване образуването на битовите отпадъчни материали чрез използване на информационните и кампанийни подходи, посочени в Закона за управление на отпадъците; • Разпространени резултати от демонстрационния проект. • Повишено обществено самосъзнание за спазване на съответното най-високо ниво на йерархията за управление на битовите отпадъци; • Прякото включване на населението в управлението на битовите отпадъци.

Да, отрицателни, като (моля, посочете):
Възникна необходимост от голям ресурс-собствено финансиране
Наложени необосновани финансови корекции
Няма в близост депо и натоварване на бюджета на общината

Повишение на цената на водата (2)
Закъсняването на работите на частта на АПИ
Липса на национална политика за оползотворяването на RDF
Напуснаха много хора
Непланирани разходи от страна на общината
Финансови корекции

25. До колко реализацията на Вашия проект успя да удовлетвори належащи нужди на Вашата община?

Отговор	Процент	Брой
В голяма степен.	64.0%	71
В определена степен.	28.8%	32
В малка степен.	2.7%	3
Проектът не е свързан с належащи нужди на нашата община.	4.5%	5
Друго (моля, посочете):	0.0%	0
	Общо	111

26. Необходими и налични ли са средства за оперативни разходи и за поддръжка на постигнатото по проекта?

Отговор	Процент	Брой
Да, необходими са и разполагаме със средства за покриване на всички разходи.	34.2%	38
Да, необходими са и разполагаме със средства за покриване на част от разходите.	23.4%	26
Да, необходими са, но не разполагаме и нямаме яснота как ще осигурим средства за поддръжка на постигнатото по проекта.	18.9%	21
Не са необходими средства за поддържане на постигнатото по проекта.	18.9%	21
Друго (моля, посочете): (активите са предадени за експлоатация на ВиК)	4.5%	5
	Общо	111

27. Какви са източниците на средствата за поддържане на постиженията от проекта?(Моля, посочете всеки верен за Вас Отговор)

Отговор	Процент	Брой
Държавен бюджет.	9.5%	6
Общински бюджет.	92.1%	58

Публично-частно партньорство.	0.0%	0
Донори.	0.0%	0
Стопански инициативи.	3.2%	2
Друго (моля, посочете):	11.1%	7

Друго (моля, посочете):	Брой
Дарения	1
ОПОС	1
Собствени средства на партньора в изпълнението на проекта	1
Средства от отчисления	3
Европейски фондове	1
Общо	7

28. Планирате ли в бъдеще надграждащи или други мерки, свързани с реализираните ползи от изпълнението на Вашия проект?

Отговор	Процент	Брой
Да, вече изпълняваме такива мерки.	8.1%	9
Да, планираме такива мерки	33.3%	37
Все още нямаме яснота за необходимостта от бъдещи допълващи мерки.	40.5%	45
Не планираме бъдещи мерки, защото няма нужда от такива.	9.0%	10
Не планираме бъдещи мерки, защото не знаем от къде да осигурим финансиране.	9.0%	10
	Общо	111

29. Моля накратко посочете какви:

Отговор
Разширяване на системата за обратно изкупуване на отпадъци от опаковки и дела на компостиране. Плановете са променливи поради неяснотата на националната политика в тази сфера, както и реализирането на проекти в частния сектор!
Закупуване на допълнителни контейнери за биоразградими отпадъци за нуждите на общината.
Нов проект сходен
Изграждане на сепарираща инсталация
Закупуване на компостери за домакинствата със средства от общински бюджет, с цел увеличаване на обхвата.

Изпълняваме биологична рекултивация.
Закупуване на електробуси и изграждане на велоалеи
Биологична рекултивация (2)
Изграждане на ВЕИ за собствени нужди за захранване на зарядни станции за електрически превозни средства.
Ще се търси финансиране за планираните мерки в актуализираната програма за КАВ
Продължаване на информационни кампании по отношение на качеството н въздуха, мерки свързани с транспорт, озеленяване, почистване и т.н.
Имаме в реализация проект за домашно компостиране
Нова клетка за отпадъци в Регионално депо за твърди битови отпадъци.
Разширяване на обхвата на разделното събиране на общината.
Закупуване на транспортно средство и съдова база
Закупуване на електробуси за междуселищната система Нови проекти за намаляване замърсяването на атмосферния въздух - подмяна на уреди на твърдо гориво, вторично разпрашаване и т.н.
Разширяване на обхвата на системата за разделното събиране на зелени отпадъци.
Информационни кампании следва да бъдат регулярни, а не спорадични и да обхващат всички заинтересовани страни, в този смисъл е необходимо да бъдат планирани такива и в бъдеще. На въпрос №20 следва да отговорят колеги от друга дирекция, към които предполагам сте изпратили също анкетата.
Подготовка на следващ проект.
Допълнителна техника и контейнери
Проектиране рехабилитацията на канализационната мрежа и на останалата част от града
Закупуване на компостери за домашно компостиране
Финансиране на дейности по ПОС 2021-2027 г., приоритет „Отпадъци", мярка 1. Изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране и рециклиране на биоразградими отпадъци. - системи за разделно събиране и транспортиране на битовите биоразградими отпадъци – градински и хранителни отпадъци, хартия картон и дървесни отпадъци като част от морфологичния състав на битовите отпадъци, с фокус върху биоотпадъците (градински и хранителни).
Изпълнение на проект по приоритет 5 "Въздух"
Кандидатстване по подобен проект в новия програмен период.
Възможности за кандидатстване за необходими дейностите по разделно събиране на отпадъците на територията на община Никопол
Да разположим допълнителни съдове за събиране на текстилни отпадъци
Разширяване на крайните получатели от целевата група

Мерки, свързани с осъществяване на контрол и управление на депата по такъв начин, че да се предотвратят или намалят потенциалните неблагоприятни въздействия върху околната среда и рисковете за здравето на човека.
Планираме, подмяна на амортизираните азбестови водопроводи в селата на територията на гр. Враца.
Въвеждане на по-обхватна система за разделно събиране на отпадъците.
Намаляване използването на твърдо гориво и насърчаване използването на екологосъобразни източници. Увеличаване на зелените площи и рехабилитация на съществуващите.
Поставяне на допълнително контейнери за текстилни отпадъци
Предстой засаждане на различни видове дръвчета, храстова растителност и цветя в парковите пространства на гр. Видин. Средствата, с които е закупен посадъчният материал са получени от предадените стари отоплителни уреди по проект „Подобряване на качеството на атмосферния въздух".
Работим в посока, цялостно обновяване на превозните средства обслужващи обществения транспорт, което от своя страна ще допринесе за предоставяне на качествена услуга за гражданите и гостите на града.
Закупуване на 10 броя 8-метрови нови превозни средства с нулеви емисии или с ниски емисии в съответствие с директива 2019/1161 на Европейския парламент, за обслужване на междуселищен обществен транспорт
Разширява се системата за разделно събиране на зелени и/или биоразградими отпадъци.
Нов проект заедно с Общините Ямбол и Нова Загора по процедура Екосъобразна мобилност " финансиран от ПВУ
Разширяване транспортната мрежата и обслужване на населението от близките населени места
Участие в Процедура № BG16FFPR002-5.001 "За по чист въздух"
Необходима е цялостна подмяна на ВиК мрежата на града. С изпълнението на проекта се изглади само ПСОВ и довеждащи колектори до нея (и то частично), като ВиК мрежата на града не попадна в обхвата на проекта. В предния програмен период едновременно с проектирането в идейна фаза на ПСОВ бе проектирано в работна фаза и цялостна реконструкция на ВиК мрежата на града. ЗА съжаление с изпълнението на настоящия проект се изпълни само ПСОВ и проблемите с канализацията на града си останаха.
Ще кандидатстваме в рамките на процедура №BG16FFPR002-5.001, За по-чист въздух!
Провеждане на кампании относно ползите от компостиране, продължаваме да провеждаме разяснения относно необходимостта от разделно събиране, както и вторичната употреба на стари вещи. Общината ще продължи да провежда "творчески работилници", които се оказаха изключително полезни и интересни за децата. В друг, бъдещ проект, общината планира еко-разходки в планината, целта на които ще бъдат отново ползите по опазване на околната среда.
След реализацията на проекта се провокира интерес сред населението към домашното компостиране и общината продължава да закупува компостери и да предоставя на домакинствата

30. Вие достигнахте до края на анкетата. Благодарим Ви за участието! Ако има нещо друго, което искате да споделите във връзка с ОПОС 2014-2020, моля направете го по-долу:

Отговор
Данните за депонирани БО в т.21 се отнасят за общината
Благодарим на екипа на УО на ОПОС.
Благодаря на всички съвестни служители на МОСВ, които положиха големи усилия за успешната реализация на проектите по рекултивация на общинските депа.
Трябва да се преразгледа политиката по отношение на последващия контрол на обществените поръчки и налагането на финансови корекции. В много случай, за да не ни налагат финансови корекции, правим компромиси с избора на изпълнителите, като определяме критерии за подбор, които са много общи и не можем чрез тях да изберем качествени изпълнители, за да не бъдем обвинени в дефиниране на ограничаващи/дискриминиращи условия.
Не разполагаме с исканата информация за количеството депонирани отпадъци от Столична община, затова сме записали нулева стойност.
За Община Петрич е много важен опита и постигнатите резултати от реализацията на проекта, оценяваме високо управленския и експертния екип на УО на ОПОС- волята и професионализма, адекватното формулиране на целите, откритите комуникации и действена обратна връзка, ангажираността към проблемите, екипността, мотивирането и изграждането на съпричастност, висока ефективност и капацитет на човешкия, организационния и информационния капитал.
Благодарим за добрата комуникация
Прави ни впечатление, както и на колеги в други общини, е, че управляващия орган на ОПОС търси всеки повод да налага финансови корекции по проектите, като в нашия случай и по няколко пъти за едно и също. Това не допринася за доброто финансовото планиране на разходите на бенефициентите и до голяма степен ни демотивира за бъдещи участия по програмата.
Стартиране на новата кампания по ОПОС
По отношение на въпрос 20. от анкетата: няма информация за количества депонирани отпадъци.
Относно определяне на финансови корекции по проведени процедури за избор на изпълнители, когато процедурите са проверени от всички отговорни органи съгласно изискванията на програмата, да не продължават да се определят финансови корекции постоянно - през целия жизнен цикъл на една изградена инсталация.
Благодарим на екипа на УО на ОПОС за ползотворното сътрудничество при реализацията и отчитането на проекта.

ПРОУЧВАНЕ СРЕД ПУБЛИЧНИ ИНСТИТУЦИИ, БЕНЕФИЦИЕНТИ ПО ПОЗ НА ОПОС 2014-2020

Статистика на отговорите

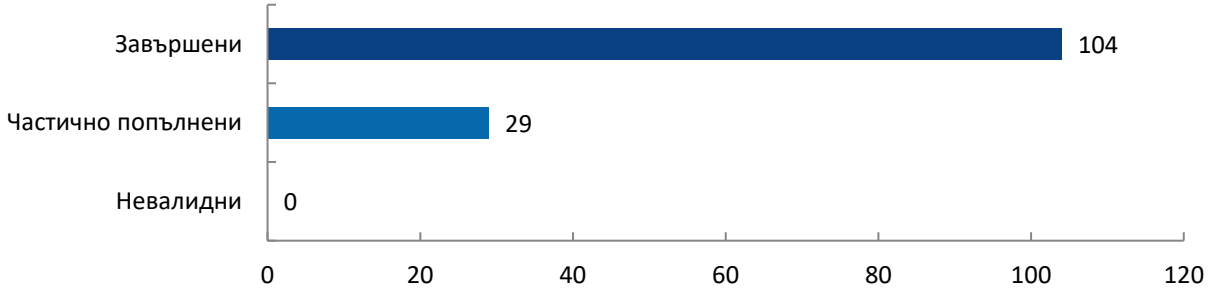

	Брой	Процент
Завършени	20	83.3
Частично попълнени	4	16.7
Невалидни	0	0
Общо	24	

1. Моля отбележете вида на организацията, която представлявате:

Отговор	Процент	Брой
Дирекция Национален парк.	13.0%	3
Дирекция Природен парк (МЗ-ИАГ).	13.0%	3
Изпълнителна агенция по околната среда.	4.3%	1
МОСВ.	13.0%	3
РИОСВ.	26.1%	6
Държавно предприятие за управление на гори.	30.4%	7
	Общо	23

2. Моля отбележете процедурата, по която е финансиран Вашият проект.

Отговор	Процент	Брой
3.005 Определяне и допълване на мрежата от морски защитени зони	4.5%	1
3.006 Повишаване на информираността на заинтересованите страни за мрежата Натура 2000	4.5%	1
3.001 Развитие на управленски подход за мрежата Натура 2000 и за управление на НПРД	4.5%	1

3.003 Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците	4.5%	1
3.007 Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура 2000, попадащи в национални паркове, природни паркове и поддържани резервати	36.4%	8
3.021 Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания	4.5%	1
3.015 Изпълнение на приоритетни мерки във влажни зони	18.2%	4
3.035 Подобряване природозащитното състояние на горски природни местообитания и подпомагане на екосистемните услуги, предоставяни от горите, чрез прилагане на лесовъдски практики и залесяване	22.7%	5
	Общо	22

3. Моля отбележете статуса на Вашия проект:

Отговор	Процент	Брой
В изпълнение.	68.2%	15
Приключил.	22.7%	5
Временно спрян.	9.1%	2
	Общо	22

4. С кои мерки/инвестиции са свързани конкретните „продукти" на Вашия проект?(Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
Развитие и прилагане на управленски подход за защитените зони (ЗЗ) от Натура 2000 и повишаване на капацитета за управление на мрежата Натура 2000.	19.0%	4
Инвестиции за поддържане и подобряване на природозащитното състояние на видове и природни местообитания в мрежата Натура 2000Определяне и допълване на мрежата от защитени зони.	71.4%	15
Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците в морски и крайбрежни територии и в сухоземната част на страната.	9.5%	2
Подкрепа за развитие и управление на екосистемни услуги.	19.0%	4
Изграждане, развитие и поддържане на споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България.	4.8%	1
Поддържане на биоразнообразието, генетичното разнообразие и устойчивостта на горите.	23.8%	5

5. Какви са очакванията по отношение на изпълнението на Вашия проект до края на 2023 г.?

Отговор	Процент	Брой
Проектът ще постигне (постигна) напълно целите си.	90.5%	19
Проектът ще постигне (постигна) частично целите си.	4.8%	1
Проектът няма да постигне (не постигна) целите си.	4.8%	1
	Общо	21

6. Моля, пояснете защо:

Отговор
Все още не е приет ЗИД на ЗБР
Проектът е временно спрян, поради установени от екипа за управление на проекта нарушения от изпълнител, поради което е докладвано за нередност в УО на ОПОС и документацията по проекта е внесен в Окръжна прокуратура-Монтана.

7. Какви са основните причини за затрудненията, които срещате/срещнахте за постигане на целите на проекта?(Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
Заложените цели не бяха/са реалистични.	4.8%	1
Липса на достатъчен финансов ресурс за съ-финансиране на дейностите.	4.8%	1
Трудности и забавяния при изпълнението.	47.6%	10
Висока административна тежест ОПОС/бюрократични процедури извън контрола на бенефициента.	33.3%	7
Забавяния при получаване на необходими документи от административен характер (в изпълнение на регистрационни, лицензионни или разрешителни режими).	14.3%	3
Трудности в подготовката на тръжна документация за избор на изпълнител.	23.8%	5
Трудности в процеса на провеждане на процедури за избор на изпълнител.	33.3%	7
Обжалване на процедура/ите за избор на изпълнител/и.	28.6%	6
Липсата на опит за управление на проекта.	14.3%	3
Липсата на достатъчно човешки ресурси за управление на проекта.	9.5%	2
Забава/недобросъвестно изпълнение от страна на контрагенти/под-изпълнители.	14.3%	3
Пропуски при планирането.	9.5%	2
Промени в стратегически и политически приоритети (моля, пояснете):	4.8%	1
Неясноти относно бъдещото използване на реализираното по проекта.	4.8%	1

Затруднения поради нередовни парични постъпления чрез плащания от ОПОС.	9.5%	2
Да отчитаме напредъка в техническите отчети, които се подават през ИСУН2020.	4.8%	1
Да подготвим документите за верификация на разходите.	9.5%	2
Други (моля, посочете):	14.3%	3
Не сме имали трудности.	14.3%	3

Други (моля, посочете):
Висока инфлация и затруднение на изпълнителите на отделните договори да изпълнят договореното още през 2020. Касае се за договори, които се изпълняват в рамките на 4-те години от изпълнение на проекта. г. (2)
Кратки срокове за подготовка ,изпълнение и отчитане на дейностите в проекта.

8. Има ли неща, които, ако сега започвате планирането и/или изпълнението на проекта, бихте осъществили по различен начин? Моля, пояснете кои/какви?

Отговор
Няма (10)
Бихме извършили по-обширни предварителни проучвания, за набелязване на конкретните дейности, които да се изпълнят по проекта.
Да, не бих обвързала дейностите по проекта с неприет и одобрен ЗИД на даден закон.
Реалистичен срок за подготовка на проектното предложение и съответно срок за изпълнение на проекта.
Да, по прецизно избиране на площи за залесяване
Залагане на реалистични и изпълними за организацията цели и дейности.
Поради промяна в политическа, икономическа и социална обстановка в страната, в хода на изпълнение на проекта, се установи, че предвидените финансови ресурси са недостатъчни за изпълнение на дейностите и заложените резултати по тях. В тази връзка, техническите спецификации и заложените резултати следва да се предвиждат за изпълнение в по-голям диапазон.
Не, предвид условията на процедурата. Да се обмисли възможността за изпълнение на проектите, свързани с научни проучвания и анализи, в партньорство с научни институции.
Да, оптимизиране на обема на отделните дейности!
Ако сега започваме планирането на проекта, бихме заложили обща площ за изпълнение на дейностите, а не конкретни подотдели, тъй като сме зависими от множество фактори, които влияят на изпълнението, като например високи води на река Дунав и залети площи в които ще извършваме дейностите и др.
Не бих планирал закупуване на техника с малка стойност.

9. В какви дейности, организирани от УО, за подкрепа за управление и изпълнение на проекта сте участвали?(Моля, посочете всеки верен за Вас отговор.)

Отговор	Процент	Брой
Обучения.	85.0%	17
Семинари.	15.0%	3
Информационни кампании.	25.0%	5
Друго (работни срещи).	20.0%	4

10. Моля, оценете подкрепата, която получихте/получавате от Управляващия орган на ОПОС във връзка с изпълнението на Вашия проект?

Отговор	Процент	Брой
Достатъчна и навременна.	80.0%	16
Не мога да преценя.	20.0%	4
	Общо	20

11. Как бихте оценили промяната в административната тежест при изпълнението на проекта в началото на проекта и към настоящия момент?

Отговор	Процент	Брой
Административната тежест нарасна.	20.0%	4
Административната тежест намаля незначително.	10.0%	2
Административната тежест значително намаля.	5.0%	1
Без промяна.	65.0%	13
	Общо	20

12. Моля, пояснете защо:

Отговор
Няма честа смяна на правила
Липса на информираност и връзка между отделните звена в УО ОПОС. За едно и също нещо се провеждат няколко процедури и изискванията на отделните звена към бенефициентите и изискванията към обхвата на пакета документи са различни. При осъществяване на последващ контрол се търсят дори и незначителни пропуски или се формулират такива за налагане на финансови корекции.
Забавяне на срокове при разглеждане на искане за изменение на проекта. Липса на комуникация и информация между структурите в УО - програмиране, изпълнение на проекта, последващ контрол

Увеличава се документооборота във връзка с подаване на искания за междинни плащания, както и необходимостта от справки/прогнози за предстоящи искания за плащане.
Налага се да се съобразяваме с изискванията на УО за отчитане на проекта.

13. Имате ли препоръки относно подобрения в процеса на изпълнение на ОПОС и олекотяване на административната тежест? Моля посочете:

Отговор
Не (10)
Навременно стартиране на процедурите
Изискване на по-малко документи доказващи разходи.
По-голяма комуникативност между управляващ орган и бенефициентите, особено когато са от една система. Провеждане на повече обучения, работни срещи и формулиране на изисквания, които да са достъпни за всички участници в процеса.
Да се уеднаквят изискванията между структурите в УО - програмиране, изпълнение на проекта, последващ контрол, както и да се внедри механизъм за подобряване на комуникацията и обмена на информация между тях
Препоръчваме на ГД ОПОС да не налагат на всяка цена финансови корекции, които 100% ще паднат при обжалване в съдебна зала - единствено генерират ненужни проблеми, загуба на време и излишни разходи за всички въвлечени.
Да се използва подаваната с техническите отчети информация за изготвянето на справки и анализи, а да не се изисква допълнително изготвянето на текущи справки, съдържащи по същество същата информация. Да се актуализират и допълнят указанията за бенефициентите на база на най-често срещаните трудности и допусканите грешки, както и при отчитане на особеностите на отделните бенефициенти, както и различните условия за изпълнение в хода на изпълнение на програмата.
Повече насоки за бенефициента
Поради кратките срокове за изпълнение и многобройните фактори, които застрашават цялостната реализация на проекта, следва да има по-голяма гъвкавост при искане на замяна на едни площи с други.
Повече разяснения за отчитането на проекта.

14. Как бихте оценили ползите от проекта в сравнение с тежестта на изпълнение на проекта?

Отговор	Процент	Брой
Предоставената финансова подкрепа по проекта е без алтернатива за нас и поради това е много важна.	40.0%	8
Проектът беше полезен и изпълнението му не ни затрудни особено.	15.0%	3
Проектът е полезен, но и много труден за осъществяване.	35.0%	7
Проектът по-скоро създаде затруднения, отколкото ползи.	10.0%	2
	Общо	20

15. Моля отбележете ползите, които очаквате от реализирането на Вашия проект.(Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
Поддържане и подобряване на природозащитното състояние на видове.	65.0%	13
Поддържане и подобряване на природозащитното състояние на местообитания.	90.0%	18
По-добра осведоменост относно опазването на природното и биологичното разнообразие.	35.0%	7
Положителни поведенчески промени по отношение опазването на биоразнообразието.	25.0%	5
Подобрено планиране за управление на мерките по опазване на биологичното разнообразие.	35.0%	7
Повишен капацитет за управление и изпълнение на формиране, прилагане и изпълнение на политиката в областта на Натура 2000 за подобряване на природозащитното състояние на видове и природни местообитания.	30.0%	6
Създадени благоприятни условия за бъдещи инвестиции в опазване на природното и биологичното разнообразие.	25.0%	5
По-ефективно изпълнение на екологичното законодателство.	10.0%	2
Подобрени перспективи за местното/регионално социално и икономическо развитие.	5.0%	1
Подобрено сътрудничество и координация между заинтересованите страни.	15.0%	3
Друго (моля, посочете): Набрани нови данни и информация за разпространението и състоянието на видовете и типовете природни местообитания	5.0%	1

16. Изпълнението на проекта доведе ли до положителна промяна в местната общност, на общинско, областно или национално ниво относно опазване на природното и биологичното разнообразие, включително и в по-широк социален и икономически аспект?

Отговор	Процент	Брой
Да, по отношение на:	20.0%	4
До известна степен по отношение на:	45.0%	9
Не.	35.0%	7
	Общо	20

Да, по отношение на:	Брой
Опазването на биологичното разнообразие	1

информираност на населението и популяризиране на обекта (2)	1
Опазване на видове и типове местообитания	1

До известна степен по отношение на:	Брой
Информираност (3)	1
Натура 2000 (2)	1
Проектът все още е в изпълнение, като са предвидени редица мероприятия за информиране и популяризиране на дейностите и резултатите от него, които се надяваме да имат подобен ефект	1
намаляване на антропогенното въздействие върху видове и местообитания и осигуряване на по-добри условия за туризъм	1
Опазване и възстановяване на горски природни местообитания	1
Природното и биологично разнообразие	1

17. Ако не беше подкрепата по ОПОС щяхте ли да реализирате проекта?

Отговор	Процент	Брой
Не.	75.0%	15
Да (моля, посочете източника на финансиране): Проектът е свързан с изпълнение на национални ангажименти към ЕС, съответно щяха да бъдат търсени други източници - национални или международни	5.0%	1
Не мога да преценя.	20.0%	4
	Общо	20

18. Изпълнението на проекта доведе ли до непланирани последици/ефекти?

Отговор	Процент	Брой
Да, положителни, като (моля, посочете): Подобряване на природозащитното състояние на горските местообитания, подпомагане на екосистемните услуги, предоставени от горите	5.0%	1
Да, отрицателни, като (моля, посочете):	15.0%	3
Не.	80.0%	16
	Общо	20

Да, отрицателни, като (моля, посочете):	Брой
Недобросъвестното изпълнение на една от дейностите, предвидени в проекта доведе до сегашното състояние на проекта .-временно спрян, а оттук и невъзможността да се изпълни докрай.	1

Промяна на избрания подход за управление	1
Загуба на средства	1

19. Необходими и налични ли са средства за оперативни разходи и за поддръжка на постигнатото по проекта?

Отговор	Процент	Брой
Да, необходими са и разполагаме със средства за покриване на всички разходи.	35.0%	7
Да, необходими са и разполагаме със средства за покриване на част от разходите.	25.0%	5
Да, необходими са, но не разполагаме и нямаме яснота как ще осигурим средства за поддръжка на постигнатото по проекта.	20.0%	4
Не са необходими средства за поддържане на постигнатото по проекта.	15.0%	3
Друго (моля, посочете): Един от очакваните резултати от проекта е оптимизиране на разходите за мониторинг от националния бюджет. Редовния мониторинг и оценка на ПС са национални ангажименти и следва да бъдат осигурени от националния бюджет.	5.0%	1
	Общо	20

20. Какви са източниците на средствата за поддържане на постиженията от проекта?(Моля посочете всеки верен за Вас отговор.)

Отговор	Процент	Брой
Държавен бюджет.	50.0%	6
Публично-частно партньорство.	8.3%	1
Донори.	8.3%	1
Стопански инициативи.	33.3%	4
Друго (моля, посочете): собствени средства и търговска дейност	16.7%	2

21. Планирате ли в бъдеще надграждащи или други мерки, свързани с реализираните ползи от изпълнението на Вашия проект

Отговор	Процент	Брой
Да, вече изпълняваме такива мерки.	10.0%	2
Да, планираме такива мерки.	30.0%	6
Все още нямаме яснота за необходимостта от бъдещи допълващи мерки.	45.0%	9
Не планираме бъдещи мерки, защото няма нужда от такива.	5.0%	1

Не планираме бъдещи мерки, защото не знаем от къде да осигурим финансиране.	10.0%	2
	Общо	20

22. Моля, посочете какви:

Отговор
Мерки, свързани с поддържане на местообитанията- косене поляни, почистване водни огледала от нежелана растителност, почистване от отпадъци, поддържане на бариери и табели
Изготвяне на планове за управление
Поддържане на изградената инфраструктура и периодично изпълнение на поддържащите мерки.
Използване на закупено оборудване и изградена инфраструктура за мултиплициране на постигнатите резултати от проекта в бъдеще
Официализиране на предложените промени в методиките за мониторинг, извършване на дейности по мониторинг и докладване , както и отразяване на предложените промени в стандартните формуляри на защитените зони.
Трета фаза
Обучения и участие в проекти

23. Има ли, според Вас, необходимост от други мерки, които ОПОС е могла да подкрепи, така че да отговори по-пълно на нуждите в сектор 'Натура 2000 и Биоразнообразие'

Отговор	Процент	Брой
Не.	15.0%	3
Да (моля, отбележете какви):	15.0%	3
Не мога да преценя.	70.0%	14
	Общо	20

Да (моля, отбележете какви):	Брой
Изкупуване на земи в Природните паркове; Обновяване на пътища към важни местообитания и др.	1
Конкретни мерки за поддържане и възстановяване на природозащитното състояние на типове природни местообитания и видове, включително след изкупуване на земи от частни собственици.	1
По опростено кандидатстване за проекти с малки финансови ресурси	1

24. Вие достигнахте до края на анкетата. Благодарим Ви за участието! Ако има нещо друго, което искате да споделите във връзка с ОПОС 2014-2020, моля направете го по-долу:

Отговор
не благодаря!

ПРОУЧВАНЕ ЗА ЮРИДИЧЕСКИ ЛИЦА СЪС СТОПАНСКА ЦЕЛ И С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ, БЕНЕФИЦИЕНТИ ПО ОПОС

Статистика на отговорите

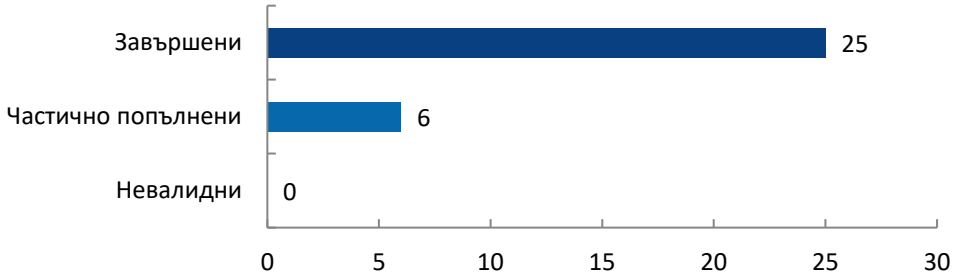

	Брой	Процент
Завършени	25	80.6
Частично попълнени	6	19.4
Невалидни	0	0
Общо	31	

1. Моля отбележете дали сте:

Отговор	Процент	Брой
Юридическо лице със стопанска цел.	30.0%	9
Юридическо лице с нестопанска цел.	70.0%	21
	Общо	30

2. Моля отбележете по коя приоритетна ос на ОПОС е Вашият проект:

Отговор	Процент	Брой
ПО2 „Отпадъци".	53.3%	16
ПО3 „Натура 200 и биоразнообразие".	46.7%	14
	Общо	30

3. Моля отбележете по коя процедура е финансиран Вашият проект.

Отговор	Процент	Брой
3.016 Мерки за подобряване на природозащитното състояние на птици	7.1%	1
3.018 ПОДОБРЯВАНЕ НА ПРИРОДОЗАЩИТНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ВИДОВЕ В МРЕЖАТА НАТУРА 2000 ЧРЕЗ ПОДХОДА ВОМР В ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ ТУНДЖА	14.3%	2
3.019 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България	21.4%	3

3.020 Изготвяне/актуализиране на планове за действие за видове	21.4%	3
3.028 МИГ Свиленград Ареал, Подобряване на природозащитното състояние на видове в мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Свиленград Ареал-2	7.1%	1
3.030 МИГ Белене-Никопол Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Белене-Никопол	7.1%	1
3.031 Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България - 2	7.1%	1
3.033 Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания - 2	14.3%	2
	Общо	14

4. Моля посочете какъв е статусът на вашия проект:

Отговор	Процент	Брой
В изпълнение.	53.3%	16
Приключил.	46.7%	14
	Общо	30

5. Какви са очакванията по отношение на изпълнението на Вашия проект до края на 2023 г.?

Отговор	Процент	Брой
Проектът ще постигне (постигна) напълно целите си.	100.0%	30
	Общо	30

6. Моля, пояснете защо:

Отговор ID	Отговор

7. Има ли неща, които, ако сега започвате планирането и/или изпълнението на проекта, бихте осъществили по различен начин? Моля, пояснете кои/какви?

Отговор
1. Разширяване на териториалния обхват на проекта. Интересът към дейността е много голям. 2. Предвиждане на дейност за повече работа с местните власти и финансово стимулиране на населението да се включи 3. Актуално бюджетиране с оглед огромната натрупана инфлация и повишени разходи за труд, материали и услуги от момента на подаване на проектното предложение до момента на стартиране на изпълнението му
Да. Много от дейностите биха могли да се планират по-добре. Цените също са други, заради инфлацията.
Допълване на още дейности свързани с възможностите по ПО.

Не (14)
Бихме настоявали за много по-ефективно обучение и предоставянето на единни правила, които се прилагат при изпълнението от страна на УО - опитът ни показва, че различните експерти мониторинг прилагат различни изисквания, когато не са сигурни или искат да се презастраховат. Често са ни искани неща, които са израз на пряка излишна административна тежест.
Използваните канали за комуникация при разпространението на резултатите от проекта.
Бихме планирали възлагането на външните дейности по друг начин
Да. Мисля като ръководител на проекта, че в частност за нашия проект, би било по-ефективно хардуера и софтуера да са на една поръчка и на един търг. Другото нещо е: Общината е трябвало да бъде ангажирана много повече в проекта, тъй като резултатите ще се ползват от нея за създаване на нов начин за изчисляване на такса смет.
Планиране на по- дълъг срок за получаване на съгласие от собственици на имоти разположени в разпространението на местообитанията.
По-внимателно планиране на индикаторите.
Да, имаме някои неща по бюджета, които бихме прецизирали
Ще предвидя драстично забавяне от страна на МОСВ (Дирекция НСЗП) на дейностите и сроковете, които зависят от тях.
Изцяло по нов начин както планирането, така и изпълнението. 1.Веднага трябваше да се кандидатства за оборотен кредит, а не да се чака аванса след 4 летни месеца, което забави много изпълнението. Защото едва след аванса поръчахме да се направи проект с топографски и фитоцентологични данни. Отне цяла есен. Свършва полето, мога да напиша две страници грешки.
Бихме съобразили дейностите, които изискват присъствено включване на заинтересовани страни, със спецификата на сезоните през които се изпълняват.

8. Какви са основните причини за затрудненията, които срещате/срещнахте за постигане на целите на проекта?(Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
Заложените цели не бяха/са реалистични.	3.8%	1
Липса на достатъчен финансов ресурс за съ-финансиране на дейностите.	11.5%	3
Трудности и забавяния при изпълнението.	26.9%	7
Висока административна тежест ОПОС/бюрократични процедури извън контрола на бенефициента.	30.8%	8
Забавяния при получаване на необходими документи от административен характер (в изпълнение на регистрационни, лицензионни или разрешителни режими).	11.5%	3
Трудности в подготовката на тръжна документация за избор на изпълнител.	3.8%	1
Трудности в процеса на провеждане на процедури за избор на изпълнител.	11.5%	3
Обжалване на процедура/ите за избор на изпълнител/и.	3.8%	1

Липса на гъвкавост при изпълнението и невъзможност да правим изменения в дейностите с цел да отговорим на променящата се среда, поради ограниченията, налагани от законодателството.	30.8%	8
Липсата на опит за управление на проекта.	7.7%	2
Липсата на достатъчно човешки ресурси за управление на проекта.	11.5%	3
Забава/недобросъвестно изпълнение от страна на контрагенти/под-изпълнители.	3.8%	1
Пропуски при планирането.	11.5%	3
Промени в стратегически и политически приоритети (моля, пояснете): инфлационни процеси	3.8%	1
Неясноти относно бъдещото използване на реализираното по проекта.	7.7%	2
Да разберем и/или изпълним изискванията на УО на ОПОС.	11.5%	3
Затруднения поради нередовни парични постъпления чрез плащания от ОПОС.	3.8%	1
Да отчитаме напредъка в техническите отчети, които се подават през ИСУН2020.	3.8%	1
Да докладваме изпълнението на индикаторите по проекта.	7.7%	2
Да подготвим документите за верификация на разходите.	7.7%	2
Други (моля, посочете):	11.5%	3
Не сме имали трудности.	26.9%	7

Други (моля, посочете):
Технически причини
Грешки, които допуснахме заради липсата на опит в тази сфера. Всичко е поправимо, но накрая разбираме как.
Финансовата схема за осъществяване на проектите е несправедлива за нестопанските организации, липсата на средства в НПО не позволява гъвкаво предварително финансиране за осъществяването на проектите. Невъзможността да се ползват кредити от банки или някакъв друг механизъм за предварително финансиране, препятства участието на НПО в програмите.

9. В какви дейности, организирани от УО, за подкрепа за управление и изпълнение на проекта сте участвали?

Отговор	Процент	Брой
Обучения.	34.6%	9
Семинари.	3.8%	1
Информационни кампании.	26.9%	7
Друго.	7.7%	2
Не сме участвали в такива дейности.	26.9%	7

Не знам.	7.7%	2

Друго.
Беше ни изпратено ръководство по имейл без никакви разяснения или възможност да попитаме за някои неясни неща доста
УО не подкрепи управлението на проекта, изпратени бяха само ръководства и това беше отчетено като обучение. С изключение на техническия координатор, отговарящ от УО за проекта, към който нямаме забележки, като цяло УО не се държи като партньор, а единствено като контрольор.

10. Моля, оценете подкрепата, която получихте/получавате от Управляващия орган на ОПОС във връзка с изпълнението на Вашия проект?

Отговор	Процент	Брой
Достатъчна и навременна.	70.4%	19
Достатъчна, но ненавременна.	3.7%	1
Недостатъчна.	18.5%	5
Не мога да преценя.	7.4%	2
	Общо	27

11. Как бихте оценили промяната в административната тежест при изпълнението на проекта в началото на проекта и към настоящия момент?

Отговор	Процент	Брой
Административната тежест нарасна.	15.4%	4
Административната тежест намаля незначително.	3.8%	1
Административната тежест значително намаля.	11.5%	3
Без промяна.	69.2%	18
	Общо	26

12. Моля, пояснете защо:

Отговор
Има още по какво да се работи. Може да се използва електронен подпис и да не се изисква печат като задължителен атрибут.
Поради причини, отбелязани в раздел "Трудности" - неработещи институции, липса на каквато и да е ангажираност от страна на ОПОС да окаже съдействие - дори и по отношение на второстепенните разпоредители на МОСВ
От наша страна, екипът придоби повече опит и увереност. От страна на УО на ОПОС нарастваше доверието към нас и разбирането към възникнал проблем по проекта.

Поради неочаквани изисквания към начина на попълване на документацията за искане на плащане, попълване на технически отчет в ИСУН и др.
Нямаше нужда от повече административни документи

13. Имате ли препоръки относно подобрения в процеса на изпълнение на ОПОС и олекотяване на административната тежест? Моля посочете:

Отговор
От полза би било скъсяване на сроковете за разглеждане на подадени документи от бенефициентите към ОПОС (документи за осъществяване на ПК, подадени Искания за плащане, подадени документи за изменение и др.)
Да се намали броя на изискванията документи и доказателства за изпълнение на дейностите при отчитането на проекта. Да се удължи и улесни процедурата при кандидатстване.
Не (16)
Да се спазва Регламентите и да се редактират Наредбите , свързани с изпълнението на проекти. По отношение на НПО сектора - например принципът на Регламент (ЕС) № 1303 / не е пренесен в НАРЕДБА № Н 3 от 22 май 2018, която към този момент не третира равнопоставено различните бенефициери , поради това, че отчита различия между отделните видове бенефициер и. В конкретния случай проблемът за НПО произтича от факта , че те не са икономически оператори и респ. не осъществяват стопанска дейност, а извършват дейности в обществена полза и н е генерират финансови постъпления, нито притежават активи , въз основа на което да бъдат в състояние да учредят банкови гаранции . Наредба 3 в обобщение е дискриминационна по отношение на НПО сектора, при положение че на НПО сектора не е даден достъп до финансов ресурс за изпълнение до специален фонд, както са общините
Не, не сме изпитали административната тежест при изпълнението на проекта. Получава ли сме единствено съдействие и компетентни указания и насоки.
Осъществяване на предварителен контрол на процедурите по избор на изпълнител.
Оценявайте резултатите и спрете бумащината. Всичко електронно трябва да си остане електронно, няма нужда всяка счетоводна справка да я разпечатваме на хартия. Тонове безполезни бумаги пълнят шкафовете - нашите и вашите.
За нас това е първи такъв проект по ОПОС и не мога да направя сравнение с друг.
По- голяма гъвкавост
1. По силата на договора, който се сключва с УО, изпълнителите се дефинират като партньори по изпълнение на проекта. Партньорството предполага взаимна помощ за доброто изпълнение и отчитане на проектите. В нашите взаимоотношения УО наблягаше само на контролните си функции. Нашите препоръки са свързани с това УО да партнира и да подпомага процеса на изпълнение, което е от взаимен интерес. Обученията, които са залегнали в договорите са задължителни за бенефициентите, а не препоръчителни. Изпращането на ръководство по процесите на управление (което на места е написано, за да си го разбират само авторите)не е обучение, а самообучение.
Има нужда от оптимизиране на ИСУН, с възможност за търсене в кореспонденция, по-ясни насоки при запитване относно тълкуване и прилагане на Единния наръчник, Ръководството и др. програмна документация, по-голяма бързина при проверка на ПОД, по-бърз последващ контрол, изплащане на верифицирани средства и др. Добавяне на предварителен контрол преди провеждане на процедури за възлагане на дейности, вместо налагане на корекции.

Мисля, че ние бенефициентите сме в повечето случай некоректните и няма какво да търсим вини и някакви грешки в МОСВ. Има създадени правила и който не му харесва да се отказва от проекта си и толкоз.

14. Как бихте оценили ползите от проекта в сравнение с тежестта на изпълнение на проекта?

Отговор	Процент	Брой
Предоставената финансова подкрепа е без алтернатива за нас и поради това е много важна.	40.7%	11
Проектът беше полезен и изпълнението му не ни затрудни особено.	29.6%	8
Проектът е полезен, но и много труден за осъществяване.	18.5%	5
В бъдеще бихме разчитали на различен от ОПОС източник на финансиране на такъв тип проекти.	11.1%	3
	Общо	27

15. Моля отбележете ползите, които очаквате от реализирането на Вашия проект.(Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
Намаляване количеството на депонираните битови отпадъци.	84.6%	11
Повторна употреба на битови отпадъци.	46.2%	6
Рециклиране на битови отпадъци.	61.5%	8
Повишаване на общественото съзнание относно отпадъците и тяхното управление и оползотворяване.	84.6%	11
Предотвратяването на смесването на строителни отпадъци с битови отпадъци.	15.4%	2
По-добро оползотворяване на строителните отпадъци.	7.7%	1
Повишен капацитет за управление и изпълнение на мерки за управление на отпадъците.	30.8%	4
Повишен капацитет за участие във формирането на местни и национални политики.	30.8%	4
Друго (моля, посочете): Компостиране на битови отпадъци	7.7%	1

16. Моля отбележете ползите, които очаквате от реализирането на Вашия проект.(Моля, посочете всеки верен за Вас отговор).

Отговор	Процент	Брой
Поддържане и подобряване на природозащитното състояние на видове.	69.2%	9
Поддържане и подобряване на природозащитното състояние на местообитания.	38.5%	5

По-добра осведоменост относно опазването на природата и биологичното разнообразие.	69.2%	9
Подобрено планиране за управление на мерките по опазване на биологичното разнообразие.	30.8%	4
Повишен капацитет за управление и изпълнение на мерки за опазване на биологичното разнообразие.	30.8%	4
Повишен капацитет за участие във формирането на местни и национални политики.	23.1%	3

17. Ако не беше подкрепата по ОПОС щяхте ли да реализирате проекта?

Отговор	Процент	Брой
Не.	69.2%	18
Да (моля, посочете източника на финансиране): Въпросът е некоректен, защото се изпълнява държавна политика - дали НПО, община и друг може да изпълни проекта, стига да не е финансиран вече	3.8%	1
Не мога да преценя.	26.9%	7
	Общо	26

18. Изпълнението на проекта доведе ли до непланирани положителни или отрицателни ефекти?

Отговор	Процент	Брой
Да, положителни, като (моля, посочете):	19.2%	5
Да, отрицателни, като (моля, посочете): Забавяне в изплащането на средства, което затруднява изпълнението на проекта	3.8%	1
Не.	76.9%	20
	Общо	26

Да, положителни, като (моля, посочете):	Брой
Всички нови участници в проекта - избраните изпълнители поискаха да се включат в дейностите по намаляване на количеството депонирани битови отпадъци.	1
Интерес от субекти извън териториалния обсег на проекта	1
Подобряване на комуникацията между различни институции с цел решаване на проблем възникнал във връзка с изпълнението на проекта	1
Популярност и проявен интерес за партньорства, извън границите на страната.	1
Създаде позитивни нагласи и модели на поведение на обществеността , насочено към опазване на биоразнообразието и защитените зони по НАТУРА 2000	1
Общо	5

19. Необходими и налични ли са средства за оперативни разходи и за поддръжка на постигнатото по проекта?

Отговор	Процент	Брой
Да, необходими са и разполагаме със средства за покриване на всички разходи.	26.9%	7
Да, необходими са и разполагаме със средства за покриване на част от разходите.	19.2%	5
Да, необходими са, но не разполагаме и нямаме яснота как ще осигурим средства за поддръжка на постигнатото по проекта.	30.8%	8
Не са необходими средства за поддържане на постигнатото по проекта.	19.2%	5
Ще поддържаме създаденото с капацитета на сдружението, членовете ще поддържат създаденото. Не са необходими много средства за поддръжката, надявам се да се справим.	3.8%	1
	Общо	26

20. Какви са източниците на средствата за поддържане на постиженията от проекта?(Моля посочете всеки верен за Вас отговор.)

Отговор	Процент	Брой
Държавен бюджет.	8.3%	1
Общински бюджет.	8.3%	1
Публично-частно партньорство.	33.3%	4
Донори.	25.0%	3
Стопански инициативи.	41.7%	5
Друго (моля, посочете): Собствени средства	8.3%	1

21. Планирате ли в бъдеще надграждащи или други мерки, свързани с реализираните ползи от изпълнението на Вашия проект?

Отговор	Процент	Брой
Да, вече изпълняваме такива мерки.	3.8%	1
Да, планираме такива мерки.	30.8%	8
Все още нямаме яснота за необходимостта от бъдещи допълващи мерки.	30.8%	8
Не планираме бъдещи мерки, защото няма нужда от такива.	11.5%	3
Не планираме бъдещи мерки, защото не знаем от къде да осигурим финансиране.	23.1%	6
	Общо	26

22. Моля, накратко посочете какви:

Отговор

Репликиране извън териториалните рамки на настоящия проект.
Проекта беше свързан с компостиране. Предвиждаме да кандидатстваме за закупуване на още компостери за населението и институциите на община Вълчи дол, област Варна.
Ангажиране на млади хора в доброволчески дейности за опазване на защитените видове в защитените зони
Регистрана търговска марка CEMIS (Registration certificate Article 51(2) EUTMR and Article 9 EUTMIR). Обхващане територията на цялата страна, както и пилотно въвеждане на модела извън границите на страната. Надграждане на функционалните възможности на модела.
Разширяване обхвата на проекта, промотиране на продукта и друго свързано.
Проекти по ОПОС за новия програмен период в същия регион.
Извършване на мониторинг от изпълнението на проекта, провеждане на семинари.
Да създадем мрежа от организации, които да се включат в нашата кауза.

23. Вие достигнахте до края на анкетата. Благодарим Ви за участието! Ако има нещо друго, което искате да споделите във връзка с ОПОС 2014-2020, моля направете го по-долу:

Отговор
Изключително сме доволни от колегите, с които работихме от ОПОС. Навреме и компетентно те ни съдействаха при реализиране на дейностите. За нас това беше първи проект на еко тематика и ние сме доволни от проекта и резултатите свързани с него. БЛАГОДАРИМ на колегите от ОПОС за тяхното съдействие. Това ни дава оптимизъм и ще се надяваме на бъдещо сътрудничество и през новият програмен период.
Благодаря за подкрепата и оказваното съдействие!
Не, благодаря и успех!
Благодарност за разбирането и съдействието!
Съдействието от страна на експертите от УО е много важно за нас, срещаме подкрепа и професионализъм при възникнали казуси.
Успех !

Приложение 10. Подбрани проекти, подкрепени по ОПОС

Проект: BG16M1OP002-1.009-0001 „Пречиствателна станция за отпадъчни води на гр. Айтос"

Приоритетна ос 1: „Води"

Процедура: № BG16M1OP002-1.009 „Изпълнение на ранни ВиК проекти- компонент 2";

Обща стойност: 14 305 450.21 лв.	**Период на изпълнение**: Януари 2017 г. - Април 2022 г.

Бенефициент: община Айтос

Цели на проекта: Да допринесе за постигане на един от основните приоритети на Стратегията на ЕС за Дунавския регион, а именно: „Възстановяване и запазване на качеството на водите, поставена за цел в „Опазване на околната среда в Дунавския регион". Проектът е насочен към изпълнение на националното законодателство, съответстващо на редица директиви на ЕС: Рамковата директива за водите и нейните дъщерни директиви, Директива 91/271/ЕИО относно пречистването на отпадъчните води от населени места и Директива 98/83/ЕО относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека.

Изпълнени дейности: Изградена е Пречиствателна станция за отпадъчни води на гр. Айтос и на

свързващ/и довеждащ/и и заустващ колектор, заедно съм съпътстващата инфраструктура до ПСОВ. Съществуващите основни колектори са свързани към довеждащите. Предварително разработените и одобрени идеен проект (ИП) за изграждане на ПСОВ на гр. Айтос и идеен проект за линейна инфраструктура, въз основа на които са били разработени технически/работни проекти, са осигурили спазването на срока за изпълнение на строителството и цялостно осъществяване на предвиденото по проекта.

Изпълнението е ефективно и ефикасно благодарение на състава на смесения екип за управление на проекта, включващ вътрешни членове, запознати с обекта на проекта, и външни членове, познаващи добре спецификата на програмата. Други благоприятни фактори са инвеститорският контрол на място и срещите с УО за решаване на възникнали проблеми.

Постигнати резултати и ефекти: Конкретен резултат от изпълнението на проекта е постигането на свързаност на съществуващата канализационна система с пречиствателната станция, с което се постигна пречистване на отпадъчните води. Над 22 000 жители на общината са с достъп до подобрено пречистване на отпадъчните води. В дългосрочен план проектът допринася за спазване на основни стандарти в областта на управлението на водите.

Проект: BG16M1OP002-1.019-0001-C01 „Подобряване мониторинга на химичното състояние на подземните води"

Приоритетна ос: „Води"

Процедура: BG16M1OP002-1.019 „Доизграждане и оборудване на мрежите за контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на подземните води"

Обща стойност: 14 999 725, 87 лв., от които национално съ-финансиане: 2 249 958, 88 лв.	**Период на изпълнение**: Януари 2021 - Януари 2023 г.

Бенефициент: Изпълнителна агенция по околна среда

Специфични цели на проекта: Проучване на химичния състав на приоритетни вещества и специфични замърсители в подземните водни тела, чрез лабораторно-аналитична дейност; Проучване, планиране и проектиране на разширяването и/или оптимизацията на мониторинговата мрежа на всички подземни водни тела; Изготвяне на програми за контролен и оперативен мониторинг на територията на четирите басейнови дирекции; Проектиране и реконструкция на съществуващи и изграждане на нови мониторингови пунктове за подземни води; както и оборудване на пунктове.

Изпълнени дейности: Изпълнените дейности съответстват на специфичните цели на проекта и са групирани както следва: Дейност 1 *„Проучване на химичния състав на подземните води и извършване на пробонабиране в пунктове извън мониторинговите програми";* Дейност 2 *„Проучване и планиране на дейностите по контролен и оперативен мониторинг"* и Дейност 3 *„Рехабилитация и доизграждане на мониторингови пунктове за контролен и оперативен мониторинг на качеството на подземните води"*. Проектът е изпълнен в тясна координация с Дирекция „Води" на МОСВ и басейновите дирекции, което е предпоставка за неговото качествено и срочно изпълнение.

Постигнати резултати и ефекти: В резултат на проекта двадесет мониторингови пункта са приведени в съответствие с нормативните изисквания в областта на подземните води, както по отношение на достъпност и възможност за извършване на пробовземане, така и по отношение на бърза проследимост на качеството на подземните води. Рехабилитацията и оборудването на мониторинговите пунктове позволяват автоматизираното взимане на проби и установяване на замърсявания в подземните води на момента. Осигурена е възможност за установяване на аварии вследствие на природни бедствия и подаване на своевременни сигнали към ВиК дружествата в съответния район. Проектът е с голямо обществено значение. Новото оборудване дава възможност за автоматично анализиране и предоставяне на данни в реално време и пълно съответствие с нормативните изисквания. Лабораториите извършват проби по всички компоненти. Целите за мониторинга на подземните води са изпълнени. Правят се по 2 пробонабирания дневно от 600 пункта. Проектът има пряк принос към подобряване оценката на състоянието на водите, тъй като се осигуряват необходимите данни за постигане изискванията на Рамковата директива за водите.

Проект: BG16M1OP002-2.002-0007 „Проектиране и изграждане на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци в община Петрич"

Приоритетна ос 2: Отпадъци

Процедура: BG16M1OP002-2.002 „Комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци

Обща стойност: 7 095 998.09 лв.	**Период на изпълнение:** Ноември 2017 г. - Март 2021 г.

Бенефициент: община Петрич

Цели на проекта: да се намали количеството битови отпадъци за депониране и да се а рециклираните и оползотворените отпадъци в община Петрич, която съставлява самостоятелен регион за управление на отпадъците.

Изпълнени дейности:

Въз основа на изготвен идеен проект за инсталация за предварително третиране на битови отпадъци е проектирана и построена компостираща инсталация за разделно събрани зелени отпадъци и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци. Изградена е необходимата площадкова инфраструктура. Закупени за съоръжения и техника за разделно събиране и транспортиране на биоразградими (зелени) битови отпадъци и необходимите машини за експлоатация на инсталациите.

Сред благоприятните фактори за успешното изпълнение и устойчивостта на проекта може да се посочат:

- Изборът на площадката за депониране на отпадъците и изготвяне на работния проект в района на съществуващо депо, където вече е предвидена площ за изграждане на сепарираща инсталация, което е спестило време за процедури по отреждане на терен.
- Предварителната подготовка за изготвяне на проектното предложение – била е изготвена Програма за управление на отпадъците за периода 2015-2020 г. и морфологичен анализ на образуваните отпадъци.
- Оказваната навременна помощ от страна на експертите от ОПОС.
- Определянето на добър оператор на двете инсталации, който да постига поставените цели.

Обстоятелството, че Община Петрич е самостоятелен регион за управление на отпадъците и изградените инсталации обслужват само населените места на територията на общината. Всички населени места са включени в организирано събиране и транспортиране на отпадъците до инсталациите. Инсталациите се управляват съгласно договор с ясно определени правила и се постигат поставените цели.

Постигнати резултати и ефекти:

Подкрепената инвестиция допринася за подобряване на ресурсната ефективност в община Петрич, тъй като отпадъците се превръщат в ресурс - на компостиращата инсталация се произвежда качествен компост, а в инсталацията за предварително третиране се отделят полезните компоненти от смесените битови отпадъци и ще се предават за рециклиране. Постигнато е подобряване на качеството на околната среда за жителите в общината (близо 50 000 жители) чрез намаляване на вредни емисии от депонирането на отпадъци; разкриване на нови работни места, необходими за обслужване на въведената система за разделно събиране на зелените отпадъци и за експлоатация на двете изградени инсталации и др. Проектът е демонстрация на добра практика поради следните характеристики: i) Всички дейности свързани с компостиране, предварително третиране и депониране на отпадъци се извършват на една площадка; ii) Образуваният от инсталацията компост се използва за възстановяване на зелените площи на територията на общината и безвъзмездно се предоставя на гражданите; iii) Организират се кампании за предаване на зелени отпадъци срещу предоставяне на готов компост.

Проект: BG16M1OP002-2.010-0020 „Закриване и рекултивация на старо депо за твърди битови отпадъци на община Стара Загора"

Приоритетна ос: „Отпадъци"

Процедура: BG16M1OP002-2.010 Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14

Обща стойност: 6 815 177.31 лв. **Период на изпълнение**: Май 2020 г.- Април 2022 г.

Бенефициент: община Стара Загора

Цели на проекта: Депото преустановява дейността си от началото на 2017 г., по силата на Решение на РИОСВ, тъй като не отговаря на съвременните екологични изисквания. Основната цел на проекта е изпълнение на задълженията на Република България по Директива 1999/31/ЕО относно депонирането на отпадъци и изпълнение на постановеното Решение на Съда на ЕС от 16.07.2015 г. по дело С-145/14.

Изпълнени дейности: Техническата рекултивация на терените, включително: почистване на терена; предепониране, уплътняване, преоткосиране; профилиране и оформяне на земната основа за изграждане на опорна дига и полагане на запечатващ слой; отводняване и изграждане на дренажна система за инфилтрат; изграждане на мониторингови кладенци, нивелачни репери и система за улавяне и третиране на биогаз.

Постигнати резултати и ефекти:

В резултат на проекта е завършена рекултивация на 12,15 ха в селата Богомилово и Християново. Направени са отводнителни канавки и дренажна система, които да отвеждат дъждовните води и инфилтрата, което предотвратява замърсяването на почвите и подземните води. Изградени са девет газови кладенци и статични станции за обезвреждане на сметищния газ чрез изгаряне на факел. Пре-депонирани са 225 000 куб. метра отпадъци за оформяне на устойчиво тяло на депото. Всички отпадъци са запечатани с глинен пласт, земна маса и хумус. След приключване на биологичната рекултивация, която е финансирана от бюджета на общината, теренът ще се превърне в пасище.

С рекултивацията на депото е постигнато възстановяване на околната среда на територията на община Стара Загора, като се осигурява защита от проникването на повърхностни води в отпадъчното тяло на депото и опазване на атмосферния въздух и повърхностните води от замърсяване. По този начин са спазени и изискванията на нормативната уредба за рекултивация на нарушени терени.

Проект: BG16M1OP002-2.009-0037 "Преход към кръгова икономика чрез компостиране в домакинства и в пилотни училища в община Етрополе"

Приоритетна ос: „Отпадъци"

Процедура: BG16M1OP002-2.009 Изпълнение на демонстрационни проекти в областта на управлението на отпадъците

Обща стойност: 377 803.46 лв.	**Период на изпълнение**: Август 2020 г.- Май 2022 г.

Бенефициент: община Етрополе

Цели на проекта: Превенция и намаляване на общото количество на твърди битови отпадъци и, в частност, намаляване количеството на биоразградими битови отпадъци на цялата територия на община Етрополе.

Изпълнени дейности: Изпълнени са две основни дейности:
(1) *Създаване на Демонстрационна програма „Компостиране и нулеви отпадъци"* в две пилотни училища: Оборудвани са две зелени класни стаи обучителни пособия за въвеждане на Демонстрационна образователна програма; В училищните дворове са създадени демонстрационни компостиращи системи (В ОУ „Христо Ботев" са разположени 2 бр. компостери с вместимост 400 л. и 1200 л., в СУ „Христо Ясенов" са разположени 3 бр. компостери (2 бр. от 1200 л. и един от 400 л.). Учениците, учителите и родителите заедно участват в разделното събиране и превенция на генерирането на твърди битови отпадъци.
(2) *Въвеждане на система за компостиране в домакинствата в 7 села в община Етрополе*: На 200 домакинства на територията на селата в общината са предоставени съдове за компостиране с цел насърчаване на домашното компостиране; Изготвени са наръчници за компоститане в домакинствата и са проведени обучения на лицата, които ще използват контейнерите за компостиране.

Постигнати резултати и ефекти:

В двете пилотни училища е въведена демонстрационна образователна програма. Учениците и техните родители са мотивирани и подпомогнати в разделното събиране на отпадъци и компостиращите дейности. Положено е начало на Програма за домашно компостиране. Проведени са общо 6 кампании за популяризиране на резултатите от проекта чрез информационни събития, в местните медии и на сайта на общината практика.

Същинските дейности са предшествани от проучване на нагласите на домакинствата за компостиране. Проектът е адресиран към млади хора и техните семейства. Учениците от 1 до 8 клас за запознати с начините на компостиране и превенция на образуването на отпадъци като по този начин са създадени нагласи за промяна в поведението към разделно събиране и удължаване живота на разделно събраните отпадъци.

Съчетаването на практически дейности по компостиране и осигуряване на необходимото оборудване, подкрепено от обучение и мотивация, създава условия за устойчива промяна в поведението към управлението на отпадъците на местно ниво. Създадените обучителни и аудио-визуални материали и наръчници за учители ще може да се ползват и в бъдеще. Същото важи и за интерактивните две „зелени класни стаи" и Демонстрационната програма за час по компостиране.

Проект: BG16M1OP002-3.007-0007 „Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на Защитена зона BG0000209 „Пирин" за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна

Приоритетна ос 3: НАТУРА2000 и биоразнообразие

Процедура: BG16M1OP002-3.007 Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура 2000, попадащи в национални паркове, природни паркове и поддържани резервати

Обща стойност: 6 374 748.70 лв.	**Период на изпълнение**: Август 2018 г. – Юни 2023 г.

Бенефициент: Дирекция „Национален парк Пирин" (ДНП Пирин)

Цели на проекта: 1) Подобряване състоянието на горски местообитания; 2) Подобряване състоянието на олиготрофни езера; 3). Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания и видове.

Изпълнени дейности: В рамките на проекта са реализирани строителни и укрепителни дейности, насочени към борба с вредителите по клоните и стъблата - корояди (за подобряване на състоянието на горско местообитание 9410 - Ацидофилни гори от Picea в планинския до алпийския пояс) и подобряване природозащитното състояние на олиготрофни езера и дистрофни езера. Регулирано е движението на хора и превозни средства по определени участъци от пътната инфраструктура и са рехабилитирани участъци от туристическите маршрути с цел превенция и борба с пожарите и подобряване на природозащитното състояние на местообитания. Чрез изграждане на система за регистриране на изстрели в защитена зона „Пирин" е осигурено добро природозащитното състояние на видовете дива коза и кафява мечка. Изготвено е мобилно електронно приложение с информация за регламентираните маршрути за територията в защитена зона „Пирин", което също допринася за подобряване на природозащитното състояние на видове и природни местообитания.

Постигнати резултати и ефекти:

Изпълнението на проекта е една от възможностите за ДНП Пирин да изпълни своята мисия по опазване на биологичното разнообразие. Създадени са предпоставки за по-добро изпълнение на задачите по съхранение на флората и фауната, като се намалява рискът от пожари и бракониерска дейност и се подобрява природозащитното състояние на растителни и животински видове. Чрез новоизградената инфраструктура се ограничава ерозията и се възпрепятстват неправомерни действия в защитената зона. Също така е намален рискът от пожари,

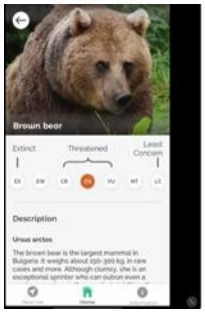

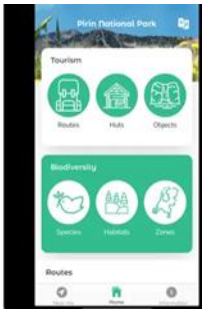

тъй като е подобрен достъпът на противопожарна техника до по-високи места в планината. Мобилното електронно приложение се използва от туристите, чийто брой е видимо увеличен.

Цялостният ефект на проекта е в общото подобряване на редица горски и природни местообитания и видове, а също и в ограничаване на въздействието от човешка дейност върху тези местообитания и видове.

Проект: Подобряване природозащитното състояние на природно местообитание 9560* Ендимични гори от Juniperus spp. в поддържан резерват „Изгорялото гюне" и преустановяване загубите на площ от местообитанието чрез премахване на неблагоприятното влияние от ерозията, свлачищните процеси и антропогенните заплахи, идентифицирани в Плана за управление на ПР

Приоритетна ос: Натура 2000 и биоразнообразие

Процедура: BG16M1OP002-3.007 Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура 2000, попадащи в национални паркове, природни паркове и поддържани резервати

Обща стойност: 285 932.94 лв.	**Период на изпълнение**: Януари 2019 г.- Септември 2020 г.

Бенефициент: Регионална инспекция по околната среда и водите - гр. Пловдив

Цели на проекта: Проектът цели подобряване на природозащитното състояние на местообитание в поддържан резерват „Изгорялото гюне" и преустановяване загубите на площ от него, включително и опазване на част от второто по големина в България находище на дървовидна хвойна. Фокусът е върху ерозията, като една от основните заплахи за хабитата, идентифицирани в Плана за управление на резервата. В резултат на развити срутищни процеси от площта на ПР се свличат големи късове скални маси, с което пряко се намалява площта на местообитанието и се унищожава дървовидна хвойна.

Изпълнени дейности: Изпълнени са строително-монтажни дейности по отводняване на ерозирали площи в резервата и са отстранени основните причини за активизиране на ерозията и срутищните процеси. Тъй като резерватът е подложен на неблагоприятните влияния от пожари, сеч, събиране на дърва за огрев, паша на добитък и т.н., които възпрепятстват естественото възобновяване на дървовидната хвойна, неговите граници са обозначени с ясни и трайно видими знаци на терен. Преустановени са незаконните сечи и паша и нерегламентираното навлизане и утъпкване на местообитанието.

Изработени и монтирани са противопожарни забранителни табели и са съставени и отпечатани информационни материали (книжка-наръчник и противопожарна дипляна). Осигурено е оборудване на противопожарното депо на резервата, а съставът на доброволния противопожарен отряд към резервата е обучен как да реагира в кризисни ситуации за опазване на резервата.

Постигнати резултати и ефекти

В резултат на проекта е подобрено природозащитното състояние на Резерват "Изгорялото гюне". Чрез изградените отводнителни канавки са предотвратени ерозията и срутищните процеси в дългосочен план и е преустановена загуба на площ от местообитанието на дървовидната хвойна. Това оказва положително устойчиво влияние върху популацията на дървовидната хвойна в резервата, тъй като ограничава отрицателното въздействие от геодинамичните процеси върху горския хабитат и поддържа доброто състояние на местообитанието. Информационната кампания и обученията, проведени сред местното население, са повишили съзнанието относно важността за опазване на поддържания резерват и местообитанието на дървовидната хвойна. В резултат на усвоените знания и ясното маркиране на границите на резервата, след приключването на проекта не са констатирани незаконни действия на неговата територията.

Проект: **BG16M1OP002-4.003-0001-C02 „Превенция и противодействие на свлачищните процеси по републиканска пътна мрежа - Фаза 1"**

Приоритетна ос: „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища"

Процедура: BG16M1OP002-4.003 Превенция и противодействие на свлачищните процеси за ограничаване на риска от тях (вкл. по републиканска пътна мрежа)

Обща стойност: 2 449 327.34 BGN	**Период на изпълнение**: Май 2018 г. – Септември 2020 г.

Бенефициент: Агенция "Пътна инфраструктура"

Цели на проекта: Изпълнение дейности в свлачищни райони с оглед опазване живота и здравето на населението, инфраструктурата и околната среда и предотвратяване на риска от свлачищни процеси.

Изпълнени дейности: Изпълнени са дейности, свързани с превантивни действия/мерки на обекти, които са определени като едни от най-неотложните, приоритизирани като такива съгласно утвърдена Методика, приета със Заповед № РД 02-14-1390/17.12.2015 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството. Основните задачи са насочени към изпълнение на строително монтажни работи за геозащитни мероприятия, с цел предотвратяване на свлачищни процеси, възникнали на част от републиканската пътна мрежа, а именно: Обект Път II-14 „О.п. Видин - Кула - Връшка чука - граница Република България", при км 10+100 и Обект Път III-1306 /(Кнежа - Искър) - Глава - Койнаре - Чомаковци - Лепица - Габаре - Върбица - Вировско - Тишевица - Горно Пещене - (Враца - Бороване)/, при км 62+000.

Постигнати резултати и ефекти: Проектът има директен принос за ограничаване на свлачищните процеси на включените високорискови обекти, локализирани на територията на Републиканска пътна мрежа с рег.№VID09.03280.01 и VRC10.12259.02.
По този начин се осигурява опазване живота и здравето на населението, инфраструктурата и околната среда и предотвратяване на риска от свлачищни процеси и тежки човешки и материални загуби.

Проект: № BG16M1OP002-4.001-0001 „Центрове за повишаване готовността на населението за реакция при наводнения"

Приоритетна ос 4: Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища

Процедура: BG16M1OP002-4.001 Установяване на шест центъра за повишаване готовността на населението за адекватна реакция при наводнения и последващи кризи

Обща стойност: 37 687 802.49 лв.	**Период на изпълнение**: 20.07.2016-30.06.2024

Бенефициент: Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" – МВР

Цели на проекта: Проектът е насочен към развитието на единен модел за изграждане на капацитет за действия на населението при възникването на наводнения и последващи кризи. Основната цел е повишаване на капацитета на национално ниво за действия при наводнения и последващи кризи чрез създаване и развитие на необходимата инфраструктура и методологическа рамка за подготовка на населението за защита и реакция при кризи. В този смисъл проектът има широк кръг от целеви групи: ученици; лица на възраст над 60 г.; население в трудоспособна възраст; доброволци; общински администрации; и медии.

Изпълнени дейности: Ремонтирани и оборудвани са 6 регионални обучителни центрове. Проучен е опитът и добри практики на две държави членки на ЕС. Преподавателският състав в шестте центъра е получил обучение и подходящи методологически материали. Проведени са поредица от обучения, адаптирани към спецификите на всяка целева група. Обученията са приключени с финални симулационни учения по центрове с представители на всички групи обучени участници.

Постигнати резултати и ефекти: Създадени са 6 регионални обучителни центъра с подготвен персонал, който ще продължи да работи върху повишаването на капацитета на доброволците, гражданите и служителите на МВР. Над 90 000 лица са участвали в мерки за предотвратяване и управление на риска от наводнения. Разработен е цялостен модел за повишаване капацитета на населението на национално и регионално ниво за действия при наводнения и последващи кризи и е създадена стратегия за последващи действия. Проектът е иновативен не само за България, но и за страните от Балканския полуостров.

Проект BG16M1OP002-5.003-0001-C03 Подобряване качеството на атмосферния въздух в Столична община чрез подмяна на отоплителни устройства на твърдо гориво с екологични алтернативи	
Приоритетна ос 5: Подобряване качеството на атмосферния въздух	
Процедура: № № BG16M1OP002-5.003 „Мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух";	
Обща стойност: 44 303 839.69 лв.	**Период на изпълнение**: Април 2019 – Март 2024
Бенефициент: Столична община	

Цели на проекта: Да се подобри качеството на атмосферния въздух в Столична община като се намалят емисиите на фини прахови частици чрез подмяна на отоплителни устройства на твърдо гориво на домакинствата с екологични алтернативи.

Изпълнени дейности: Проведена е разяснителна кампания за гражданите на Столична община и са проучени нагласите им за подмяна на отоплителните им уреди за дърва и въглища с такива за пелети или замяна с климатици. Изготвена е визия за подхода за такава подмяна и са планирани механизъм за приоритетност на инвестициите (в санирани сгради), приходите от предаването на заменените отоплителни устройства и средни/пределни цени за единица продукт за различните алтернативни форми за отопление. Въз основа на заявените потребности са възложени доставката и инсталирането на алтернативните екологични отоплителни уреди.

Постигнати резултати и ефекти: Подкрепените дейности имат измерим ефект върху качеството на въздуха в общината. Разликите се отчитат от станциите за измерване на замърсяванията (40 мг преди спрямо 30 мг сега). В този смисъл ползите от проекта (принос към намаляването на количествата на ФПЧ10 и азотни оксиди) засягат над 1.3 млн. жители. В краткосрочната програма на Столична община за възобновяеми енергийни източници е отчетено колко въглеродни емисии са спестени.

Освен преките екологични ползи, изразяващи се в количеството спестени емисии ФПЧ10, съществуват и социално-икономическите ползи, свързани с опазване на здравето и повишаване на качеството на живот на жителите на Столична община, подобряване на условията на труд и отдих, включително и за гостите на общината и повишаване на обществена осведоменост и чувствителност по въпросите на качеството на въздуха.

Столична община планира бъдещи мерки, които допринасят за **устойчивостта на подкрепените дейности**: от 2025 г. ще бъде забранено ползването на отоплителни уреди на твърдо гориво в централната градска част, а от 2029 г. забраната ще покрие територията на цялата община. Гражданите ще бъдат информирани своевременно с различни информационни кампании. Планирани са мерки за обновяване на градската среда с цел премахване на калните точки. Като **добри практики** може да се посочат създадената информационна система по проекта, която улеснява изпълнението му и създаването на карта за територията на цялата община, където са обозначени потенциалните крайни бенефициенти.

Проект: BG16M1OP002-5.004-0003 „Подобряване качеството на атмосферния въздух в Община Бургас чрез модернизация на обществения транспорт"

Приоритетна ос: Подобряване качеството на атмосферния въздух

Процедура: BG16M1OP002-5.004 „Мерки за адресиране на транспорта като източник на замърсяване на атмосферния въздух"

Обща стойност: 60 991 380.88 лв., от които БФП: 59 106 747.21 лв. и собствено финансиране в размер на 1 884 633.67 лв.	**Период на изпълнение**: Ноември 2019 г.-Декември 2022 г.

Бенефициент: община Бургас с партньор Бургасбус ЕООД

Цели на проекта: Проектът цели да допринесе за по-добрата чистота на въздуха в Община Бургас чрез доставка и експлоатация на електрически автобуси за градския транспорт.

Изпълнени дейности: Доставени са следните видове превозни средства и допълнително оборудване: 10 нови 18 метрови съчленени електрически автобуси; 34 нови 12 метрови електрически автобуси; 12 нови 9 метрови електрически автобуси; станции за зареждане и съпътстваща инфраструктура и допълнително оборудване и интеграция към съществуващи системи за управление на обществения транспорт. Въведени в експлоатация са оборудване за електронна билетна система, автоматично позициониране на превозните средства и система за информация за пътниците в реално време. Оборудването е необходимо за системите за управление на обществения транспорт, като осигурява следните функционалности: GPS позициониране и двустранна комуникация с диспечерския център на оператора на обществен транспорт, валидатори и шофьорска конзола за електронно таксуване, информационни дисплеи в пътническия салон и аудио система. Броят и капацитетът на зарядните станции осигуряват възможност за едновременно зареждане на всички доставени автобуси и разполагат със система за наблюдение и диагностика на всяка точка за зареждане и превозно средство.

Постигнати резултати и ефекти: Със закупуването на новите електрически превозни средства се очаква намаляването на замърсяването на атмосферния въздух с ФПЧ10 и NOx, както и намаляване на шума и вибрациите в околната среда. Друг ефект от реализацията на проекта е повишаването на енергийната ефективност. Подобреното качеството на услугите се очаква да доведе до намаляване на ползването на лични автомобили, което ще спомогне за намаляване на замърсяването на атмосферния въздух, а оттам и за подобряване качеството на живот.

Наблюдават се и други положителни ефекти, свързани с подобряване на функционалността и обслужването в градския транспорт. Новите електробуси преминават през центъра на Бургас и са оборудвани със системи за интегрирано управление на обществения транспорт в града. Те са предназначени за осигуряване обслужването на най-натоварените трасета от транспортна схема на Бургас, включително и на бързи автобусни линии. Допълнителният брой автобуси води до намаляване на интервалите на обслужване по съответните линии, както и осигурява модел на придвижване, изцяло базиран на екологично чисти превозни средства в обществено значими зони от градското ядро. С увеличения капацитет на подвижния състав е разширен обхватът на общинската транспортна схема, като се обслужват нови урбанизирани зони в градската периферия.

Проект: BG16M1OP002-6.002-0016 „Дейности за популяризиране на ОПОС 2014-2020 г. през 2021-2022 г."

Приоритетна ос: „Техническа помощ"

Процедура: BG16M1OP002-6.002 „Техническа помощ за управление и изпълнение на оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г."

Обща стойност: 2 400 000.00 лв.	**Период на изпълнение**: м. август 2021 – м. април 2024

Бенефициент: МОСВ, Главна дирекция „Оперативна програма „Околна среда", отдел „Координация, комуникация и техническа помощ"

Цели на проекта: да се повиши информираността на широката общественост, медиите, бенефициентите, бизнеса, неправителствените организации и др. относно възможностите и приоритетите на ОПОС 2014-2020, Споразумението за партньорство, както и общественото признание за ролята на ЕС за развитието на регионите.

Изпълнени дейности: Проведени са дейности по информация и публичност на ОПОС 2014-2020 г. в изпълнение на годишните планове за действие. Дейностите включват производството и разпространението на рекламно-информационни материали; създаване на аудио и видео клипове; социологически проучвания; администриране на интернет-страницата на ОПОС.

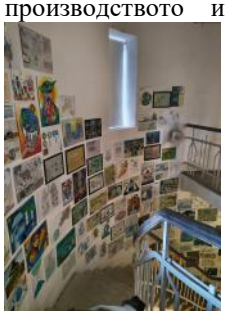

Осъществено е логистично обезпечаване на събития с различен формат (дискусии, информационни дни и кампании, обучения, форуми, кръгли маси, конференции, изложби, конкурси и др.

Реализирана е Образователно-информационна кампания на ОПОС през 2021 г. и 2022 г. чрез изработка и разпространение на видео уроци, посветени на приоритетните оси на ОПОС 2014-2020 г: Води, Отпадъци, Въздух, Биоразнообразие, и Превенция на риска от наводнения и свлачища. Проведени са две социологически проучвания върху обществената информираност за програмата и се подготвя трето.

Особено популярни са инициативи, включващи интерактивност и творчество, като „*Зелена олимпиада"* (2021 г.); арт-проектът „*Обитателите: в търсене на по-добра среда*"(започнал през 2022 г.), националният конкурс „*Композирай пречиствателна станция*" (с участието на над 1000 ученици от 4 до 12 клас от 100 населени места)

Постигнати резултати и ефекти:

Основните ефекти на проекта се изразяват в повишаване на информираността за напредъка по програмата и прозрачността на управленските решения. Предвид етапа на програмата, фокусът на информационните и комуникационните дейности е върху резултатите и добрите практики, като приоритетните целеви групи са широката общественост и младите хора.

Търси се формиране на екологично съзнание у гражданите с оглед по-добра устойчивост на предприеманите мерки, подкрепени от ОПОС 2014-2020 г.

В резултат на изпълнението на проекта осведомеността сред широката общественост за програмата и за приноса на ЕСИФ е повишено. Като цяло, проектът допринася за повишаване на общественото доверие.